
Η ΗΘΙΚΗ

ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΑΓΩΝ

ΥΠΟ

ΛΕΛΗ ΣΤΗΒΕΝ

(Ἐκ τῆς ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ τοῦ Λονδίνου).

Ἐν τινι περισπουδάστῳ διαλέξει του, ὁ καθηγητῆς Οὐξλεῦ ἐξέφρασε γνώμην, ὅτι ἡ ἠθικὴ πρόοδος τῆς κοινωνίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν καταπολεμήσεως τῆς κοσμικῆς μεθόδου, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν ἀγῶνα περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ πάλιν τοῦ βίου. Ἀφοῦ, ἐξακολουθεῖ, ἐκληρονομήσαμεν τὴν κοσμικὴν μέθοδον, ἣτις εἶνε τὸ προῖον χιλιετηρίδων αὐστηρᾶς ἀγωγῆς, ἔπεται ὅτι ἡ ἠθικὴ φύσις δύναται νὰ ὑπολογίῃ ὅτι θὰ ἔχη νὰ πολεμήσῃ κατὰ ἰσχυρογνώμονος καὶ ἰσχυροῦ ἐχθροῦ, ἐνόσφ διαρκεῖ ὁ κόσμος. Τοιαύτη δὲ πρόοψις δὲν εἶνε χαρμόσυνος. Εἶνε, ὡς ἀνομολογεῖ, θρασὺ καὶ παράβολον σχέδιον, τὸ ν' ἀντιπαρατάσῃ τις τὸν μικρόκοσμον κατὰ τοῦ μεγαλοκόσμου. Ἐξ ἅπαντος θὰ μᾶς κυριύσῃ ὁ φόβος, ὅτι ὁ μικρόκοσμος θὰ ἠττηθῇ. Ὁ Οὐξλεῦ δὲν ἀνέπτυσεν εἰς πλάτος τὴν ἔννοιάν του, καὶ λέγει πολλὰ, τὰ ὁποῖα ἐγκαρδίως θὰ ἡσπάζομην. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὰ γεγονότα, ἐφ' ὧν στηρίζεται, ἐπιδέχονται ἢ ἀπαιτοῦσιν ἐρμηνείαν τινὰ πρὸς ἀποφυγὴν ἀτόπων συμπερασμάτων.

Ὁ κόπος καὶ ὁ πόνος, ὡς λέγει ὁ Οὐξλεῦ, εἶνε πάντοτε παρ' ἡμῖν, καὶ μάλιστα αὐξάνουσι τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἔντασιν, καθόσον ἡ ἐξέλιξις προβαίνει. Τὸ γεγονὸς ἀνεγνωρίσθη εἰς τὰς ἀπωτάτας γενεάς, πολὺ

πριν αὖ περὶ ἐξελιζέως θεωρίαι λάβωσι τὴν νεωτερικὴν μορφήν των. Ἡ ἀπαισιοδοξία, ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν, φιλοσόφων μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ μαθητοῦ των Σοπερχάουερ, ποτὲ δὲν ὑστέρησε τεκμηρίων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μελαγχολικῶν συμπερασμάτων της. Ματαιόσυχον θὰ ἦτο νὰ σπαταλήσῃ τις ρητορικὴν, προσπαθῶν ν' ἀνακεφαλαιώσῃ γεγονὸς τόσον πασίγνωστον. Καίτοι δὲν εἶμαι ἀπαισιοδόξος, δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ δόγματι πλειοτέρα πειθῶ ἢ ὄσην θὰ ἐπεθύμουν. Περιπλέον, δύναται νὰ ληθῆ ὡς βέβαιον ὅτι πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἐξήγησιν ἢ δικαιολόγησιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ κακοῦ εἶνε ἀμφιλέκτως ματαία. Δὲν εἶνε τόσον ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν δύναται νὰ λυθῆ, ἀλλ' οὔτε νὰ προβληθῆ ὅλως δύναται ἐν τινι καταληπτῇ ἐννοίᾳ. Τὸ νὰ ἐξηγῆ τις ἐν γεγονὸς εἶνε τὸ ν' ἀναφέρῃ τὰς αἰτίας του, τουτέστι ν' ἀποδίδῃ τὸ προηγούμενον σύστημα τῶν γεγονότων ἐξ ὧν ἔλαβεν ἀρχήν. Ὅσον πόρρω καὶ ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ παρελθόν, δὲν θὰ ἐπλησιάζομεν ἐγγύτερον εἰς τὸ νὰ συλλάβωμεν λόγον τινὰ διὰ τὸ ἀρχικόν γεγονός. Ἐὰν ἐξηγήσωμεν τὴν πτώσιν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς βρώσεως τοῦ μήλου ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ, ἀδυνατοῦμεν νὰ εἴπωμεν διατί ἐδημιουργήθη τὸ μῆλον. Ἐὰν ἠδυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν γενικὴν θεωρίαν περὶ πόνου, δεικνύουσαν φέρ' εἰπεῖν ὅτι τοῦτο ἐνεῖχε φυσιολογικούς τινας ὄρους, δὲν θὰ ἤμεθα ἐγγύτερον εἰς τὸ νὰ γνωρίσωμεν διατί οἱ φυσιολογικοὶ οὔτοι ὄροι νὰ εἶνε ὅ,τι εἶνε. Ἐν βραχεῖ, ἡ ὑπαρξίς τοῦ πόνου εἶνε ἐν τῶν πρώτων δεδομένων τοῦ προβλήματός μας, καὶ ὅχι ἐν τῶν συμπτωμάτων τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ ἐξηγήσωμεν καταληπτῶς. Τὸ νὰ δώσωμεν δικαιολογίαν τινὰ εἶνε ἐξ ἴσου ἀδύνατον. Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ πράγματι ὑποβάλλει ἀδύνατον, δύναται τις σχεδὸν νὰ εἴπῃ ἀκατανόητον πρόβλημα. Δυνάμεθα νὰ δώσωμεν καταληπτὴν ἐννοίαν εἰς αἰτήσιν περὶ δικαιοσύνης, ὅταν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἄνθρωπός τις ἔχει προγενέστερά τινα δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἄλλος ἄνθρωπος δύνατον νὰ σεβασθῆ ἢ νὰ ὀλιγορήσῃ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει ἐννοίαν μεταξὺ τοῦ ἀφηρημένου φύσις καὶ τῶν συγκεκριμένων πραγμάτων τὰ ὁποῖα εἶνε καὶ αὐτὰ φύσις. Εἶνε ἀδικον νὰ μεταχειρίζηται τις ἴσας ἀξιώσεις διαφόρων τῷ τρόπῳ. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδικον κατὰ τινα καταληπτὴν ἐννοίαν ἐν ὅν νὰ εἶνε πῆθηκος καὶ ἐν ἄλλο ἄνθρωπος, ὅσον καὶ τὸ νὰ εἶνε ἐν μέρος μου χεῖρ καὶ ἐν ἄλλο κεφαλή. Τὸ ζήτημα θ' ἀνεφύετο μόνον ἐὰν ὑπεθέτομεν ὅτι ἄνθρωπος καὶ πῆθηκος ὑπῆρχον πρὸ τοῦ νὰ πλασθῶσι, καὶ τότε ἔσχον ἀξιώσεις πρὸς ἴσην μεταχειρίσιν. Οἱ

λογικώτεροι δὲ τῶν θεολόγων παραδέχονται ὅτι μεταξὺ κτίσματος καὶ δημιουργοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ κυρίως ζήτημα περὶ δικαιοσύνης. Ὁ ἀγγειοπλάστης καὶ τὸ ἀγγεῖον δὲν δύναται νὰ παραπονεθῶσι κατ' ἀλλήλων. Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἰὼβ εἶχε κατορθώσῃ ν' ἀποδείξῃ ὅτι οἱ δίκαιοι ἀμείβονται καὶ οἱ κακοὶ τιμωροῦνται, θὰ εἶχε μεταφέρει μόνον τὸ πρόβλημα εἰς ἄλλο στάδιον. Ὁ κριτὴς δυνατὸν νὰ δικαιωθῆ, ἀλλ' ὁ δημιουργὸς θὰ κατεδικάζετο. Πῶς δύναται νὰ εἶνε δίκαιον νὰ θέσῃ τις ἐν ὄν ὅπου εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ ἀμαρτήσῃ, καὶ εἶτα νὰ τὸ κολάσῃ διότι ἤμαρτε; Τοῦτο εἶνε τὸ πρόβλημα εἰς ὃ δὲν δύναται νὰ δοθῆ λύσις, καὶ τὸ ὁποῖον συνεπιφέρει ἤδη σύγχυσιν ἰδεῶν. Ἐφαρμόζομεν τὴν ἐννοίαν τῆς δικαιοσύνης εἰς σφαῖραν ὅπου δὲν εἶνε ἐφαρμόσιμος, καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ ἀποτυγχάνομεν νὰ εὕρωμεν καταληπτὴν λύσιν.

Τὸ ζήτημα ἄρα πράγματι ἀποβαίνει διάφορον. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν οὔτε νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν ὑπαρξίν τοῦ πόνου· ἀλλ' ὡς εἰκός, δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν, ἐν τῇ ἀληθείᾳ τῶν πραγμάτων, ὁ πόνος δεσπόζει τῆς ἡδονῆς, καὶ δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν, ἐν τῇ ἀληθείᾳ τῶν πραγμάτων, αἱ κοσμικαὶ μέθοδοι τείνουσι πρὸς προαγωγὴν ἢ πρὸς ἀποθάρρυνσιν ἐναρέτου διαγωγῆς. Ἄρα ἡ θεωρία τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος ἐπιχύνει ἕον φῶς ἐπὶ τοῦ γενικοῦ προβλήματος; Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀδυνατῶ νὰ διακρίνω ἂν τοῦτο ἀποτελεῖ πράγματι διαφορὰν. Τὸ κακὸν ὑπάρχει· καὶ τὸ ζήτημα ἂν τὸ κακὸν ἐπικρατῆ τοῦ ἀγαθοῦ δύναται μόνον νὰ λυθῆ ἐκ πείρας. Μία πηγὴ κακοῦ εἶνε ἡ σύγκρουσις τῶν συμφερόντων. Πᾶν θηρίον θηριοφαγεῖ, καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν ἀπόφθεγμα, ἄνθρωπος ἄνθρώπῳ λύκος. Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ κατορθώσῃ ἡ Δαρβίνειος θεωρία εἶνε νὰ μᾶς καταστήσῃ ἱκανοὺς νὰ ἀνιχνεύσωμεν τὰς συνεπείας τοῦ γεγονότος τούτου πρὸς τινας διευθύνσεις, ἀλλ' οὔτε ἀποκαλύπτει τὸ γεγονὸς οὔτε καθιστᾷ τοῦτο μᾶλλον ἢ ἥττον οὐσιώδες μέρος τῆς μεθόδου. Ἐξηγεῖ ἴσως φαινόμενά τινα, κατὰ τὴν ἐννοίαν ὅτι δεικνύει τὴν συνάφειάν των πρὸς πρότερα φαινόμενα, ἀλλὰ δὲν δεικνύει διατί τὰ φαινόμενα ταῦτα παρουσιάζονται ὅλως. Ἐὰν ἡ διάνοιά μας ἀρέσκειται εἰς καθαρῶς φαντασιώδη κατασκευάσματα, δυνάμεθα νὰ θεωρῶμεν τὸ ὑπάρχον σύστημα ὡς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ὡς ἔχομεν τὴν αἵρεσιν νὰ φανταζώμεθα ὡς ἀναπλήρωμά του καλλίτερον ἢ χειρότερον σύστημα. Ἐὰν πᾶς τις εἰσῆγετο εἰς κόσμον ὅπου νὰ μὴν ὑπάρχῃ πόνος, ἢ ὅπου ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ δύναται ν' ἀπολαμβάνῃ ὅ,τι ἐπιθυμῆ χωρὶς νὰ παραβλάπτῃ τοὺς γείτονας, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι τὰ πράγ-

μάτα θά ἦσαν τερπνότερα. Ἐάν ἡ πάλη, τὴν ὁποῖαν ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχει, δὲν ἐπέδρα εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰσχυροτέρου, τὰ πράγματα, ὡς θά νομίζωσι τοῦλάχιστον τινὲς ἐξ ἡμῶν, θά ἦσαν χειρότερα. Ἀλλὰ τοιαῦται φαντασιοκοπία δὲν ἔχουσι κάμμίαν σχέσιν μὲ ἐρεύνας ἐπιστημον κάς. Ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν τὰ πράγματα ὁποῖα εἶνε καὶ χρησιμοποίησωμεν αὐτὰ κάλλιστα.

Τὸ κοινὸν αἶσθημα, ἀναμφιβόλως, εἶνε διάφορον. Ἡ ἀκατάπαυστος πάλη μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν παρέχει θλιβεράν ὄψιν τοῦ σύμπαντος, καθὼς τοῦ Χόμπες ἡ φυσικὴ κατάστασις πολέμου παρεῖχε θλιβεράς θεωρίας ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ὁ πόλεμος εἶνε καταφανεῶς ἀνήθικος, φρονοῦμεν καὶ ἐν δόγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ὅλην τὴν μέθοδον τῆς ἐξελιξέως μέθοδον πολέμου πρέπει νὰ εἶνε ριζικῶς ἀνήθικον ἐπίσης. Ἡ πάλη, λ γουσιν, ἀπαιτεῖ ἀνηλεῆ ἰδιοτέλειαν καὶ τὴν καταδίωξιν παντὸς συναγωνιστοῦ καὶ τοιαῦται φράσεις δυσαρέστως βέβαια ἠχοῦσιν. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον λόγον, ἡ χρῆσις τῶν ἐπιθέτων συνυπονοεῖ ἀνθρωπομορφισμόν, ἐφ' ὃν δὲν ἔχομεν δικαίωμα ἐνόσω πραγματευόμεθα περὶ τῶν εἰδῶν τῶν ὑποδεστέρων. Εἴμεθα τότε εἰς μίαν χώραν, εἰς ἣν ἠθικαὶ ἰδέαι δὲν ἔχουσιν ἄμεσον ἐφαρμογὴν, καὶ ὅπου τὰ ἠθικὰ αἰσθηματα μόνον ἐν σπέρματι ὑπάρχουσιν, ἐάν δύνανται κυρίως νὰ λεηθῶσιν ὅτι ὑπάρχουσιν. Εἶνε ὀρθὸν νὰ καλῶμεν ἕνα λύκον ἀνηλεῆ διότι τρώγει πρόβατον καὶ δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ δίκαια τοῦ προβάτου; Ὀφείλομεν βεβαίως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐάν ὁ λύκος εἶνε ἀνηλεῆς εἶνε ἐπίσης καὶ ἀπόνηρος. Καλοῦμεν ζῶόν τι ὠμόν καὶ σκληρόν διότι ἄνθρωπος ὅστις θά ἔπραττε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θά ἦτο ὠμός καὶ σκληρός. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶνε πράγματι ὠμός καὶ σκληρός, διότι σύνοιδε πράγματι τὸν πόνον ὃν ἐπιβάλλει. Ὁ λύκος, ὑποθέτω, δὲν ἔχει πλείονα ἀναγνώρισιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ προβάτου, παρ' ὅσην ἔχει ἀνθρωπὸς τις περὶ αἰσθημάτων παρὰ τῷ ὄστρειδίῳ ἢ τῷ γεομήλῳ. Δι' αὐτὸν εἶνε ἀπλῶς ὡς νὰ μὴν ὑπάρχουν καὶ εἶνε τόσον ἀνοίκειον νὰ νομίζῃ τις τὸν λύκον σκληρόν ὅσον θά ἦτο νὰ καλῇ σκληρόν τὸ πρόβατον διότι τρώγει χόρτον. Πρέπει τότε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ φύσις εἶνε σκληρῆ, διότι ἡ διάταξις τῶν πραγμάτων αὐξάνει τὸ ποσὸν τῆς γενικῆς κακοπαθείας; Τοῦτο εἶνε πρόβλημα εἰς τὸ ὁποῖον δὲν αἰσθίνομαι ἐμαυτὸν ἱκανὸν ν' ἀπαντήσω· ἀλλ' εἶνε τοῦλάχιστον πασιδὴλον ὅτι δὲν δύναται νὰ λυθῇ ἐκ τοῦ προχείρου καταφατικῶς. Εἰς τὸ κατὰ μέρος πρόβατον μικρὸν ἐνδιαφέρει ἂν θὰ φαγωθῇ ἀπὸ τὸν λύκον ἢ θ' ἀποθάνῃ ἐκ νόσου

ἢ πείνης. Ὀφείλει ν' ἀποθάνῃ ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ ὁ ἰδιῶν τρόπος εἶνε ἀδιάφορος. Ὁ λύκος εἶνε ἀπλῶς μία τῶν περιοριστικῶν δυνάμεων ἐπὶ τοῦ προβάτου, καὶ ἂν αὐτὸς ἐξωβελίζετο, ἄλλαι δυνάμεις θά εἰσῆρχοντο εἰς τὴν σκηνήν. Τὸ πρόβατον, καθ' ἑαυτὸ μένον, θὰ εἶχε καὶ πάλιν πρακτικὸν παράδειγμα τοῦ δόγματος τοῦ Μάλλου. Ἐάν, ὡς μᾶς λέγουσιν οἱ ὄπαδοί τῆς ἐξελιξέως, ἡ ἔχθρα τοῦ λύκου τείνει νὰ βελτιώσῃ τὴν ἐπιγονὴν τοῦ προβάτου, νὰ τὸ διδάξῃ ὅπως ἀναρριχᾶται καλλίτερα καὶ νὰ ὀξύνῃ τὰ αἰσθητήριά του, τότε ὁ λύκος δυνατὸν νὰ εἶνε καθ' ὅλου διὰ τὸ καλὸν τοῦ προβάτου· κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τοῦλάχιστον τὰ πρόβατα μὴ λυκοτρόφου χώρας δυνατὸν νὰ διάγωσιν ἀθλιεστέρην ζωὴν, καὶ νὰ εἶνε νωθρότερα ζῶα καὶ μᾶλλον ὑποκειμένα εἰς νόσον καὶ στέρρησιν παρ' ὅσον τὸ πρόβατον λυκοφοιτήτου χώρας. Ὁ λύκος δυνατὸν οὕτω νὰ εἶνε μετημφιεσμένη εὐεργεσία.

Τοῦτο ὑποβάλλει καὶ ἄλλην συμφανῆ παρατήρησιν. Ὅταν ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς πάλης τοῦ βίου, κοινῶς φαίνεται τοῦτο ἀπολήγον εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ἀπλῆ παλαιστρα ἀλεκτρυόνων, ἐν ἣ φυλὴ κατὰ φυλῆς διεξάγει ἀνόσιον πόλεμον. Ἐάν οἱ λύκοι ἐπικαμφθῶσι πρὸς τὰ πρόβατα, τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε ὅτι ὅλα τὰ πρόβατα θὰ φαγωθῶσι ψητὰ, καὶ τὸ τελευταῖον ὅτι θὰ ὑπάρξῃ εἰς μέγας λύκος περιέχων μέσα του ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἐναντίον πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς θεωρίας. Πᾶσα φυλὴ ὑπόκειται, ὡς δογματίζομεν πάντες, εἰς τὸ περιβάλλον της, καὶ τὸ περιβάλλον περικλείει ὅλας τὰς ἄλλας φυλάς. Ἐάν τινες ἄρα εἶνε εἰς σύγκρουσιν, ἄλλαι εἶνε ἀναγκαῖαι εἰς ἀλλήλας. Ἐάν ὁ λύκος ἔτρωγεν ὅλα τὰ πρόβατα, καὶ τὰ πρόβατα ἔτρωγον ὅλον τὸ χόρτον, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ὁ ἐξολοθρευμὸς ὅλων τῶν προβάτων καὶ ὅλων τῶν λύκων, ὡς καὶ ὅλου τοῦ χόρτου. Ἡ πάλη ἀναγκαῖως συνεπάγεται ἀμοιβαίαν ἐξάρτησιν εἰς ἀμέτρητον ποικιλίαν τρόπων. Δὲν ὑπάρχει μόνον σύγκρουσις, ἀλλὰ σύστημα σιωπηλῶν συμμαχιῶν. Τὸ ἐν εἶδος εἶνε ἀναγκαῖον εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν ἄλλων, καίτοι ἢ πλῆθυνσίς τινων συνεπιφέρει ἐπίσης τὴν ἐξάλειψιν κατὰ μέρος ἀντιζήλων. Ἡ σύγκρουσις δὲν ἐνέχει σκληρότητα, ὡς εἶπον, καὶ ἡ συμμαχία δὲν ἐνέχει εὐμένειαν. Ὁ λύκος οὔτε ἀγαπᾷ τὸ πρόβατον (ἐκτὸς ὡς βρῶμα) οὔτε τὸ μισεῖ· ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ τόσον ἀπολύτως, ὅσον ἐάν εἶχε συνείδησιν τοῦ πράγματος. Τὸ πρόβατον εἶνε ἐν τῶν ἀναγκαίων τῆς ζωῆς τοῦ λύκου. Ὅταν ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς πάλης τοῦ βίου, ἐννοοῦμεν βεβαίως ὅτι ὑπάρχει ἐν πάσῃ δεδομένη περιόδῳ

ισορροπία τις μεταξύ όλων τῶν ὑπαρχόντων εἰδῶν· αὕτη δὲ μεταβάλλεται τόσῳ βραδέως, ὥστε ἡ μέθοδος εἶνε ἀδιανόητος καὶ δύσκολος νὰ ἐξακρῶθῃ καὶ εἰς ἐπιστημονικὴν ἀκόμη φαντασίαν. Ἡ ἐπικράτησις εἰδῶν τινῶν συνεπάγεται τὴν ἐξαφάνισιν ἀντιζήλων ὅσον καὶ τὴν διατήρησιν συμμάχων. Ἡ πάλῃ ἄρα τόσον ἀπέχει τοῦ νὰ εἶνε ἀνόσιος, ὥστε ἐξ ἀνάγκης συνεπάγεται σύμπραξιν. Δὲν δύναται κἄν νὰ λεχθῇ ὅτι ἐξ ἀνάγκης συνεπιφέρει κακοπάθειαν. Πολλοὶ ἐν τούτοις ὀμιλοῦσιν ὡς ἐὰν ἡ ἀπόσθεσις μιᾶς φυλῆς συνεπέφερε κακοπάθειαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ σφαγὴ ἀτόμου. Εἶνε πρόδηλον ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἀναγκαῖον, καίτοι δυνατόν ἐνίοτε νὰ εἶνε τὸ ἐνεργὸν ἀποτέλεσμα. Ἐν σωματείῳ δύναται νὰ καταργηθῇ ἄνευ βλάβης πρὸς τὰ μέλη του. Πᾶν ἄτομον θ' ἀποθάνῃ μετ' οὐ πολὺ, μετὰ ἢ ἄνευ πάλης. Ἐὰν ἡ ἀναλογία τῆς ἀναπαραγωγῆς παύσῃ ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀποσθέσεως, τὸ εἶδος θὰ ἐλαττωθῇ. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἄνευ αὐξήσεως κακοπαθείας. Ἐὰν τὰ παιδία ἐν τινι διαμερίσματι ἀνεκάλυπτον πῶς ν' ἀρπάζωσι τὰ ψὰ τῶν πτηνῶν, θὰ ἠδύναντο ταχέως νὰ ἐξολοθρεύσωσιν ἐν εἶδος· ἀλλὰ δὲν ἔπεται ὅτι τὰ πτηνὰ θὰ ἔπασχον κατ' ἄτομον. Ἴσως θὰ ἠσθάνοντο ἑαυτὰ ἀνακουφίζόμενα ἀπὸ δυσαρέστου βάρους. Ἡ μέθοδος δι' ἧς βελτιοῦται εἶδος τι, ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἀσθενεστεροῦ, συνεπιφέρει ὅχι περισσότεραν κακοπάθειαν ἢ ὅσην γνωρίζομεν ὑπάρχουσαν, ἀνεξαρτήτως πάσης περὶ πάλης θεωρίας. Ὅταν χρώμεθα ἀνθρωπομορφικῇ γλώσσῃ, δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν περὶ ἰδιοτελείας. Ἄλλ' ἰδιοτέλεια μείον τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ, σημαίνει αὐτοσυντήρησιν· καὶ τοῦτο εἶνε ἀπλῶς μέθοδος πρὸς περιγραφὴν τοῦ γεγονότος, ὅτι ζῶν ἢ φυτὸν τι, τὸ ὅποιον εἶνε καλῶς προσηρμοσμένον εἰς τοὺς ὄρους τῆς ζωῆς του ἔχει μεγαλειτέρας πιθανότητας νὰ ζήσῃ παρὰ ζῶον κακῶς προσηρμοσμένον. Εὐρίσκω δυσκολίαν τινὰ νὰ φαντασθῶ πῶς πᾶσα ἄλλη διάταξις δύναται καὶ νὰ ὑποτεθῇ δυνατῇ. Φαίνεται ὅτι εἶνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ πρότασις ὅτι ὁ ὑγιέστατος καὶ ὁ ρωμαλεώτατος θὰ ζήσωσιν ἐν γένει ἐπὶ μακρότερον· καὶ ἡ ἔννοια ἀγῶνος περὶ ὑπάρξεως μιᾶς καθιστᾷ μόνον ἱκανοὺς νὰ νοῶμεν πῶς τοῦτο ἀποβαίνει εἰς τινὰς βαθμιαίας τροποποιήσεις τοῦ εἶδους. Ἐὰν ἠδυνάμεθα καὶ πρὸς στιγμὴν νὰ φαντασθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει πόνος οὔτε ἀσθένεια, καὶ ὅτι ὄντα τινὰ εἶνε μᾶλλον ὑποκείμενα παρὰ ἄλλα εἰς τὰ κακὰ ταῦτα, θὰ ἠδυνάμην νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ νέα θεωρία κατέστησε τὸν κόσμον σκοτεινότερον. Ὡς ἔχει, μοὶ φαίνεται ὅτι ἀφήνει τὰ δεδομένα ἀκριβῶς οἷα ἦσαν πρό-

τερον, καὶ μόνον μᾶς δεικνύει ὅτι ἔχουσι τινὰς πρότερον ἀνυπόπτους ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου.

Πρέπει δὲ νὰ μνημονευθῇ καὶ ἄλλο κεφάλαιον. Ὅχι μόνον ὑπάρχουσιν εἶδη ἀλληλεξαρτώμενα ὡς καὶ μερικῶς συναγωνιζόμενα, ἀλλ' ὑπάρχει ἀπόλυτος ἐξάρτησις εἰς πᾶν ὑπέρτερον εἶδος μεταξὺ τῶν διαφορῶν μελῶν του, ἥτις δυνατόν νὰ λεχθῇ ὅτι συνυπονοεῖ ἐκ τῶν πραγμάτων φιλαλληλίαν, ὡς ἡ ἐξάρτησις ἐξ ἄλλων εἰδῶν συνεπάγεται ἐκ τῶν πραγμάτων σύμπραξιν. Πᾶν ζῶον, ἵνα μηδὲν ἄλλο εἶπω, εἶνε ἀπολύτως ἐξηρητημένον ἐπὶ μέγα μέρος τῆς ὑπάρξεώς του ἐκ τῶν γονέων του. Ὁ νεοσσὸς ἢ ὁ σκύμνος δὲν δύναται νὰ μεγαλώσῃ ἂν ἡ μήτηρ του δὲν ἐπιμεληθῇ αὐτὸν ἐπὶ τινὰ χρόνον. Δὲν ὑπάρχει ἄρα πάλῃ μεταξὺ μητρὸς καὶ ἐπιγονῆς, ἀλλὰ τὸναντίον ἡ στενωπότη συμμάχια. Ἄλλως ἡ ζωὴ θὰ ἦτο ἀδύνατος. Ἐπειδὴ τὰ νεογνά εἶνε ἄοπλα, οἱ γονεῖς τῶν θὰ τὰ ἐξωλόθρευον ἂν εὐηρεστοῦντο, καὶ οὕτω ποιοῦντες θὰ ἐξωλόθρευον τὴν φυλὴν. Τοῦτο ὡς εἶκος συνεπιφέρει διαρκῶς ἀμοιβαίαν θυσίαν τῆς μητρὸς εἰς τὰ νεογνά της Ὀφείλει νὰ διέλθῃ διὰ σειρᾶς ὅλης ἐνεργειῶν, αἰτινες ἐντείνουσι τὴν ἰδίαν ρώμην της καὶ διακινδυνεύουσι τὴν ἰδίαν ζωὴν της, ἀλλ' εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαστικαί εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς φυλῆς. Δυνατὸν νὰ εἶνε ἀνθρωπομορφικὸν τὸ ν' ἀποδίδωμεν πᾶσαν μητρικὴν συγκίνησιν τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους εἰς τὸ ζῶον. Ἡ ὄρνις ἴσως ἐπωάζει τὰ ὠά της διότι τῆς δίδουσιν εὐάρεστον αἴσθησιν, ἢ ἂν θέλετε, ἐκ τυρλοῦ ἐνστίκτου τὸ ὅποιον κἄπως τὴν πείθει νὰ ποιῇ τοῦτο. Δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ μέλλον, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ ἐκθρέψῃ οἰκογένειαν, οὔτε προεπισκοπεῖ τὰς τέρψεις τῆς οἰκιακῆς στοργῆς. Λέγω μόνον ὅτι πράγματι φέρεται κατὰ τρόπον ὅστις εἶνε ἅμα ἐπιβλαβὴς πρὸς τὰς ἰδίας περὶ ἐπιβιώσεως ἐλπίδας της καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖος πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ εἶδους. Ἡ ἄστοργος θήλεια ἥτις ἐγκαταλείπει τὴν φωλεάν της ἀπαλλάσσεται πολλῶν κινδύνων· ἀλλ' ἐὰν ὅλαι αἱ θήλειαι ἦσαν ἄμοιροι τοῦ ἐνστίκτου, τὰ πτηνὰ δὲν θὰ ἐπέζων ἐπὶ μίαν γενεάν.

Τώρα, ἐρωτῶ, ποία εἶνε ἡ διαφορὰ ἥτις ἐπισυμβαίνει ὅταν ὁ πίθηκος βαθμηδὸν χάνει τὴν οὐράν του καὶ φύει ἀνώτερον ἐγκέφαλον; Πρέπει κυρίως νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀνάπτυξις ἢ βελτίωσις τῆς κοσμικῆς μεθόδου, ἢ ὡς ἡ ἐναρξίς παρατεταμένης πάλης ἐναντίον της;

Κατὰ πρῶτον λόγον, καθ' ὅσον ὁ ἀνθρωπος ἀποβαίνει λογικὸν ὄν, ἱκανὸν νὰ προβλέπῃ καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ μέσα πρὸς σκοποὺς, ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην τῶν σιωπηλῶν τούτων συμμαχιῶν. Πιστεύει ὅτι εἶνε συμ-

φέρον του οὐχὶ νὰ ἐξολοθρεύῃ τὰ πάντα, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐξολοθρεύῃ τὰ εἶδη ἐκεῖνα μόνον τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξίς εἶνε ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν ἰδικήν του. Ὁ λύκος τρώγει πᾶν πρόβατον προσπίπτον αὐτῷ ἐνόσῳ διαρκεῖ ἢ ὄρεξις του. Ἐὰν ὑπάρχουσι παραπολλοὶ λύκοι, ἡ μέθοδος κολάζεται διὰ τῆς στερήσεως τῶν ὑπεραριθμῶν ἀδηφάγων. Ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ δικτηρῇ τόσα πρόβατα ὅσα χρειάζεται, καὶ δύναται ἐπίσης ν' ἀναλογίξῃ τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ ἰδίου εἴδους του πρὸς τὰ ἐνδεχόμενα τοῦ μέλλοντος πορισμοῦ. Πολλὰ τῶν κατωτέρων εἰδῶν ἀποβαίνουσιν οὕτω ὑποκείμενα μέρη τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, τουτέστι τῆς νεωστὶ ἀποκαταστάσεως ἰσορροπίας. Ἔως ἐδῶ ὑπάρχουσιν ἀμοιβαία πλεονεκτήματα.

Τὸ πρόβατον τὸ ὁποῖον διατηρεῖται ὅπως κατ' ἰστίαν ἔδεσμα κερδίζει ἐν πλεονέκτημα, καίτοι δὲν διατηρεῖται πρὸς ἰδίαν ὠφελειάν του. Ἐκ πάντων τῶν ὑπὲρ τῆς φυτοφαγίας ἐπιχειρημάτων οὐδὲν εἶνε ἀσθενέστερον τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιχειρήματος. Ὁ χοῖρος ἔχει ἰσχυρότερον συμφέρον ἢ πᾶς ἄλλος εἰς τὴν ζήτησιν τοῦ λίπους. Ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν Ἰουδαῖοι καὶ Μουσουλμάνοι, δὲν θὰ ὑπῆρχον ὅλως χοῖροι. Πληρώνει τὰ προνόμιά του διὰ ταχέως θανάτου· ἀλλὰ κερδίζει καὶ ἐκ τούτου. Σφάζεται νέος, καίτοι δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἐντεῦθεν ὅτι εἶνε προσφιλὴς εἰς τοὺς θεοὺς, δυνάμεθα ν' ἀνομολογήσωμεν ὅτι τυγχάνει ὑπερτέρας φυλῆς ἐπιμελουμένης διὰ τὴν εὐμάρειάν του, κινουμένης ἀπὸ τὸ ἰσχυρότερον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ εὐρωστίας του, καὶ πειθομένης διὰ τῶν ἰδίων ἀναγκῶν τῆς ἴσως νὰ τὸν κάμῃ παραπολὺ παχύν ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν εὐμάρειάν του, ἀλλ' ἐπίσης καὶ νὰ φροντίξῃ ὅπως ἔχη καλὸν χοιροτροφεῖον καὶ ἄφθονον τροφήν πᾶσαν ἡμέραν τῆς ζωῆς του. Καὶ ἄλλαι φυλαὶ πάλιν ἐξολοθρεύονται τόσον ἀνηλεῶς ὡς ἐν τῇ ὀρμεμφύτῳ ἀπλῶς περὶ τῆς ὑπάρξεως πάλῃ. Ἀπαλλαττόμεθα ὅσον τὸ δυνατόν τῶν λύκων καὶ τῶν ὄρεων, καὶ συστηματικώτερον ἢ ὅσον δύναται νὰ κατορθωθῇ διὰ τῶν ζωϊκῶν ἀνταγωνιστῶν των. Ἡ μέθοδος δὲν σημαίνει ἐξ ἀνάγκης σκληρότητα, καὶ βεβαίως δὲν συνεπιφέρει μείωσιν τοῦ ὅλου τῆς εὐτυχίας. Ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγὼν σημαίνει τὴν ἀντικτᾶστασιν νέου συστήματος ἰσορροπίας, ἐν ἧ μίᾳ τῶν παλαιῶν ἐρίδων ἐξωβελίσθη καὶ οἱ ἐπιζῶντες ζῶσιν ἐν μεγαλειτέρῃ ἀρμονίᾳ... Ἐὰν ὁ λύκος ἐξολοθρευεῖται ὡς ἀνόσιος ἐχθρὸς, εἶνε διότι δυνατόν νὰ ὑπάρξωσι πλείονα πρόβατα, ἀφοῦ τὰ πρόβατα κατέστησαν σύμμαχοί μας καὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐπιγείου προνοίας μας.

Τὸ ἀποτέλεσμα δυνατόν νὰ εἶνε (ἴσως δύναμαι νὰ εἶπω πρέπει νὰ εἶνε), κατάστασις ἐν ἧ κατὰ τὸ ὅλον ὑπάρχει μεγαλειτέρα ποσότης ζωῆς θαλαπομένης ἐπὶ τοῦ πλανήτου· καὶ διὰ τοῦτο, ὡς θὰ νομίσωσιν ὅσοι δὲν εἶνε ἀπαισιόδοξοι, ἐξ ἁπαντος κέρδος ἐπὶ τῆς πλάστιγγος. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ διαφορά μέχρι τοῦδε εἶνε ὅτι ἡ συνθήκη, ἥτις ὑπῆρξεν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἀναγκαῖα, ἀναγνωρίζεται τώρα ἐν συνειδήσει ὡς ἀναγκαῖα· καὶ ὅτι ἐσκεμμένως ἀποβλέπομεν εἰς ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐδέησε νὰ ἐπιτευχθῇ ἐπὶ ποινῇ καταστροφῆς. Ἐφ' ὅσον πάλιν ἡ ἠθικότης δύναται νὰ θεμελιωθῇ ἐπὶ λόγων καθαρᾶς φρονήσεως, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων. Οἱ ἄνθρωποι ἀρχίζουν νὰ ἐννοῶσιν ὅτι, καὶ ἐκ καθαρῶς προσωπικῆς ἀπόψεως, ἡ εἰρήνη εἶνε προκριτωτέρα τοῦ πολέμου. Ἐὰν ὁ πόλεμος ἐπικρατεῖ ἀκόμη δυστυχῶς, δὲν εἶνε τοῦλάχιστον πόλεμος ἐν ᾧ πᾶσα φάτρη πολεμεῖ πρὸς τὴν γείτονα, καὶ ὅπου ἡ κατάκτησις σημαίνει ὑποδούλωσιν ἢ ἐξολοθρευμὸν. Ἐκατομμύρια ἀνδρῶν εἶνε ἐν εἰρήνῃ ἐντὸς τῶν ὀρίων νεωτέρου κράτους, καὶ δύνανται νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὰς ἐργασίας των χωρὶς νὰ κόπτωσι τοὺς λαίμους ἀλλήλων. Ὅταν μάχωνται πρὸς ἄλλα ἔθνη δὲν ἐξανδραποδίζουν οὐδὲ σφάζουσι τοὺς αἰχμαλώτους. Ὑπὸ ἔποψιν καθαρᾶς ἰδιοτελείας, εἰς Χόμπες δύναται ν' ἀποδείξῃ πειστικῶς ὅτι πᾶς τις ὠφελήθη ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν συμβόλαιον τὸ ὁποῖον ἔθηκε τάξιν καὶ εἰρήνην ἀντὶ τῆς συνήθους καταστάσεως τοῦ πολέμου. Εἶνε τοῦτο λοιπὸν ἀντιστροφή τῆς παλαιᾶς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, καὶ μάχεται κατὰ τῆς κοσμικῆς μεθόδου; Ἐξ ἔλεγα μᾶλλον ὅτι εἶνε ἀνάπτυξις τῶν σιωπηλῶν συμμαχιῶν, καὶ τροποποιήσις κατὰ μέγα μέρος τῆς διευθύνσεως τῆς ἀλληλοκτόνου συγχρούσεως. Ἀμφότερα ἐξ ἴσου ἐμπερικλείοντο εἰς τὴν ἀρχαιοτέρας συνθήκας, καὶ ἀμφότερα ἀκόμη ὑπάρχουσι. Φυλαὶ τινεσὶ ἀποτελοῦσι συμμαχίας, ἐνῶ ἄλλαι ὑπερπληροῦνται ζωῆς. Βεβαίως, παύω νὰ ποιῶ πράγματά τινα τὰ ὁποῖα πρότερον θὰ ἐποίουν. Δὲν ἐπιπίπτω κατὰ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου τὸν ὁποῖον συναντῶ εἰς τὴν ὁδὸν καὶ δὲν τοῦ ἐκδέρω τὸ κρανίον. Ὁ λόγος εἶνε ὅτι δὲν περιμένω ὅτι θὰ μοῦ ἐκδάρῃ τὸ ἰδικόν μου· διότι ἂν τὸ ἐπερίμενα, φοβοῦμαι ὅτι καίτοι πολιτισμένον ὄν, θὰ προσεπάθουν νὰ προλάβω τοὺς σκοπούς του. Τοῦτο ἀπλῶς σημαίνει ὅτι ἐφθάσαμεν καὶ οἱ δύο νὰ βλέπωμεν ὅτι ἔχομεν κοινὸν συμφέρον νὰ διατηρῶμεν τὴν εἰρήνην. Καὶ τοῦτο πάλιν ἀπλῶς σημαίνει ὅτι ἡ συμμαχία, ἥτις ἦτο πάντοτε ἀπολύτως ἀναγκαῖος ὄρος τῆς ἐπικρατήσεως τῶν εἰδῶν ἐξηπλώθη

νῦν εἰς εὐρυτέραν ἔκτασιν. Τὸ εἶδος οὐδόλως θὰ ἐσώζετο, ἂν δὲν ὑπῆρχε τόση συμμαχία, ὅση εἶνε ἀναγκαία διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν του καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν νεογνῶν του κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀνικανότητος. Ἡ μεταβολὴ εἶνε ἀπλῶς ὅτι ὁ μικρὸς κύκλος ὅστις περιέκλειε μόνον τὴν ἀρχέγονον οἰκογένειαν ἢ τὰξιν ἐπεξετάθη, ὥστε δυνάμεθα νὰ συναντῶμεν μέλη τῆς ἰδίας φυλῆς ὑπὸ ὄρους οἵτινες περιωρίζοντο πρότερον εἰς τὸν μικρότερον ὄμιλον. Ἐχομεν ἀκόμη νὰ ἐξολοθρεύσωμεν καὶ ἀκόμη νὰ συντηρήσωμεν. Ὁ τρόπος τοῦ ἐφαρμόζειν τὰς ἐνεργείας μας μετεβλήθη, ἀλλ' ὄχι ἡ οὐσιώδης φύσις.

Ἡ κυρίως ἠθικότης δὲν προέκυψεν ἀκόμη. Ἀρχίζει ὅταν ἀρχίζῃ ἡ συμπάθεια, ὅταν πράγματι ἐπιθυμῶμεν τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων ἢ, ὡς λέγει ὁ Κάντιος, ὅταν μεταχειριζώμεθα τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡς σκοποὺς καὶ ὄχι ἀπλῶς ὡς μέσα. Ἀναμφιβόλως, τοῦτο συνυπονοεῖ νέαν ἀρχὴν, ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ τὴν οὐσιώδη ἀρχὴν πάσης ἀληθοῦς ἠθικότητος. Πάλιν ἔχω νὰ ἐρωτήσω ἂν συνεπιφέρει καταπολέμησιν ἢ ἐξακολούθησιν κοσμικῆς μεθόδου. Καθ' ἃ δὲ παρατήρησα, καὶ ἡ ζωικὴ μήτηρ δεικνύει ὅ,τι ὠνόμασα πράγματι μέριμναν ἄλλου. Ἐχει ἐνστικτικὰ τὰ ὁποῖα, καίτοι ἐπικίνδυνα εἰς τὸ ἄτομον, εἶνε οὐσιώδη διὰ τὴν φυλὴν. Ἡ ἀνθρωπίνη μήτηρ θυσιάζει ἑαυτὴν μετὰ συνειδήσεως τῶν ἀποτελεσμάτων δι' ἑαυτὴν, καὶ οἱ προσωπικοὶ φόβοι τῆς ὑπερνικῶνται ἀπὸ τὴν δύναμι τῆς στοργῆς τῆς. Θὰ ὑποφέρῃ σκληρόν θάνατον διὰ νὰ σώσῃ τὰ τέκνα τῆς κακοπαθείας.

Ἡ μήτηρ τοῦ ζώου θυσιάζει ἑαυτὴν ἀλλ' ἄνευ συνειδήσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἄνευ ἠθικῆς ἀξίας· τοῦτο εἶνε ἀπλῶς τὸ καταπληκτικώτερον παράδειγμα τῆς γενικῆς μεθόδου τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἠθικότητος. Ἡ διαγωγή τὸ πρῶτον θεωρεῖται καθαρῶς μετ' ἐπισκοπήσεως τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τοῦ δρώντος, καὶ ἐπιβάλλεται διὰ τοῦτο δι' ἐπεισάκτων δεινοπαθειῶν, τουτέστι διὰ συνεπειῶν ὑποτιθεμένων ὅτι εἶνε προσηρμοσμένοι εἰς αὐτὴν τῇ βουλήσει κυβερνήτου τινός, φυσικοῦ ἢ ὑπερφουῶς. Τὸ ἐνστικτικὸν τὸ ὅποιον φθάνει νὰ θεωρῇ τὴν τοιαύτην διαγωγὴν ὡς κακὴν καθ' ἑαυτὴν, τὸ ὅποιον συνυπονοεῖ ἀπέχθειαν εἰς τὸ παρέχειν πόρους εἰς ἄλλους, οὐχὶ ἀπλῶς ἀπέχθειαν εἰς τὰς βασάνους, φύεται ὑπὸ τοιαύτην προστασίαν, καὶ παρὰ τῷ πράγματι ἠθικοποιημένῳ ὄντι προσκτᾶται ἰσχυρὴν ἥτις καθιστᾷ τὴν ἐξωτερικὴν δεινοπάθειαν περιττήν.

Αὕτη ἀναντιρρήτως εἶνε ἡ μεγίστη πασῶν τῶν μεταβολῶν, τὸ κρίσιμον γεγονός, τὸ ὅποιον ἀποφασίζει ἂν μέλλωμεν νὰ θεωρῶμεν τὴν διαγω-

γὴν ἀπλῶς ὡς ὠφέλιμον, ἢ καὶ νὰ τὴν θεωρῶμεν ὡς ἠθικὴν ἐν τῇ στενωτάτῃ ἐκδοχῇ. Ἀλλὰ θὰ τὴν ὠνόμαζον ἀκόμη ἀνάπτυξιν καὶ ὄχι ἀντιστροφὴν τῆς προτέρας μεθόδου. Ἡ διαγωγή τὴν ὁποίαν καλοῦμεν ἐνάρετον εἶνε ἡ αὐτὴ διαγωγή ἐξωτερικῶς τὴν ὁποίαν πρότερον ἐθεωροῦμεν ὡς χρήσιμον ἢ ὠφέλιμον. Ἡ διαφορὰ εἶνε ὅτι τὸ ἀπλοῦν γηγόνος τῆς ὠφελιμότητος ἦτοι τῆς χρησιμότητός της πρὸς ἄλλους καὶ πρὸς τὴν φυλὴν ἢ τὸ γένος, ἀπέβη τώρα ἡ ἀποχρῶσα ἀφορμὴ διὰ τὴν πράξιν ὡς καὶ τὸ λανθάνον αἴτιον τῆς πράξεως. Εἰς τοὺς πρωίμωτους σταθμοὺς, ὅτε ἀληθῆς συμπάθεια δὲν ὑπῆρχεν, ἀνθρώποι καὶ ζῶα ἦσαν ἀκόμη βιασμένοι νὰ πράττωσι κατὰ τινὰ τρόπον, διότι ἦτο ἐπωφελῆς εἰς ἄλλους. Τώρα πράττουσι κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον, διότι νοοῦσιν αὐτὸν ὄντα ἐπωφελῆ εἰς ἄλλους. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς ἠθικῆς ἐξελιξέως φαίνεται συνυπονοοῦσα τοῦτο. Δυνάμεθα ν' ἀνατρέξωμεν ὀπίσω εἰς περίοδον καθ' ἣν ὁ ἠθικὸς νόμος ταυτίζεται μετὰ τὰ γενικὰ ἔθιμα τῆς φυλῆς· καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει ἀντίληψις περὶ τινος σαφοῦς διακρίσεως μεταξὺ τοῦ ὅ,τι εἶνε ἠθικὸν καὶ τοῦ ὅ,τι εἶνε ἀπλῶς ἐξ ἔθους· μεταξὺ ἐκεῖνου τὸ ὅποιον ἐπιβάλλεται διὰ νόμου κατὰ τὴν στενὴν ἔννοιαν καὶ ἐκεῖνου τὸ ὅποιον ὑπαγορεύεται ἀπὸ γενικῆς ἠθικῆς ἀρχῆς. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων, αἱ ἀφορμαὶ πρὸς ὑπακοὴν μετέχουσι τῆς φύσεως τυφλῶν ὁρμῶν. Οὐδεὶς ὠρισμένος λόγος δι' αὐτὰς πάρεστιν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ δρώντος, καὶ οὐδ' ἐπέρχεται αὐτῷ νὰ ἐρευνησῇ τὸν λόγον. «Ὁ πατὴρ μας οὕτω ἐπραττε καὶ ἡμεῖς οὕτω πράττομεν» εἶνε ἡ μόνη καὶ ἀποχρῶσα ἐξήγησις τῆς διαγωγῆς των. Οὕτω τὸ ἐνστικτικὸν δύναται νὰ ἐρευνηθῇ ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐξελιξέως εἰς τὴν πρωίμωτάτην περίοδον, καθ' ἣν ὑπῆρχον τὰ ἐνστικτικὰ τὰ ἐνυπάρχοντα εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν φύλων, ἢ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων. Ταῦτα ὑπῆρχαν τὰ σπέρματα ἐξ ὧν ἀνεφύη πᾶσα ἠθικότης, οἶαν νῦν ἀναγνωρίζομεν,

Ἡ ἠθικότης ἄρα συνυπονοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνστικτικῶν τινῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε οὐσιώδη εἰς τὴν φυλὴν, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα δυνατὸν μὴδράκις νὰ εἶνε ἐπιζήμια εἰς τὸ ἄτομον. Ἡ κατὰ μέρος μήτηρ θανατοῦται διότι ὑπέκει εἰς τὰς φυσικὰς ὁρμὰς τῆς· ἀλλὰ ἂν δὲν εἶχεν οὕτω ὡς πρὸς τὰς μητέρας καὶ τὰς ὁρμὰς των, ἢ φυλὴ τάχιστα θὰ ἐφθανεν εἰς πέρας. Ὁ Οὐξλεῦ λέγει ὅτι ὁ φανατικὸς ἀτομισμὸς τῆς ἐποχῆς μας δὲν κατορθοῖ νὰ κατασκευάσῃ ἠθικότητα ἐξ ἀναλογίας τῆς κοσμικῆς μεθόδου. Ἀτομισμὸς ὅστις θεωρεῖ τὴν κοσμικὴν μέθοδον ὡς ἰσοδύναμον ἀπλῶς πρὸς ἀλληλοφθόρον πάλιν ἐκάστου κατὰ πάντων, βεβαίως θ' ἀποτύχῃ νὰ ἰδρῦσῃ

αυτάρκη ήθικην, και θα προσθέσω ότι πᾶς ατομισμός ὅστις ἀδυνατεῖ ν' ἀναγνωρίσῃ κατὰ τὸ πλήρες τὸν κοινωνικὸν παράγοντα, ὅστις θεωρεῖ τὴν κοινωνίαν συναγεμὸν τινα ἀντὶ ὀργανισμοῦ, θὰ εὐρεθῇ, κατ' ἐμὴν γνώμην, εἰς δυσχερείας. Ἄλλὰ παραδέχομαι προσέτι ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐνστικτῶν, τὰ ὅποια ἀμέσως ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς φυλῆς, εἶνε ἀπλῶς ἄλλη περίπτωσις καθ' ἣν ἐν συνειδήσει ἀποβλέπομεν εἰς σκοπὸν, ὅστις ἦτο πρότερον ἄσκοπον ἀποτέλεσμα τῶν πράξεών μας. Πᾶσα φυλὴ, ὑπεράνω τῆς κατωτάτης. ἔχει ἐνστικτα τὰ ὅποια εἶνε καταληπτὰ μόνον διὰ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς φυλῆς· και ἔχει νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς τινὰς και νὰ συνάψῃ συμμαχίαν πρὸς ἄλλους τῶν συγκατόχων τοῦ πλανήτου. Ἐν τε τῇ ἀνηθικοποιήτῳ καταστάσει και ἐν ἐκείνῃ ἐν ἣ ἡ ήθικότης τὰ μέγιστα ἀνεπτύχθη, τὰ ἐνστικτα ταῦτα ἔχουσι τὸ κοινὸν χαρακτηριστικόν, ὅτι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συνθήκαι τῆς δυνάμεως τῆς φυλῆς ὅπως τηρήσῃ τὴν θέσιν της ἐν τῷ κόσμῳ, και οὕτω καθ' ὅλου νὰ περιφρουρήσῃ ἡ αὐξήσῃ τὴν ἰδίαν της ζωτικότητα.

Δὲν θὰ παύσω ἐνδιατρίβων εἰς τοῦτο ὅσον ἀφορᾷ πολλὰς ποιότητας, αἵτινες εἶνε βεβαίως ήθικαι, καιτοι δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἀναφέρονται πρῶτιστα εἰς τὸ ἄτομον. Ὅτι ἡ ἀγνότης και ἡ ἐγκράτεια, ἡ φιλαλήθεια και ἐνεργητικότης, εἶνε κατὰ τὸ ὅλον πλεονεκτήματα εἰς τε τὸ ἄτομον και τὴν φυλὴν, δὲν χρειάζεται, πιστεύω, δι' ἐπιχειρημάτων ἀποδείξιν· οὔτε εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποδείξω διὰ μακρῶν ὅτι αἱ φυλαὶ παρ' αἷς ταῦτα εἶνε κοινὰ θὰ ἔχουσι διὰ τοῦτο ἄφρευκτα πλεονεκτήματα ἐν τῇ βιωτικῇ πάλῃ. Ἐξ ὅλων τῶν ἀρετῶν ὅσαι καθιστῶσι φυλὴν τινα ἱκανὴν νὰ διαπρέψῃ, οὐδεμία εἶνε σπουδαιότερα τῆς δυνάμεως τοῦ δι-οργανοῦν ἐκκλησιαστικῶς, πολιτικῶς και κοινωνικῶς, και ἡ δύναμις αὕτη συνεπάγεται τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης και τὴν ὑπαρξιν ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, και ὅλων ἄρα τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν. Ἡ δυσκολία φαίνεται γινομένη ἐπαισθητῇ ὅσον ἀφορᾷ τὰς καθαρῶς φιλαλλήλους ὀρμὰς αἵτινες, ἐκ πρώτης ὄψεως τοῦλάχιστον, καθιστῶσι προδήλως χρέος μας τὸ νὰ συντηρῶμεν ἐκείνους οἵτινες ἄλλως θὰ ἦσαν ἀνίκανοι νὰ ζήσωσιν. Ἡ ἀρετὴ, λέγει ὁ Οὐξλεῦ, δὲν κατευθύνεται τόσον εἰς τὴν ἐπιβίωσιν και ἐπικράτησιν τοῦ ἰσχυροτέρου, ὅσον εἰς τὴν ἐνίσχυσιν ὡς πλείστων πρὸς ἐπιβίωσιν. Δὲν διαφιλονεικῶ τὸ ἀπόφθεγμα, νομίζω τοῦτο ὀρθὸν ὑπὸ μίαν ἔννοιαν· ἀλλ' εὐρίσκω δυσχερείαν ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν.

Ἡ ήθικότης, ὡς εἶνε καταφανές, ὀφείλει νὰ περιορίζεται ἀπὸ τὰς

συνθήκας ἐν αἷς εὐρίσκόμεθα. Ὅτι εἶνε ἀδύνατον δὲν εἶνε καθήκον. Μία συνθήκη σαφῶς εἶνε ὅτι ὁ πλανήτης εἶνε περιορισμένος. Ὑπάρχει μόνον χῶρος διὰ τινὰ ἀριθμὸν ζώντων πλασμάτων. Ἐπεταί ἐκ τούτου ὅτι τείνομεν πράγματι πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἀσθενῶν, και δὲν δυνάμεθα ἄλλως νὰ πράξωμεν. Εἶνε ἐπιθυμητὸν νὰ γείνη ἄλλως; Πρέπει νὰ εὐχόμεθα φέρ' εἰπεῖν νὰ ἦτο ἡ Ἀμερικὴ ἀκόμη κοιτὶς τῶν ἀγρίων; Εἶνε καλλίτερον μία χώρα νὰ περιεῖχεν ἐν ἑκατομμύριον ἐρυθροδέρμων ἢ εἰκοσι ἑκατομμύρια πολιτισμένων λευκῶν; Ἀναμφιβόλως ὁ ήθικολόγος θὰ εἴπῃ ἐν ἀληθείᾳ ὅτι αἱ μέθοδοι τοῦ ἐξολοθρευμοῦ, αἱ ἐφαρμοσθεῖσαι ὑπὸ Ἰσπανῶν και Ἀγγλων, ἦσαν μισηταί. Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ εἴπω ὅτι συμφωνῶ μετ' αὐτοῦ και ἐλπίζω ὅτι τοιαῦται μέθοδοι δύνανται νὰ καταργηθῶσιν εἴ που σώζεται ἔχνος αὐτῶν. Ἄλλὰ λέγω οὕτω ἐν μέρει, διότι πιστεύω εἰς τὴν περὶ τῆς ὑπάρξεως πάλην. Ἡ μέθοδος αὕτη ὑποβόσκει ὑπὸ τὴν ήθικότητα, και ἐνεργεῖ εἴτε ήθικοὶ εἴμεθα εἴτε ὄχι. Ἡ μάλιστα πολιτισμένη τῶν φυλῶν — ἡ ἔχουσα τὴν μεγίστην γνῶσιν, ἐπιδεξιότητα, δύναμιν ὀργανισμοῦ — ὑποστηρίζω ὅτι θὰ ἔχῃ ἄφρευκτον πλεονέκτημα ἐν τῇ πάλῃ, και ἂν ἀκόμη δὲν κάμνη χρῆσιν τῶν κτηνωδῶν μέσων, τὰ ὅποια εἶνε περιττὰ ὅσον και σκληρά. Ὅλοι οἱ ἰθαγενεῖς ὅσοι ἔζων ἐν Ἀμερικῇ πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν θὰ ἦσαν τεθνεῶτες τώρα ἐν πάσῃ περ πτώσει, και ἂν ἐτύγχανον τῆς μεγίστης φιλανθρωπίας και περιθάλψεως. Ἐὰν ἦσαν ἀνίκανοι ν' ἀφομοιωθῶσι πρὸς τοὺς νέους ὄρους τοῦ βίου, θὰ εἶχον ὑποστῆ εὐθανασίαν ἀντὶ μερικῆς ἐξολοθρεύσεως· και ἂν ἀρωμοιοῦντο, ἢ θὰ εἶχον ἀπορροφηθῆ ἢ θ' ἀπέβαινον ὠφέλιμον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ νὰ καταργηθῇ ἡ παλαιὰ κτηνώδης μέθοδος δὲν σημαίνει κατάργησιν τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνος, ἀλλ' ἐξάρτησιν τοῦ ἀποτελέσματος ἀπὸ ὑψηλοτέρας τάξεως ἰδιοτήτων ἢ τῶν πειρατικῶν διαρπαγῶν και φόνων.

Ὁ Πήρσον μᾶς διηγεῖται ἐν τῷ περισπουδάστῳ βιβλίῳ του ὅτι ὁ Μαῦρος δύναιται οὐχὶ ἀπιθάνως νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι θεωρῶ τοῦτο ἀμιγῆς κακόν. Διατί νὰ μὴ ὑπάρχωσι μέρη τοῦ κόσμου ἐν οἷς φυλαὶ ὑποδεστέρας νοημοσύνης ἢ ἐνεργητικότητος νὰ μὴ ἀναπτυχθῶσι. Δὲν ἐπιθυμῶ τόσον διακαῶς νὰ ἴδω τὴν γῆν πληρουμένην τοῦ λονδινιαίου φυσιογνωμικοῦ τύπου. Ἄλλὰ παραθέτω μόνον τὴν γνώμην δι' ἄλλον λόγον. Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ περὶ τοῦ βίου πάλη διεξήγετο μεταξὺ Εὐρωπαϊῶν και Μαύρων δι' ἀπλῆς βίας και βαναυσότητος. Ἡ δουλεμπορία και τὰ ἐπακλόουθα αὐτῆς κατεδίκασαν

ὄλην τὴν ἡπειρον εἰς βαρβαρότητα. Τοῦτο ἀνα τιρρήτως ἦτο μέρος τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος. Ἄλλ' ἐὰν ἡ εἰκασία τοῦ Πήρσωνος ἐπαληθεύσῃ, τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν μέχρι τοῦδε μάταια, ὅσον καὶ ὀλέθρια. Ὁ Μιχῆρος ἐξέπεσε, καὶ ὅμως, μὲ ὄλην τὴν βαναυσότητά μας, δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὴν θέσιν του. Διὰ τοῦτο, μεθ' ὅλα τὰ ἄπειρα δεινὰ τὰ προσγιγνώμενα εἰς αὐτὰς τὰς δουλεμπορικὰς χώρας, τὴν ἠθικὴν των ταπεινώσιν, τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐμπορίου διὰ τῆς πειρατείας, καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τῶν χωρῶν αἰτίνες ἐπώλουν τοὺς δούλους, ἢ ὑπερτέρα φυλὴ οὐδὲ κατώρθωσε νὰ ἐξαλειψῇ τὴν ὑποδεεστέραν. Ἄλλ' ἡ κατάργησις τοῦ τερατώδους τούτου κακοῦ δὲν σημαίνει κατάργησιν ἀλλ' ἐξανθρώπισιν τῆς πάλης. Ὁ λευκὸς ἄνθρωπος, ὅσον καὶ ἂν γείνη ἐλεήμων, δύναται βαθμηδὸν νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς μέρη τῆς χώρας κατάλληλα δι' αὐτὸν, καὶ ὁ μέλας ἄνθρωπος θὰ κατέχη τὰ λοιπὰ, καὶ θὰ προσλάβῃ τέχνας καὶ πολιτισμὸν ὅσον εἶνε ἰκανὸς νὰ προσοικειωθῇ. Ἡ ἀπουσία τῆς σκληρότητος δὲν θὰ μεταβάλλῃ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἰσχυρότερα φυλὴ θὰ ἐπεκταθῇ· ἀλλὰ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα ὥστε, ὅ,τι εἶνε καλὸν ἐν τῷ Μαύρῳ, νὰ τύχῃ εὐκαιρίας πρὸς ἀνάπτυξιν εἰς τὴν ἰδίαν του σφαῖραν, καὶ ἡ ἐπι υχία ἐν τῇ πάλῃ νὰ κρίνεται διὰ τιμιωτέρων ἰδιοτήτων.

Χωρὶς νὰ προῶ περαιτέρω εἰς θεωρητικώτερα ἐδάφη, ὀφείλω μόνον νὰ ὑποδείξω τὴν ροπὴν τῶν σκέψεων τούτων ἐπὶ ἐγγυτέρων κατ' οἶκον προβλημάτων. Πολλοὶ πολλάκις παραπονοῦνται ὅτι ἡ τάσις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ εἶνε ἡ διατήρησις τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ ἐντεῦθεν ὑποβιβάζεται ἡ ζωτικότης τῆς φυλῆς. Τοῦτο φαίνεται συνεπαγόμενον ἀπαραδέκτους ὑποθέσεις. Κατὰ πρῶτον λόγον, ἡ μέθοδος, δι' ἧς περισώζονται οἱ ἀσθενέστεροι, συνίσταται εἰς τὴν ἄρσιν διαφόρων συνθηκῶν δυσμενῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἐν γένει. Ἡ περὶ ὑγιεινῆς νομοθεσία, παραδείγματος χάριν, τείνει νὰ καταστρέψῃ τὰ αἷτια πολλῶν νόσων ἐξ ὧν ἐπάσχον οἱ πρόγονοί μας. Ἐὰν δυνάμεθα νὰ ἐξαλειψώμεν τὴν εὐλογίαν, σώζομεν πολλὰ ἀσθενῆ παιδιά, τὰ ὅποια θ' ἀπέθνησκον ἐὰν προσεβάλλοντο. Ἄλλ' ἐξοβελίζομεν ἐπίσης ἐν τῶν αἰτίων τὰ ὅποια ἐξησθένιζον τὴν κρᾶσιν πολλῶν ἐκ τῶν ἐπιζώντων. Δὲν γνωρίζω ἐν τίνι δικαιώματι δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τοιαύτη νομοθεσία, ἢ πάλιν ἡ νομοθεσία ἣτις ἀπαγορεύει τὴν ὑπερβολικὴν ἐργασίαν τῶν παιδίων, προξενεὶ περισσοτέραν βλάβην διατηροῦσα τοὺς ἀσθενεῖς ἢ ὅσον καλὸν προξενεὶ ἀποτρέπουσα τὴν ἐξασθένισιν τῶν ἰσχυρῶν. Ἄλλ' ἐν πρᾶγμα εἶνε

ὅπωςδῆποτε καταφανές· τὸ διατηρεῖν τὴν ζωὴν σημαίνει αὐξάνειν τὸν πληθυσμὸν, καὶ ἐπομένως αὐξάνειν τὸν συναγωνισμὸν, καὶ μὲ ἄλλας λέξεις, ἐπιτείνειν τὸν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνα. Ἡ μέθοδος εἶνε εὐρεία ὅσον καὶ μακροχρόνιος. Ἐὰν ἡδυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν ὥστε πᾶν τεκτόμενον βρέφος ν' αὐξάνῃ μέχρις ὠριμότητος, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ὁ διπλασιασμὸς τῆς ὀξύτητος τοῦ πρὸς περίθαλψιν συναγωνισμοῦ. Ὅ,τι θὰ εἴχομεν νὰ δεῖξωμεν ἄρα, ὅπως δικαιολογήσωμεν τὴν ἀνάμιξιν χειροτερεύσεώς τινος ὀφειλομένης εἰς τὴν μέθοδον ταύτην, θὰ ἦτο ὅχι ὅτι ἀπλῶς αὐξάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποψηφίων πρὸς τὸ ζῆν, ἀλλ' ὅτι δίδει εἰς τοὺς ἀσθενεστέρους ὑποψηφίους ἐπαισθητὸν πλεονέκτημα· ὅτι εἶνε τώρα ἰκανώτεροι ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν πρὶν ὅπως ἀποθήσωσι τοὺς ὑπερτέρους γείτονάς των ἀπὸ τὰς πιθανότητας τῆς ὑποθάλψεως. Ἄλλὰ δὲν εὗρισκω λόγον ὅπως ὑποθέσω τὴν συνέπειαν ταύτην πιθανῆν, ἢ καὶ δυνατὴν. Ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶν, ὡς εἶπον, στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἀναλλοιώτων γεγονότων, ὅτι ὁ κόσμος εἶνε περιωρισμένος καὶ ὁ πληθυσμὸς ἐλαστικός, καὶ ὑπὸ ὅλας τὰς νοητὰς περιστάσεις θὰ ἔχωμεν πάλιν οὕτως ἢ ἄλλως ν' ἀναλογίσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς μας πρὸς τοὺς πόρους μας, καὶ ὑπὸ ὅλας τὰς περιστάσεις ὅσοι εἶνε ἰκανώτατοι λόγῳ διανοητικῶν ἢ ἠθικῶν ἢ σωματικῶν ἀρετῶν θὰ ἔχωσι τὴν ἀρίστην πιθανότητα ὅπως κατᾶσχωσι καλὰς θέσεις καὶ καταλίπωσιν ἀπογόνους πρὸς πορισμὸν τῆς ἐπιούσης γενεᾶς. Οὐχ ἦττον βεβαίως ἀληθεύει ὅτι παρὰ τῇ πεπολιτισμένῃ ὡς παρὰ τῇ βαρβαρωτάτῃ φυλῇ οἱ ὑγιέστατοι εἶνε οἱ ἔχοντες τὰς πλείστας πιθανότητας ὅτι θὰ ζήσωσι καὶ θὰ γείνωσι πρόγονοι. Ἐὰν οὕτως ἔχη, ἡ πάλη θὰ διεξαχθῇ ἀκόμη κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς, καίτοι βεβαίως ὑπὸ διάφορον μορφήν.

Εἶνε ἀληθές ὅτι τοῦτο ἐγείρει ἐν τῶν δυσκολωτάτων ζητημάτων τοῦ χρόνου τούτου. Λέγεται, παραδείγματος χάριν, ὅτι κατὰ τινὰς ἐπόψεις τὰ ἀνώτερα ἄτομα τῆς φυλῆς δὲν εἶνε τὰ ὑγιέστερα οὔτε τὰ ἰκανώτερα. Τὸ δαιμόνιον πνεῦμα εἶνε κατὰ τινὰς εἶδος νόσου καὶ ἡ διανοητικὴ δύναμις προσκτᾶται διὰ μειώσεως τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως. Ταπεινότερα φυλὴ πάλιν, ἐὰν μετρήσωμεν τὸ ὕψος καὶ τὴν ταπεινότητα διὰ τῆς διανοητικῆς ἰκανότητος, δύναται νὰ ἐξωθήσῃ ὑψηλοτέραν φυλὴν, διότι δύναται νὰ διατηρηθῇ εὐθηνότερα, ἢ μὲ ἄλλας λέξεις, διότι εἶνε λυσιτελεστέρα πρὸς βιομηχανικούς σκοπούς. Χωρὶς ν' ἀξιώ ὅτι θ' ἀποφανθῶ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων, θὰ ἐρωτήσω ἀπλῶς ἂν τοῦτο δὲν μεθερμηνεύει τὴν παρατήρησιν τοῦ Οὐξελῆ περὶ τῆς κοσμικῆς ἐκείνης φύ-

σεως ἥτις, λέγει, εἶνε ἀκόμη τόσον ἰσχυρὰ, καὶ ἥτις εἶνε πιθανόν ὅτι θὰ εἶνε ἰσχυρὰ ἐνὸς οἱ ἄνθρωποι χρειάζονται στομάχους. Τὸ γεγονός εἶνε ἀπλῶς ὅτι δὲν ἔχομεν νὰ τὴν ἐξαλείψωμεν, ἀλλὰ νὰ τὴν προσαρμόσωμεν πρὸς νέας περιστάσεις. Ἀσχολούμεθα ἐξετάζοντες γιγαντιαῖον πρόβλημα: Ποῖος εἶνε ὁ ἄριστος, ἐν τῇ ἐνοίᾳ τοῦ λυσιτελεστέρου, τύπος τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος; Ποῖος ὁ ἄριστος συνδυασμὸς ἐγκεφάλου καὶ στομάχου; Παρατρέχομεν τοὺς ἀγίους, οἵτινες εἶνε «κρείττονες ἢ ὥστε ζῆν», καὶ τοὺς φιλοσόφους οἵτινες ἔζησαν διὰ τοῦ ἐγκεφάλου. Οὗτοι δὲν ἀπαντῶσι πρακτικῶς, διότι εἶνε ὄργανα παραπολὺ λεπτοφυῆ διὰ τὸ βάνανσον ἔργον τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Δυνατὸν νὰ δίδωσιν ἰδέαν τινὰ ἀρετῶν αἵτινες θὰ καταστῶσιν ἡμέραν τινὰ ἐφικταί διὰ τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων νοητικῶν καὶ ἠθικῶν ιδιοτήτων αἵτινες, καίτοι ἐξαιρετικά τῶρα, δυνατὸν νὰ καταστῶσι κοινά. Ἄλλ' ἡ ἀρίστη ὕλη τῆς φυλῆς εἶνε ἐκεῖνοι παρ' οἷς ἠτύχησαμεν ν' ἀνακαλύψωμεν τὸν ἐπιτυχητὴν συνδυασμὸν ἐν ᾧ μεγαλειτέρα διανοητικὴ δύναμις προσκτᾶται ἄνευ ἀπωλείας σωματικῆς ρώμης. Τοιοῦτοι ἄνδρες εἶνε πιθανόν ὅτι δὲν θὰ ἐκτρέπωνται τόσον εὐρέως ἀπὸ τοῦ μέσου τύπου. Ἡ συνδιαλλαγὴ τῶν δύο συνθηκῶν δύναται νὰ κατορθωθῇ μόνον διὰ βαθμιαίας προόδου βραδείας κλίσεως πρὸς τὴν εὐθείαν διεύθυνσιν. Ἐν τῷ μεταξῦ, ἡ περιβιωτικὴ πάλης θεωρία μᾶς δικαιολογεῖ, ἀντὶ νὰ μᾶς καταδικάζῃ, ὅτι διατηροῦμεν τὸ λεπτοφυῆ παιδίον, τὸ ὁποῖον δυνατὸν ν' ἀναδειχθῇ Νεύτων ἢ Κῆτς, διότι θ' ἀφήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ ὄφελος τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ἢ τῶν ποιημάτων του, ἐνῶ ἡ σωματικὴ ἀσθένειά του μᾶς βεβαιοῖ ὅτι δὲν θὰ διαδώσῃ τὸ γένος του.

Τοῦτο δύναται νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τελικὸν ἐρώτημα. Ἄρα ἡ ἠθικότης φυλῆς τίνος ἐνισχύει τὴν φυλὴν ἢ τὴν ἐξασθενίζει; τὴν καθιστᾷ ἰκανὴν νὰ κατέχῃ τὴν θέσιν τῆς ἐν τῇ γενικῇ ἰσορροπίᾳ, ἢ καθιστᾷ πιθανώτερον τὸν ἐξολοθρευμὸν τῆς ὑπὸ ταπεινοτέρων φυλῶν; Δὲν ὑποθέτω ὅτι θ' ἀρνηθῇ τις ὅ,τι εἶπον ἤδη, ὅτι ὅσον ἠθικωτέρα ἡ φυλὴ, ὅσον ἀρμονικωτέρα καὶ καλλίτερον ὀργανισμένη, τόσον ἰκανωτέρα εἶνε νὰ διατηρήσῃ τὴν θέσιν τῆς. Ἄλλ' ἐὰν γείνη παραδεκτὸν τοῦτο, ὀφείλομεν ἐπίσης νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ μεταβολὴ δὲν εἶνε ὅτι ἔπαυσε νὰ παλαίῃ, ἀλλ' ὅτι παλαίει διὰ διαφορῶν μέσων. Διατηρεῖ τὴν θέσιν τῆς ὄχι ἀπλῶς διὰ κτηνώδους βίας, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης, φιλανθρωπίας καὶ νοημοσύνης, ἐνῶ, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν, ἡ κατοχὴ τοιούτων ἀρετῶν δὲν ἐξασθενίζει τὴν κτηνώδη βίαν, ὅπου τοιαύτη ιδιότης ἀπαι-

τεῖται ἀκόμη. Αἱ μᾶλλον πολιτισμένοι φυλαὶ εἶνε, ὡς εἰκὸς, καὶ αἱ φοβερώτεροι ἐν πολέμῳ. Ἄλλ' ἐὰν λάβωμεν τὴν ἀντίθετον αἴρεσιν, ὀφείλω νὰ ἐρωτήσω πῶς μία ιδιότης ἥτις πράγματι ἐξασθενίζει τὴν ζωτικότητα τῆς φυλῆς δύναται κυρίως νὰ ὀνομασθῇ ἠθικὴ; Πρέπει ν' ἀποκρούσω ἐξ ὀλοκλήρου πάντα κανόνι διαγωγῆς ὅστις ἠδύνατο ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἔχει τοιαύτην τάσιν. Τοῦτο ὁμως ὑποδεικνύει ὅ,τι μοὶ φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ πρωτίστη δυσχέρεια παρὰ πολλοῖς ἀνθρώποις. Ἡ ἐλεημοσύνη, λέγετε, εἶνε ἀρετὴ ἢ ἐλεημοσύνη αὐξάνει τὴν ἐπαιτείαν, καὶ τείνει οὕτω νὰ πλάσῃ ἀσθενέστερον πληθυσμὸν τούτου ἔνεκα, μία ἠθικὴ ιδιότης σαφῶς τείνει νὰ ἐλαττώσῃ τὴν εὐρωστίαν ἐνὸς ἔθνους. Ἡ ἀπάντησις εἶνε αὐτόδηλος, καὶ πιστεύω ὅτι ὁ καθηγητὴς Οὐξλεῦ θὰ συμφωνήσῃ ὡς πρὸς τοῦτο μετ' ἐμοῦ. Εἶνε ὅτι πᾶσα ἐλεημοσύνη, ἥτις ὑποθάλλει ἐξηυτελισμένην τάξιν, εἶνε ἄρα ἀνήθικος. Ὁ φανατικὸς ἀτομισμὸς τῆς σήμερον ἔχει τὰ τρωτὰ μέρη του· ἀλλ' εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπομεν τὸ τρωτὸν μέρος τοῦ ὄχι ὀλιγώτερον φανατικοῦ κοινωνισμοῦ.

Τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ἔνια τῶν κοινωνιστικῶν ἢ θρησκευτικῶν σχεδίων τῆς σήμερον εἶνε ὀρθὰ ἢ ἐσφαλμένα ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀπαντήσεώς μας εἰς τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον τείνουσι νὰ παραγάγωσιν εὐρωστον ἢ ἐκνευρισμένον λαόν. Ἐὰν μὲ παρακαλέσῃ τις ν' ἀσπασθῶ τὸ σχέδιον τοῦ στρατηγοῦ Βούθ, ἐρωτῶ πρῶτον ἂν τὸ σχέδιον εἶνε πιθανόν ν' αὐξήσῃ ἢ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρασίτων τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἄρα ὅλον τὸ ἔθνος θὰ σύγκειται κατὰ μείζονα ἀναλογίαν ἐξ ἐνεργῶν καὶ ὑπευθύνων ἐργατῶν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων οἵτινες εἶνε βᾶρος εἰς τοὺς πραγματικούς ἐργάτας; Ἡ ἀπάντησις λύει ὄχι μόνον τὸ ζήτημα ἂν εἶνε ὀρθόν ἢ ἐσφαλμένον τὸ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὸ προτεινόμενον σχέδιον. Πᾶσα ἐλεήμων πράξις εἶνε ἀγαθὴ πράξις ἐφ' ὅσον ἐνέχει συμπάθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας· ἀλλ' ἐὰν ἐνέχῃ τοιαύτην ἔλλειψιν περισκεψέως ὥστε ν' αὐξάνῃ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ νὰ θεραπεύσῃ, ἀποβαίνει διὰ τὸν λόγον τοῦτον κακὴ πράξις. Τὸ ν' ἀναπτύσῃ τις συμπάθειαν ἄνευ προνοίας εἶνε ἀκριβῶς μία τῶν μονομερῶν ἀναπτύξεων αἵτινες οὐδαμῶς ἀποτελοῦσιν ἀληθῆς πλεονέκτημα ἐν τῇ ἠθικότητι καίτοι δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι δυνατὸν τοῦτο ν' ἀποβῇ τυχαίως πλεονέκτημα.

Φρονῶ ἄρα ὅτι ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγὼν ἀνήκει εἰς ὑφέρπουσαν τάξιν πραγμάτων, εἰς ἣν δὲν δύναται κυρίως νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἠθικὰ ἐπιθετα. Ἐλέγχει κατάστασιν τὴν ὁποίαν ὁ ἠθικολόγος ἔχει νὰ λάβῃ

ὕπ' ὄψιν, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ προσαρμοσθῇ ἡ ἠθικότης, ἀλλ' ἤτις, ἀκριβῶς διότι εἶνε κοσμικὴ μέθοδος, δὲν δύναται ν' ἀλλοιωθῇ, ὅσον καὶ ἂν δυνάμεθα ν' ἀλλοιώσωμεν τὴν διαγωγὴν τὴν ὁποίαν ὑπαγορεύει. Ὑπὸ ὅλας τὰς νοητὰς περιστάσεις, ἡ φυλὴ ὀφείλει νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὸ περιβάλλον, καὶ τοῦτο ἀναγκαίως συνεπιφέρει σύγκρουσιν ὡς καὶ συμμαχίαν. Ἡ συντήρησις τοῦ ἰκανωτάτου, ἤτις εἶνε βεβαίως καλὸν τι, εἶνε ἀπλῶς ἄλλη ἄποψις τῆς ἐξαλείψεως τοῦ ἀνικάνου, ἤτις σχεδὸν δὲν εἶνε κακόν. Τὸ συμπόσιον τὸ ὁποῖον μᾶς παραθέτει ἡ φύσις, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Μάλλου, ἀρκεῖ μόνον δι' ὠρισμένον ἀριθμὸν συνδαιτυμόνων, καὶ τὸ μόνον ζήτημα εἶνε πῶς νὰ ἐκλεχθῶσιν οὗτοι. Ἡ χρῆσις τῆς ἠθικότητος σημαίνει ἐξανθρωπισμὸν τῆς πάλης· μείωσιν τοῦ ἄλλου ἐκείνων οἵτινες χάνουσι τὸ παιγνίδιον· καὶ ἀπονομὴν τῶν βραβείων εἰς τὰς ἀρετὰς αἰτινες εἶνε ἐπιβεβληθεῖς πρὸς ὅλους μᾶλλον παρὰ πρὸς ἐκείνους αἰτινες συντελοῦσι πρὸς ἔντασιν τῆς δριμύτητος τῆς πάλης. Τοῦτο συνυπονοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προνοίας, ἣτις εἶνε ἐπέκτασις τοῦ πρωϊμωτέρου ἐνστικτοῦ, καὶ καθιστᾷ ἱκανοὺς τοὺς ἀνθρώπους ὅπως προσαρμοσθῶσιν εἰς τὸ μέλλον, καὶ διδασχθῶσιν ἐκ τοῦ παρελθόντος, ὡς καὶ ὅπως ἐνεργῶσι κατὰ τὴν ἄμεσον τοῦ παρόντος ὥθησιν. Ἐπιμᾶλλον συνεπιφέρει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συμπαθείας, ἣτις κάμνει πάντα ἄνθρωπον νὰ αἰσθάνεται διὰ τοὺς πόνους ὅλων, καὶ ἤτις, καθ' ὅσον ἀποβαίνει στενωτέρος ὁ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς, καὶ ζωηρότερον πραγματοποιεῖται ἡ ἐξάρτησις ἐκάστου συστατικοῦ ἀτόμου ἐκ τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, ἐπεκτείνει ὅλην τὴν τάξιν τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνθρώπου ἐπέκεινα τῶν ἰδιαιτέρων ἀναγκῶν του. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ πάλιν ὀφείλει νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν κοινωνισμὸν δαπάναις τοῦ σκληροῦ ἀτομισμού, καὶ καταδικάζει τὸ δόγμα τὸ ὁποῖον, ὡς διατυπώνει αὐτὸ ὁ καθηγητῆς Οὐξλεϋ, θὰ μᾶς ἀπηγόρευε νὰ ἐμποδίσωμεν τὸ μέλος κοινότητος τοῦ νὰ πράξῃ τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς καταστροφὴν αὐτοῦ. Ἐὰν εἶνε ὀρθὸν νὰ περιστέλλωμεν τιαύτην διαγωγὴν, εἶνε ὀρθὸν νὰ διεξάγωμεν τὴν σύγκρουσιν ἐναντίον ὅλων τῶν ἀντικοινωνικῶν δραστῶν ἢ τάσεων. Θὰ ἐθεώρουν βεβαίως ὡς ἀνήθικον πᾶσαν μορφήν κοινωνισμού, ὅστις θὰ ἤρνετο τὸ οὐσιῶδες δόγμα τοῦ καλῶς νοουμένου ἀτομισμού, τουτέστι τὴν ἀνάγκην τῆς ἀτομικῆς εὐθύνης. Ἐχομεν βεβαίως νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν φονέα, ὅπως οἱ πρόγονοί μας ἐξήλειφον τὸν λύκον. Ἐχομεν νὰ ἐξαλείψωμεν τοὺς τε ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς, τὰ ἐπιβλαβῆ ζῶα τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξις εἶνε ἀσυμβίβαστος μετὰ τὴν ἰδικήν μας, καὶ τοὺς

ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες εἶνε ἐπιβλαβῆ στοιχεῖα εἰς αὐτὴν τὴν κοινωνίαν. Τουτέστιν, ἔχομεν νὰ ἐργασθῶμεν πρὸς αὐτὸ τὸ τέρμα τοῦ ἐξοβελισμού τῶν ἥμισυ χρησίμων. Αἱ μέθοδοί μας μετεβλήθησαν· ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξαλείψωμεν τὴν πτωχείαν, ὅχι νὰ ἐξολοθρευθῶμεν τὸν πτωχόν. Δίδομεν εἰς τὰς ὑποδεεστέρας φυλάς εὐκαιρίαν ὅπως λάβωσι τὴν θέσιν δι' ἣν εἶνε προσφύεις, καὶ προσπαθοῦμεν νὰ τὰς ὑποκαταστήσωμεν διὰ τῆς ἐλαχίστης αὐστηρότητος ἐὰν εἶνε ἀπροσφύεις πρὸς οἰανδήποτε θέσιν. Ἄλλ' ἡ ἐξάλειψις τῆς πτωχείας προϋποθέτει ὅχι τὴν δήμευσιν τοῦ πλοῦτου, ὅπερ δὲν θὰ ἤρκει νὰ ἐξαλείψῃ τὴν πτωχείαν διὰ ἀρκῶς, οὐδὲ καὶ τὴν παραδοχὴν συστήματος βίου τὸ ὁποῖον θὰ καθίστα εὐκολώτερον διὰ τοὺς ὀκνηροὺς καὶ τοὺς κηφῆνας τὸ νὰ ἐπιζήσωσιν. Ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐξαρτᾶται, δύναμαι νὰ εἶπω, ἐκ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἐννοίας τοῦ καθήκοντος, τὸ ὁποῖον πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει εἰς τὴν κοινωνίαν καθ' ὅλου. Τοῦτο συνυπονοεῖ σύστασιν κοινωνίας ἣτις, καίτοι ἐγκαταλείπομεν τὰς παλαιὰς μεθόδους τῆς ἀγχόνης, τοῦ σκόλοπος καὶ τοῦ κατατοξευμοῦ (μεθόδους αἰτινες διέσθειραν τοὺς τιμωροὺς μειοῦσαι τὴν ἰδίαν περὶ εὐθύνης ἐννοίαν των), δύναται νὰ δώσῃ ἐν πλεονέκτημα εἰς τοὺς συνετοὺς καὶ φιλοπόνους, καὶ νὰ καταστήσῃ πιθανώτερον ὅτι οὗτοι θ' ἀναδειχθῶσιν οἱ πρόγονοι τῆς ἐπιούσης γενεᾶς. Σύστημα τὸ ὁποῖον θὰ ἐξίσωνε τὰ πλεονεκτήματα τῶν δραστηρίων καὶ τῶν νοητῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θ' ἀπεθάρρυνε, καὶ τάχιστα θ' ἀπέληγεν εἰς ἀπαραδειγματίστον ἔντασιν τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνος. Τὸ πιθανὸν πόρισμα ἀπνηοῦς κοινωνισμού θὰ ἦτο ἡ ἀποδοχὴ αὐστηροτάτων μέσων πρὸς ἐξοβελισμόν ἐκείνων οἵτινες δὲν συνεισφέρουσι τὸ μέρος των εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς φαίνεται, οὐδέποτε ἀπαλλαττόμεθα οὔτε ἀνακουφίζόμεθα ἀπὸ τοῦ ἀναποφεύκτου γεγονότος. Ἐὰν τὰ ἀτομικὰ τέλη ἠδύναντο νὰ καταργηθῶσιν, ἐὰν πᾶς ἄνθρωπος εἰργάζετο διὰ τὸ καλὸν τῆς κοινωνίας ὅσον διὰ τὸ ἰδικόν του, ἀκόμη θὰ ἠσθανόμεθα τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ ν' ἀναλογίσωμεν τὸ ὅλον σῶμα πρὸς ὅλους τοὺς πόρους τοὺς δυναμένους νὰ ἐπιτευχθῶσιν ἀπὸ τὸν πλανήτην, καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἰσορροπίαν τῆς ἀνθρωπότητος σχετικῶς πρὸς τὴν λοιπὴν φύσιν. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἀπέχει ἴσως πολὺ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶν θὰ ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ ὑπάρχῃ παρ' ἡμῖν, καὶ θὰ ὑπῆρχεν ἡ αὐτὴ ἀνάγκη πρὸς διατήρησιν τοῦ ἰκανωτέρου καὶ πρὸς ἐξαφάνισιν, δι' ἠπιωτέρων μέσων κατὰ τὸ δυνατὸν, παντὸς ἀνισχύρου.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΡΕΪΒ

Ἡ Νέα Ὑόρκη εἶνε καταπληκτικὴ πόλις ἀπεριγράπτου ἐνδιαφέροντος. Μεγάλως ἐχάρην ὅτι ἐφθάσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν μεγάλην ταύτην ἐμπορικὴν μητρόπολιν. Ἡ πρώτη θεὰ τῆς πόλεως ἀνεμίμησεν αἰφνιδίως νεανικὰς τινὰς φαντασίας αἰτίνες εἶχον ἐπέλθει εἰς τὰς ὄνειροπολήσεις μας, ἀλλ' ἡ ἰδιαιτέρα συγκίνησις, μεθ' ἧς ἐτείναμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας ἐπισκοποῦντες τὰ πράγματα, δυσκόλως περιγράφεται. Περὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ τόπου οὐδὲ εἶχομεν ἰδέαν. Ἡ πρῶτα ὅτε ἐφθάσαμεν ἦτο ὡραία· ὁ αἰθὴρ ἦτο ἔμπλεως δροσερότητος καλλονῆς καὶ θεληγῆτρου. Οὐδὲ νέφος ἐπεσκοτίζε τὴν λαμπρότητά του, καὶ καθόσον ἡ ἡμέρα προέβαινε καὶ ὁ ἥλιος ἀνῆρχετο πρὸς τὸ μεσουράνημα, προχέων δαψιλῶς τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνάς του, ἠσθανόμεθα τὸ θάλλπος τῆς μεσημβρίας τόσοσιν μέγα, ὅσον παρ' ἡμῖν ἐν Ἀγγλίᾳ μεσοῦντος τοῦ θέρους. Διετρίψαμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν Νέᾳ Ὑόρκη, καὶ τηροῦμεν εὐγνώμονα τὴν ἀνάμνησιν φίλων οἵτινες συνετέλεσαν ὅπως ἀποβῆ ἑπιπνοτάτη ἡ εἰς τὴν πόλιν ἐπίσκεψίς μας. Ἀπονέμομεν ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας μας δημοσίᾳ εἰς πάντας. Εἰς τῶν φίλων τούτων καὶ ἡ οἰκογένειά του εὐμενῶς μᾶς παρεκάλεσε νὰ καταστήσωμεν τὴν οἰκίαν του κατάλυμά μας ἐνόσφ ἡμεθα ἐν Νέᾳ Ὑόρκη· καὶ τὴν αὐθόρμητον φιλοξενίαν, ἀβρότητα καὶ εὐμένειαν τῆς χριστιανικῆς ἐκείνης οἰκογενείας δὲν θὰ λησμονήσωμεν ποτέ.

Ἡ Νέα Ὑόρκη, εἶπομεν, εἶνε καταπληκτικὴ πόλις, ἡ μεγίστη τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, πόλις ἐμπορικῶν μεγαλείου καὶ πρωτίστης σπουδαιότητος ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ. Πολλάκις περιεγράφη, ἀλλ' οἱ φίλοι οἱ εὐρίσκοντες ἐνδιαφέρον ἐν αὐτῇ ὀφείλουσι νὰ τὴν ἴδωσιν ἰδίως ὄμμασι, διότι ἡ ἀρίστη περιγραφή εἶνε ἀνεπαρκής· ἀδύνατον τῷ ὄντι νὰ μεταβιβάσῃ τις εἰς τοὺς ἐν ἀποστάσει κἄτι τι ὡς πλήρη καὶ ὀρθὴν ἰδέαν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς καταστάσεως πόλεως τηλικούτου μεγέθους καὶ πόρων. Ἡ πόλις εἶνε κτισμένη ἐπὶ τῆς νήσου Μαγγάτταν, μακρὰς ταινίας δεκατριῶν καὶ ἡμίσεως μιλίου τὸ μῆκος, μὲ μέσον πλάτος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μιλίου, περιλαμβανούσης ἔκτασιν τριάκοντα καὶ δύο τετραγωνικῶν μιλίων. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εἶνε ἡ περιχωμένη Οὐδσων. Ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς εἶνε ὁ Ἀνατολικὸς ποταμὸς, διαιρῶν τὴν Νέαν Ὑόρκην ἀπὸ τῆς νήσου Μακρᾶς, ἐφ' ἧς κεῖται ἡ ὡραία πόλις Βροῦκλυν, μὲ τὰς κομψὰς οἰκοδομὰς τῆς, τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῆς, τὰς ὡραίας ἐκκλησίας, τὰς οἰκίας, τὰς παρόδους καὶ τὰ ἄλλα τῆς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Νέας Ὑόρκης εἶνε σχεδὸν ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου, καὶ μετὰ τῆς Βροῦκλυν, ἀνέρχεται εἰς δύο καὶ ἡμισυ σχεδὸν ἑκατομμύρια, σχεδὸν τὸ τριπλοῦν τοῦ μεγέθους τῆς Γλασκώβης. Ἀπὸ τίνος χρόνου τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία περιεπλάκησαν ὡς οὐδέποτε. Πολλὰ καὶ μεγάλα πτωχεύσεις ἐγένοντο κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἡ εὐημερία πολλῶν μεγάλων οἰκῶν ἐξηφανίσθη. Οὐκ ὀλίγοι ψευσθέντες τῶν ἐλπίδων ἐπιχειρηματίαι, ἰδανισταὶ ἐν τῷ ὕλισμῳ, κάθηται ἐν ἀπογνώσει, αἰσθανόμενοι ἀφόρητον τὸ βᾶρος τῆς δυστυχίας των. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἐβδομαδιαίας ἐπιθεωρήσεως τοῦ ἐμπορίου εὐρίσκομεν ὅτι αἱ ἀγοραὶ καὶ τὰ πράγματα ἐν γένει μεγάλως ἐβελτιώθησαν νῦν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὁδοὺς καὶ παρόδους τῆς Νέας Ὑόρκης, αἱ μὲν πάροδοι διήκουσι παραλλήλως μὲ τὸ μῆκος τῆς νήσου· αἱ ὁδοὶ διασταυροῦνται εἰς ὀρθὰς γωνίας, καὶ ἐκτείνονται ἀπὸ ποταμοῦ εἰς ποταμόν. Τὰ ὀνόματα εἶνε ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ τῶν φανῶν τῆς πόλεως, εἰς ἃς εἶνε προσητημένα ταχυδρομικὰ κιβώτια πρὸς ἐναπόθεσιν ἐπιστολῶν. Ἡ ὄλη διάταξις τῶν ὁδῶν εἶνε θαυμασμοῦ ἀξία, καίτοι δὲ ἡ Νέα Ὑόρκη εἶνε τοιαύτη τεραστία πόλις, εὐκολώτατα δύναται νὰ εὕρῃ τὸν δρόμον τοῦ ὁ ξένος. Τινὲς τῶν κυριωτέρων παρόδων ἐκτείνονται εἰς μῆκος ὑπὲρ τὰ δέκα μίλια, ἔχουσαι ἑκατὸν ποδῶν πλάτος, σκιαζόμεναι ὡραία μὲ δένδρα, θάλλοντα ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων. Ἐν θερμῇ ἡμέρᾳ θέρους γραφικὰ

φαίνονται τὰ δένδρα καὶ δροσερὰ, ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἡμετέρας ἐπισκέψεως τὰ πίπτοντα φύλλα προήγγελλον τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα καὶ χειμῶνα ἐγγίζοντα ἤδη. Αἱ ὁδοὶ εἶνε παντοῦ π. λυσοῦχαστοι· ἡ μεγάλη λεωφόρος τοῦ περιπάτου εἶνε ἡ Βρωδοῦη — ὁ πλατὺς δρόμος. Εἶνε θαυμασία ὁδὸς πομπῆς καὶ τύρβης, κινήσεως καὶ δραστηριότητος, καὶ συλλήβδην λαμβανομένη, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ δύο μεγάλοι μυθιστοριογράφοι Θάκερεϋ καὶ Δίκκενς, εἶνε ἡ ὠραιότερα ὁδὸς πάσης πόλεως τοῦ κόσμου. Εἶνε πέντε μιλίων τὸ μῆκος, ἀεννάως πλήθουσα, ὡς ἡ ὁδὸς Ὁξφόρδης, τὸ Πικκαδλὺ ἢ ἡ Φλῆτ Στρήτ τοῦ Λονδίνου, καὶ εἶνε ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας σκηνὴ μεγάλης ἔλξεως διὰ τοὺς ξένους. Ὅποια τύρβη! Εἶνε ἀένναον ρεῦμα ἀκαταπαύστου ἐξάψεως. Οἱ λίθοι τοῦ πεζοδρομίου εἶνε στιλπνωμένοι ἀπὸ τὰ πατήματα τῶν ποδῶν. Τροχιόδρομοι δὲν ἐπιτρέπονται εἰς τὸν πλατὺν δρόμον, ἀλλὰ λεωφορεῖα, ἄμαξαι καὶ ἄλλα ὀχήματα ἀφθονοῦσιν. Ὡς ἐν Γαλλίᾳ, οἱ ἵπποι καὶ τὰ ὀχήματα διέρχονται τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ἢ παρ' ἡμῖν ἐν τῇ παλαιᾷ χώρᾳ. Δυσκολώτατον εἶνε νὰ ἠνιοχῇ τις μεταξὺ τοῦ πλήθους. Πολλάκις δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὸ πειθήνιον τῶν ἵππων καὶ τὸ ἐπιδέξιον τῶν ἀμαξηλατῶν εἰς τὸ νὰ εὐρίσκωσιν τὸν δρόμον των. Εἰς τὰ λεωφορεῖα ταῦτα τῆς Βρωδοῦης δὲν ὑπάρχουσιν ὁδηγοί. Ὁ ἠνιοχὸς ἀνοίγει καὶ κλείει τὴν θύραν δι' ἰμάντος. Ἡ πληρωμὴ γίνεται ἅμα εἰσέλθῃ ὁ ἐπιβάτης δι' ὅπως ἐντὸς κιβωτίου παρὰ τὸν ἠνιοχόν. Τὰ λεωφορεῖα τῶν τροχιόδρομων, τὰ ὅποια ἐλαύνουσιν εἰς τὰς παρόδους, ἔχουσιν ὁδηγούς. Αἱ ἄμαξαι καὶ τὰ λεωφορεῖα εἶνε ἐπιδεικτικῶς χρωματισμένα· δὲν ὑπάρχουσιν ἐξωτερικὰ ἐδώλια, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, οὔτε τὸ θέρος αἰσθάνεται τις πολλὴν ζέστην οὔτε τὸν χειμῶνα πολὺ ψῦχος. Ὁ λαὸς τῆς Νέας Ὑόρκης εἶνε λαὸς κινούμενος, καὶ ἡ ζωὴ εἶνε ἐντεταμένη εἰς χορδὴν ἐξάψεως, σπουδῆς καὶ τύρβης, ὅθεν ἄμαξαι καὶ λεωφορεῖα εἶνε πάντοτε πλήρη. Ἐπίσης καὶ τὰ πλοῖα καὶ ἀτμόπλοια, τὰ ὅποια πλέουσιν ἡμέραν καὶ νύκτα, κομίζοντα χιλιάδας ἐπιβατῶν ἀπὸ ὄχθης εἰς ὄχθην. Καὶ τὰ πορθμεῖα προσέτι εἶνε εἰς ἀένναον κίνησιν. Ταχυπλοῦσι δ' ἐξαισιῶς, ἰδίως πρὸς ἐσπέραν, πλέοντα εἰς Βροῦκλυν, ὅπου πάμπολλοι ἐκ τῶν ἐμπόρων καὶ ἐργοστασιαρχῶν τῆς Νέας Ὑόρκης ἔχουσι τὰς ἡσυχούς, ἀνέτους καὶ ἐλευστικὰς οἰκίας των. Τὰ πορθμεῖα ταῦτα εἶνε μεγάλα καὶ εὐρύχωρα καὶ κυβερνῶνται καλῶς. Τὸ κέντρον εἶνε προωρισμένον δι' ἵππους καὶ ὀχήματα, τὰ δὲ πλάγια εἶνε διηρημένα καὶ διεσκευασμένα ὡς θαλαμί-

σκοι δι' ἐπιβάτας. Ὁ ποταμὸς μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Βροῦκλυν ἔχει τέταρτον μιλίου πλάτος. Μεγάλῃ γέφυρα διασχίζει αὐτόν. «Τί δυνατόν σχέδιον, εἶπα πρὸς ἕνα Γιόγκην· ὅποιον ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα ἐχρειάζετο ὅπως ἐκτελέσῃ τις τοιοῦτον ἔργον.— Στοχάζομαι, μοῦ εἶπεν, ὅτι ἀπῆντησαν μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν.— Μήπως τὸ σχέδιον τοὺς ἐφαίνετο σχεδὸν ἀδύνατον; ἠρώτησα.— Κάποια φιλονεικία, ἀπῆντησεν, ἢ ἔλλειψις χρημάτων». Ὑπόγειοι σιδηρόδρομοι δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, οἱοὶ ἐν Λονδίῳ, ἀλλ' ὑπάρχει «κρεμαστός σιδηρόδρομος», διατέμνων τὸ μῆκος μιᾶς τῶν ὁδῶν, εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ ὕψους τῶν οἰκιῶν. Ἡ τροχία τοῦ σιδηροδρόμου εἶνε ἰδρυμένη ἐπὶ σιδηρῶν δοκῶν καὶ στύλων, γεφυροῦσα τὸ ὅλον τοῦ ἀμαξοδρομίου τῆς ὁδοῦ, ἢ διαθέουσα ὑπεράνω τῶν πεζοδρομίων ἐκτέρωθεν, εἰς ὕψος μέχρι τοῦ δευτέρου πατώματος τῶν οἰκοδομῶν. Μᾶς ἐφαίνετο, καθὼς τὰ τραῖνα ἔτρεχον τριζοκοποῦντα, θορυβοῦντα, συρίζοντα εἰς ἀπόστασιν δύο ὀργυῶν ἀπὸ τοῦ παραθύρου πλησίον τοῦ ὀποίου ἐκαθήμεθα, νὰ εἶνε ὀχληρὰ, τολμηρὰ καὶ ἐπικίνδυνος ἐπιχειρήσις. Ἄλλ' ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὁ δρόμος ἦτο ἀρκετὰ ἀσφαλῆς, ἀνετός καὶ χρήσιμος. Ἄλλὰ τοιοῦτος σιδηρόδρομος πρέπει νὰ εἶνε μεγάλη ἐνόχλησις καὶ ἰπρέπει νὰ ἐπιφέρῃ μεγάλην ἔκπτωσιν εἰς τὴν ἀξίαν τῶν οἰκιῶν, ἐὰν ἀπολύτως δὲν τὴν μηδενίζῃ. Χάριν τῆς ἀμέτρου εὐκολίας τοῦ κοινοῦ οἱ πολῖται τόσον εἰρηνικῶς πείθονται νὰ τὸν διατηρῶσιν.

Ὑπάρχουσιν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ πολλὰ ἐξέχοντα κτίρια, μεγάλα καὶ ὑψηλὰ οἰκοδομητὰ κτισμένα ἀπὸ σίδηρον, λίθον, πλίνθον, μάρμαρον καὶ γρανίτην. Τὰ ὠραιότερα εἶνε τὰ γραφεῖα τῆς ἀσφαλείας, τὸ Δημαρχεῖον, τὰ θέατρα τῆς Ὁπερας, διάφορα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα, Τράπεζαι, νοσοκομεῖα καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης λαμπρὰ ἐκκλησίαι, πανεπιστήμια, ἀκαδημίαι, σχολεῖα, κτλ. Μεταξὺ τῶν μαγαζιῶν, τὸ τοῦ Στιούαρτ εἶνε μεγαλοπρεπὲς πρᾶγματι. Εἶνε κτισμένον ἐκ χωνευτοῦ σιδήρου, ἔξοχα στολισμένον κατὰ μίμησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ χιονῶδες λευκὸν χρωματισμένον. Τὸ μαγαζεῖον τοῦτο καλύπτει ὀλόκληρον σειρὴν οἰκιῶν· ἐν ὅλα τὰ πατώματά του ἦσαν εἰς ἕν, θὰ ἐκάλυπτε δεκαπέντε πλῆθρα γῆς πλήρη. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε κομψῶς καὶ ἐπιμελῶς εὐπρεπισμένον· τὰ χωρίσματα εἶνε ὑψηλὰ, εὐρύχωρα, καλῶς φωτισμένα, καλῶς θερμαινόμενα καὶ κατὰ πάντα προτύπου διευθετήσεως. Ὅλα εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο μαρτυροῦσι μυθῶδη πλοῦτον.

Τὸ μεγαλύτερον κοσμηματοπωλεῖον εἶνε τοῦ Ζίφνεϋ, καὶ ἐπειδὴ οἱ Γιάγκιδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀγαπῶσι τὰ κοσμήματα, τὸ κατὰ-στημα τοῦτο πρέπει νὰ εἰσπράττη μεγίστην ποσότητα δολλαρίων. Εἰς πολλὰ τῶν μεγάλων τούτων ἐμπορικῶν καὶ εἰς ἄλλα καταστήματα κοινωνικοῦ, φιλανθρωπικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ χαρακτήρος, ἐχάρημεν εὐρίσκοντες συμπατριώτην μας Σκῶτον διευθύνοντα τὴν ἐργασίαν. Ἀλλὰ καθὼς λέγουσιν οἱ Ἀμερικανοί, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τὰ πράγματα εἶνε πολὺ ἀνακατωμένα, καὶ οὕτω εὕρομεν Ἀγγλους, Γερμανοὺς, Ἰταλοὺς, Γάλλους καὶ Ἰρλανδοὺς εἰς πολλὰ τῶν ἰδρυμάτων καὶ καταστημάτων τούτων, καὶ τινες τούτων ὁμοίου χαρακτήρος, ἴσης θέσεως καὶ ἐπιρροῆς μὲ τοὺς ἰδίους ἡμῶν συμπατριώτας. Δυνατὸν νὰ ἐρωτήσῃ τις: Πῶς αἰ ποικιλία τῆς φυλῆς καὶ τῶν οὕτω πως μεμιγμένων πραγμάτων ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν τρόπων, τῶν ἐθίμων, τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῶν συρμῶν τοῦ λαοῦ; Ἀληθῶς, ἔσχομεν εὐκαιρίαν νὰ ἴδωμεν ἄτι ἐκ τοῦ κομψοπροποῦς κόσμου, εἰς τὴν πολυάσχολον, τὴν τυρβάζουσαν καὶ εὐθυμον Νέαν Ὑόρκην. Ὁ ἱματισμὸς, οἱ τρόποι καὶ ὁ συρμὸς παρέχουσιν ὕλην πρὸς πολλὴν τέρψιν, μελέτην καὶ σκέψιν μεταξὺ τῶν δύο φύλων ὑπάρχει ἀτελειώτος ποικιλία. Οἱ ἀμερικανογενεῖς κύριοι ὅσοι δύνανται, ἀκολουθοῦσι τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς τρόπους τοὺς εἰσαγομένους ἐκ τοῦ κομψοπροποῦς βίου.

Οἱ «νέοι κύριοι τῆς ἐποχῆς» ἐνδύονται κομψῶς, μὲ μεγάλην ἐπίδειξιν λευκῶν περιλαιμιῶν, μὲ φιλοκάλως προσηρμοσμένους λαιμοδέτας, μὲ χρυσοῦν δακτυλίδιον, πομπώδη ἄλυσιν ὀρολογίου, καὶ μὲ πούρον ἐννοεῖται. Ναί, οἱ νέοι κύριοι τῆς Νέας Ὑόρκης εἶνε κύριοι τῆς ἐποχῆς. Ἐνδύονται καλῶς, ἀκολουθοῦσι τὸν συρμὸν, εἶνε καλλωπισταί. Ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦτο, περιττὸν νὰ εἰπῶμεν ὅτι αἱ νεαραὶ κυρίαί τῆς κομψουμένης κοινωνίας πολὺ τοὺς ὑπερβαίνουσι. Τινὲς τῶν ἀνωτέρας τάξεως κυριῶν τῆς Νέας Ὑόρκης λέγεται ὅτι εἶνε ἐξαιρετικὰ δείγματα τόλμης καὶ ἰταμότητος περὶ τὸ ἐνδύεσθαι. Ἐξαιρουμένων ὅμως τῶν δειγμάτων τούτων, ἡ συνήθης ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν τῆς Νέας Ὑόρκης εἶνε ἐπιδεικτικὴ, ἀλλ' ἀπλῆ καὶ φιλόκαλος. Ἐὰν μᾶς ἐπιτρέπεται σύγκρισις, αἱ Ἀμερικανίδες εἶνε εὐσταλεῖς, ἀβραὶ καὶ ἰκανῶς κομψαί, καίτοι βραχυσωμότεραι καὶ ὠχρότεραι ἀπὸ τὰς Ἀγγλίδας. Ἐλέχθη ὅτι δὲν γίνονται καλαὶ σύζυγοι. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς περιστάσεις. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, οἱ κύριοι τῆς Νέας Ὑόρκης εἶνε φοβεροὶ προικοθῆραι. «Στοχάζομαι, ἂν δὲν εἶχα τὴν καλὴν καὶ φιλόστοργον σύζυγον

μου, μοὶ εἶπεν εἰς Ἀμερικανὸς, δὲν θὰ ἀντεῖχα εἰς ὅσας ἀτυχίας καὶ δεινὰ ὑπέφερα τελευταίον».

Εἰς ἐκείνους οἵτινες θεωροῦσι τὰ πλάγια καὶ τὰς κατὰ μέρος ὄψεις, ἡ Νέα Ὑόρκη δὲν φαίνεται τόσον ἐνδιαφέρουσα. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐλκυστικοὶ τινες τόποι, ἐνθα εὐρίσκει τις ψυχαγωγίαν. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσιν ὠραῖοί τινες κήποι ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως, πάντοτε ἀνοικτοὶ διὰ τὸν λαὸν ὅπως εἰσέρχεται καὶ λαμβάνη ἀναψυχὴν καὶ τέρψιν ἐν μέσῳ δένδρων, πρασιῶν καὶ ἀνθέων. Ἐξ ἐνός τῶν κήπων τούτων ἡ δειροφυτευμένων πλατειῶν διευθύνθημεν πρὸς τὸ Κεντρικὸν Ἄλσος, καλούμενον οὕτω διότι κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου Μαγχατάν, καίτοι παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως. Ἦτο τὸ ἀπόγευμα. Ὅπόσον πλῆθος ὀχημάτων δὲν παύουσι νὰ διελαύνωσι διαφόρων σχημάτων, χρωμάτων, μεγεθῶν, ὅλα ἐλαφρὰ καὶ κομψά, καὶ συρόμενα ἀπὸ ταιριαστοὺς ὀρμητικούς ἵππους! «Μήπως συμβαίνει τίποτε ἔκτακτον σήμερον;» ἠρωτήσαμεν. Τίποτε ἔκτακτον, καὶ ὅμως ἡ σκηνὴ ἦτο ὡς ἐν ἑορτῇ Μαΐου. Τὸ ἄλσος ἔχει δύο καὶ ἡμίσεως μιλίων μῆκος, τριῶν τετάρτων μιλίου πλάτους, μὲ ἔκτασιν σχεδὸν ἐννεακοσίων πλέρων, καὶ εἶνε ὠραῖα διηρημένον μὲ εὐρείας παράδους, μακρὰς δειροστοιχίας καὶ γραφικὰς ἀτραποὺς στρεφομένας λαβυρινθοειδῶς μεταξὺ δένδρων καὶ θαμνῶνων, ἡ σιὰ τῶν ὁποίων εἶνε πολὺ εὐάρεστος καὶ δροσερὰ ὑπὸ τὸν θερμὸν ἥλιον ἀμερικανικοῦ θέρους. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἀγάλματα καὶ προτομαί, τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Σκῶτ, τοῦ Μπόρνε καὶ ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν. Χαρίεσαι κρῆναι μὲ νάματα προσπαζόντα καὶ ἀναπηδῶντα καὶ ὠραῖαι λίμναι, ἐπὶ τῶν γαληνιαίων ὑδάτων τῶν ὁποίων μικραὶ σκαφίδες πρὸς εἰρεσίαν ὑπάρχουσι τὸ θέρος ἐν ἀφθονίᾳ, ὡς καὶ παγοδρόμοι τὸν χειμῶνα. Τὸ ὅλον ἄλσος παρουσιάζει ζωηρὰν, εὐάρεστον ὄψιν. Τὸ ἄλσος τοῦτο εἶνε τὸ μέγα καύχημα τῶν κατοίκων τῆς Νέας Ὑόρκης· πᾶς ἐπισκέπτης δὲν πρέπει νὰ παραμελήσῃ νὰ ἴδῃ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸ κάλλος του, καὶ τὴν ἀριστοκρατικὴν ἐπίδειξίν του. Κοστίζει δύο ἑκατομμύρια τάλληρα, καὶ δὲν εἶνε ὑποδεέστερον ἀπὸ τὸ δάσος τῆς Βουλῶνης τῶν Παρισίων.

Ἀπὸ τὸ Κεντρικὸν Ἄλσος συνοδευόμενοι ὑπὸ τινος φίλου ξεναγοῦ, ἐπήγαμεν καὶ εἶδομεν τὸν λιμένα καὶ τὰ περὶ αὐτόν. Ὁ λιμὴν εἶνε ἀπείρου μεγέθους· εἶνε πλήρης μεγάλων πλοίων, ἀτμοπλοίων, λέμβων, ρυμουλκῶν καὶ πλοιαρίων, παντὸς εἶδους καὶ μεγέθους. Καὶ ἐνταῦθα παρουσιάζεται σκηνὴ μεγίστη θορύβου, κινήσεως καὶ συγχύσεως. Ἐχει δὲ

τὴν μεγίστην χωρητικότητα πλοίων ὑπὲρ πάντα ἄλλον λιμένα τοῦ κόσμου.

Καταλείποντες τὸν λιμένα, μεταβαίνομεν εὐθὺς κατόπιν εἰς τινὰς τῶν κατωτέρων ἢ πτωχοτέρων συνοικιῶν τῆς πόλεως. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις δὲν εἶνε λίαν κολακευτικὴ, ἀλλ' ἀρκετὰ χθαμαλὴ. Εἶνε κοινὸν λόγιον ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ κόσμου ἀγνοεῖ πῶς ζῆ τὸ ἄλλο ἥμισυ. Ἰδίως ἀληθεύει τοῦτο περὶ κοινοτήτων ὡς ἡ Νέα Ὑόρκη, ὅπου ἡ κοινωνία φέρει ἀποτυπωμένην τὴν σφραγίδα ἀποτόμου διακρίσεως μεταξὺ πενίας καὶ πλούτου, καὶ ὅπου οἱ πτωχοὶ ἀποτελοῦσιν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν εἶχομεν ἰδέαν περὶ τῆς πλησμονῆς τῆς πτωχείας, τῆς χυδαιότητος καὶ τῆς κακίας, ἣν δύναται τις νὰ εὔρη εἰς τὰς ταπεινοτέρας συνοικίας τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐωσότου ἐπισκεφθῆμεν τὰς γειτονίας ταύτας. Ἐένος περιπατῶν διὰ τῶν κυρίων ὁδῶν τῆς πόλεως, δὲν βλέπει τὰ θλιβερά θεάματα τῶν πλαγίων ὁδῶν καὶ στενωπῶν. Εἰς τὰς ἀποκέντρους συνοικίας, ὅταν ἐπέρχεται ἡ νύξ, δύναται νὰ ἴδῃ τις τοὺς δυστυχεῖς, τοὺς ἀπονενοημένους, τοὺς μεθύσους καὶ τοὺς ὀκνηροὺς παραπαίοντας καὶ κλονομένους. Ὅλων τῶν θλίψεων, τῶν παθημάτων καὶ τῶν κακῶν τὸ μέγιστον αἷτιον εἶνε ἡ μῆθη. Ναί, ἡ φιλοποσία εἶνε τὸ μέγα κακὸν πάσης σχεδὸν πόλεως. Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ μεγάλη ἐργασία γίνεται εἰς τὰ Χριστιανικὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ὅπως καταστῶσιν ἱκανοὶ οἱ ἄποροι καὶ οἱ δυστυχεῖς νὰ νικήσωσι τὸν πειρασμὸν τοῦτον τῆς μῆθης.

Μεγάλως εὐχαριστήθημεν ἐπισκεφθέντες νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, ἄσυλα, σωφρονιστήρια, σχολεῖα καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα τῆς Νέας Ὑόρκης. Πολλὰ τῶν ἰδρυμάτων τούτων εἶνε μέγιστα, καὶ ἀξίζουσι νὰ τὰ ἐπισκεφθῆ τις. Διατηροῦνται τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου, καὶ τακτικῶς διωρισμένοι ὑπάλληλοι ἐπιτηροῦσι τὰς ὑποθέσεις των καὶ ἀναφέρουσιν ἐτησίως, ἢ ἐκτάκτως ἐν περιπτώσει μεταβολῆς, παραπόνων ἢ διαφωνίας.

Μία ἐπίσκεψις εἰς τὰς Βιβλικὰς ἐταιρίας ἐπίσης μᾶς εὐχαρίστησε πολὺ. Τὰ ἰδρύματα ταῦτα εἶνε μεγάλα, καὶ ἐκτελοῦσι πολὺτιμον ἔργον ἐν Ἀμερικῇ καὶ παντοῦ ἄλλου, ὅπου ἐργάζονται οἱ Ἀμερικανοὶ ἱεραπόστολοι. Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι οὐδὲν ἴδρυμα πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ κατορθώνει περισσότερον διαρκῆς ἀγαθὸν ἀπὸ τὰς Βιβλικὰς ἐταιρίας. Ἐκῆστη τῶν ἐταιριῶν τούτων διὰ τῶν ἀφωσιωμένων

ἱεραποστόλων τῆς διασπείρει τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὰς ἀπωτέρας χώρας τῶν βαρβάρων. Μόνον κακοὶ ψευδαπόστολοι εἶνε ἐκεῖνοι οἵτινες, ἐν ὀνόματι τῆς Βιβλικῆς ἐταιρίας, σπεύρουσι θρησκευτικὰ σκάνδαλα εἰς πολιτισμένας χριστιανικὰς κοινωνίας.

Ὡς θρησκευτικὸς θεσμὸς, ἡ κατὰ πάσαν μεσημβριαν τακτικὰ γινόμενη προσευχὴ τοῦ Φούλτων εἶνε γνωστὴ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ συνᾶθροισις αὕτη γίνεται εἰς αἰθουσάν τινα τῆς ὁδοῦ Φούλτωνος, αἱ δὲ ἀναπεμπόμεναί προσευχαί εἶνε βραχύταται, διαρκοῦσαι δύο ἢ τρία λεπτά. Παραγγελία διὰ προσευχὰς ἔρχονται πανταχόθεν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν· ἐργατικοί, ἔμποροι καὶ βιομήχανοι αἰσθάνονται ὅτι εἶνε καλὸν πρᾶγμα νὰ ἔρχονται ἐδῶ ἐπὶ μίαν ὥραν τῆς μεσημβρίας· ἐπιστρέφουσι δὲ εἰς τὰ ἔργα των καὶ τὰς οἰκίας των ἰσχυρότεροι καὶ φαιδρότεροι ἢ ὅτε ἦλθον.

Σπουδαῖος βοηθὸς εἰς τὴν ἠθικὴν σφαῖραν τῆς Νέας Ὑόρκης εἶνε ὁ χριστιανικὸς τῶν νέων Σύνδεσμος. Ὅσα καὶ ἂν εἴπη τις πρὸς ἔπαινον τοῦ ἀνθηροῦ τούτου ἰδρύματος, ὀλιγώτερον τῆς ἀληθείας θὰ εἴπη. Βοηθεῖ τοὺς νέους σωματικῶς, κοινωνικῶς, διανοητικῶς, καὶ πρὸ πάντων πνευματικῶς. Τὸ μέγαρον ἐν ᾧ συνέρχεται ἡ ἐταιρία κοστίζει 60 χιλ. λίρας στερλίας. Εἶνε μέγα καὶ ὠραῖον κτίριον μὲ πέντε πατώματα, μὲ πολυάριθμα χωρίσματα, αἰθούσας, ἀναγνωστήρια καὶ γραφεῖα· ὅλα εἶνε ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν νέων προθύμως ἐργαζομένων πρὸς καλλιτέραν μόρφωσιν ἑαυτῶν καὶ τῶν ὁμηλικῶν των. Κατὰ τὸ πρόγραμμα τὸ ὅποιον περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου, ἡ ἐργασία εἶνε διηρημένη μεταξὺ τῶν νέων, τῶν διευθυνόντων τὰ τοῦ Συνδέσμου. Τὰ καθήκοντα τινῶν εἶνε κοινωνικῆς τάξεως, ἄλλων φιλολογικοῦ εἶδους, ἄλλων πάλιν μουσικῆς φύσεως, καὶ καθεζῆς. Ὑπολογίζεται ὅτι ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια ἄτομα εἰσέρχονται καθ' ἑκάστην εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Συνδέσμου, καὶ ὅτι ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀνθρώπων συγχάζουσιν εἰς τὸ ἀναγνωστήριον κατ' ἔτος.

Ἡ ἀμαρτία τῆς μεγάλης τχύτης καὶ ἀκμαίας πόλεως, ἔλεγε συγγραφεὺς τις ἀπαγγέλλων ἀνάγνωσμα ἀπὸ τοῦ βήματος συλλόγου περὶ τῆς Νέας Ὑόρκης, εἶνε ἡ φιλοδοξία, ὁ χρυσὸς, ὁ δόλος καὶ ἡ πανουργία, ἡ οἷσις, ἡ ἐπιδειξις. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι ὑπάρχει οὐ μικρὰ ἀλήθεια εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην τοῦ σοφοῦ Ἀμερικανοῦ. Διότι τὰ γενικὰ τέλη, τὰ ὅποια θηρεύουσι βεβαίως οἱ ἄνθρωποι ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, εἶνε ἡ ἡδονὴ, ὁ πλεῦτος καὶ ἡ θέσις. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εὐκαιροῦσι δι'

ὅλης τῆς διαδοχῆς τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος ὅπως σκεφθῶσιν ἄλλο τι. Εὐτυχῶς ἔρχεται ἡ Κυριακὴ ἀφαιροῦσα τὸν πέπλον τῆς διανοίας, διαχέουσα ἐπὶ τῆς ψυχῆς τὸ φῶς ὑψηλοτέρων σκέψεων. Ἄλλὰ ποῖον εἶνε τὸ πρόγραμμα τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχάνων τῆς Νέας Ὑόρκης; Αὐτὸ βεβαίως δὲν εἶνε κρυπτόν· εἶσε βραχὺ καὶ ἐκφραστικόν, καὶ ἔχει οὕτω: «Ν' ἀγοράζου, νὰ πωλοῦν καὶ νὰ κερδίζου». Τοῦτο εἶνε ἀναντιρρήτως καὶ τὸ ὅλον τῆς Νέας Ὑόρκης πρόγραμμα. Εἶνε παλαιόν καὶ λίαν περιληπτικόν. Ἐμπεριέχει ἐν αὐτῷ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπερέτρου ἐκείνης πολυτελείας, ἣτις ζητεῖ νὰ καταπλήξῃ τὴν ὀρθὴν καὶ εὐθειαν ζωὴν δι' ἐπιπλάστου μεγαλείου. Θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν εἰς τοὺς ἀνωτέρους κύκλους ὅτι ἐκφράζει τὴν ὀρθὴν ἀποψιν τοῦ βίου. Ὑπάρχει ἐπικίνδυνός τις ὕλισμός ἐν Ἀμερικῇ διαπνέων ὅλας τὰς πολιτείας· τὸ τοιοῦτον μάλιστα εἶνε ἐπαίσθητόν ἐν Νέῃ Ὑόρκῃ, ὅπου πολλοὶ ζῶσιν ὡς ἐὰν τὸ δολλάριον ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπάρξεως. Ἄλλὰ τίς δύναται νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ εὖρῃ παραμυθίαν καὶ ἀναψυχὴν εἰς τοιαῦτα δόγματα! Συχνότατα ὅστις ἀκολουθεῖ ἀπαρεγκλίτως τὸν Μαμμωνῶν φθάνει εἰς ἔρημον, ὅπου ἡ χρυσόκοις τῆς ἄμμου δὲν δύναται νὰ λάβῃ τόπον ὁάσεως διὰ τὸν κεκμηκότα ὁδοιπόρον.

Ἄλλ' ἀκούων τις οὕτω περὶ τῶν κακῶν τῆς Νέας Ὑόρκης, δὲν πρέπει νὰ φαντάζεται ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ εἶνε οἱ μόνοι ἄξιοι μομφῆς. Οὐδαμῶς· διότι ἡ Νέα Ὑόρκη δὲν εἶνε ἀμερικανικὴ πόλις· τοῦλάχιστον δὲν εἶνε πανομοιότυπον τοιαύτης. Εἶνε ὅλως κοσμοπολιτικὴ τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτήρα. Τὰ ξενικὰ στοιχεῖα εἶνε ἐν αὐτῇ ἰσχυρότατα. Καὶ διὰ τοῦ οὗ ἡ διοικήσις τῆς πόλεως εἶνε κατὰ μέγα μέρος εἰς χεῖρας ἐπηλύδων. Ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ ἐξουσία ἔχει πανταχοῦ τὰ ἐλαττώματά της, διότι ἡ ἀνθρωπότης εἶνε πανταχοῦ ἡ ἴδια. Ἡμεῖς ὡς λαὸς ἐσυνειθίσσαμεν ἐν Ἀγγλίᾳ νὰ ἐπικρινώμεν καὶ νὰ ἐμβλέπωμεν πέραν τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων. Ἡ ὑγιὴς κριτικὴ εἶνε ἐπιθυμητότατον πράγμα. Ἐν Νέῃ Ὑόρκῃ μανθάνομεν ὅτι ἡ διοικήσις ἀναμορφοῦται ἤδη καὶ ἐπανορθώνει τὰ σφάλματά της. Σοφώτεροι ἄνδρες ἐξελέγησαν, ὡς λέγεται, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν. Ἐὰν χρειάζεται τίποτε εἰς τοὺς ἄρχοντας εἶνε ἡ σοφία. Ὁ σοφὸς εἶπε: «Κρεῖττων σοφία ὑπὲρ ὄπλα πολέμου.» Εἰς τὰ βιβλία τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως εὐρηται προσευχὴ τις, μέρος τῆς ὁποίας ἀντιγράφομεν ἐνταῦθα:

«Σὲ ἱκετεύομεν τὴν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν χαρισμάτων, ἰκάνωσον ἡμᾶς διὰ τῆς σῆς χάριτος ὅπως ἐν πίστει καὶ εὐθύτητι ὑπηρετήσωμεν εἰς τὰ

ἡμέτερα ὑπουργήματα Ὁ νόμος σου ἄς εἶνε λύχνος τοῖς ποσὶν ἡμῶν ὅπως μηδέποτε ἀποστραφῶμεν ἀπὸ ὁδοῦ δικαιοσύνης».

Συνιστῶμεν τὴν προσευχὴν ταύτην ν' ἀναγνωσθῇ ἀπὸ πάντας τοὺς ἐν ἀρχῇ καὶ ἀξιώματι. Διότι, ὡς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς Χάριτος, ἀναγινώσκειται οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἠθικοῖς τοῦ Νόμου: «Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ».

Ὁ τύπος τῆς Νέας Ὑόρκης δεικνύει θαυμασίαν εὐφύιαν καὶ ἰκανότητα· εἶνε πρακτορεῖον ἰσχυρᾶς δυνάμεως πρὸς τὸ συμφέρον τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς θρησκείας. Εἶνε ἐξηλωμένος καθ' ὅλας τὰς Πολιτείας, ἀλλ' ἡ Νέα Ὑόρκη εἶνε τὸ μέγα κέντρον. Βιβλία, ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ μεγάλης ποικιλίας ἀφθονοῦσι, καὶ ὅλα τὰ προϊόντα τῆς φιλογογίας ἔχουσι τεραστίαν κυκλοφορίαν. Ὡς συμβαίνει εἰς τοιαύτας μικτὰς μεγαλοπόλεις, ὑπάρχουσι πολλὰ δημοσιεύματα ὅπως ἐμποιοῦσιν αἰσθησὶν καὶ πτωῶσι τοὺς ἀναγνώστας, ἐπιβλαβὴ καὶ ἄπιστα, ἐξάπτοντα τοὺς ἐγκεφάλους καὶ ὑποθάλλοντα τὴν κακίαν καὶ τὸ ἔγκλημα. «Ἐν ὀνόματι τῆς ἀληθείας, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ἀναμορφωτῆς τις, τοῦτο πρέπει νὰ παύσῃ». Θὰ ἦτο καλὸν διὰ πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ πολλὰς οἰκογενείας ἂν εἴγετό τι πρὸς περιστολὴν τῶν τοιούτων δημοσιευμάτων. Ἄλλὰ σωφρονιστικὰ μέτρα πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν εἶνε δύσκολον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν. Οὐχ ἦττον ὁ τύπος ἐν Ἀμερικῇ καθίσταται πολὺ περισσότερο φωτισμένος, καθαρώτερος καὶ ὑψηλότερος τὸν τόνον καὶ τὸν χαρακτήρα. Ἄν θέσωμεν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τὸ ὑγιὲς καὶ τὸ καλὸν ἐν τῇ φιλολογίᾳ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ νοσηρὸν καὶ τὸ κακόν, τὸ πρῶτον ζυγίζει βαρύτερον εἰς τὴν πλάστιγγα. Ὁ Χριστιανικὸς τύπος τῆς Ἀμερικῆς εἶνε ἀξιοσυστάτος. Συντελεῖ τὰ μέγιστα ὅπως ὀδηγῇ καὶ ἐμπνέῃ τὸν βίον τῆς μεγάλης ἐκείνης χώρας. Τινὰ τῶν ἐκδοτικῶν καταστημάτων εἶνε κολοσαῖα κτίρια, λόγῳ μεγέθους, ἐπιχειρηματικότητος καὶ ἐπιρροῆς. Καταπληκτικὴ πρόοδος ἐγένετο ἀπὸ τριακονταετίας εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα. Ὅλαι αἱ ἐσωτερικαὶ διατάξεις, αἱ μηχαναὶ, τὰ πιεστήρια, τὰ ἐργαλεῖα καὶ βοηθήματα εἶνε τῆς νεωτάτης ἐφευρέσεως, τέλεια εἰς τὸ εἶδος τῶν. Τὰ διάφορα γραφεῖα καὶ τυπογραφεῖα τῶν ἐφημερίδων εἶνε εὐάερα καὶ εὐρυχωρότατα. Τοῦτο εἶνε σπουδαιότατον, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἐκδόται καὶ διευθύνται τοῦ τύπου τῆς Νέας Ὑόρκης, οἵτινες κήδονται τῆς ὑγείας τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν, ἐκέρδισαν δι' ἑαυτοὺς ὡς ἐπιχειρηματῆαι καλὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον εἶνε κάτι τι ἀξιοθαύμαστον εἰς τὰς ἡμέρας

ταύτας τῶν ἀπεργιῶν, τῆς πίεσεως καὶ τῆς ἀταξίας. Εἰσῆλθομεν παρὰ τῆ διευθυντῆ τοῦ Μηνιαίου Χάρπερ, περιοδικοῦ τεραστίας κυκλοφορίας. Ἐν μόνον ἀντίτυπον τοῦ Μηνιαίου Χάρπερ θὰ ἐκόστιζεν, ἂν ἐτυπῶνετο μόνον, ὑπὲρ τὰς χιλιάς ἀγγλικὰς λίρας. Τὰ κέρδη ἔγκεινται ἐν τῇ τεραστίᾳ κυκλοφορίᾳ.

Πρὶν καταλίπωμεν τὴν Νέαν Ὑόρκην, ἐπισκεπτόμεθα ἅπαξ ἀκόμη τὸν λιμένα, ὅπως ἴδωμεν τὰ πλοῖα, τὴν κίνησιν καὶ τὴν τύρβην τῆς παραλίας. Ὁ λιμὴν εἶνε ἐξόχως ἐν τῶν καταπληκτικῶν θαυμάτων τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐκεῖ θεᾶται τις ἐξαισίαν σκηνὴν κινήσεως, ἐξάψεως καὶ θορύβου. Ὁ κόλπος ὁμοιάζει μὲ δάσος· εἶνε ὡς ζωντανὸς μὲ ὅλα τὰ ἀτμόπλοιά του καὶ τὰς ἀτμομηχανὰς του πνεούσας καὶ φυσώσας. Τὰ πλοῖά του, μὲ τὰ ἀναπεπταμένα ἰστία καὶ τὰ πολύχροα σήματα καὶ τὰς σημαίας ὄλων τῶν ἔθνων τοῦ κόσμου, καθιστῶσιν αὐτὸν ἐπιβλητικὸν τὴν ὄψιν, καὶ ἀπαρδειγματίστου ἐνδιαφέροντος. Μακρὰν εἰς ἀπόστασιν, ἐπὶ τῆς νήσου Βέλδω, ἴσταται ἐπιφανέστατον τὸ πεφημισμένον ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας, μορφὴ γυναικός, κρατούσης διὰ τῆς μιᾶς χειρός πινακίδα μὲ τὴν χρονολογίαν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀμερικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐτέρας δᾶδα ὑψωμένην ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μὲ ἀνατεταμένον τὸν βραχίονα. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶνε 35 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τόσον ὑψηλὰ ὅσον ὁ χρυσοῦς Σταυρὸς τῆς μητροπόλεως τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Λονδίῳ.

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΤΤΕΪ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΤΟΥΣ

Πρὸ ἔτους διωρίσθη ἐν Λονδίῳ ἐπιτροπὴ ἰατρῶν, ὅπως ἐξετάσῃ καὶ συντάξῃ ἔκθεσιν περὶ τοῦ πρώτου σταδίου τῶν δοκιμῶν τῆς θεραπείας τοῦ καρκίνου κατὰ Ματτέϊ. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκείνη ὑπέβαλεν ἔκθεσιν ἀρνητικὴν, καὶ ἀνέφερεν ὅτι ὑπέβαλεν εἰς θεραπείαν πέντε ἀσθενεῖς, ὧν ἕκαστος ἔφερε πιστοποιήσιν δύο ἀρμοδίων ἰατρῶν, καὶ ἦτο ἀποδεδειγμένον ὅτι ἔπασχεν ἐκ κακοήθους καρκίνου, ἀλλ' ὅτι κατόπιν δωδεκαμήνου ἐπιμελοῦς θεραπείας καὶ παρατηρήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε βελτίωσις, καὶ τὸ νόσημα τοῦ καρκίνου ἐξηκολούθει συνεχῶς ν' ἀναπτύσσεται εἰς τοὺς πέντε ἀσθενεῖς. Εἰς τὸν ἕνα τούτων ἡ πρόοδος τοῦ καρκίνου ὑπῆρξε βραδεῖα ἀλλ' ἐπαισθητὴ, εἰς τοὺς τρεῖς μετρίως ραγδαία, καὶ εἰς τὸν πέμπτον ὑπῆρξε ραγδαιοτάτη. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη, ὡς πόρισμα ἀκριβοῦς παρατηρήσεως γενομένης ἐπὶ τῆς τοπικῆς καταστάσεως τοῦ νοσήματος, ὅτι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις οἱ ἀσθενεῖς ἦσαν ἐπαισθητῶς χειρότερα. Τὰ μέλη ὁμως τῆς ἐπιτροπῆς ἀνεγνώρισαν ὅτι, ὅ,τι ἐφαίνετο εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ὄμμα των ὡς ἀναμφισβητήτως ἀληθὲς ὡς πρὸς τὴν πρόοδον τῆς νόσου, ἀντέκειτο εἰς τὰς ἐντυπώσεις αὐτῶν τῶν πασχόντων, ἕκαστος τῶν ὁποίων καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἔδιδον εὐνοϊκὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας, καὶ ἠσθάνοντο ὅτι ὠφελοῦντο ἐξ αὐτῆς.

Τοῦτο ἐπεσφράγιζε τὸ συμπέρασμα τοῦ πρώτου σταδίου τῶν δο-

κιμών. Οὐδείς τῶν πασχόντων ἴαθη, καὶ ὅλα τὰ ἀντικειμενικά συμπτώματα ἐχειροτέρευσαν· ἀλλ' ὅλοι οἱ πάσχοντες ἐπίστευον ὅτι ὤφελούντο ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας. Ἡ ἔκθεσις δὲν ἦτο τελειωτικῶς συμπερασματικὴ, ἀλλ' ἐθεωρήθη καλῆ τῇ πίστει ὡς ἀναιρούσα πᾶσαν εὐλογον πεποιθήσιν περὶ τῆς πιθανότητος τῆς ἰάσεως τοῦ καρκίνου δι' ἰατρικῶν φαρμάκων.

Ἡ ἐπιτροπὴ, φθάσασα εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο, διελύθη κατ' οὐσίαν, ἂν ὅχι κατὰ τύπους, καὶ ἤρχισε τὸ δεύτερον στάδιον τῆς ἐξετάσεως, ἐν ᾧ δὲν ἦσαν πλέον ἀναγκαῖαι αἱ ὑπηρεσίαι τῆς ἐπιτροπῆς.

Τὰ τεκμήρια ἐδείκνυον μέχρι τοῦδε ὅτι ἡ θεραπεία Ματτέι δὲν θὰ ἐδικαιολόγει πάντα ἀσθενῆ πάσχοντα ἐκ καρκίνου νὰ προσδοκᾷ ὅτι θὰ θεραπευθῆ, ἀλλ' ὅτι θὰ ὀλιγόστευε τοὺς πόνους, θὰ ἐκαλλιτέρευε τὴν ἐν γένει ὑγείαν του, καὶ θὰ παρέτεινε κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ζωὴν. Ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν ἡ δοκιμὴ δὲν ἀφορᾷ πλέον τὴν ἴασιν τῶν ἀσθενῶν. Περιορίζεται μόνον εἰς τὸ ζήτημα ἂν ἡ μεταχειρίσις αὐτηκαθιστᾷ ἢ ὅχι ἀνεκτότερον τὸν τρόπον τοῦ θανάτου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑποκειμενικά συμπτώματα, καλὸν νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι ὁ πάσχων εἶνε ὁ μόνος ἀρμόδιος κριτῆς ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου, καὶ ὅπως ἐξακριβωθῆ ἂν τὰ φάρμακα ἀνακουφίζουσι τοὺς πόνους, ἡ μαρτυρία αὐτῶν τῶν πασχόντων εἶνε ἡ μόνη ἣτις εἶνε ἀξία νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν. Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ ὅτι ὅλοι δίδουσι τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν καὶ ὅτι ἄνευ ἐξαιρέσεως ἐπιμένουσι βεβαιουῦντες ὅτι ὤφελήθησαν ἀπὸ τὴν μεταχειρίσιν εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν, καὶ εἰς ἣν τρέφουσιν ἀκόμη ἀδιάσειστον πίστιν.

Τὰς ἐπομένους μαρτυρίας ἔλαβεν ἐσχάτως τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν ἡ «Ἐπιθεώρησις Ἐπιθεώρησεω» ἐκ μέρους τεσσάρων ἐκ τῶν ἀσθενῶν, τῶν ὑποβληθέντων πέρυσιν εἰς τὴν θεραπείαν Ματτέι, καθόσον ὁ πέμπτος ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξύ ἐκ τοῦ νοσήματος. Ἦτο δὲ γυνὴ λίαν ἐμπαθῆς καὶ ὑπέφερον ἀπ' ἀρχῆς τῆς θεραπείας ἀπὸ δύο προσβολὰς γρίππης, ἀσθενείας, ἣτις βεβαίως δὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ καρκίνου. Βεβαίως ὁ κόμης Ματτέι οὐδέποτε εἶχε τὴν ἀξίωσιν ὅτι εἶνε ἰκανὸς νὰ ἰατρεύσῃ πᾶν εἶδος καρκίνου, καὶ τὸ ὅτι εἰς τῶν πέντε ἀσθενῶν ὑπέκυψεν ἀποδεικνύει μόνον ὅτι τὰ φάρμακα ἦσαν ἀνεπαρκῆ πρὸς ἴασιν τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης περιπτώσεως. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις ἐν τῷ δευτέρῳ σταδίῳ δὲν ἀφορᾷ τὸ δυνατόν τῆς ἰάσεως, ἀλλὰ μόνον τὸ λυσιτελεῖς τῶν φαρμάκων πρὸς καταπράξιν τῶν ἀλγηδόνων καὶ πρὸς ἀνα-

κούφισιν τῶν πασχόντων ἐκ τοῦ τρομεροῦ τούτου νοσήματος.

Ἡ νοσοκόμος ἣτις ὑπηρετεῖ τὴν κυρίαν Β. ὅτε ἤγγιζεν εἰς τὴν τελευτὴν τῆς, γράφει ὡς ἐξῆς: «Ἡ κυρία Β. ἀπέθανεν ἡσυχά—ἡσυχά. Τὸ κυανοῦν ἠλεκτρικὸν φάρμακον εἶνε κάλλιστον, μὲ πέντε σταγόνας σταματᾷ ὁ παλμὸς. Δύο σταγόνες ἐντὸς ὕδατος λαμβανόμεναι ἀνακουφίζουσι τὸν πόνον τοῦ στήθους.»

Οἱ ἄλλοι ἀσθενεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ εἰς παρὰ τῷ ὁποίῳ ὁ καρκίνος; προέβαινε ραγδαίως, ὅλοι μαρτυροῦσιν ὅτι ὤφελήθησαν ἀπὸ τὴν νοσηλείαν μέχρι τῆς 28 Ἰουλίου. Ἐκ τούτων ὁ Ι. Α. γράφει: «Ἐχω μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς ἀναγγεῖλω ὅτι ἡ ὑγεία μου ἐν γένει εἶνε καλῆ, καὶ ὁ καρκίνος; εἰς τὸ στήθος μου δὲν μοι προξενεῖ πόνον, καὶ ὅτι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἐκτελῶ τὰ οἰκιακά μου ἔργα. Τρέφω βαθυτάτην ἐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς ἐφαρμόζοντας ἐπ' ἐμοῦ τὴν θεραπείαν Ματτέι, ἣτις, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀπεδείχθη νομίμως πρακτικὴ καὶ λυσιτελεστάτη, καὶ ἣτις μὲ ὠφελεῖ τὰ μέγιστα.»

Ὁ Μ. Ε. ἀναφέρει ὡς ἐξῆς: «Ἡ συνεχὴς ζέστη τοῦ θέρους τούτου μ' ἔκαμε νὰ αισθάνωμαι κάποτε μεγάλην ἀδυναμίαν καὶ στενοχωρίαν, ἢ κατὰ τὸ ὅλον ἀντέχω καὶ εἶμαι ὅπως οὖν καλὰ, θεωρουμένου τοῦ δεινοῦ νοσήματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον πάσχω. Δύναμαι νὰ ἐκτελῶ πολλὰ ἐλαφρὰ ἔργα τῆς οἰκίας. Κατὰ τὴν θερμὴν ὥραν τοῦ ἔτους ὑπέφερα ἀπὸ σφοδρὸν καυστικὸν πόνον μετὰ φλογώσεως, ἀλλὰ πάντοτε εὐρίσκω ἀνακούφισιν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς λούσεως Αὐγέο μετὰ μικροῦ κυανοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ὅταν ὁ πόνος εἶνε δριμύς, πράσινος ἠλεκτρισμὸς δίδει ἄμεσον ἀνακούφισιν, καὶ εὐρίσκω ἐπίσης ὅτι κάμνει καλὸν νὰ λαμβάνη τις ὀλίγας σταγόνας αὐτοῦ εἰς ὕδωρ.» Τὰ αὐτὰ γράφει καὶ ὁ Μ. Α. «Τὰ φάρμακα Ματτέι μοι ἔδωκαν μεγάλην ἀνακούφισιν, καὶ ἡ ὑγεία μου μεγάλως ἐβελτιώθη. Ἐχω πᾶσαν πεποιθήσιν εἰς τὴν μεταχειρίσιν ταύτην.»

Ὁ Κ. Α. ἀναφέρει: «Χαίρω δυνάμενος νὰ εἶπω ὅτι εἶμαι εἰς καλὴν ὑγείαν, καὶ οὐδ' αισθάνομαι τὸν πόνον τοῦ καρκίνου. Τὰ φάρμακα Ματτέι μεγάλως μὲ ὠφέλησαν.»

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶνε ἀρκετὰ εὐγλωττοι. Ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὡς μᾶς λέγουσιν οἱ ἰατροί, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς δὲν εἶνε κριταὶ τῶν προόδων τοῦ νοσήματος τῶν, εἶνε τούλάχιστον οἱ ἄριστοι νὰ κρίνωσι κατὰ πόσον ὑποφέρουσιν ἢ ὅχι ἐκ τῶν ἀλγηδόνων. Ἐξαιρεῖται ἐν τούτοις ἡ ἀρκετὰ συχνὴ περίπτωσις καθ' ἣν ὁ ἀσθενής, ὡς δι' ὑποβολῆς ἢ ὅπως

δίδη ψεύτικον θάρρος εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, προσπαθεῖ νὰ πείσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι εἶνε καλά.

Ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως ταύτης, εἰς ἐκείνους οἵτινες δυνατὸν νὰ εἶνε διατεθειμένοι ν' ἀρνηθῶσιν ὅτι ἐπετεύχθη καλόν τι, διότι ἡ ἐλαφρυνσις τῶν πόνων δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἴασιν τοῦ νοσήματος, ἀρκεῖ γὰρ εἶπωμεν ὅτι οὐδέποτε ἐγνώρισαν τί σημαίνει νὰ νοσηλεύη τις θνήσκοντα ἐκ καρκίνου. Ἐν φάρμακον τὸ ὁποῖον θὰ καθίστα ἄπονον τὸν θάνατον εἰς τοὺς ἐκ καρκίνου πάσχοντας θὰ ἦτο μεγαλειότερον ἀγαθὸν εἰς τὸν κόσμον παρὰ ἔν ἱατρικὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἰάτρειε δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῶν ἀσθενῶν καὶ θὰ ἄφηνε τοὺς ἄλλους 90 τοῖς ἑκατὸν νὰ ὑποφέρωσιν ἄνευ ἀνακουφίσεως τῆς βασάνου.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ

Ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Ἐκκλησιῶν» δημοσιεύει τὸ πρόγραμμα Χριστιανοῦ τινος οἰκονομολόγου, τοῦ Οὐάσιγκτων Γλάδδεν, τὸ ὁποῖον συνοψίζεται ἐν τοῖς ἐξῆς :

Πρῶτον, ἡ ἐκπαίδευσις δωρεὰν εἰς ὅλα τὰ δημόσια σχολεῖα.

Δεύτερον, αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τῆς ὑγιεινῆς, παρασκευάζουσα καθαρὸν ἀέρα καὶ καθαρὸν ὕδωρ δι' ὅλους τοὺς πολίτας.

Τρίτον, περιστολὴ ἂν ὄχι ἐξαφάνισις ὅλων τῶν παρασίτων τῆς ἐργασίας, ἤτοι φαυλοβίων, ἐπαϊτῶν, χαρτοπαικτῶν καὶ κυβευτῶν κερδοσκόπων.

Τέταρτον, περισταλτικοὶ νόμοι κατὰ τῶν καπηλείων καὶ τῶν οἴνοπνευμάτων.

Πέμπτον, ἀπαγόρευσις τῆς ἐργασίας τῆς Κυριακῆς· «ἡ ἐλευθερία τῆς ἀναπαύσεως δι' ἕκαστον ἀπαιτεῖ τὸν νόμον τῆς ἀναπαύσεως δι' ὅλους».

Ἑκτον, περιορισμὸς τῶν ὥρῶν τῆς ἐργασίας εἰς τινα ἐπαγγέλματα, ἂν ὄχι εἰς ὅλα· προστασία τῆς ἐλευθερίας τῶν πολλῶν κατὰ τῆς τυραννίας τῶν ὀλίγων.

Ἑβδομον, ἀποτελεσματικὴ ὑγιεινὴ ἐπιτήρησις τῶν ἐργοστασίων, μαγαζείων καὶ μεταλλείων.

Ὀγδοον, εἰρηνοποίησις ὅλων τῶν ἐργατικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐρίδων, διὰ καταλλήλων σχεδίων καὶ συνδυασμῶν, δι' ἐπεικειοῦς νομοθεσίας καὶ διορισμοῦ τοπικῶν δικαστηρίων· δι' ἐξαναγκασμοῦ ὅλων τῶν οἰοεὶ δημοσίων σωματείων νὰ ὑποβάλλωσι τὰς διαφορὰς των εἰς τὰ τοιαῦτα δικαστήρια· καὶ συνθῆκαι περὶ διαιτησίας πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη.

Ἐννατον, ἔλεγχος τοῦ κράτους ἐπὶ τῶν ταχυδρομείων, τῶν τηλεγράφων, τῶν σιδηροδρόμων, τῶν τροχιοδρόμων, τοῦ ἀερίου, τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, καὶ ἐπὶ παντός μονοπωλίου· διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ὑπάγονται κυρίως εἰς τὸ κεφάλαιον ὄχι τοῦ ἐμπορίου ἀλλὰ τῆς φορολογίας, καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη φορολογία ἄνευ ἀντιπροσωπεύσεως.

Δέκατον, χαλίνωσις τοῦ οἰκονομικοῦ τέρατος τοῦ καλουμένου παρακαταθήκη, συνδικάτον, κτλ.

Ἐνδέκατον, ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τοῦ τεμαχίου τῆς γῆς, ὅπερ δύναται νὰ κατέχη πᾶν ἄτομον.

Δωδέκατον, βαρεῖα φορολογία ἐφ' ὅλων τῶν κληρονομιῶν, τῶν ὑπερβαινουσῶν ὠρισμένον τι ποσόν.

Ὁ ἀναγνώστης ὀφείλει ν' ἀναλογισθῆ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶνε μόνον νόμος, εἶνε πνεῦμα καὶ ζωή. «Χρῆζομεν καλλιτέρων μεθόδων ἔτι μᾶλλον χρῆζομεν καλλιτέρων ἀνδρῶν. Ἡ κακὴ φιλοσοφία διέφθειρε χιλιάδας, ἀλλ' ἡ δυσθυμία μυριάδας.»

ΕΝ ΒΗΜΑ ΕΠΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩ ΕΝ ΤΗ ΙΑΤΡΙΚῃ.

Η ΔΙ' ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἀγγλικῆς «Ἐταιρίας τῶν Ψυχικῶν Ἐρευνῶν» ἐδημοσιεύθη περισπούδαστον ὑπόμνημα τοῦ δόκτωρος Μάυερς περὶ «Θεραπείας διὰ τοῦ πνεύματος, θεραπείας ἐκ πίστεως καὶ περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Λούρδου.» Εἶνε σύγγραμμα πλήρες τῶν φαινῶν ιδεῶν, αἰτινες χαρακτηρίζουσιν ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ Μάυερς ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου. Ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὰς ἰάσεις τῆς Παναχίας τοῦ Λούρδου καὶ τῶν χριστιανῶν ἐπιστημόνων τῆς Ἀμερικῆς ὡς παραδείγματα θεραπείας δι' ὑποβολῆς. Ἄλλ' εἰς τὰς χεῖράς του τὸ τοιοῦτον δὲν εἶνε ὕπλον κατὰ τῆς εἰς τὸν θεῖον ἱατρὸν πίστεως. Ἡ ἐπομένη παράγραφος, τὴν ὁποίαν ἀποσπῶμεν ἐκ τοῦ βιβλίου, ἐκφράζει εὐγλώττως ὅ,τι πολλοὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου δὲν ἔπαυσαν ἀμυδρῶς νὰ αἰσθάνωνται:

« Εἴμεθα, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν παραμονὴν ἐνός ἐπὶ πλέον προοδευτικοῦ βήματος ἐν τῇ ὁδῷ τὴν ὁποίαν ἀπὸ πολλοῦ ἀκολουθεῖ ἡ ἱατρική. Ἡ μεθόδός μας κατὰ κανόνα ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς τοπικῆς εἰς τὴν γενικὴν μεταχειρίσιν· ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς ἢ ἐπιχύσεως ἐξωτερικῶν φαρμάκων ἐπὶ τοῦ νοσοῦντος μέρους εἰς τὴν ἔνεσιν φαρμάκων διὰ τοῦ στομάχου, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἔνεσιν ἢ ἐγχυσιν φαρμάκων διὰ τοῦ αἵματος. Τώρα προτιθέμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τὰς μεμβράνας τοῦ πάσχοντος ὄχι διὰ τοῦ στομάχου οὔτε διὰ τοῦ αἵματος, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐγκεφάλου· νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν δύναμιν τὴν ἰθνητήριον καὶ τὴν ἐντατικὴν τῶν νεύρων, ὡς ἐχρησιμοποίησαμεν τὴν διαχυτικὴν καὶ τὴν πεπτικὴν δύναμιν.

Ἐπίχυσις, ἔνεσις, ἔγχυσις, ὑποβολή. Εἰς ἕκαστον βῆμα ἀπτόμεθα τοῦ ἀσθενοῦς ἐγγύτερον· ἀπευθυνόμεθα ἀμεσώτερον εἰς αὐτάς τὰς ἐνδομύχους δυνάμεις τοῦ πάσχοντος, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀναγκαίας μεταβολῆς. Μᾶς φαίνεται ὅτι βλέπουσιν τὴν μεγάλην καὶ σεμνὴν ἐκκλησίαν, «ἀπλοῦσαν τοὺς κόλπους τῆς, καθὼς ποτε ὁ Νεῖλος μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Ἄκτιου, καὶ μὲ ὄλην τὴν ἐσθῆτά τῆς καλοῦσαν τοὺς ἠττημένους εἰς τὰ κυανᾶ βάθη τῆς καὶ τὸ σκιερὸν τῆς ρεῦμα.» Ἄλλὰ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν παραβολὴν καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἔχομεν Ἄκτιον Ἀπόλλωνα, ὠπλισμένον ὄχι μόνον μὲ βέλη διαπερῶντα τὴν πλάνην, ἀλλὰ μὲ ἀκτῖνας φωτιζούσας τὰ μέλλοντα; Δύναται νέα τις πίστις, ἀπόλυτος καὶ σεπτὴ ὡς ἡ ἀρχαία, νὰ ὀδηγήσῃ, καθὼς ἡ ἀρχαία, τοὺς πιστοὺς τῆς πρὸς ἴασιν τοῦ σώματος ὡς καὶ τῆς ψυχῆς;

« Ἀπόλυτος ὡς ἡ ἀρχαία θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ γείνη ἡ νέα πίστις, ἐὰν ἡ ψυχολογικὴ θεραπευτικὴ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῆ τὴν θέσιν τῆς πλησίον τῆς φυσιολογικῆς· ἐὰν ἀνεγνωρίζετο ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἡ ἐπίκλησις μας δὲν γίνεται εἰς ἰδιοτροπίαν τῆς τύχης ἢ ἀβέβαιον εὐνοίαν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀκαμπτον καὶ αἰώνιον νόμον. Τότε ἴσως ὁ ἐπιστημονέστατος τῶν ἀνδρῶν θὰ ἦτο ὁ μάλιστα εὐελπις, καὶ θὰ ἦτο σημεῖον σοφίας τὸ ζητεῖν τὴν αὐτοϊατρειάν μετὰ τῆς εὐθύτητος παιδίου. Ἡ εἶνε δυνατὸν κατ' ἄλλο πέρα λογικῆς πεποιθήσεως νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ κατὰ ἐπέκεινα καὶ ὑπεράνω τοῦ ἐγώ; Δυνατὸν ὁ ἐνδόμυχος ἀγὼν νὰ εἶνε οὐχ ἥττον θρησκευτικὸς, καὶ ὅπως ἀλλοιωθῆ βαθέως ὁ ἄνθρωπος νὰ χρειάζεται ἐπαφὴν τινὴ ἐπὶ τῆς βαθείας ἐκείνης ὀρυγῆς τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Τί θὰ σημαίη τότε πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἡ θρησκεία τῆς ἐπιστήμης; Θὰ σημαίη τοῦλάχιστον τὴν ἀρχαίαν ἐκδοχὴν τοῦ Σύμπαντος ὡς ἀγαθοῦ, τὴν ἀρχαίαν ἐννοίαν τῆς ἀτομικῆς προσπαθείας ὡς συνεργαζομένης μὲ εὐρυτέραν δυνάμιν. Ἐὰν ἡ ἐπιστήμη ἀνακτήσῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐννοίαν ταύτην, θὰ δύναται νὰ διαθέτῃ αὐτὸν κατὰ βούλησιν. Διότι θὰ ἔχῃ ἐνώσει τότε μὲ τὴν ἐξηγητικὴν τῶν θαυμάτων ἀνάλυσιν τὴν θαυματουργὸν πίστιν, καὶ μὲ τὴν σοφίαν τῶν τέκνων τοῦ κόσμου τούτου τὴν σοφίαν τῶν τέκνων τοῦ φωτός.»

Τὸ ὑπόμνημα εἶνε ἀξιοσημεῖωτον προσέτι λόγῳ ἀφηγήσεώς τινος ἐπιμαρτυρουμένης ὑπὸ ἱατροῦ κατέχοντος σπουδαίαν ἐπιστημονικὴν θέσιν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Εἶνε σοφὸς μὲ εὐρωπαϊκὴν φήμην, καὶ διηγεῖται ὅτι ἡ σύζυγός του ὑπέστη τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ πνεύματος ἀποθανόντος τινὸς ἱατροῦ, ὅστις ἦτο προσωπικὸς φίλος του, σοφὸς καὶ αὐτὸς

εὐρωπαϊκῆς φήμης. Ὁ ἕξοχος οὗτος ἱατρός ἔφθασεν εἰς τὸ ἐπόμενον ἐπιστημονικὸν συμπέρασμα περὶ τῆς πραγματικότητος τοιοῦτων ἱατρικῶν ἐπιφοιτήσεων.

« Μ' ἐρωτᾶτε ἂν θεωρῶ τοὺς παράγοντας τούτους ὡς ἀνήκοντας εἰς τὸν ἀνθρώπινον τύπον. Προσωρινῶς, ναί· ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρχεν, ὑπερκειμένος τοῦ ἡμετέρου κόσμου, ἄλλος κόσμος διακεκριμένων ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὄντων, ἀλλὰ γινωσκόντων αὐτὴν καὶ μελετώντων ὡς μελετῶμεν ἡμεῖς τὰς ἄλλας χώρας τῆς φύσεως, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον κόσμον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εὐρίσκονται οἱ τεθνεῶτες φίλοι μας.»

ΑΙΘΕΡΟΜΑΝΙΑ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΚΕΡΕΝ

Ἐν τινι ἰατρικῷ περιοδικῷ ὁ ἐκ Παρισίων ἰατρός Ἀλέξανδρος Γκερέν κηρύττει ὅτι οἱ ἰατροὶ τῶν οἰκογενειῶν, μὲ τὸ νὰ συμβουλευέωσι τὴν εἰσπνοὴν τοῦ αἰθέρος πρὸς ἴασις τῶν κεφαλαλγιῶν ἢ πρὸς καταπράυνσιν τῆς ἀνησυχίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, πλάττουσι τὸ ἐλάττωμα τῆς αἰθερομανίας. Ὁ δόκτωρ Γκερέν διέτριψε μῆνας τινὰς ἐν Ἴρλανδίᾳ μελετῶν τὸ νόσημα. Ὁ κ. Σωβὲ περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴν πειρὰν του ἐκ τῆς εἰσπνοῆς αἰθέρος ἐπὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας :

« Κατ' ἀρχὰς ἠσθάνθη αἰφνιδίαν ὀξύτητα τῆς δυνάμεως τῆς μνήμης· ὀλοσχερῶς λησμονημένα γεγονότα καὶ λεπτομέρειαι ἐπανῆλθον εἰς τὸν νοῦν μου μετ' ἀπιστεύτου ζωηρότητος. Φίλος ὅστις παρίστατο αὐτόπτης τοῦ πειράματος μ' ἐκέντησε σφοδρῶς χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ τὸν ἐλάχιστον πόνον. Ἐν λεπτὸν ὕστερον εἰσῆλθον εἰς τὴν χώραν τῶν λήρων· πελώριον ὄργανον ἔπαιζεν εἰς τὰ ὦτά μου τόσο δυνατὰ καὶ καθαρά, ὥστε ἤρχισα νὰ χορεύω ἐν τῷ θαλάμῳ, λαβῶν ὡς συγχορευτοῖσαν καθέκλαν τινά. Οἱ ὀφθαλμοί μου βλέπουσι ζῶντα ἀνθρώπινα πλάσματα εἰς πᾶν κέντημα τοῦ τάπητος καὶ τῶν παραπετασμάτων· ἕξαφνα βλέπω μικρόσωμον ἀραπίναν περιπατοῦσαν ἄνω καὶ κάτω ἐν τῷ θαλάμῳ. Εἶτα ἡ ἕξαψις ἐπιτείνεται σχεδὸν μέχρι μανίας. Μετὰ εἴκοσι λεπτὰ, ἡ δηλητηρίασις ἢ γινομένη διὰ τῶν 240 τούτων δευτερολέπτων τῆς εἰσπνοῆς αἰθερικῶν ἀτμῶν ἐκλείπει, καὶ ἀφήνει ὀπισθὲν τῆς, μετ' ἄλλοκότου κοπώσεως καὶ σχεδὸν καταπλήξεως, τὴν ἐντύπωσιν ἀβροῦ ὄνειρου ».

Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς χρήσεως, ἀλλὰ τὸ τέλος εἶνε ὄλως διάφορον· « Οἱ αἰθερομανεῖς ἀχαλίνωτοι μένοντες αὐξάνουσι ραγδαίως τὴν δόσιν, καὶ δίδουσι εἰς τὸ νευρικόν των σύστημα τοιούτους καὶ τοσοῦτους κτύπους, ὥστε τὸ φθείρουσι πλέον ἢ ὅσον πᾶν φάρμακον δύναται νὰ τὸ φθείρη. Τινὲς τούτων, τῇ ἐπιδράσει τοῦ φαρμάκου, διαπράττουσι ἐγκλήματα τὰ ὅποια ἐπιφέρουσι τὴν φυλάκισίν των καὶ καταδίκην των, ἢ κατασπαταλῶσι τὴν περιουσίαν των μετὰ τῆς αὐτῆς ἀλογιστίας, ἥτις τοὺς κάμνει νὰ ρίπτωσι εἰς τοὺς ἀνέμους τὴν ὑγείαν των, πολλάκις καὶ τὸ λογικόν των. Συγχρᾶ ἡ ζωὴ αἰθερομανοῦς τελευτᾷ εἰς αἴσχος, ὡς καὶ εἰς ἄφατον λύπην διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν.

« Αἰθερομανεῖς ἠπιωτέρας μορφῆς, ἀρκετὰ φρόνιμοι ὥστε νὰ φυλάξωσι τὸ πάθος των ἐντὸς ὁρίων, χάνουσι τὴν ὄρεξιν των, γίνονται ἰσχυροὶ καὶ ἀνήσχυοι, βασανίζονται ἀπὸ ἀϋπνίαν, ἀπὸ τρόμον τῶν μελῶν, ἀπὸ ἀδυναμίαν τῆς ὁράσεως καὶ ἀκοῆς. Ἀμελοῦσι τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῶν φίλων, γίνονται μελαγχολικοὶ καὶ ἰδιότροποι, ἐνὶ λόγῳ χάνουσι αὐτὸν τὸν ἔρωτα τῆς ζωῆς ἐκτὸς τοῦ «τεχνητοῦ παραδείσου» ὃν ἔπλασαν δι' ἑαυτοὺς δαπάνη παντός ὅ,τι εἶνε εὐγενές, ἀνδρὸν καὶ σεβασμοῦ ἄξιον. »

ΑΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Η ΚΟΜΨΟΤΗΣ ΚΑΘΗΚΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ ΚΥΡΙΑΣ

(ΥΠΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΓΡΑΝΔ.)

Ἐν τῷ περιοδικῷ ὁ «Ἀνθρωπιστής» ἡ Ἀγγλίσ κυρία Γράνδ δημοσιεύει χαριέστατον ἄρθρον ἐπιγραφόμενον «Ἡ ἠθικὴ καὶ οἱ τρόποι τοῦ παραστήματος,» ἀλλὰ μακροσκελῶς τὸ ἄρθρον ἠδύνατο νὰ ἐπιγραφῆ: «Τὸ καθήκον τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται εἰς ὅλας τὰς προοδευτικὰς γυναῖκας νὰ εἶνε ὅσον ἔνεστι κομψότεραι.»

Ἡ κυρία Γράνδ λέγει ὅτι αἱ προοδευτικαὶ γυναῖκες δὲ δίδουσιν ἀρκετὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν των, καὶ ἰσχυρίζεται μάλιστα ὅτι αἱ κυρίαὶ πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχον ἀποκτήσει τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, ἐάν τινες τῶν πρώτων μαχητριῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, τινὲς τῶν ἰσχυροτέρων, δὲν ἦσαν ἀμελεῖς περὶ τὸν συρμόν. Αἱ δύο ἢ τρεῖς αὐταὶ ἐλογίσθησαν ὡς διδασκτικὰ πρότυπα καὶ ὡς προϋπόδειγμα περὶ τοῦ τί θὰ ἐγένετο τὸ ὅλον φῦλον ἐάν ἐτύγγανε τοῦ δικαίωματος τῆς ψήφου, καὶ ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐπιχειρήματος, οἱ πολέμιοι τῶν γυναικείων ἀξιώσεων εὗρον πρόχειρον νὰ λέγωσιν: «Ἄν ἐβλέπετε μόνον αὐτὰς τὰς ἀνδρογυναῖκας, ποῦ φωνάζουν ὑπὲρ τῆς ψήφου, τὴν ἐνδυμασίαν των καὶ τὸν τρόπον των, τόσον θὰ σὰς ἤρκει. Ἐὰν αἱ γυναῖκες καταντήσουν νὰ ἐνδύωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅταν θὰ λάβωσι τὴν ψήφον, ἔχετε με παρητημένον.»

Τὸ τοιοῦτον ὁμως εἶνε μικροπρεπὲς καὶ ἄτοπον, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ λαμβάνωμεν τὰ πράγματα ὡς ἔχουσι, καὶ ἡ κυρία Γράνδ οὐ μικρὰν ὑπηρεσίαν προσφέρει εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον ὑποστηρίζουσα τὴν ἀνάγκην

τῆς περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καλλωπισμοῦ ἐπιμελείας. Ἡ φιλοπρόδος συγγραφεὺς λέγει:

«Ἐπιθυμοῦμεν τὸν ἔπαινον τοῦ ὅτι συνετελέσαμεν εἰς βελτίωσιν τῶν τρόπων, καὶ ὅχι τὸ ὄνειδος ὅτι τοὺς διεφθείραμεν. Ἡμεῖς αὐτὰὶ γνωρίζομεν, ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν ἀναγνωρίζει, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μάθῃ, ὅτι οἱ χειρότεροι τρόποι δὲν εὑρίσκονται μεταξύ ἡμῶν τῶν προοδευτικῶν γυναικῶν. Ἐὰν θέλετε νὰ εὑρητε τὴν χυδαιότητα, τὴν θρασύτητα, τὴν μωρίαν, τὴν ἀμάθειαν, τὴν ἔλλειψιν ἀρχῶν, τὴν μικροπρεπῆ ἀδυναμίαν, τὴν ραδιουργίαν καὶ τὴν θετικὴν διαφθοράν, ζητήσατε ταῦτα εἰς τὰς πολλὰς τῶν γυναικῶν τῆς κοινωνίας. Τὸ μόνον ἐλατῆριον τὸ ὁποῖον τὰς κινεῖ εἶνε ἡ ἰδιοτέλεια. Εἶνε κακαὶ σύζυγοι, κακαὶ μητέρες καὶ ψευδεῖς φίλοι. Ἄντὶ νοημοσύνης ἔχουσι μεγάλην δόσιν δόλου καὶ πανουργίας· ἀντὶ θρησκείας, ἐφαρμένον συμπύλημα αἰσθηματικῶν δεισιδαιμονιῶν, αἰτινες δὲν βελτιοῦσι τὴν διαγωγὴν των· ἀντὶ ἀρετῆς, τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ μὴ συλληφθῶσιν ἐν παρεκτροπῇ· ἀντὶ δὲ ἐλεημοσύνης, ἀγαθῶν αἰσθημάτων, μετριοφροσύνης καὶ παντὸς γυναικείου προτερήματος, ὑποκαθιστῶσι τὴν γυναικείαν τακτικὴν καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ ἀπαντᾶν ἐπιτόμως εἰς πᾶν ὅ,τι παρ' αὐτῶν ἀπαιτεῖται. Ἡ πρώτη τελειότης τὴν ὁποῖαν ἀποκτᾷ μία γυνὴ εἶνε ἡ τέχνη τοῦ νὰ γνωρίζῃ τί δὲν πρέπει νὰ εἴπη. Οὐδέποτε εἶνε ἐπιθετικὴ, οὐδέποτε ἰσχυρογνώμων· καίτοι δὲ εἶνε ἐπίμονος μεθ' ἡσυχίας, οὐδέποτε ὑποπίπτει εἰς τὸ σφάλμα νὰ δεικνύῃ φανερά τὸ πείσμα τῆς. Προσέχει καὶ παρατηρεῖ καὶ παραμονεῖ τὸν καιρὸν τῆς· καὶ κατορθώνει ὅ,τι ἐπιθυμεῖ. Κατὰ τοῦτο εἶνε πολὺ ὑπερτέρα ἡμῶν, τῶν ὁποῖων τὰς ἀφορμὰς καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν οὐδεὶς δύναται νὰ διαμφοισθητήσῃ. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ γυνὴ τῆς κοινωνίας ἔχει τὰ πλεονεκτήματά τῆς. Καλλιεργεῖ ὅ,τι ἡμεῖς αἱ ἄλλαι ὀλιγοροῦμεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, τούτεστι, τὸ θέλημα τῶν τρόπων, τὸ μέσον ἐκεῖνο τοῦ κατορθοῦν τὰ πράγματα, τὸ ὁποῖον δὲν προσκρούει εἰς τὰς διαθέσεις τῶν ἄλλων οὔτε ἐρεθίζει αὐτοὺς πρὸς ἀντίπραξιν.»

Ἡ κυρία Γράνδ πραγματεύεται τὸ ζήτημα πῶς συμβαίνει αἱ προοδευτὶ καὶ γυναῖκες νὰ εἶνε ἀμελεῖς περὶ τὸν καλλωπισμόν, καὶ ἀποδίδει τὸ σφάλμα εἰς τοὺς παλαιούς πατέρας τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ κάλλος καὶ τὰς γυναῖκας ὡς ἐπικίνδυνον προσθήκην εἰς τὰς παγίδας τοῦ πονηροῦ. Λέγει δέ:

«Ἐχομεν τόσον τὴν ἐκκλησιαστικὴν βαφὴν, ὥστε ἐκεῖναι ἐξ ἡμῶν αἰτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξευγενίσωσι τὸν βίον καὶ νὰ πράξωσιν ἀγαθόν τι,

ἀρχίζουσιν ἐν γένει, χωρὶς νὰ ἐρωτώσι διατί καὶ πρὸς τί, ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν τῆς ἰδίας ἡμῶν προσωπικῆς ὕψους, ὀλιγωροῦσι νὰ καλλιεργήσωσιν ὅσον ἐλκυστικὸν καὶ ἂν ἔχωσι. Τὸ τοιοῦτον εἶνε τόσον τετριμμένον, ὥστε, ἐὰν ὀμιλήσῃς ἀπλῶς περὶ τινος προοδευτικῆς γυναικός, τὰ ἐννευήκοντα ἐννέα ἑκατοστὰ τῶν ἀκρατῶν θὰ κραυγάζωσιν ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε φρικῶδες μορμολύκειον.»

Αἱ ἐπόμεναι παρατηρήσεις εἶνε ὑγιέσταται, καὶ συνιστῶνται εἰς τὴν προσοχὴν ἐκείνων οἵτινες εἶνε παρ' ἡμῖν συνήγοροι τὴν ἀναπτύξεως τοῦ γυναικείου φύλου:

« Ἐλέχθη ὅτι ἀρχαί διέπουσι τὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς βραχείας ἀποστάσεις αἱ αἰσθήσεις εἶνε δεσποτικάι. Ὅταν ὀμιλῶμεν, αἱ ἀκουστικαὶ ἀκτίνες εἶνε εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, καὶ τότε μάλιστα ὠραῖα αἰσθήματα μᾶλλον παρὰ ὠραῖαι λέξεις προκαλοῦσι τὰ ὠραιότερα αἰσθήματα τοῦ ἀκρατηρίου. Ὑπάρχουσι πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἀλλάζουσι τὸ αἶσθημα μιᾶς αἰθούσης τὴν ὥραν καθ' ἣν παρουσιάζονται ἐν αὐτῇ· εἶνε ὡς νὰ ἀπέπνεον μαγνητικὸν τι τὸ ὁποῖον μαλάσσει τὰ διάφορα πάθη.

« Εἴμεθα εὐαίσθητα ὄντα, καὶ ἡ συγκίνησις εἶνε ὄχι εὐκαταφρόνητος παράγων. Ἦθελε φανῆ ἄρα ὅτι εἶνε ἐπιβαλλόμενον καθῆκον πάσης ἐργατικῆς εἰς καλὴν ὑπόθεσιν τὸ νὰ μελετήσῃ τὴν τέχνην τοῦ νὰ εἶνε θελκτικὴ, καὶ εἶνε δύσκολον νὰ φαντασθῇ τις μωρότερον πρᾶγμα διὰ τῆς γυναικας, κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ἐποχὴν τῆς προόδου των, παρὰ τὸ νὰ διακυβεύωσι τὰς πιθανότητας τῆς ἐπιτυχίας ὀλιγωροῦσαι τοῦ ἀποτελέσματος τῆς προσωπικῆς των ἐμφανίσεως, ἢ παραμελοῦσαι τὴν καλλιέργειαν τοῦ θελήτρου τῶν τρόπων, ὁπόταν ἡ χρῆσις τῶν δύο τούτων ἰσχυρῶν βοηθημάτων εἶνε ἀναμφιλέκτως καλὴ χρῆσις.

« Μὴδέποτε ἀφήνετε τὴν καρδίαν ἐξω τῶν ὑπολογισμῶν σας. Ὑπάρχουσι γυναῖκες αἵτινες προσπαθοῦσι νὰ ταξειδεύωσι μὲ τὴν κεφαλὴν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἀμερικανοί, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ὅτι περισσότερον χάνουσιν ἢ κερδίζουσι. Διὰ νὰ ἐπιτύχητε καθ' ὅλα, ὀφείλετε νὰ προκαλήτε τὸ βλέμμα, ὀφείλετε νὰ θελήγητε τὸ οὖς, ὀφείλετε νὰ ἐξάπτητε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σᾶς γνωρίσωσι καὶ νὰ σᾶς ἀκούσωσιν, ἀποκτῶσαι τὸ λεπτόν ἐκεῖνο ἄρωμα, τὴν φήμην ὅτι εἴσθε ἐρασμία γυνή, καὶ τότε θὰ προχωρήσητε καλῶς εἰς τὸν δρόμον, τέρπουσαι τὰ ὄτα ἐκείνων οἵτινες δοκιμάζουσι τὴν ποιότητα τῶν γνωμῶν σας. Οἱ θελκτικοὶ τρόποι καθιστῶσι τελείαν μίαν γυναῖκα.»

ΝΑ ΕΙΝΕ ΤΙΣ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ

ΥΠΟ

ΖΕΡΩΜ Κ. ΖΕΡΩΜ

Ἐρωτεύθητε βεβαίως! Ἐὰν ὄχι, θὰ ἐρωτευθῆτε σίγουρα. Ὁ ἔρωσις εἶνε καθὼς ἡ ἵλιερσις· ὅλοι θὰ περάσωσι δι' αὐτοῦ. Ἐπίσης, καθὼς ἡ ἵλιερσις, ἔρχεται μόνον μίαν φοράν. Κανείς δὲν πρέπει νὰ φοβῆται ὅτι θὰ τὸ ξαναπάθῃ. Ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἐπέρασεν ἀπ' αὐτὸ δύναται νὰ διέλθῃ τὰ κινδυνωδέστερα μέρη, καὶ νὰ δοκιμάσῃ τὰ τρελλότερα παιγνίδια ἐν πληρεστάτῃ ἀσφαλείᾳ. Δύναται νὰ δειπνήσῃ εἰς σκιερὰ δάση, νὰ περιπλανηθῇ εἰς σύνδενδρα μέρη, καὶ νὰ πλαγιάσῃ ἐπὶ βρυωδῶν ὄχθων διὰ νὰ ἴδῃ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Δὲν φοβεῖται περισσότερον ἀπὸ μίαν ἡσυχον ἐξοχικὴν οἰκίαν παρ' ὅσον θὰ ἐφοβεῖτο τὴν ἰδίαν λέσχην του. Δύναται νὰ συντροφεύσῃ φιλικὴν οἰκογένειαν εἰς τερπνὴν ἐκδρομὴν ἐπὶ τοῦ Ῥήνου. Δύναται, ὅπως ἴδῃ τελευταίαν φοράν ἕνα φίλον του, νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυτα τοῦ γάμου. Δύναται νὰ φυλάξῃ καλὰ τὴν κεφαλὴν του ἐν μέσῳ τοῦ ἀνεμοστροβίλου ἐνός γοητευτικοῦ βάλς, καὶ νὰ ἠσυχάσῃ ἀκολούθως ἐντὸς σκοτεινῆς ἀποθήκης, χωρὶς νὰ πάρῃ τίποτε διαρκέστερον ἀπὸ ἀπλὴν συνάγχην. Δύναται ν' ἀψηφῆσῃ περίπατον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐν μέσῳ ρωμαντικῶν στενωπῶν ἢ ἐκδρομὴν ἐν ὄρφλυκαυγοῦς ἀνάμεσα εἰς τοὺς σκοτεινοὺς θάμνους. Δύναται ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τοῖχον χωρὶς κίνδυνον, νὰ ὑπερπηδήσῃ ὑψηλὸν φραγμὸν χωρὶς νὰ συλληφθῇ, καὶ νὰ κατακυλισθῇ δι' ὀλισθηρᾶς κατωφερείας χωρὶς νὰ πέσῃ. Δύναται νὰ κυττάξῃ λαμπρὰ γαλανὰ ὄμματα καὶ νὰ μὴ θαμ-

βοῦται. Ἀκούει τὰς φωνὰς τῶν σειρήνων, καὶ πλέει μὲ ἄτρεπτον τὸ πηδάλιον. Σφίγγει λευκὰς χεῖρας εἰς τὰς ἰδικὰς του, ἀλλ' οὐδεμίαν ἢ-λεκτρικὴν δύναμις τὸν κρατεῖ δέσμιον εἰς τὴν ἀπαλὴν πίεσίν της.

Ὅχι, ποτὲ δὲν ἀρρωστοῦμεν δύο φορές ἀπὸ ἔρωτα. Τὸ σκληρὸν παι-δίον δὲν ἐξοδεύει δευτέρον βέλος εἰς τὴν αὐτὴν καρδίαν. Αἱ θεραπευτι-δες τοῦ ἔρωτος εἶνε ἰσόβιοι φίλοι μας. Διὰ τὸ σέβας, τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν στοργὴν, αἱ θύραι μας δύνανται πάντοτε νὰ μένωσιν ἀνοικταί, ἀλλ' ὁ μέγας οὐράνιος κύριός των, ἐν τῇ βασιλικῇ πομπῇ του, μίαν μόνην ἐκτελεῖ ἐπίσκεψιν καὶ ἀπέρχεται. Φιλοῦμεν, στέργομεν, ὑπεραγα-πῶμεν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐρῶμεν καὶ πάλιν. Καρδία ἀνθρώπου εἶνε πυρο-τέχνημα, τὸ ὁποῖον μίαν φορὰν εἰς τὸν καιρὸν του ἀναφλέγεται πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὅμοια μὲ μετέωρον, ἐκλάμπει πρὸς στιγμὴν, καὶ φωτίζει μὲ τὴν αἴγλην της ὅλον τὸν ὑποκάτω κόσμον. Εἶτα ἡ νύξ τοῦ ἀθλίου τετριμμένου βίου μας συμπυκνοῦται περὶ αὐτὴν, καὶ ἡ ἐκκαεῖσα θήκη, πίπτουσα ὀπίσω εἰς τὴν γῆν, κεῖται ἄχρηστος καὶ ἀδιάφορος, βραδέως διαλυομένη εἰς τέφραν. Ἄπαξ, διαρρηγνύοντες τὰ δεσμὰ τῆς εἰρηκτῆς μας, τολμῶμεν, ὡς ἐτόλμησεν ὁ σθεναρὸς τὸ πάλαι Προμηθεύς, ν' ἀ-ναρριχηθῶμεν εἰς τὸ Ὀλύμπιον ὄρος καὶ κλέψωμεν ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ Φοῖβου τὸ πῦρ τῶν θεῶν. Εὐτυχεῖς ὅσοι σπεύδοντες νὰ κατέλθωσι πρὶν σβύσῃ, δύνανται ν' ἀνάψωσι τοὺς ἐπιγεῖους βωμούς των εἰς τὴν φλόγα του. Ὁ ἔρωσ, δὲν δύναται νὰ καίῃ ἐπὶ μακρὸν ἐν μέσῳ τῶν βδελυρῶν ἀερίων τὰ ὁποῖα εἰσπνέομεν, ἀλλὰ πρὶν ἀποσβεσθῇ ὅλως δυνάμεθα νὰ τὸν μεταχειρισθῶμεν ὡς δῶδα καὶ ὡς ἔναυσμα διὰ τὸ ἥρεμον πῦρ τῆς φιλοστοργίας.

Καὶ ἐπὶ τέλους, ἡ θαλπτήριος αὐτὴ φλόξ εἶνε προσφορωτέρα διὰ τὸν ψυχρὸν μας μικρὸν θάλαμον ἢ ὅσον εἶνε τὸ καῖον πνεῦμα, ὁ ἔρωσ. Ὁ ἔρωσ πρέπει νὰ εἶνε τὸ πῦρ τῶν ἐστιάδων μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, ἀχα-νοῦς τινος ἀμαυροῦ τεμένους, οὐ ἢ ψαλτήριος μουσικῆ εἶνε ἢ τροχλα-σία τῶν σφαιροειδῶν κόσμων. Ἡ φιλοστοργία θὰ καίῃ παρηγόρως, ὅταν σβύσῃ ἢ λευκὴ φλόξ τοῦ ἔρωτος. Ἡ φιλοστοργία εἶνε πῦρ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τρέφῃται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καὶ νὰ πορευῆται ὅλον ἐν ὑψηλότερα καθ' ὅσον τὰ ἔτη τοῦ χειμῶνος τοῦ βίου ἔρχονται πλησιέ-στερα. Γέροντες καὶ γραιῖα δύναται νὰ παρακάθηνται παρ' αὐτὸ μὲ τὰς ἰσχνὰς χεῖρας συμπεπλεγμένας, τὰ παιδιά δύνανται νὰ ἐμφωλεύωσιν ἀνέτως ἀντικρῦ, ὁ φίλος καὶ ὁ γείτων εὐρίσκει θερμὴν γωνίαν πλησίον

του, ὡς καὶ ὁ δασύμαλλος Πιστός καὶ ἡ λειόθριξ Γαττούλα δύνανται νὰ προβάλλωσι τὸ ρύγχος των εἰς τὴν κιγκλίδα.

Ἄς σωρεύσωμεν τοὺς ἀνθρακὰς τῆς εὐμενείας ἐπὶ τοῦ πυρὸς τούτου. Ρίψατε ἀπ' ἐπάνω τοὺς καλοὺς λόγους σας, τὰς μαλακὰς πιέσεις τῆς χεῖρός σας, τὰς συνετὰς καὶ ἀφιλοκερδεῖς πράξεις σας. Συνδαυλίσατέ το μὲ εὐθυμίαν, ὑπομονὴν καὶ ἀνοχήν. Δύνασθε τότε ν' ἀφήσητε τὸν ἄνεμον νὰ φυσᾷ καὶ τὴν βροχὴν νὰ πίπτῃ ἀδιαφόρως, διότι ἡ ἐστία σας θὰ εἶνε θερμὴ καὶ λαμπρὰ, καὶ τὰ πρόσωπα ὀλόγυρα θ' ἀποτελῶσιν αἰθρίαν καὶ ἥλιον, μὲ ὅλα τὰ νέφη τὰ ἀπ' ἔξω.

Ἵποπτεύω, φίλτατοι Ἐδουῖν καὶ Ἀγγελίνα, ὅτι περιμένετε παρα-πολλὰ ἀπὸ τὸν ἔρωτα. Πιστεύετε ὅτι ἀρκοῦσιν αἱ μικραὶ καρδοῦλαί σας νὰ τρέφωσι τὸ ἄγριον καὶ διαβρωτικὸν τοῦτο πάθος δι' ὅλην τὴν ζωὴν σας. Ἄ, νέοι! μὴν ἐμπιστεῦσεθε παραπολὺ εἰς τὸ παροδικὸν τοῦτο σπινθήρισμα. Θὰ ἐξακολουθῇ νὰ φθίνῃ καθ' ὅσον παρέρχονται οἱ μῆνες, καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος πρὸς ἀνανέωσιν τῆς καυσίμου ὕλης. Θὰ πα-ρατηρήσητε τοῦτο σβύνον ἐν ὀργῇ καὶ δυσφορίᾳ. Εἰς τὸν καθένα θὰ φαίνεται ὅτι ὁ ἄλλος γίνεται ψυχρότερος. Ὁ Ἐδουῖν βλέπει μετὰ πι-κρίας ὅτι ἡ Ἀγγελίνα δὲν τρέχει πλέον εἰς τὴν θύραν διὰ νὰ τὸν προῦ-παντήσῃ, ὅλη μειδίαμα καὶ θωπεῖα· καὶ ὅταν πάσχη ἀπὸ βῆχα τώρα, δὲν ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ, καὶ περιβάλλουσα τὸν λαιμόν του διὰ τῶν βρα-χιόνων της, νὰ λέγῃ ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ χωρὶς αὐτόν. Τὸ πε-ρισσότερον τὸ ὁποῖον θὰ κάμῃ ἴσως εἶνε νὰ τοῦ συστήσῃ νὰ πίνῃ ζε-στά, καὶ τοῦτο μὲ τόνον σημαίνοντα ὅτι ἐπιθυμεῖ μᾶλλον ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ θορύβου, παρὰ κάθε ἄλλο πρᾶγμα.

Καὶ ἡ καυμένη ἢ Ἀγγελινίτσα χύνει σιωπηλὰ δάκρυα διότι ὁ Ἐδουῖν ἔπαυσε νὰ φέρῃ τὸ παλαιὸν μανθῆλιόν της εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τσέπην τοῦ γιλέκου του.

Καὶ οἱ δύο ἐκπλήττονται ἐπὶ τῇ ἀλλοιώσει τοῦ αἰσθήματος παρὰ τῶ ἀλλῶ, ἀλλ' οὐδέτερος βλέπει τὴν ἰδίαν του μεταβολὴν. Ἐὰν τὴν ἐβλε-πον, δὲν θὰ ὑπέφερον ὅσον ὑποφέρουν. Θ' ἀνεζήτησαν τὴν αἰτίαν ἐκεῖ ὅπου πράγματι εὐρίσκεται, εἰς τὴν μικρότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, θὰ συνῆπτον χεῖρας ἐπὶ τῆς κοινῆς ἀτελείας, καὶ θὰ ἤρχιζον νὰ κτιζῶσι τὴν οἰκίαν των καινουργῇ ἐπὶ γηϊνωτέρων καὶ διαρκεστέρων θεμελίων. Ἄλλ' εἴμεθα τόσον τυφλοὶ πρὸς τὰς ἐλλείψεις μας, τόσον δὲ ὀξυδερκεῖς πρὸς τὰς τῶν ἄλλων! Πᾶν τὸ συμβαῖνον εἰς ἡμᾶς εἶνε πάντοτε ἀλλό-τριον σφᾶλμα. Ἡ Ἀγγελίνα θὰ ἐξακολουθῇ ν' ἀγαπᾷ τὸν Ἐδουῖν

διηνεκῶς καὶ παντοτεινῶς καὶ αἰωνίως, ἐὰν μόνον ὁ Ἐδουὶν δὲν ἐγίνετο τόσον παράξενος καὶ διαφορετικός. Ὁ Ἐδουὶν θὰ ἐλάτρευε τὴν Ἀγγελίαν δι' ὅλης τῆς αἰωνιότητος, ἐὰν μόνον ἡ Ἀγγελίνα ἔμενεν ἡ ἰδία ὡς ὅταν διὰ πρώτην φοράν τὴν ἐλάτρευσεν.

Εἶνε ἄχαρις ὦρα καὶ διὰ τοὺς δύο σας, ὅταν ἡ λυχνία τοῦ ἔρωτος ἐσβέσθη καὶ τὸ πῦρ τῆς φιλοστοργίας ἀκόμη δὲν ἀνήφθη, καὶ ἔχετε νὰ ψηλαφᾶτε εἰς τὸ ψυχρὸν ἄωρον λυκαυγὲς τῆς ζωῆς διὰ νὰ τὸ ἀνύψητε. Ὁ θεὸς νὰ δώσῃ ν' ἀναφθῆ πρὶν προχωρήσῃ πολὺ ἡ ἡμέρα. Πολλοὶ κἀθηνται τρέμοντες παρὰ τοὺς σβεστοὺς ἄνθρακας πρὶν ἐπέλθῃ νύξ.

Ἄλλὰ τί τὸ ὄφελος τῆς διδαχῆς; Ἐκεῖνος ὅστις αἰσθάνεται τὸ ρεῦμα τοῦ νεανικοῦ ἔρωτος εἰς τὰς φλέβας του, δύναται νὰ πιστεῦσῃ ὅτι θὰ καταστῆ ποτε ἀσθενὲς καὶ βραδύ; Εἰς τὸν εἰκοσαετῆ νεανίαν ἀδύνατον φαίνεται ὅτι δὲν θ' ἀγαπᾷ τόσον ἐξάλλως καὶ ὅταν γείνη ἐξηκοντούτης, ὅσον ἀγαπᾷ τώρα. Δὲν δύναται νὰ ἐνθυμηθῆ μεσήλικά τινα ἢ πρεσβύτην ἐκ τῶν γνωρίμων του, ὅστις νὰ εἶνε γνωστός ἐπὶ περιπαθείᾳ ἔρωτος, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν παραβιάζει τὴν ἰδίαν πεποιθησίν του. Ὁ ἔρωσ τοῦ ποτὲ δὲν θὰ μαρανθῆ, καὶ ἄς ἐμαρᾶνθῃ ὁ ἔρωσ παρ' ἄλλοις. Κανεὶς ποτὲ δὲν ἠγάπησεν ὡς ἀγαπᾷ αὐτὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πείρα τοῦ λοιποῦ κόσμου δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁδηγὸς ὡς πρὸς αὐτόν. Φεῦ, φεῦ! πρὶν φθάσῃ τὰ τριάκοντα, μετέβη εἰς τὰς τάξεις τῶν γελαστῶν τοῦ ἔρωτος. Σφάλμα του δὲν εἶνε. Τὰ πάθη μας, τὰ τε καλὰ καὶ τὰ κακὰ, παύουσι μὲ τὰ ἐρυθρήματά μας. Δὲν μισοῦμεν, οὔτε λυπούμεθα, οὔτε χαίρομεν, οὔτε ἀπελπίζομεθα εἰς τὴν τριακοντάδα ὡς ὅταν ἤμεθα δεκαετῆς. Ἡ ἀπογοήτευσις δὲν ἐπιφέρει αὐτοκτονίαν, καὶ ἡ ἐπιτυχία δὲν προκαλεῖ μέθην.

Ἐκλαμβάνομεν τὰ πράγματα ὑπὸ ἀπαθεστέραν ὄψιν καθ' ὅσον γηράσκομεν. Ὀλίγοι ὑπάρχουσι μεγαλοπρεπεῖς περικοπαὶ εἰς τὰς τελευταίας πράξεις τοῦ μελοδράματος τοῦ βίου. Ἡ φιλοδοξία τείνει εἰς ὀλιγώτερον φιλοδόξους σκοπούς· ἡ τιμὴ καθίσταται λογικωτέρα, καὶ συμμορφοῦται καταλλήλως μὲ τὰς περιστάσεις· καὶ ὁ ἔρωσ, ὁ ἔρωσ ἀποθνήσκει. Ἡ ἀνευλάβεια πρὸς τὰ ὄνειρα τῆς νεότητος ἐπιπνέει αἴφνης ὡς θανάσιμον ψῦχος ἐπὶ τῶν καρδιῶν μας. Οἱ τρυφεροὶ κάλυκες καὶ τὰ διανοιγόμενα ἄνθη φθίνουσι καὶ μαραίνονται, καὶ ἀπὸ ἐν κλήμα τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὄργων νὰ ἐξαπλώσῃ τοὺς βλαστοὺς του καὶ περιβάλλῃ τὸν κόσμον, μένει μόνον ξηρὸς κορμός.

Αἱ ὦραϊα φίλαι μου θὰ νομίσωσιν ὅλα ταῦτα ὡς αἰρετικὰ δόγματα,

τὸ γνωρίζω. Ὅχι μόνον δὲν πιστεύουσιν ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν ἀγαπᾷ ἀφοῦ ὑπερέβη τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ λευκανθῆ μέγα μέρος τῆς κόμης του μόλις νομίζουσι τὰς διαμαρτυρίας του ἀξίας προσοχῆς ὁπωσοῦν. Αἱ νεαρὰὶ κυραὶ ἀντλοῦσι τὰς γνώσεις των περὶ τοῦ ἡμετέρου φύλου ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα τὰ ὅποια αὐταὶ συγγράφουσι, καὶ συγκρινόμενα μὲ τὰς τερατωδίας τὰς παραμορφούσας τοὺς ἄνδρας εἰς τὰς σελίδας τῆς ὑπνοβατικῆς ταύτης φιλολογίας, τὸ μαθημένον πτηνὸν τοῦ Πυθαγόρα καὶ τὸ δαιμόνιον τοῦ Φραγκεστάιν ἦσαν ὦραϊα πρότυπα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς.

Εἰς τὰ καλούμενα ταῦτα βιβλία, ὁ κυρίως ἔρων, ἡ ὁ ἐλληνικὸς θεὸς, ὡς μετὰ θαυμασμοῦ ἀποκαλεῖται, — ἐν παρόδῳ, δὲν λέγουσι μὲ ποῖον ἐλληνικὸν θεὸν ὁ ἐν λόγῳ κύριος τόσον καταπληκτικῶς ὁμοιάζει, καθόσον δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ χαλὸς Ἡφαιστος, ὁ διπλοπρόσωπος Ἴανὸς ἢ καὶ ὁ παραπαίων Σιληνός, ὁ θεὸς τῶν ἀπορρήτων — ὁμοιάζει βεβαίως τὴν ὅλην οἰκογένειαν τῶν θεῶν, καθόσον εἶνε ἐλαφρὸς καὶ ἀσύστατος, καὶ τοῦτο εἶνε ἴσως τὸ νοούμενον. Ἄλλ' ὦ τοῦ βάρους καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ὀψίμου ταύτης γεροντικῆς τρυφερότητος πρὸς τὰ κοράσια τοῦ Παρθεναγωγείου! Κρυφθῆτε ὅλοι οἱ Λέανδροι καὶ οἱ Ρωμαῖοι, ὁ χορτασμένος οὗτος γερολύκος τοῦ ἔρωτος ἀγαπᾷ μὲ ὑστερικὴν ζέσιν, ἥτις χρειάζεται τέσσαρα ἐπίθετα δι' ἕκαστον ὄνομα πρὸς περιγραφὴν.

Εἶνε καλὸν ἀγαπηταὶ κυραὶ, δι' ἡμᾶς τοὺς ἐν ἀμαρτίαις γηράσαντας ὅτι μελετᾶτε μόνον βιβλία. Ἐὰν ἀνεγινώσκετε τὴν ἀνθρωπότητα, θὰ ἐγνωρίζετε ὅτι τὸ δειλὸν ψέλλισμα τοῦ νεανίσκου διηγείται ἀληθεστέραν ἱστορίαν ἀπὸ τὴν τολμηρὰν ἡμῶν εὐγλωττίαν. Ὁ ἔρωσ τοῦ νεανίσκου ἔρχεται ἀπὸ πλήρη καρδίαν· ὁ ἔρωσ τοῦ ἀνδρὸς εἶνε συχνότερον ἀποτέλεσμα πλήρους στομάχου. Οὐδὲ δύναται ὅλως νὰ κληθῆ ἔρωσ τὸ νωχελὲς ρεῦμα ἀνδρὸς, συγκρινόμενον μὲ τὴν ἄφθονον πηγὴν ἥτις ἀναβλύζει, ὅταν ἡ καρδία νέου νύττεται διὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔγχους. Ἐὰν θέλετε νὰ γευθῆτε τὸν ἔρωτα, πῖστε ἐκ τοῦ καθαροῦ νάματος, τὸ ὁποῖον προχέει εἰς τοὺς πόδας σας ἡ νεότης. Μὴ περιμένετε ἐωσότου γείνηθῃ ὁ πολυποταμὸς πρὶν κύψητε ν' ἀντλήσῃτε ἀπὸ τὸ ρεῦμά του.

Ἡ μὴ προτιμᾶτε καλλίτερον τὴν πικρὰν γεῦσιν· μὴ τὸ καθαρὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ εἶνε ἀνούσιον εἰς τὸν οὐρανίσκον σας, καὶ ὁ μολυσμὸς τοῦ μεταγενεστέρου ρεύματος παρέχει γεῦσιν εἰς τὰ χεῖλη σας; Πρέπει νὰ πιστεῦσωμεν ἐκεῖνους οἵτινες μᾶς λέγουσι ὅτι ἡ χεὶρ ἡ ρυπανθεῖσα ἀπὸ τὴν

διαφορὰν αἰσχυροῦ βίου εἶνε ἡ μόνη δι' ἧς ἐπιθυμῆ μία κόρη νὰ θεωρηθῆ ;

Τοῦτο εἶναι τὸ διδάγμα τὸ ὁποῖον προκύπτει ἡμέρᾳ τῆ ἡμέρᾳ ἀπὸ τὰ κίτρινα ἐκεῖνα ἐξώφυλλα. Ἀπορῶ πῶς δὲν συλλογίζονται ποτὲ αὐταὶ αἱ διαβολολαῖδαι Χέλψ ὁποῖον κακὸν πράττουσι παρειαδύουσαι εἰς τὸν κῆπον τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάσκουσαι τὰς παιδαριώδεις Εὐὰς καὶ τοὺς ἀνοήτους Ἀδὰμ ὅτι ἡ ἀμαρτία εἶνε γλυκεία καὶ ὅτι ἡ κοσμιότης εἶνε γελοία καὶ ποταπή. Πόσας ἀθῶας κόρας δὲν ἐξευτελίζουσι εἰς κακοτρόπους γυναῖκας καὶ εἰς πόσους ἀσθενεῖς νέους δὲν ὑποδεικνύουσι τὴν σκολιὰν ἀτραπὸν ὡς τὸν βραχύτερον δρόμον εἰς τὴν καρδίαν κόρης; "Οχι, δὲν παριστῶσι τὴν ζωὴν ὁποῖα πράγματι εἶνε. Λέγε τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ δίκαιον θὰ φανῆ. Ἄλλ' αἱ περιγραφαὶ των εἶνε ἄθλια βαναυσουργήματα ζωγραφούμενα ἀπὸ τὰ ἀσθενικὰ πλάσματα τῆς νοσοῦσης φαντασίας των.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ φανταζώμεθα τὰς γυναῖκας ὄχι καθὼς τὸ ἴδιον φύλον των μᾶς τὰς παριστᾷ, ὡς Δαλιδὰς δελεαζούσας ἡμᾶς πρὸς ὄλεθρον, ἀλλ' ὡς ἀγαθοὺς ἀγγέλους νεύοντας πρὸς ἡμᾶς ἀπ' ὕψους. Ἐχουσι μεγαλύτεραν δύναμιν πρὸς τε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἢ ὅσων φαντάζονται. Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν μορφοῦται ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνδρός, πίπτει εἰς τὸν ἔρωτα, καὶ τότε ἡ παιδίσκη ἦν ἀγαπᾷ εἶνε ἡ σωτηρία του ἢ ὁ ὄλεθρός του. Ἀσυνειδήτως πλάττεται κατὰ τὰς διαθέσεις αὐτῆς, ἀγαθὸς ἢ κακός. Λυποῦμαι διότι εἶμαι ὑπόχρεως νὰ τὸ εἰπῶ, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι μεταχειρίζονται πάντοτε τὴν ἐπιρροὴν των ἐπ' ἀγαθῶ. Συχνότατα ὁ γυναικεῖος κόσμος εἶνε δεσμευμένος σκληρῶς καὶ στενωῶς ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ τετριμμένου. Ὁ ἰδιώδης ἔρωσ των εἶνε ὁ πρίγκηψ τῆς σμικρότητος, καὶ ὅπως καταστῶσι τοιοῦτοι, πολλοὶ ἄνδρες μὲ ἰσχυρὸν πνεῦμα, μαγεύμενοι ἀπὸ τὸν ἔρωτα, χάνονται διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν χρησιμότητα, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν φήμην.

Καὶ ὅμως, ὦ γυναῖκες, θὰ ἠδύνασθε νὰ μᾶς κάμητε πολὺ καλλιτέρους, ἐὰν μόνον ἠθέλετε. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς, πολὺ περισσότερο παρὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱεροκήρυκας, νὰ κυλίσητε τὸν κόσμον τοῦτον ὀλίγον τι ἐγγύτερον πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὁ ἱπποτισμὸς δὲν ἀπέθανε· κοιμάται μόνον δι' ἑλλειψιν ἐργασίας. Σεῖς πρέπει νὰ τὸν ἀναστήσητε πρὸς εὐγενεῖς πράξεις. Ὁφείλετε νὰ γείνετε ἀξιαὶ ἱπποτικῆς λατρείας. Ὁφείλετε νὰ εἰσθε ἀνώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς αὐτοῦς. Διὰ μίαν ἐκλεκτὴν ὁ ἱππότης τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐπολέμει. "Ω, περικαλλεῖς κυρία, γείνετε περικαλ-

λεῖς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν, ὅσον καὶ τὸ πρόσωπον, ὥστε οἱ ἄνδραιο ἱππῶται ν' ἀποκτήσωσι δόξαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σας. "Ω! γύναι ἀπόβαλε τὰ ἀσχημίζοντά σε περιβλήματα τῆς ἰδιοτελείας, τῆς ἀναιδείας καὶ τῆς ἐπιτηδεύσεως. Πρόβαλε καὶ πάλιν ἀπαξ βασίλισσα ἐν τῇ βασιλικῇ πορφύρᾳ τῆς ἀγνῆς ἀπλότητος. Χίλια ξίφη φθειρόμενα τώρα εἰς τὴν σκωρίαν τῆς ἀπραξίας θὰ ὑψωθῶσιν ἀπὸ τῶν θηκῶν των, ὅπως πολεμήσωσι διὰ τὴν τιμὴν σου ἐναντίον τοῦ ψεύδους. Χίλιοι Ρολάνδοι θὰ προτεινώσιν τὰς λόγχας, καὶ ὁ φόβος, ἡ φιλαργυρία, ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ φιλοδοξία θὰ καταπέσωσιν εἰς κόνιν ἐνώπιον τῆς σημαίας σου.

Πρὸς ποίας εὐγενεῖς πράξεις δὲν ὀργῶμεν καθ' ἄς ἡμέρας ἐρώμεθα ; Ποίαν εὐγενῆ ζωὴν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ζήσωμεν πρὸς χάριν τῆς ; Ὁ ἔρωσ μας ἦτο θρησκεία, ὑπὲρ ἧς θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀποθάνωμεν. Δὲν ἦτο ἀνθρώπινον πλάσμα ὅμοιον μὲ ἡμᾶς τὸ λατρευόμενον. Ἦτο βασίλισσα καὶ τὴν ἐπροσκυνοῦμεν, θεὰ καὶ τὴν ἐλατρεύομεν.

Καὶ πόσον τρελλὰ τὴν ἐλατρεύομεν ! Καὶ πόσον γλυκεία ἦτο ἡ λατρεία ! Ἄ, νεανίσκε, τρέφε τὸ ὄνειρον τοῦ ἔρωτος ἐνόσφ διαρκεῖ ! Θὰ γνωρίσης τάχιστα πόσον ἀληθινὰ ἔψαλλεν ὁ μικρὸς Τὼμ Μοῦρ ὅταν ἔλεγεν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ ἔχη τὴν ἡμίσειαν γλυκύτητα εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὅταν ἀκόμη φέρη δυστυχίαν, εἶνε ἕξαλλος ἀγρία δυστυχία, ὅλως ἀνόμοιος μὲ τὴν ἡσυχον, ἐγκόσμιον λύπην διὰ συνήθη ἀτυχήματα. Ὅταν χάνης ἐκείνην, ὅταν ἀπέλθῃ τὸ φῶς ἀπὸ τῆς ζωῆς σου, καὶ ὁ κόσμος ἐξαπλοῦται ἐνώπιόν σου ὡς ἀχανῆς, σκοτεινὴ φρικαλεότης, καὶ τότε ἀκόμη ἡμιγοητεία τις ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ἀπελπίσαν σου. Καὶ τίς δὲν θὰ διεκινδύνευε τοὺς τρόμους του διὰ νὰ κερδίσῃ τὰς ἐκστάσεις του ; Ἄ, ὁποῖα ἐκστάσεις ! Ἡ ἀνάμνησις καὶ μόνη προξενεῖ ρίγος. Πόσον ἠδονικὸν ἦτο νὰ τῆς λέγῃς ὅτι τὴν ἀγαπᾷς, ὅτι ζῆς δι' αὐτὴν, ὅτι θέλεις ν' ἀποθάνῃς δι' αὐτὴν ! Πόσον παρελήρεις καὶ παρεφέρεσο, ὅποια κύματα ἀλλοκότων ἀνοησιῶν ἐξέχυνες, καὶ ὦ ! πόσον σκληρὰ ἦτο νὰ λέγῃ ὅτι δὲν σὲ πιστεύει ! Μετὰ πόσου δέους καὶ εὐλαβείας ἠτένιζες πρὸς αὐτὴν ! Πόσον οἰκτρὸς ἦσο ὅταν τὴν εἶχες προσβάλλῃ !

Καὶ ὅμως, πόσον τερπνὸν ἦτο νὰ ἀπιπλήττησαι καὶ ἀπειλῆσαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ νὰ ἐπικαλῆσαι τὴν συγγνώμην τῆς χωρὶς νὰ ἔχῃς τὴν ἐλαχίστην γνώσιν περὶ τοῦ τί ἦτο τὸ σφάλμα σου ! Πόσον σκοτεινὸς ἦτο ὁ κόσμος ὅταν σοῦ ἔκαμνε τὸν κακιωμένον, καθὼς τὸ ἔκαμνεν, ἡ μαργιόλα, συχνὰ, ἀκριβῶς διὰ νὰ σὲ ἴδῃ λυπημένον· καὶ πόσον ἔλαμπεν ὁ

ἥλιος, ὅταν αὐτὴ ἐμειδία ! Πόσον ζηλιάρης ἦσουν καὶ εἰς τὸ παραμι-
κρὸν δι' αὐτὴν ! Πόσον ἐμίσεις κάθε ἄνδρα μὲ τὸν ὁποῖον ἔκαμνε χειρα-
ψίαν, κάθε γυναῖκα τὴν ὁποῖαν ἐφίλει· τὴν ὑπηρέτριαν ἢ ὁποῖα τῆς ἐ-
κτένιζε τὰ μαλλιά, τὸν παῖδα ὅστις τῆς ἐστίλθωνε τὰ ὑποδημάτια, τὸν
σκύλον εἰς τὸν ὁποῖον ἔρριπτε τροφήν· καὶ τοι ἔπρεπε νὰ κάμνης ἐξαι-
ρεσιν ὡς πρὸς τὸν τελευταῖον. Πῶς ἐκύτταζες διὰ νὰ τὴν ἰδῆς, πόσον
ἔχασκες ὅταν τὴν ἔβλεπες, ἀτενίζων αὐτὴν χωρὶς νὰ λέγῃς λέξιν ! Πό-
σον ἀδύνατον ἦτο διὰ σέ νὰ ἐξέλθης πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυ-
κτός, χωρὶς νὰ εὐρεθῆς κάπως ἀντικρὺ εἰς τὰ παράθυρά της ! Δὲν εἶχες
ἀρκετὸν θάρρος διὰ νὰ εἰσέλθης, ἀλλὰ ἐκολλοῦσες σιμὰ εἰς τὴν γωνίαν
καὶ ἔτρωγες μὲ τὸ βλέμμα τὰ παράθυρα· ὦ ! ἐὰν τὸ σπῖτι ἐπιανε φω-
τιὰ (ἦτο ἠσφαλισμένον, καὶ δὲν θὰ ἔβλαπτε πολὺ) καὶ σὺ νὰ τρέξῃς
μέσα νὰ τὴν σώσης μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς σου, καὶ μὲ τρομεροὺς μώλω-
πας καὶ ἐγκαύματα ! ὅλα θὰ τὰ ἔκαμνες πρὸς χάριν της. Καὶ εἰς τὰ
μικρὰ πράγματα ἀκόμη τοῦτο ἦτο τόσο γλυκὺ. Πῶς ἤθελες νὰ τὴν
παρακολουθῆς ὡς οὐλότριχον κυνάριον, ὅπως προλάβῃς τὴν ἐλαχίστην
ἐπιθυμίαν της ! Πόσον ὑπερηφανεύεσο νὰ ἐκτελῆς τὰς διαταγὰς της !
Πόσον ἠδονικὸν ἦτο νὰ προστάζεσαι ὑπ' αὐτῆς ! Ν' ἀφιερῶνης εἰς αὐ-
τὴν ὅλην τὴν ζωὴν σου, καὶ νὰ μὴ σκέπτεσαι ποτὲ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου
ἐφαίνετο τόσῳ μικρὸν πρᾶγμα. Θὰ ἐπήγαινες χωρὶς νὰ εἶνε ἐορτὴ νὰ
προσφέρῃς ταπεινὸν ἀφιέρωμα εἰς τὸ προσκύνημά της καὶ θὰ ἠσθάνεσο
ὅτι ἀντημείφθης περισσῶς ἐὰν μόνον ἤξισον νὰ τὸ δεχθῇ. Πόσον πολύ-
τιμον ἦτο διὰ σέ κάθε τι τὸ ὁποῖον ἐξηγιάσθη διὰ τῆς ἐπαφῆς της. Τὸ
μικρὸν χειρόκτιόν της, ἢ ταινία τὴν ὁποῖαν ἐφόρεσε, τὸ ρόδον μὲ τὸ
ὁποῖον εἶχε κοσμήσει τὴν κόμην της, καὶ τοῦ ὁποῖου τὰ μαραμμένα
φύλλα σημειοῦσιν ἀκόμη τὰς σελίδας τῶν στίχων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν
ρίπτεις ποτὲ βλέμμα τῶρα.

Καὶ ὦ ! πόσον ὠραία ἦτο, πόσον θαυμασίως ὠραία ! Ἦτο ὡς ἄγ-
γελος εἰσερχόμενος εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα καθίσταντο τε-
τριμμένα καὶ γήινα. Ἦτο παραπολὺ ἱερὰ διὰ νὰ τὴν ἐγγίσῃ τις. Ἐ-
φαίνετο σχεδὸν τόλμη καὶ ὑπερηφάνεια νὰ τὴν ἀτενίσῃ τις. Θὰ σοῦ ἤρ-
χετο τόσο ἡ σκέψις νὰ τὴν φιλήσῃς, ὅσον καὶ ἡ ἰδέα νὰ τραγουδήσῃς κω-
μικὰ ἄσματα ἐντὸς ναοῦ. Ἀρκετὴ βεβήλωσις ἦτο νὰ γονατίζῃς καὶ νὰ
φέρῃς δειλῶς τὴν χαριτωμένην μικρὰν χεῖρα εἰς τὰ χεῖλη σου.

Ἄ ! τρελλαὶ ἡμέραι, τί τρελλαὶ ἐκεῖναι αἱ ἡμέραι, ὅταν ἡμεθα ἀφι-
λοκερδεῖς καὶ ἄγνοι τὸ πνεῦμα· τί τρελλαὶ ἡμέραι, ὅταν αἱ ἀπλαῖ καρ-

δίαι μας ἦσαν γεμάται ἀπὸ ἀλήθειαν καὶ πίστιν καὶ εὐλάβειαν ! Ἄ !
τρελλαὶ ἡμέραι εὐγενῶν πόθων καὶ εὐγενῶν παλαισμάτων ! Καὶ ὦ ! Τί
καλαὶ καὶ φρόνιμοι ἡμέραι, ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι τὸ χρυσίον εἶνε τὸ μό-
νον ἄθλον διὰ τὸ ὁποῖον ἀξίζει ν' ἀγωνισθῇ τις, ὅταν δὲν πιστεύομεν
εἰς ἄλλο τι εἰμὴ εἰς τὴν μετριότητα καὶ εἰς τὸ ψεῦδος, ὅταν δὲν φρον-
τίζωμεν διὰ κανὲν ζῶν πλάσμα ἢ δι' ἡμᾶς αὐτούς !

Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Εἰς τὰ «Χρονικά τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀκαδημίας» ὁ κ. Ρ. Κόλβουρν δημοσιεύει εἶδος νομοσχεδίου ἐν ᾧ ἐκτίθεται ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς προγενεστέρων προτάσεων του, τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν εἰς τὰς ἀμερικανικὰς Βουλὰς τῷ 1891.

Αἱ προτεινόμεναι μεταρρυθμίσεις εἶνε αὐταί: Πρῶτον, νὰ γείνη νόμιμος διάκρισις μεταξύ ἀρμοδιότητος ἰδιοκτησίας, τὴν ὁποίαν νὰ δύναται τις ἐλευθέρως νὰ κληρονομήσῃ, καὶ πλεονάσματος τὸ ὁποῖον νὰ ὑπόκειται εἰς τὴν συμμετοχὴν τοῦ Κράτους. Δεύτερον, νὰ συσταθῇ δημόσιος κληροδοχία μετ' σκοπὸν νὰ δέχεται δωρεὰς, κληροδοτήματα καὶ προϊόντα φορολογίας ἢ κληρονομίας, καὶ ν' ἀφιεροῖ ταῦτα εἰς ἔργα φιλανθρωπίας, ἐλεημοσύνης, ἐκπαιδεύσεως, βελτιώσεως καὶ συμπαθείας, ἢ σχέδια περιληπτικὰ καὶ συστηματικὰ, πολὺ λυσιτελέστερα ἀπὸ ὅσον αὐτὸς ὁ δωρητὴς ἠδύνατο νὰ σχεδιάσῃ ἢ νὰ ὀργανώσῃ, καὶ ἂν ἀκόμη ἐξετελεῖτο κατὰ γράμμα ἢ διαθήκη του.

Διὰ τοῦ νομοσχεδίου του ὁ Κόλβουρν προτείνει νὰ συσταθῇ κτηματικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον θ' ἀποφασίζῃ περὶ τοῦ φόρου τῆς κληρονομίας, τὸν ὁποῖον ὁ νομοθέτης μελετᾷ νὰ ἐπιβάλλῃ ἐπὶ παντὸς μεγάλου εἰσοδήματος ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ ἰδιοκτῆτου. Τὸ συμβούλιον τοῦτο θὰ κληρονομῇ προσέτι πᾶσαν ἰδιοκτησίαν ἀτόμων ἀποθνησκόντων ἄνευ κληρονόμου. Ὁ ἐπὶ τῆς κληρονομίας φόρος τοῦ νομοσχεδίου ποικίλλει ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῶν πέντε τοῖς ἑκατὸν, κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς συγγενείας τοῦ προσώπου εἰς ὃ ἀρτίνεται ἡ κληρονομία.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νομοσχεδίου ἐντούτοις ποιεῖται τὸν ἐπόμενον σπουδαῖον περιορισμὸν:

Οὐχ ἥττον τοιοῦτος φόρος δὲν θὰ ἐπιβάλλεται οὔτε θ' εἰσπράττεται

ἐπὶ τῶν μερίδων τῶν ἀνηλίκων ἢ κηδευομένων τῆς πρώτης τάξεως, ἐκτὸς ἂν ἡ περιουσία ὑπερβαίῃ τὰς δέκα χιλιάδας τάλληρα· οὔτε ἐπὶ τῶν μερίδων τῶν ἀνηλίκων ἢ κηδευομένων τῆς τρίτης τάξεως τῶν μὴ ὑπερβαίνουσῶν τὰς πέντε χιλιάδας τάλληρα. Τὰ οἰκιακὰ σκεύη, ἐπιπλα καὶ κοσμήματα δὲν θὰ λογαριάζονται εἰς τὴν κατὰ προσέγγισιν ἀξίαν πάσης μερίδος, οὔτε θὰ ὑπόκεινται εἰς φορολογίαν, μετ' σκοπὸν νὰ ὑποθάληται καὶ νὰ μὴ παρεμποδίζηται ἡ κτῆσις ἀνέτων καὶ κομψῶν οἰκιῶν· ἀλλὰ τὰ χρήματα, οἱ βῶλοι καὶ πλάκες χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, οἱ πολύτιμοι λίθοι καὶ τὰ κειμήλια, αἱ εἰκόνες, αἱ ἄμαξαι, τὰ ἐμπορεύματα, αἱ καλλιτεχνικαὶ ἢ περιέργοι συλλογαί, πέρα τῶν συνήθων καὶ εὐλόγων ἀναγκῶν τοῦ κληρονόμου, θὰ ὑπόκεινται εἰς φορολογίαν. Δωρεαὶ ἢ κληροδοτήματα πρὸς τὸ εἰρημένον Κτηματικὸν συμβούλιον ἢ πρὸς τὰ φιλελεήμονα, φιλανθρωπικὰ, θρησκευτικὰ ἢ ἐκπαιδευτικὰ κέντρα καὶ समाτεῖα, τὰ συνεργαζόμενα καὶ συνυπαγόμενα εἰς τὸ συμβούλιον τοῦτο, (ὡς ὀρίζεται ἐν ἄρθρῳ 7 τοῦ νομοσχεδίου), θὰ εἶνε εἰδικῶς ἀπηλλαγμένα πάσης φορολογίας ἢ ὑφαιρέσεως.

Τὸ κτηματικὸν συμβούλιον, ἀφοῦ θὰ εἰσπράττῃ τὰ οἰκεία χρήματα, θὰ ἔχῃ ἐντολὴν νὰ δαπανᾷ ταῦτα ὡς ἐξῆς.

«Θὰ εἶνε καθήκον τοῦ εἰρημένου συμβουλίου νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα εἰς ἔργα βελτιώσεως, ἀνακουφίσεως, ἐξωραϊσεως, εἰς τὴν ἀπόκτησιν καὶ διάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων, πρὸς ὄφελος πάντων τῶν ἀνθρώπων οὓς ἤθελε κρίνῃ τὸ συμβούλιον ἀξίους διδασκαλίας, ὑποστηρίξεως καὶ βοήθειας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ δημόσια ἄλση, οἱ λαϊκοὶ κῆποι καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς ἄμαξιτοὶ ὁδοί, τὰ κοιμητήρια, τὰ μνημεῖα, αἱ συλλογαὶ προϊστορικῶν ἢ ἱστορικῶν λειψάνων, ζωολογικῶν, βοτανικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν περιέργων, ὡς καὶ αἱ φυλακαὶ, τὰ πτωχοκομεία, τὰ σωφρονιστήρια, τὰ ἄσυλα ἢ ἄλλα καταφύγια πρὸς ἐπιμέλειαν τῶν ἐλαττωματικῶν ἢ ἐγκληματικῶν τάξεων, τὰ συντηρούμενα κατὰ τὸ ὅλον ἢ ἐν μέρει ἐκ τῶν δημοσίων φόρων, ἢ διὰ συνεισφορῶν ἐκ τοῦ εἰρημένου κτηματικοῦ συμβουλίου, ἅς εἶνε ἀνατεθειμένα καὶ ἀνατίθενται διὰ τοῦ παρόντος εἰς τὴν φροντίδα καὶ ἐπιστάσιαν τοῦ ρηθέντος συμβουλίου, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ τοὺς κανονισμοὺς, σύμφωνα μετ' τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος νόμου.

«Χορηγεῖται διὰ τοῦ παρόντος πληρεξουσιότης καὶ ἄδεια εἰς τὸ εἰρημένον συμβούλιον νὰ ἐπισκέπτηται, ἐποπτεύῃ καὶ ἀναφέρῃ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, τῶν οἰκοτρόφων, τῶν ὑπαλλήλων, τῆς διαχειρίσεως, τῶν

ἐσόδων καὶ τῆς ιδιοκτησίας παντός φιλανθρωπικοῦ, ἐπανορθωτικοῦ ἢ ἐκπαιδευτικοῦ σωματείου ἐντός τοῦ κράτους, τὸ ὅποιον ἤθελε λαμβάνει οἰανδήποτε συνδρομὴν ἀποζημιώσιν ἢ ἔσοδον ἀπὸ τοὺς δημοσίους φόρους ἢ ἀπὸ πάντα δῆμον τοῦ κράτους· καὶ πᾶσα ἀπόδειξις παραλαβῆς παντός πράγματος ἀξίας ἐκ τῶν πηγῶν τούτων, θὰ ὑποβάλλη αὐτοδικαίως τὸ παραλαμβάνον πρόσωπον, τὸ σωματεῖον ἢ τὴν ἐταιρίαν εἰς τὴν διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀπονεμομένην ἐξουσίαν.

« Θὰ εἶνε ἐπίσης καθήκον τοῦ ρηθέντος συμβουλίου, καθ' ὅσον οἱ πόροι καὶ αἱ περιστάσεις δύναται νὰ δικαιολογήσῃσι, τὸ νὰ ἐφευρίσκη, νὰ χορηγῇ καὶ νὰ ὑποβάλλῃ πᾶν μέσον καὶ μέτρον πρὸς διαπαιδαγωγῆσιν, καὶ εὐλογον ψυχαγωγῆσιν τῶν παρημελημένων καὶ ἀπροστατούτων νέων, ὡς καὶ τὸ νὰ προάγῃ συστηματικῶς καὶ οἰκονομικῶ τῷ τρόπῳ τὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν τῶν ἐκθέτων, τῶν ὀρφανῶν, τῶν ἀναπήρων καὶ τῶν ὑπεργήρων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δύναται νὰ ἰδρῦσῃ σχολεῖα ἐφηρμοσμένης ἐπιστήμης, τεχνῶν, μουσικῆς, οἰκιακῆς μαγειρικῆς καὶ χειρωναξίας: κατὰ τρόπον ὅστις, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ συμβουλίου, χωρὶς νὰ βλάβῃ ἢ ὑποβιάζῃ τοὺς μαθητευομένους, θὰ συντελεῖ εἰς τὴν κοινὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν».

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑ Η Β'.

Ἡ « Ἐπιθεώρησις τοῦ Ἐδιμβούργου » δημοσιεύει περισπούδαστον ἄρθρον, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ Ρώσου Βαλιζιεύσκη «Τὸ μυθιστόρημα μιᾶς αὐτοκρατείας.» Ὁ ἀρθρογράφος εἶνε καθ' ὅλου δίκαιος πρὸς τὴν Μεσσαλίαν τοῦ Βορρᾶ. Ἡ Αἰκατερίνα, ἡ φήμη τῆς ὁποίας ἔξω τῆς Ρωσίας ἠμαυρώθη ἀπὸ τὴν ἄμετρον ἀκολασίαν τῆς, ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον ἢ ἐπιφανεστέρα μορφή μεταξὺ τῶν μοναρχῶν τοῦ καιροῦ τῆς, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου, καὶ τὰ ἐλαττώματά τῆς ἦσαν ἀνίκανα νὰ καταστρέψῃσι τὸν χαρακτήρα τῆς. Ὁ ἀρθρογράφος λέγει:

« Ἡ παχυλὴ καὶ σαρκικὴ ζωὴ τῆς δὲν κατέστρεψαν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἠθικὴν φύσιν τῆς γυναικὸς ταύτης, τῆς πεπροικισμένης μὲ ἰσχυρὰν θέλησιν καὶ μεγάλην ἰκανότητα. Οὐδέποτε κατῆλθε μέχρι τοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'.

« Μεθ' ὅλα ταῦτα, δὲν εἶνε πιθανόν ὅτι ἦτο ἀνηθικώτερα ἀπὸ τοὺς ἄρρενας μονάρχας τοῦ καιροῦ τῆς. Ἡ ἠθικότης, ἡ μεταξὺ τῶν φύλων, εἶνε ἔννοια ἣτις δὲν ἐπικρατεῖ εἰς τὰς αὐτὰς, καὶ εἰς τοὺς σημερινούς καιροὺς ἀκόμη, καθὼς μᾶς ἔδωκαν προσφάτως δυσάρεστον ὑπόμνησιν. Ὅ,τι καλεῖται ἡ θεωρία τῆς ἐλευθέρως ἀγχιστείας μεταξὺ βασιλέων ἦτο παραδεδεγμένον ἐν Ρωσίᾳ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναφανδῶν καὶ διαρρήδην, ὡς δεικνύει τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον :

« Ἀρετὴ καὶ τιμὴ γυναικὸς ἦσαν σχεδὸν ἄγνωστα. Ἡ Αἰκατερίνα ἦτο ἐπὶ μῆνας μόνον κατ' ὄνομα σύζυγος. Καὶ παρεκλήθη σοβαρῶς ἀπὸ τὸν καγκελλάριον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀπὸ μίαν κυρίαν τῆς τιμῆς ἐπιτε-

τραμμένην νὰ διευθύνῃ τὴν διαγωγὴν τῆς, νὰ προβλέψῃ ἕνα διάδοχον διὰ τὸν θρόνον τῶν Τσάρων, τῇ συνεργίᾳ ἐνὸς τῶν ἐραστῶν τῶν ἐγνωσμένων ἤδη ὡς ἀπολαούντων τῆς εὐνοίας τῆς.

« Ὁμιλοῦσα, ὡς δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ, ἐν ὀνόματι τῆς αὐτοκρατείας, ἡ κυρία τῆς τιμῆς ἢ ἐκτελοῦσα ἔργα παιδαγωγοῦ, ἢ καὶ ὑπεύθυνος φρουρός τῆς ἀρετῆς τῆς μεγάλης δουκίσσης καὶ τῆς τιμῆς τοῦ συζύγου τῆς, ἐξήγησε πρὸς τὴν Αἰκατερίναν ὅτι ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους πρέπει νὰ τίθεται ὑπεράνω πάσης σκέψεως, ὡς, ἐπὶ παραδείγματι, τῆς εὐλόγου ἐπιθυμίας μιᾶς συζύγου νὰ εἶνε πιστὴ εἰς τὸν σύζυγόν τῆς, ἐὰν τυχὸν οὗτος ἀποδειχθῇ ἀνίκανος νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου, πορίζων ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν. Τελευτῶσα, ἡ κυρία Τσογλοκῶφ, ἡ παιδαγωγός, ἔδωκεν εἰς τὴν Αἰκατερίναν ἐπιτακτικῶς νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τοῦ Σεργίου Σολτικῶφ καὶ τοῦ Λέβη Ναρύστσεν, προσθέτουσα ὅτι εἶχε πεποιθήσιν ὅτι ἡ μεγάλη δούκισσα θὰ προτιμήσῃ τὸν δεύτερον. Ἡ Αἰκατερίνα ἀντέτεινε ὡς πρὸς τοῦτο. Τότε, ἀπήντησεν ἡ παιδαγωγός, ὁ ἄλλος θὰ εἶνε ὁ προτιμώμενος. Ἡ Αἰκατερίνα ἔμεινε σιωπῶσα. Ὁ καγκελλάριος Ρεστουτσέφ, μὲ πλειοτέραν κἄπως ἐπιφύλακιν, ὠμίλησε περὶ τοῦ Σεργίου κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν».

Εἰς τοιαῦτά τινα γεγονότα δύναται νὰ εὐρεθῇ ἡ ἐξήγησις τῆς ἰδιαιτέρας διαγωγῆς τῆς Αἰκατερίνης.

Μεθ' ὅλα ταῦτα, ἡ Αἰκατερίνα κατῴρθωσε μεγάλα πράγματα διὰ τὴν Ρωσίαν καὶ ὁ ἀρθρογράφος παρατηρεῖ ὅτι αὕτη ἦτο ἡ ἐπινοήτρια τῆς Πανσλαβωνικῆς ιδέας, καὶ ἡ πρώτη ἀνακαλύψασα τὴν ἀπειρον σπουδαιότητα τῆς καλλιιεργείας τῆς κοινῆς γνώμης. Ὁ ἀρθρογράφος ἐπόμενος τῷ Ρώσῳ συγγραφεῖ, ἐξακολουθεῖ:

« Ἡ ιδέα τοῦ Πανσλαβισμού δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν Αἰκατερίναν· αὕτη εὔρε τὰ ἔχνη τοῦ Σλαύου πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης· καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ρωσικῆς ἱστορίας ἦτο ἐν τῶν κατορθωμάτων τῆς βασιλείας τῆς.

« Ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ἀποτελοῦσι σύστημα, σύστημα ὀφειλόμενον εἰς τὴν θαυμαστὴν στοχαστικὴν δύναμιν γυναικός, γεννηθείσης ἐν μικρᾷ γερμανικῇ αὐλῇ καὶ ἀναχθείσης ἐπὶ τοῦ πλέον δεσποτικοῦ θρόνου τῆς Εὐρώπης· ὀφειλόμενον δὲ, καὶ τοῦτο πρὸς τιμὴν τῆς, εἰς τὴν εὐκρινῆ παρ' αὐτῆς κατανόησιν τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ νεωτέρου κόσμου, τῆς κοινῆς γνώμης. Δὲν διστάζομεν δὲ νὰ πιστεύσωμεν καὶ βεβαιώσωμεν ὅτι ἐπειδὴ ἡ Αἰκατερίνα ἀνεκάλυψε τὴν δύναμιν ταύτην καὶ

ἀπεφάσισε νὰ τὴν μεταχειρισθῇ, κατῴρθωσε νὰ διαδραματίσῃ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον διεδραμάτισεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ φήμη τῆς ἐν Εὐρώπῃ ὀφείλεται κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦ Βολταίρου, τὸν ὁποῖον αὕτη ἐπεζήτησεν, ἀπέκτησε καὶ μετεχειρίσθη μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης, διὰ τὸν ὁποῖον μάλιστα ἐπλήρωσεν ἐν ἀνάγκῃ. Καὶ ἡ φήμη αὕτη ἦτο οὐ μόνον ἐπωφελὴς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς, ἀλλ' ἔδωκεν αὕτη ὡς μοναρχοῦσα ἐν Ρωσίᾳ αἴγλην καὶ κύρος, τὰ ὁποῖα μόνον τῆς ἐπέτρεψαν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τῆς καὶ ἐπιτύχῃ παρ' αὐτῶν τοὺς γιγαντιαίους ἀγῶνας, οἵτινες περιεποίησαν αὕτῃ κλέος καὶ μεγαλεῖον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ὑπῆρξε καινοτόμος καὶ πρόδρομος· προωποποίησε τοὺς μεγάλους ἀνακινήτας τῶν ιδεῶν καὶ τοὺς δημεγέρτας, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

« Κατὰ μέγα μέρος, διὰ τοῦ ἐπιδεξίου χειρισμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης, κατέστη ἡ ὑψηλὴ μορφή, ἡ κολοσσιαία καὶ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς, οἷα φαίνεται σήμερον εἰς πολλῶν τὰ ὄμματα. Ὅπως καὶ ἂν ἔπραξε, δὲν εἶνε ἀμφιβολία ὅτι κατῴρθωσε πολλὰ, καίτοι ὁ συγγραφεὺς δὲν παραλείπει νὰ σημειώσῃ καὶ τὴν σκιερὰν πλευρὰν τῆς βασιλείας τῆς.

« Ὀλίγον συνετέλεσε ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἐθνικὸν βίον τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν τῆς φυλῶν εἰς ἀνώτερον ὕψος. Ἡ νομοθεσία καὶ ἡ διοίκησις τῆς ἦσαν κἄπως ὀπισθοδρομικαὶ ὡς πρὸς τοῦτο· ἡ διαγωγὴ τῆς πρὸς τοὺς Πολωνοὺς ἦτο ὠμὴ καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ πολλὰ τῶν περιχρῶμένων κατορθωμάτων τῆς βασιλείας τῆς, ἦσαν μυθώδη. Ἄλλ' εἶχε τάσιν τινὰ πρὸς τὰς φιλελευθέρους ιδέας τῆς III' ἑκατονταετηρίδος, ἧτις δὲν ἔμειναν ἄκαρπος· καὶ ἂν αἱ προσπάθειαι τῆς πρὸς προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ ἀπέτυχον κατὰ τὸ πλεῖστον, δὲν ἦσαν ὅμως πάντῃ ἀνείλικρινεῖς.

« Ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα δὲν δύναται ν' ἀμαυρώσῃ τὸ γεγονός ὅτι ἦτο ἐκ τῶν μεγάλων σκαπανέων τῶν νεωτέρων χρόνων.

« Πᾶς διπλωμάτης πρώτης τάξεως ἐν Εὐρώπῃ ἐξέφραξε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ βασιλεία τῆς Αἰκατερίνης, ξένης ἀναρρηθείσης εἰς τὸν θρόνον διὰ πραιτωριανῆς στάσεως, θὰ ἦτο ἀβέβαιος καὶ ἐξ ἀπαντος βραχεῖα. Καὶ ὅμως αὕτη ἐκυβέρνησε τὴν Ρωσίαν ἐπὶ τρίτον καὶ πλέον ἑκατονταετηρίδος, ἐξέτεινε μεγάλως τὸ κράτος τῶν Τσάρων, καὶ μεχριστότου ἐνεφανίσθη ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὁ Ναπολέων, ἦτο ἡ μεγίστη κυρίαρχος τῆς ἐποχῆς. Ὅχι· ὀλιγώτερον τοῦ Μεγάλου Πέτρου, ἡ Αἰκατερίνα ἐπλασε τὰς τύχας τῆς μοσχοβιτικῆς δυνάμεως· ὑπῆρξεν ἡ ἀληθὴς γεννήτρια τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, εἰς τὰς ἀναριθμήτους μορφὰς ἃς προσέλαβεν

ἔκτοτε· ἡ ἐπιρροή της ἐβάθυνεν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς Τιλσίτης, καὶ δὲν ἐξέλιπε μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας, καὶ οἱ διάδοχοί της δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐφαρμόζωσι τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν της. Ἡ προσωπικότης της ἴσταται ὑψηλὰ ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ χρόνου, καὶ πᾶν τὸ σχετιζόμενον πρὸς αὐτὴν ἔχει ἀκόμη ἐνδιαφέρον. Πλήθος κολίκων καὶ ἐραστῶν, ὡς εἶνε γνωστὸν, ἐξῆρον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς καὶ τοῦ παραστήματός της· ἦτο ὄχι μόνον Ἀθηναίη τὴν σοφίαν, ἀλλὰ Κλεοπάτρα καὶ πανδαμάτειρα Ἀφροδίτη. Τὸ ἀνάστημά της ὅμως, ὡς τὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', τὸ μεγεθυνόμενον ἐπίσης ἐν μέσῳ τοῦ θυμιάματος τῶν Βερσαλλιῶν, δὲν ὑπερεῖχε τοῦ μέσου ὕψους· ἡ ἰδίξι λέγει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά της ὅτι δὲν ἦτο ὠραία. Μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις της, ἦτο τολμηρὰ καὶ ἐπιτηδεῖα πηδαλιούχος εἰς τὰς δυσκόλους κρίσεις, καὶ εἶχεν ὀξεῖαν τὴν ἀντίληψιν τῶν συμφερόντων τῆς αὐτοκρατορίας ἢ ἐκυβέρνα, ὅπερ εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀληθοῦς πολιτικοῦ. Εἶχεν ἐπίσης τὸ δαιμόνιον πνεῦμα νὰ κυβερνᾷ, νὰ ἰθύνῃ, νὰ χαλιναγωγῇ καὶ νὰ χειρίζεται ἀνθρώπους, εἰς βαθμὸν σχεδὸν ἀνυπέβλητον, καὶ ὅταν τὸ πάθος καὶ ἡ ἰδιοτροπία δὲν διέστρεφον τὴν κρίσιν της, εἶξευρε πῶς νὰ ἐκλέγῃ λειτουργοὺς ἀληθοῦς ἀξίας.

ΛΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἡ « Νέα Ἐπιθεώρησις » τῶν Παρισίων δημοσιεύει ἄρθρον τοῦ κ. Φούγκ Βρεντάνου περὶ τῆς μεταξὺ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ Εὐαγγελίου σχέσεως, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀξιοσημεῖωτον, καὶ τοι ἴσως μετὰ λεπτῆς ἐπιτηδεύσεως γεγραμμένον. Ὁ συγγραφεὺς ἐπιπίπτει σφοδρῶς κατὰ τῶν δύο Ἀγγλων οἰκονομολόγων Ἱερεμίου Βένθαμ καὶ Ἀδάμ Σμιθ, παραδόξως τάσων χρονολογικῶς πρῶτον τὸν Βένθαμ. Ἡ ἀντίληψις του ὅμως περὶ τῶν θεωριῶν των εἶνε σαφῆς, τοιαύτη δὲ εἶνε καὶ ἡ ἔκθεσις περὶ τῶν ἔργων τοῦ Κάρλ Μάρξ, τὰ ὁποῖα λαμβάνει ὡς τὸ ἀφευκτον ἀποτέλεσμα τοῦ δυσθαστάκτου φορτίου τοῦ ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῆς ἀρχαιοτέρας σχολῆς. Διατυπώνει λίαν εὐκρινῶς τὴν διαίρεσιν τοῦ Μάρξ περὶ τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας· τὸ μικρὸν μέρος τὸ πληρωνόμενον εἰς τὸν ἐργάτην, τὸ μέγα μέρος τὸ πληρωνόμενον εἰς τὸν κεφαλαιούχον· καὶ περιπλέον δεικνύει ὅτι, καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν διανομὴν τοῦ κεφαλαίου τῶν μισθῶν, ὁ κεφαλαιούχος ὁ προμηθεύων τροφὴν καὶ ἐνδύματα διὰ τὸν ἐργάτην ἐπιβάλλει βαρεῖαν τὴν χεῖρα. Ὁ ἐργάτης πληρῶνει προσθέτως εἰς τὸ γαιοκτῆμονα, εἰς τὸν κρεοπώλην, εἰς τὸν ὑποδηματοποιόν· πληρῶνει διὰ τὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων των, ὡς καὶ διὰ τὴν πραγματικὴν των ἐργασίαν.

Ὁ κ. Φούγκ Βρεντάνος κηρύττει τρανότατα τὴν ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν ὅτι, ἐάν τις ἀγοράζῃ εἰς τὴν εὐθνητέραν ἀγορὰν καὶ πωλῇ εἰς τὴν ἀκριβωτέραν (ὅστις εἶνε ὁ τρόπος καθ' ὃν γίνονται αἱ νεώτεραι περιουσίαι), κάποιος ἄλλος πωλεῖ εἰς τὴν εὐθνητέραν καὶ ἀγοράζει εἰς τὴν ἀκριβωτέραν. Εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐφαρμόζουσι τὸ « Ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσης ».

Τώρα, ὁ συγγραφεὺς μας φαίνεται νὰ νομίζῃ ὅτι εἰς πάντα δεδομένον κύκλον ἢ γειτονίαν πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ σύστημα ἀμοιβαίας βοή-

θείας καὶ ἀνοχῆς. Τινὲς τῶν παρατηρήσεών του τείνουσιν ὑπὲρ τῆς προστασίας. Λίαν ἀξιοσημείωτοι εἶνε αἱ παρατηρήσεις του περὶ τοῦ οικονομικοῦ συστήματος τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν.

« Οἱ πρόγονοί μας ὠρμήθησαν, ἄνευ συγκεντρωμένης διοικήσεως, ἄνευ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ, ἄνευ καταλλήλων μεταγωγικῶν μέσων, εἰς κολοσσιαίαν καὶ χιμαιρικὴν ἐπιχείρησιν, ἣτις οὐχ ἤττον ἐτελεσφόρησεν. Ὅλοι οἱ λόγοι ὅσοι ἐμνημονεύθησαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πρώτης Σταυροφορίας εἶνε ἀνεπαρκεῖς. Ἡ πίστις, ἡ ἀφοσίωσις, ἡ μελέτη τοῦ τρόπου καὶ ὅν οἱ ἄνδρες τῆς IB' ἑκατονταετηρίδος κατέλιπον τὰς οἰκίας των διὰ τὴν πλανητικὴν ταύτην ἐκστρατείαν, διατρέχοντες τὰς ὁδοὺς ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, καταφρονούντες τὰς ἐρήμους καθὼς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. Ἐννοοῦμεν τὴν ὑπομονὴν των, τὰς κακοπαθείας των, τὰς σκληρὰς στερήσεις των. Ἄλλ' ἡμέρα τῆ ἡμέρα, τὸ πλ.θος τοῦτο ἔπρεπε νὰ τρέφεται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ τιμαριούχοι καὶ οἱ ὑποτελεῖς των ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἐπαυλεις τῆς πατρίδος ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ πραγματευταὶ καὶ φροντισταὶ ὅσοι ἠκολούθουν τοὺς ἐνόπλους ἄνδρας. Ἐὰν δὲν ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ κοινῆς ἐλπίδος καὶ κοινῆς ἀρχῆς, οἱ σταυροφόροι δὲν θὰ εἶχον ὑπερβῆ ποτὲ τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας. Ἐὰν τις τῶν κυρίων τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκστρατείας ἠγόραζεν εἰς τὴν εὐθηνότεραν καὶ ἐπώλει εἰς τὴν ἀκριβωτέραν ἀγορᾶν, αἱ Σταυροφορίαι θὰ ἐξέπιπτον εἰς ἐμφύλιον πόλεμον.

« Καὶ οἱ μεγάλοι μητροπολιτικοὶ ναοὶ, τὰ μεγάλα δημόσια κτίρια τοῦ Μεσαιῶνος, ἐὰν τὰ ὑλικά καὶ ἡ ἐργασία ἠγοράζοντο εἰς τὴν εὐθηνότεραν καὶ ἐπωλοῦντο εἰς τὴν ἀκριβωτέραν ἀγορᾶν, ποῦ θὰ ἦσαν μετὰ ἐξακόσια ἔτη;

* *

Ὁ Κάρολος Σίλδς, ἐν τινι περιοδικῷ τῆς Βοστώνης ἐν Ἀμερικῇ, δημοσιεύει ἄρθρον περὶ τοῦ προβλήματος τῆς οικονομικῆς ἀγωγῆς, ἐν ᾧ ἐκθέτει ὅ,τι νομίζει ὅτι εἶνε τὰ ψεῦδη τὰ ἀσχημιζόμενα τὴν λαϊκὴν πολιτικὴν οικονομίαν τοῦ Ἀμερικανοῦ ψηφοφόρου. Ἐκ τοῦ ἄρθρου τούτου τοῦτου ἀποσπῶμεν τὰς ἐπομένους παραγράφους:

Ἡ λαϊκὴ πολιτικὴ οικονομία μὴ βασιζομένη ἐπὶ οἰασδήποτε εὐρείας μελέτης, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγων ἀπλῶν ἀρχῶν, δύναται νὰ θιχθῇ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους τῆς καταδεικνυομένων τῶν ψευδῶν ἐφ' ὧν βασιζονται αἱ ρχαὶ αὐταί. Εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ νοημοσύνη

δὲν φαίνονται νὰ ἐξησθένισαν τὴν λαβὴν τῆς λαϊκῆς πολιτικῆς οικονομίας ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος, ἔχομεν ἰκανὸν τεκμήριον ὅτι μεγαλύτερα αὐξήσις νοημοσύνης δὲν θ' ἀρκέσῃ νὰ τὴν ἐκρίζωσῃ. Ὅ,τι χρειάζομεθα εἶνε καλλιτέρα ἀσκησις εἰς τὴν τέχνην τοῦ ὀρθῶς σκέπτεσθαι.

Ἡ διεύθυνσις, ἣν νομίζει ὁ γράφων ὅτι θὰ λάβῃ ἡ στοιχειώδης οικονομικὴ διδασκαλία, δύναται νὰ γείνη καταφανεστέρα διὰ τινων παραδειγμάτων ἐκ τῶν προτάσεων, αἵτινες φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ διδάσκωνται εἰς τοὺς σπουδαστὰς ἢ νὰ συζητῶνται ὑπ' αὐτῶν. Τοιαῦται προτάσεις εἶνε:

Ὅτι τὰ ἐξαγόμενα μιᾶς χώρας θ' ἀντισταθμισώσιν ἐπὶ τέλους κατὰ προσέγγισιν τὰ εἰσαγόμενα, ὅσοι περιορισμοὶ καὶ ἂν ἐπιβληθῶσιν ἐπὶ τῶν δευτέρων.

Ὅτι τὸ ἀπώτερον ἀποτέλεσμα τοιούτων περιορισμῶν εἶνε νὰ καταστήσῃ τὰ ἐξαγόμενα ὀλιγώτερον ἐπικερδῆ, καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ καλούμενον ἰσοζύγιον τοῦ ἐμπορίου δὲν χρειάζεται κανονισμόν, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ζημιωθῶσι τὰ συμφέροντά μας ἐκ περισσείας εἰσαγομένων.

Ὅτι οὐδεμία αὐξήσις μισθῶν εἶνε διαρκῶς ὠφέλιμος εἰς τὰ πλήθη, ἐκτὸς ἂν συνοδῶνται ἀπὸ αὐξήσιν ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν χρησίμων εἰς τὰ πλήθη εἰδῶν, πρὸς τροφήν, πόσιν καὶ ἐνδυμασίαν.

« Ὅτι πᾶσα αὐξήσις ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν ἀναγκαίων τοῦ βίου, τὴν ὅποιαν τὰ πλήθη εὐρίσκουσι δύσκολον νὰ ἐπιτύχωσι, καθιστᾷ τὴν ἐπιτευξίν των εὐκολωτέραν εἰς τινας, καὶ καθιστᾷ ταῦτα ἐφικτὰ καὶ εἰς ἄλλους ἔνῳ πᾶσα αἰτία, ἣτις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐλάττωσιν τῆς τοιαύτης παραγωγῆς θὰ βιάσῃ τὰξιν τινὰ νὰ οικονομηθῇ μὲ ὀλιγώτερα ἐξ αὐτῶν ἢ ὅσα ἄλλως θ' ἀπῆλκυε.

Ὅτι ἡ ἀξία πάσης βιομηχανίας πρέπει νὰ μετρηθῆται ὄχι ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τὴν ὅποιαν δίδει εἰς τὰς ἐργατικὰς χεῖρας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν χρησιμότητα τοῦ προϊόντος τῆς μὲ ἄλλας λέξεις, ὅτι τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν δεικνύει πόσον κοστίζει ἡ βιομηχανία καὶ ὄχι πόσον εἶνε ὠφέλιμος.

Ὅτι ἡ παραχώρησις ἐργασίας εἰς τοὺς ἀέργους δημοσίᾳ δαπάνῃ δὲν θὰ ἦτο διαρκῶς ἐπωφελὴς, ἐκτὸς ἂν τὸ ἐξαγόμενον τῆς ἐργασίας των πωλεῖται τοῦλάχιστον δι' ὅσον κοστίζει.

Ὅτι ὑπάρχει ἀφθονία ἐργασίας δι' ὅλους, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπάρχωσιν οἱ μισθοὶ πρὸς πληρωμὴν των, καὶ ὅ,τι συνήθως καλεῖται ἔλλειψις ἐργασίας εἶνε πράγματι ἔλλειψις χρημάτων πρὸς πληρωμὴν τῆς ἐργασίας.

“Οτι ὅσον χαμηλότεροι οἱ μισθοὶ οἱ ζητούμενοι ἐν πάσῃ ἐργασίᾳ, τόσοι μεγαλείτεροι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων ὅσοι δύναται νὰ εὐρωσιν ἐργασίαν εἰς τοὺς μισθοὺς τούτους· καὶ ὅσον ὑψηλότεροι οἱ ζητούμενοι μισθοὶ, τόσοι μικρότεροι ὁ ἀριθμὸς.

“Οτι τὰ ὑποτιθέμενα εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας εἰς τὰς ὑποθέσεις θ' ἀπεδεικνύοντο μόνον προσωρινὰ, καὶ μετ' αὐτὰ θὰ ἐπήρχετο ἔκπτωσις ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὴν ὥθησιν τὴν ὁποίαν εἶχον λάβῃ αἱ ὑποθέσεις.

“Οτι αἱ τιμαὶ ἀπορραϊζοῦνται κατὰ μέσον ὄρον ἐν γένει καὶ μετὰ πολλὰ, ἀπὸ τὴν ποσότητα παντὸς εἶδους παραγομένου καὶ ἀπὸ τὴν ζήτησιν τοῦ κοινοῦ δι' αὐτό· ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς τεχνητὴν ὑψωσιν τῆς τιμῆς πάσης ὑπηρεσίας οἰασδήποτε ὑπεράνω τοῦ ὁρίου τοῦ προσδωρισμένου οὕτω, θ' ἀποθῆ εἰς ἐλάττωσιν καταναλώσεως, καὶ ἐντεῦθεν εἰς ἐλάττωσιν παραγωγῆς· με' ἄλλας λέξεις, ὅτι δὲν δύναται νὰ πείσῃς τὸ κοινὸν νὰ δεχθῆ περισσότερον εἰμὴ ποσὸν τι ὑπηρεσίας ἢ προϊόντων ἀντιώρισμένης τιμῆς, τὸ ὅποιον ποσὸν ἐλαττοῦται μετὰ τῆς τιμῆς.

“Οτι δὲν εἶνε δυνατὴ γενικὴ αὐξήσις τῆς ζητήσεως τῆς ἐργασίας, ἐκτὸς διὰ μέτρων τὰ ὅποια ταχέως θὰ ἐξουδετερώσωσι τὰ ἴδια αὐτῶν ἀποτελέσματα, καὶ ὅτι ἀπόπειραι πρὸς προαγωγὴν ἢ ὑποστήριξιν ἐνὸς κλάδου βιομηχανίας, ὅπως καταστῆ οὗτος ἀναγκαιότερος, ἀποβαίνει μόνον πρὸς ἴσην ἀποθάρρυνσιν δι' ἄλλους κλάδους. “Οτι ἐμπορικὸν ναυτικὸν δὲν μᾶς ὠφελεῖ, ἐκτὸς ὅτι φέρει εἰς τὰς παράλιὰ μας τὰ προϊόντα ἄλλων ἐθνῶν τὰ ὅποια ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀπολαύσωμεν.

Ἐν γένει, ὅτι ἡ βιομηχανία δὲν μᾶς εἶνε χρήσιμος, ἐκτὸς ὅτι παράγει πράγματα τὰ ὅποια μᾶς εἶνε ἀναγκαῖα· καὶ ὅτι, ἐὰν δυνάμεθα νὰ προμηθευθῶμεν τὰ πράγματα ταῦτα ἄνευ τῆς βιομηχανίας, τόσοι καλλίτεροι, διότι θὰ ἔχωμεν τότε περισσότερον καιρὸν ὅπως παράγωμεν καὶ ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἔχομεν ἀπολαύσει προηγουμένως.

“Οτι εἰς Κινέζος, ὅστις θὰ εἰργάζετο ἀντὶ ὀβολοῦ, θὰ ἦτο διὰ τοῦτο εὐεργετὴς εἰς ὅλους ἡμᾶς, καθόσον θὰ ἦτο πράγματι ὡς πρὸς ἡμᾶς εἶδος ἐργοσωστικῆς μηχανῆς.

Τέλος, ὅτι αἱ μεγάλαι βελτιώσεις τὰς ὁποίας εἶδεν ἡ παροῦσα γενεὰ εἰς τὴν βιωτικὴν κατάστασιν τοῦ ἐργάτου ὀφείλονται εἰς τὸ εὐθηνὸν τῆς παραγωγῆς, δι' οὗ πᾶν τὸ ἀναγκαῖον ἀποκτᾶται δι' ὀλιγωτέρας φιλοπονίας ἢ ὅση ἦτο πρότερον ἀναγκαῖα.

ΤΙ Θ' ΑΠΟΓΕΙΝΗ· Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΗΜΕΡΙΝΟΝ ΟΝΕΙΡΟΝ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΥ

Ὁ διάσημος γάλλος ἀστρονόμος Κάμιλλος Φλαμμυαριὸν, ἐν τῷ περιοδικῷ ὁ Κ ο σ μ ο π ο λ ί τ η ς, διηγεῖται τὰς κατ' αὐτὸν τελευταίας ἡμέρας τοῦ κόσμου, πέραν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ σύγκρουσις πρὸς τὸν κομιτὴν παρ' ὀλίγον θὰ καταστρέψῃ τὸν πλανήτην μας. Αἱ εἰκασίαι του περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἀξιοπερίεργοι· ὑπολογίζει ὅτι περὶ τὸ ἔτος 3,000 μ. Χ. ὁ πληθυσμὸς τοῦ κόσμου θὰ ἔχῃ διπλασιασθῆ, καὶ θ' ἀνέρχεται εἰς δύο δισεκατομμύρια καὶ δέκα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, οἵτινες ὅλοι θὰ ὀμιλῶσιν ἀγγλιστί, καὶ τοὶ θὰ ὑπάρχωσι πολλοὶ νέαι λέξεις ἐξ ἐλληνικῆς ρίζης. Πολὺ πρὸ τῆς 25ης ἑκατονταετηρίδος ὁ πόλεμος θὰ ἐκλίπῃ, καὶ τὸ πρῶτον ἀξιοπερίεργον μέρος τοῦ ὑπομνήματός του περιγράφει πῶς θὰ κατορθωθῆ τοῦτο.

Τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἔργον δὲν ἐπετεύχθη (λέγει εἰς ἀόριστον χρόνον, ὡς νὰ διηγῆται εἰς παρωχημένον χρόνον τὸ μυθιστόρημα τοῦ μέλλοντος), μέχρις οὗ ἡ πρόοδος τῆς καταστροφῆς ἐπέφερε τηλεκαύτην φθορὰν, ὥστε οἱ περὶ τὴν στατιστικὴν ἀσχολούμενοι ἠδυνήθησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ πόλεμος τακτικὰ ἐσφαγίαζε 40 ἑκατομμύρια ἀνδρῶν κατὰ ἑκατονταετηρίδα, ἦτοι χιλίους ἑκατὸν τὴν ἡμέραν ἄνευ παύσεως ἢ διαλείμματος. Τὸ εὐλογημένον ἀποτέλεσμα δὲν ἐπετεύχθη μέχρι τῶν μέσων τῆς 24ης ἑκατονταετηρίδος. Καὶ τὸ μέγα κατόρθωμα — χαρῆτε! — ὀφείλεται εἰς τὰς γυναῖκας.

Τῇ ἐμπνεύσει καὶ τῇ πρωτοβουλίᾳ εὐφυοῦς γυναικὸς, ἐσχηματίσθη συνασπισμὸς τῶν μητέρων τῆς Εὐρώπης, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ παιδα-
ΤΟΜΟΣ Γ'. — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1893.

γωγήσῳσι τὰ τέκνα, καὶ μάλιστα τὰς θυγατέρας των, ἐμπνέουσαι αὐταῖς τὴν φρίκην τῶν βαρβαροτήτων τοῦ πολέμου.

Ἐν μιᾷ μόνῃ γενεᾷ, ἡ λογικὴ αὕτη ἀγωγή ἀπήλλαξε τοὺς νέους τῶν λειψάνων τούτων τῆς κτηνωδίας, καὶ ἐνεφύτευεν αἴσθημα βαθείας φρίκης πρὸς πᾶν τὸ ἀναμιμνήσκον τὴν βαρβαρότητα ἄλλων ἡμερῶν. Οὐχ ἦττον αἱ κυβερνήσεις ἠρνοῦντο ν' ἀφοπλισθῶσι, καὶ αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι ἐψηφίζοντο ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Τότε αἱ νεαραὶ κόραι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ὑπκνδρεύωνται ποτὲ ἄνδρα ὅστις ἐστρατεύθη· καὶ ἐτήρησαν τὸν ὄρκον των.

Τὰ πρωϊμώτερα ἔτη τοῦ συνδέσμου τούτου τῶν νεανίδων ἦσαν δύσκολα· διότι πολλαὶ νεάνιδες, παρὰ τὸν ὄρκον των, ἠσθάνοντο τὴν καρδίαν των κλίνουσαν πρὸς ὠραῖόν τινα μυστακίαν στρατιωτικόν, καὶ ἄνευ τοῦ φόβου τῆς καθολικῆς ἀποδοκιμασίας, ἡ καρδία των θὰ ἐνέδιδεν. Ὑπῆρξαν πράγματι λιποταξίαι τινὲς καὶ ἐπιπορκίαι· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖναι αἰτινὲς συνῆπτον τοὺς γάμους τούτους περιεφρονοῦντο ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐξωστρακίζοντο ὑπὸ τῆς κοινωνίας, δὲν ἦσαν πολυάριθμοι. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐσχηματίσθη, καὶ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀναχαιτισθῇ τὸ ρεῦμα.

Ἐπὶ πέντε περίπου ἔτη σχεδὸν οὐδεὶς ἐτελέσθη γάμος οὔτε συνήφθη συνοικέσιον. Πᾶς πολίτης ἦτο στρατιώτης, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, Ἰσπανίᾳ, πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἕκαστον τῶν ἔθνων τῆς ὁποίας ἦτο πρόθυμον πρὸς γενικὴν ὁμοσπονδίαν τῶν κρατῶν, ἀλλ' ὠπισθοχώρει μόνον πρὸ τῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἐξεπροσώπει ἡ ἔθνικὴ σημαία. Αἱ γυναῖκες ἐτήρουν καλῶς τὴν θέσιν των· ἠσθάνοντο ὅτι ἡ ἀλήθεια ἦτο πρὸς τὸ μέρος των, ὅτι ἡ σταθερότης των θ' ἀπήλλαττε τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν κατατρύχουσαν αὐτὴν δουλείαν, καὶ ὅτι ἡ νίκη ἦτο βεβαία. Εἰς τὰς περιπαθεῖς ἰκασίας τινῶν ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἀπῆντων: «Ὁχι! δὲν θέλομεν νὰ ἔχωμεν νὰ κάμωμεν μὲ τρελλούς·» καὶ ἂν ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἐξηκολούθει, εἶχον ἀποφασίσει νὰ τηρήσωσι τὴν εὐχὴν των ἢ νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς Ἀμερικὴν, ὅπου, ἑκατονταετηρίδας πρὶν, εἶχεν ἐκλίπη τὸ στρατιωτικὸν σύστημα.

Αἱ εὐγλωττότεραι ἐπικλήσεις πρὸς ἀφοπλισμὸν ἐγίνοντο ἀνὰ πᾶσαν νέαν σύνοδον πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν διαχειριστῶν τῆς Πολιτείας, τῶν πρῶν βουλευτῶν ἢ γερούσιαστῶν καλουμένων.

Τέλος, μετὰ πάροδον πέντε ἐτῶν, ἀπέναντι τοῦ τείχους τούτου τῆς γυναικείας ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις ἡμέρᾳ τῆς ἡμέρᾳ καθίστατο ἰσχυροτέρα καὶ πλέον ἀκαταμάχητος, οἱ βουλευταὶ πάσης χώρας, ὡς ἂν ἐνεψυ-

χοῦντο ὑπὸ κοινῶν ἀφορμῶν, εὐγλώττως συνηγόρησαν ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν αὐτὴν ἐβδομάδα ὁ ἀφοπλισμὸς ἐψηφίσθη ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ.

Ἦτο ἕαρος ὦρα· οὐδεμία ἀταξία συνέβη. Ἀναριθμητοὶ γάμοι ἠκολούθησαν. Ἡ Ρωσία καὶ ἡ Ἀγγλία εἶχον μείνη ἀμέτοχοι τοῦ κινήματος, καθόσον ἡ ψῆφος τῶν γυναικῶν εἰς τὰς χώρας ταύτας δὲν ὑπῆρξεν ὁμόθυμος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλα τὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης, συνετάχθησαν τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς μίαν δημοκρατίαν, ἐνωθεῖσαν εἰς μίαν μόνην ὁμόσπονδον πολιτείαν, τῇ προσκλήσει τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ τὰ δύο ταῦτα μεγάλα ἔθνη ἐθέσπισαν βαθμιαῖον ἀφοπλισμὸν.

Ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ὅτι ἡ φορολογία ἠλαττώθη κατὰ τὰ ἐννεὰ δέκατα, καὶ ἕκαστος ἀνέπνευσεν ἐλευθέρως· ἡ γραφειοκρατία κατ' οὐσίαν κατηργήθη, καὶ ὁ πολιτισμὸς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι διὰ πρῶτην φορὰν εἶχε καλὴν τύχην.

Αἱ ἐπόμενα εἶνε τινὲς τῶν μεταβολῶν τὰς ὁποίας ὁ Φλαμμαριὸν νομίζει πιθανὰς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Τὸ σύστημα τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν κατέστη παγκόσμιον· τὸ νόμισμα ἐγένετο ἐνιαῖον· εἰς μεσημβρινὸς ὑπῆρχεν, ὁ τοῦ Γρήνουϊτς. Ἡ Γαλλία ἐξέλιπε κατὰ τὴν 28ην ἑκατονταετηρίδα, ἡ Ἰταλία κατὰ τὴν 29ην, ἡ Γερμανία κατὰ τὴν 32αν, ἡ δὲ Ἀγγλία ἐξηπλώθη ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς καὶ τοῦ ὠκεανοῦ. Ὅλα τὰ δάση κατεστράφησαν. Διὰ τῆς μετεωρολογίας ὁ καιρὸς προελέγετο ἐν ἀπολύτῳ ἀκριβεῖ. Ἡ ἀεροναυτικὴ κατέστη παγκόσμιος, τὰ τελωνεῖα ἐξέλιπον, ὁ ἠλεκτρισμὸς ἀντικατέστησε τὸν ἀτμὸν, καὶ ὅλα ἐν γενεῖ ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς προόδου τῆς ἀστρονομίας—παρατήρησις ἥτις ἔρχεται φυσικὰ ἀπὸ ἑνα ἀστρονόμου. Ὁ νόμιμος τόκος ἐξέπεσεν εἰς ἡμισυ τοῖς ἑκατόν. Ζῶα δὲ ἐσφάζοντο πλέον πρὸς βρώσιν· οἱ χημικοὶ κατεσκεύαζον πᾶν τὸ ἀπαιτούμενον ἐκ τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν φυτῶν. Ἡ τροφὴ ἀπερροφᾶτο διὰ τοῦ στόματος εἰς ἀβρότατα ποτῆ, εἰς ὀπώρας, πλακοῦντας καὶ καταπότια.

Γεωργικὰ προϊόντα κατεσκευάζοντο δι' ἠλεκτρισμοῦ· τὸ ὑδρογόνον ἀπεσπᾶτο ἐκ τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος· ἡ ὀρμὴ τῶν καταρρακτῶν καὶ τῶν πλῆμμυρῶν ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς φωταγωγίαν εἰς ἀποστάσεις· αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες, ταμειούμεναι τὸ θέρος, διενέμοντο τὸν χειμῶνα, καὶ ἡ διαφορὰ τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους σχεδὸν ἐξέλιπεν, ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως μάλιστα τῶν θερμαντικῶν φρεάτων, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ

εδάφους τὴν ἀνεξάντλητον κατὰ τὸ φαινόμενον θερμότητα τοῦ ἐσωτερι-
κοῦ τῆς γῆς.

Πολλὰ μεταβολὰ ἐπῆλθον εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Αἱ κεφαλαὶ τῶν
γυναικῶν ἔγειναν μεγαλείτεραι καὶ τὰ σώματα μικρότερα, ἐπίσης καὶ
τῶν ἀνδρῶν. Μία μόνον φυλὴ ὑπῆρχεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον· μία μόνη
θρησκεία, ἡ φωνὴ τῆς πεφωτισμένης συνειδήσεως, καὶ ὅλος ὁ κόσμος
ἦτο ὑπὸ μίαν γενικὴν κυβέρνησιν. Ὅλα τὰ ἄγρια ζῶα ἐξέλιπον ἀπὸ
προσώπου τῆς γῆς, καὶ αἱ φάλαιναὶ καὶ πῶκαι ἠφανίσθησαν ἀπὸ τῆς
θαλάσσης. Ἡ ἀνθρωπότης ἀπέκτησεν ἐβδόμην αἰσθησιν, τὴν ἠλεκτρι-
κὴν λεγομένην, καὶ τὴν ὀγδόην ἢ ψυχικὴν αἰσθησιν, δι' ἧς κατέστη δυ-
νατὴ ἢ ἐξ ἀποστάσεως ὁμιλία. Τῇ βοηθείᾳ ὀργάνου τινὸς τηλεφωνο-
σκοπίου καλουμένου, πᾶν τὸ συμβαῖνον ὅπουδήποτε τοῦ κόσμου ἠδύνατο
νὰ εἶνε ὁρατὸν καὶ ἀκουστὸν συγχρόνως καθ' ὅλον τὸν πλανήτην. Διὰ
τῆς καλλιέργειας τῆς ψυχικῆς ἐπιστήμης ἀνεκαλύφθησαν λανθάνουσαι
δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπενήργει ραγδαίως ἐπὶ τοῦ πνεύ-
ματος εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Συγκοινωνία ἤνοιξε πρῶτον μὲ τὸν
Ἄρην, εἶτα μὲ τὴν Ἀφροδίτην, καὶ τρίτον μὲ τὸν Δία. Ἡ ἰατρικὴ με-
τεμορφώθη διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ, τοῦ μαγνητισμοῦ καὶ τῆς ψυχικῆς
παρατηρήσεως, καὶ ἡ τηλεπάθεια κατέστη μεγάλη ἐπιστήμη.

Ἡ πρωτεύουσα τοῦ κόσμου ὑπῆρξαν νέαι Ἀθηναὶ ἐγεγρηθείσαι παρὰ
τὰς ὄχθας τῆς Μιχιγγανῆς λίμνης ἐν Ἀμερικῇ. Ἡ Λισαβὼν κατε-
στράφη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ Μαδρίτη, ἡ Ρώμη, ἡ Νεάπολις καὶ ἡ
Φλωρεντία ἦσαν ἐρείπια· οἱ Παρίσιοι ἔλαβον τὴν αὐτὴν τύχην. Κινέζοι
περὶ τὰ χίλια ἑκατομμύρια διεσπάρησαν ἀνὰ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην· ἡ
κυρία πρωτεύουσά των ἐξήπλουτο ὡς ἀτελείτητος ὁδὸς ἀπὸ Βορδῶ εἰς
Τουλούζην. Τὸ Ἀμστελδαμον, ἡ Ροττερδάμη, αἱ Βρυξέλλαι καὶ τὸ
Ρουὲν ἐβυθίσθησαν κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἐκαλύφθη-
σαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Οἱ Παρίσιοι ἐγένοντο ὑποβρύχοι μέχρι τοῦ ὕψους
τῆς Νοτρεδάμ ἢ Παναγίας. Ἡ Κίνα κατεποντίσθη, ὁ πυθμὴν τοῦ Ἀτλαν-
τικοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μέρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐξη-
φανίσθη, καὶ νέα ἡπειρος ἀνῆλθεν ἀντὶ τῆς Ὠκεανίας. Ἡ διάρκεια τῆς
ἀνθρωπίνης ζωῆς παρετάθη εἰς ἑκατὸν πενήντηκα ἔτη· ἡ νεότης διήρ-
κει σχεδὸν ἑκατὸν ἔτη. Τὸ ἀνθρώπινον γένος ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα
τῆς ἀκμῆς του καὶ ἐπὶ ἑκατὸν χιλιάδας ἐτῶν ἔμεινεν εἰς τὸ ζενίθ· εἶτα
ἤρχισε βαθμηδὸν ἡ παρακμὴ.

Ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος εἰς τὸν κόσμον ἤρχισε νὰ ὀλιγοστεύη, ὁ μέ-

γας ὠκεανὸς ἐξέλιπεν, αἱ μόναι ὑπολειπόμεναι θάλασσαὶ περιορίσθησαν
εἰς τοὺς Τροπικοὺς, δὲν ὑπῆρχον πλέον ὄρη, δὲν ὑπῆρχε συμπυκνωμένη
χιὼν, πᾶσα φυτεία μετεβλήθη, καὶ ἡ περιστροφὴ τῆς γῆς κατέστη βρα-
δυτέρα, τῆς ἡμέρας διαρκούσης ἑκατὸν δέκα ὥρας.

Ἐπειδὴ ταῦτα δὲν θὰ συμβῶσι πρὶν παρέλθωσι δέκα ἑκατομμύρια
ἐτῶν δὲν ἔχομεν λόγους ν' ἀνησυχῶμεν. Τὶ θὰ συμβῆ ἀκολουθῶς, ὁ Φλαμ-
μαριῶν ὑπεσχέθη νὰ γράψῃ ἐν νεωτέρῳ φυλλαδίῳ τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ.

*
*

Ἐν νεωτέρῳ φυλλαδίῳ τοῦ περιοδικοῦ ὁ «Κοσμοπολίτης», ὁ Φλαμ-
μαριῶν συνεχίζει καὶ περαίνει τὸ μυθιστόρημά του περὶ τοῦ τέλους τοῦ
κόσμου. Εἶνε δὲ λίαν περιεργόν, καθόσον οὐ μόνον τελειώνει τὸν κόσμον,
ἀλλὰ τελειώνει ἐπίσης τὸν ἥλιον καὶ τοὺς πλανήτας. Ἀφοῦ περιέγραψε
πῶς ὁ κόσμος κατέστη βαθμηδὸν ὑψηλὸν ἐπίπεδον, λέγει: Αἱ τελευ-
ταῖαι κατοικήσιμοι χῶραι τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἦσαν δύο εὐρεῖαι κοι-
λάδες ἐγγὺς τοῦ Ἰσημερινοῦ, αἱ λεκάναι στειρευσαῶν θαλασσῶν· κοι-
λάδες μικροῦ βάθους, διότι ἡ γενικὴ ἐπιφάνεια ἦτο σχεδὸν ἀπολύτως ὁ-
μοίμορφος. Οὐδεμία ὄξεια κορυφὴ ὄρους, οὔτε χαράδρα ἢ ἀγρία φά-
ραγξ, οὐδεμία σύνδενδρος κοιλάς οὔτε κρημνὸς ἐφαινετο κάπου· ὁ κό-
σμος ἦτο ἀχανὲς πεδιάς, ἀπὸ τὴν ὅποιαν εἶχον ἐξαφανισθῆ βαθμηδὸν
ποταμοὶ καὶ θάλασσα.

Ἡ ζωὴ μετὰ μεγάλης δυσκολίας παρατείνεται εἰς τὰς δύο ταύτας
τελευταίας οἰκουμένας χώρας.

Αἱ δύο αὐταὶ ὠκεανογενεῖς κοιλάδες, ἡ μία τῶν ὁποίων ἦτο ἐγγὺς
τοῦ πυθμῆος τοῦ νῦν Εἰρηνικοῦ καλουμένου ὠκεανοῦ, ἡ δὲ ἄλλη πρὸς
νότον τῆς σημερινῆς νήσου Κεϋλάνης, εἶχον ὑάρξη πρότερον αἱ κοιτίδες
δύο τεραστίων πόλεων ἐκ πάγου, καθόσον ὁ σίδηρος καὶ ὁ πάγος ὑπῆρ-
ξαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰ ὑλικά ὧν ἐγένετο πρωτίστως χρῆσις πρὸς οἰ-
κοδομὴν κτιρίων. Ὡμοίωζον μὲ δύο ἀχανῆ θερμοκήπια μὲ διαφανεῖς
περιβόλους ἀπέιρου ὕψους. Ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ εὖρη τις τὰ τελευταῖα
φυτὰ, ἐξαιρέσει τῶν καλλιεργούμενων εἰς ὑπογείους στοὰς ἀγούσας εἰς
ποταμούς ὑποχθονίως ρέοντας. Ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν τὸ ἀνθρώπιον πνεῦμα
σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἶχεν ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν κατὰ τοῦ πεπωμένου πά-
λην. Τὸ τελευταῖον ὑπολειφθὲν ὕδωρ εἶχε βιασθῆ νὰ κυκλοφορῇ εἰς ὑπο-
χθονίους διώρυγας, ὅπου ἦτο ταμειυμένη καὶ ἡ ἡλιακὴ θερμότης. Τὰ

τελευταία ζῶα εἶχον ἐξασκηθῆναι νὰ δουλεύωσι τὰς μηχανὰς ταύτας, καὶ αἱ θρηπτικαὶ ἰδιότητες τῶν τελευταίων φυτῶν εἶχον χρησιμοποιηθῆναι μέχρις ἐξαντλήσεως. Οἱ ἄνθρωποι εἶχον κατορθώσει ἐπὶ τέλος νὰ ζῶσι σχεδὸν μὲ τὸ τίποτε, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποσότητα, καὶ πᾶν νεωστὶ ἀνακαλυπτόμενον εἶδος τροφῆς ἐν-τελῶς ἀφωμοιοῦτο. Πόλεις ἐκτίσθησαν τελευταῖον ἐκ πάγου, ἀνοικταὶ εἰς τὸν ἥλιον, εἰς ὃν ἐξετίθετο πᾶσα οὐσία ἀναγκαία εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς τροφῆς, ἥτις ἀνεπλήρου τὰ προϊόντα τῆς φύσεως.

Ὁ Φλαμμαριὼν ἐξακολουθεῖ τὴν διήγησιν ἐωσότου ἔμειναν δύο μόνον ἄνθρωποι ζῶντες ἐπὶ τροσώπου τῆς γῆς· εἰς ἀνὴρ εἰς τὴν μίαν κοιλάδα καὶ μία γυνὴ εἰς τὴν ἄλλην. Εὐρίσκοντες ὅλα νεκρὰ ἐκτὸς αὐτῶν καὶ μόνων, ἀναβαίνουσιν εἰς τὰ ἀερόστατά των καὶ πλέουσιν εἰς τὸν ἀέρα, ὑπεράνω τοῦ σιωπηλοῦ τούτου καὶ ἀκατοικήτου κόσμου. Κατέρχονται πλησίον τῆς Σφιγγός, καὶ ἐκεῖ ἀποθνήσκουσιν, αἱ δὲ ψυχαὶ των ἀνίπτανται εἰς τὸν Δία, ὅπου ὅλοι οἱ καλοὶ θνητοὶ φαίνεται ὅτι εὐρίσκουσι νέον ἐνδιαίτημα. Ἡ φαντασία τοῦ συγγραφέως ἐκτελεῖ τότε μεγάλους πτερυγισμούς, καὶ εἰκονίζει πῶς μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου ὅλοι οἱ μεγάλοι πλανῆται θὰ ἐξαφανισθῶσι, καὶ ὁ ἥλιος θὰ ἀποθῆ ψυχρὸς καὶ νεκρός.

Τὸ τέλος τῆς περιγραφῆς τοῦ μυθιστοριογράφου — ἀστρονόμου περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ κόσμου ἔχει ὡς ἐξῆς:

Πολὺ μετὰ τὸν θάνατον τῆς γῆς, τῶν γιγάντων πλανητῶν καὶ τοῦ κεντρικοῦ φωστήρος, ἐνῶ ὁ παλαιὸς καὶ ἐσκοτισμένος ἥλιός μας διέτρεχεν ἀκόμη τὸ ἀπεριόριστον διάστημα μὲ τοὺς νεκροὺς κόσμους του ἐρῶν ἢ ἐπίγειος καὶ ἢ ἐπὶ τῶν πλανητῶν ζωὴ δὲν ἔπαυε ν' ἀγωνίζεται τὸ πάλαι τὸν μάταιον περὶ τῆς υπάρξεως ἀγῶνα, ἄλλος ἐσθεσμένος ἥλιος, προκύψας ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ ἀπείρου, συνεκρούσθη ἐγκαρσίως μετ' αὐτοῦ καὶ ἔδωκε τέλος εἰς αὐτόν.

Τότε, εἰς τὴν ἀχανῆ νύκτα τοῦ ἀπείρου κειοῦ, ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν τῶν δύο τούτων ἰσχυρῶν σωμάτων, ἀνήφθη ἐξαίφνης καταπληκτικὴ φλόξ, καὶ ἀπειρομεγέθης νεφέλη ἀερίου ἐσχηματίσθη, ἥτις ἔτρεμε πρὸς στιγμὴν ὡς φεύγουσα φλόξ καὶ εἶτα κατῆλθε ραγδαία εἰς ἀγνώστους χώρας. Ἡ θερμοκρασία τῆς ἦτο πολλῶν ἑκατομμυρίων βαθμῶν. Ὅλα ὅσα ἐδῶ κάτω ὑπῆρξαν γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, ὄρυκτά, φυτὰ, ἄτο α· ὅλα ὅσα εἶχον ἀποτελέσει τὰ συνθετικὰ μέρη τοῦ ἀνθρώπου, τὴν σάρκα του, τὴν πάλ- λυσαν καρδίαν του, τὸν λάμποντα ὀφθαλμόν του, τὴν ὀπλισμένην χεῖρά

του, τὸν σκεπτόμενον ἐγκέφαλόν του, τὴν γοητεύουσαν καλλονὴν του· ὁ νικητὴς καὶ ὁ ἠττημένος, ὁ δήμιος καὶ τὸ θῦμα, καὶ αἱ ὑποδεέστεραι ἐκεῖναι ψυχαὶ αἱ φέρουσαι ἀκόμη τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης, ὅλα μετεβλήθησαν εἰς πῦρ. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ κόσμοι τοῦ Ἄρεως, τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Διὸς, τοῦ Κρόνου καὶ λοιποί. Ἦτο ἡ ἀνάστασις τῆς ὀρατῆς φύσεως. Ἄλλ' αἱ ὑπέρτεραι ἐκεῖναι ψυχαὶ, αἵτινες εἶχον ἀποκτήσει τὴν ἀθανασίαν, ἐξηκολούθησαν νὰ ζῶσι διὰ πάντοτε ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ ἀοράτου ψυχικοῦ σύμπαντος. Ἡ ἐνσυνειδήτος ὕπαρξις τῆς ἀνθρωπότητος εἶχε φθάσει εἰς ἰδεώδη κατάστασιν. Ἡ ἀνθρωπότης εἶχε διέλθει διὰ μεταναστεύσεων ἀπὸ κόσμου εἰς κόσμον εἰς νέαν ζωὴν ἐν Θεῷ, καὶ ἐλευθερωθεῖσα τοῦ φορτίου τῆς ὕλης, ὑπερέπτη μὲ ἀτελεύτητον πρόοδον εἰς τὸ αἰδίον φῶς.

Ἡ ἀπειρομεγέθης ἀερίωδης ὕλη, ἥτις ἀπερρόφησεν ὅλους τοὺς πρότερους κόσμους, μεταμορφωθείσα εὐτῶ εἰς ἀτμὸν, ἤρχισε περὶ ἑαυτὴν νὰ στρέφεται. Καὶ εἰς τὰς ζῶνας τῆς πυκνώσεως τῆς ἀρχικῆς ταύτης ἀστρώδους ὀμίχλης, νέοι κόσμοι ἐγεννήθησαν, οἳα ἦτο τέως ἡ γῆ.

Οὕτω ἄλλο σύμπαν ἤρχισε... Καὶ τὰ σύμπαντα ταῦτα παρῆλθον μὲ τὸν καιρὸν των. Ἄλλ' ὁ ἀτέρμων γῶρος ἔμεινεν, ἐσπαρμένος μὲ κόσμους καὶ ἄστρα καὶ ψυχὰς καὶ ἡλίου· καὶ ὁ χρόνος διέρρεεν ἐσαεῖ.

Διότι δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ οὔτε τέλος οὔτε ἀρχή.

ΜΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΦΥΛΟΥ

Η ΚΥΡΙΑ ΒΟΥΤΛΕΡ

Ἐν τῷ περιοδικῷ ἡ «Νέα Γυνή», ὁ Ἄγγλος δημοσιογράφος κ. Δῶσον δημοσιεύει συνέντευξιν μετὰ τῆς κυρίας Ἰωσηφίνης Βουτλερ, περὶ ἧς ὁμιλεῖ μετὰ θαυμασμοῦ, ψυχρανομένου μόνον ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τῆς ἰδίας κυρίας Βουτλερ, ὅτι «εὐχαρύνθη πλέον νὰ ἐπαινῆται εἰς τὰς ἡμερίδας.» Ἐν τῇ σειρᾷ τῆς συνδιαλέξεως, ἡ κυρία Βουτλερ ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ ὅχι ὀλίγα περὶ γυναικῶν, νέων τε καὶ γεροντοτέρων.

Ὅμιλήσασα πρῶτον περὶ τῶν νεαρῶν γυναικῶν, ἡ κυρία Βουτλερ εἶπε: Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι εἶναι ἡ ἔλλειψις ἀξιοπρεπειᾶς παρ' αὐταῖς. Τὸ αἶσθημα τῆς ἰδίας ἀξίας των πρέπει νὰ ἐντυποῦται εἰς τὰς νεάνιδας εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Εἶναι πολὺ εὐθηναί, γίνονται εὐθηναί καὶ ἀνέχονται νὰ γίνωνται εὐθηναί. Ἐπρεπε νὰ ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι γεννημέναι βασιλίσσαι, καὶ ὅτι πρέπει νὰ φέρονται ὡς τοιαῦται. Προσπαθῶ πάντοτε νὰ ἐμφυσῶ εἰς τὰς ἐγγόνας μου τὸ αἶσθημα τῆς ἰδίας των μεγάλης ἀξίας καὶ ἀξιοπρεπειᾶς των ὡς γυναικῶν. Τίποτε δὲν εἶμπορεῖ νὰ καταστήσῃ ἀναξίαν τὴν γυναῖκα. Τὸ μέγα σέβας μου πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν δὲν με ἐγκατέλιπεν εἰς ὅλον τὸ ἀκαθῶδες ἔργον μου. Τὸν βαναυσότατον καὶ κτηνωδέστατον τῶν ἀνδρῶν, τὸν πλέον φρικωδῶς ἄγριον, δύναμαι νὰ τὸν σεβασθῶ κατὰ τινὰ τρόπον. Λέγω τοῦτο ἐν ἀληθείᾳ, καὶ εἶχα νὰ κάμω μὲ τινὰς φοβεροὺς χαρακτῆρας εἰς τὴν ζωὴν μου. Τὸ αἶσθημα τῆς γυναικειᾶς φύσεως καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀτόμου δὲν πρέπει ποτὲ νὰ παραβλέπῃται. Τὰ κοράσια βεβαίως πρέπει νὰ μορφωθῶσιν ὅπως ἀποκτῶσι μὴ

να των τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ διδαχθῶσι νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀνάγκην τὸν γάμον. Δὲν θέλω νὰ καταδικάσω τὰ ρωμαντικὰ αἰσθήματα. Τὴν ἐπιθυμίαν μιᾶς κόρης τοῦ νὰ ἔχῃ τινὰ ὅλον ἰδικόν της διὰ ν' ἀγαπᾷ καὶ ἀνταγαπᾶται ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποσπάσῃ τις ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς γυναικός· ἀλλὰ δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐπιτραπῇ ὥστε ν' ἀποβῇ νοσηρὰ ἡ ἐπιθυμία αὕτη, καὶ ἡ γυνὴ πρέπει νὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ ζήσῃ ἄνευ αὐτῆς. Ὅσον πλέον ἀνεξάρτητοι εἶναι αἱ νεαραὶ γυναῖκες, τόσον ἰκανώτεροι θὰ εἶναι νὰ εὐρῶσιν ἀληθῆ εὐτυχίαν ἐν τῷ γάμῳ.

Ἄλλ' ἡ κυρία Βουτλερ δὲν εἶναι ἐχθρὰ τοῦ γάμου· τοῦναντίον, οἰκτεῖρει τὸ γεγονός ὅτι τόσαι ἐργάτιδες τοῦ κοινῆ ἀγαθοῦ μένουσιν ἀνύπανδροι ἢ κακοῦπανδρεύονται. Παρατηρῶ λέγει, ὅτι ὑπάρχει τάσις παρὰ τισιν ἀνθρώποις νὰ μὴ ἐκτιμῶσι κατ' ἀξίαν τὴν σχέσιν τοῦ γάμου, καὶ ἴσως δὲν πταίουσιν ἀπολύτως αὐτοί. Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω πῶς ὁ οἰκογενειακὸς βίος ὑποτίθεται ὅτι γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὰ ὠφέλιμα ἔργα, καὶ τὰ τέκνα θεωροῦνται ὡς ἐμπόδιον καὶ ὡς πρόσκομμα. Τὰ τέκνα δίδουσιν εὐρύτεραν συμπάθειαν, μεγαλειτέραν δύναμιν, καὶ ὡς μήτηρ ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσω ὅπως ἄλλως δὲν θὰ ὠμίλουν. Τὰ τέκνα μου οὐδέποτε ὑπῆρξαν κώλυμα δι' ἐμέ, καὶ οἱ υἱοί μου εἶναι τώρα ἡ μεγίστη ἀμοιβή μου. Καθ' ὅλον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἠσχολούμην εἰς τὰ ἰδιαιτέρα ἔργα μου, οἱ υἱοί μου ἔζων κατ' οἶκον, ἐωσότου μετέβησαν εἰς τὰ πανεπιστήμια. Ὑπῆρξαν δὲ μεγάλη εὐτυχία δι' ἐμέ. Ὅχι μόνον τὸ ἔργον μου δὲν ὑπῆρξε ζημία δι' αὐτούς, ἀλλ' ἦτο εὐεργέτημα δι' αὐτούς ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς των ἡλικίας. Ἡ γνώσις ὅτι ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ των εἰργάζοντο ἐναντίον τοῦ ἰδιαιτέρου τούτου κακοῦ ἦτο ὡς πανοπλία δι' αὐτούς, ὅπως ἀνθρωπίνως λαλήσωμεν, καὶ τοὺς ἐκώλυε νὰ ταχθῶσι πρὸς ἄλλο μέρος.

Γηράσκω, ἐξηκολούθησεν ἡ κυρία Βουτλερ, καὶ δυνατόν νὰ μὴ ἔχω πολλὰ ἔτη νὰ ζήσω ἀκόμη, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ εἴπω τοῦτο: Ἀνασκοποῦσα τὸ στράτευμα τῶν ἐργατῶν γυναικῶν, ἐξεπλάγην ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι μέγα μέρος ἐξ ἐκείνων ὅσαι ἀναλαμβάνουσι τὰς μεγάλας ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ὑποθέσεις εἶναι ἄγαμοι, καὶ ὅτι ὅσαι ὑπανδρεύθησαν ὑπῆρξαν ἐνίοτε ἀτυχεῖς σύζυγοι. Ὑπάρχουσι πολλαὶ ἐξαιρέσεις, καὶ αὗται εἶναι συνήθως περιπτώσεις ἰδανικῶν γάμων. Ἀγαπῶ τὰς συναδέλφους μου ἐργατίδας καὶ μὲ ἀγαπῶσι, καὶ οὐδὲν προσφιλέστερον τῆς μεταξὺ μας φιλίας· ἀλλ' ὅ,τι τόσον βαθείως λυποῦμαι εἶναι ὅτι σχετικῶς ὀλίγαι ἐξ αὐτῶν δύνανται νὰ μὲ ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν θαυμασίαν γλυκύτητα καὶ συμ-

πάθειαν τοῦ οικογενειακοῦ βίου. Ὑπάρχουσι διάφοροι δυνάμεις καὶ ἐπιδράσεις ἐργαζόμεναι ἐν τῇ ψυχῇ τῆς γυναικός. Ἀρχίζει μὲ τὰς ἰδίας ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις τῆς, εἶτα ἀτυχῆς τις περίστασις τὴν ὠθεῖ ἴσως εἰς στάδιόν τι καὶ τρόπον βίου. Ὡς πρὸς ἐμὲ συνέβη ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Ἐὰν ὑπῆρξά τι, ὑπῆρξα σύζυγος καὶ μήτηρ, καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ὡς πρὸς ἐμὲ κατὰ περισσώτερον παντὸς δημοσίου ἔργου τὸ ὁποῖόν ποτε ἐξετέλεσα.

Ἐνυπάρχει ζωηροτάτη ὄθησις, καὶ ὑπερτέρα τὴν ποιότητα πάσης ἄλλης, ἐν τῇ ἐνώσει διὰ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν δύο ψυχῶν, ἀνδρὸς καὶ συμβίας. Ἐνυπάρχει ζωτικὴ δύναμις, οἰκογενειακὴ δύναμις, ἥτις εἶνε μεγαλύτερα τῆς ἀτομικῆς δυνάμεως, καὶ πρέπει νὰ εἶ ε, διότι διπλασιάζεται. Οὐδεὶς γνωρίζει πόσον ἐκ τῆς δυνάμεώς μου ταύτης ὀφείλω εἰς τὸν σύζυγόν μου καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, καὶ ἡ εὐτυχῆς αὕτη σχέσις ἐπετεύχθη καὶ ἐπραγματοποιήθη δι' ὑψηλῶν ἀρχῶν. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς μου. Ἐγραψα ἀκριβῶς τὴν βιογραφίαν τοῦ συζύγου μου. Ὁ ἔγγαμος βίος μας ἦτο εἰδύλλιον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, καὶ εἰς τὸ τέλος πολὺ ρομαντικώτερος καὶ ὠραιότερος κατὰ πᾶσαν ἔννοιαν παρὰ εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐὰν ἔχω τι τὸ ὁποῖον νὰ ἐντυπώσω εἰς τὸν κόσμον τῶρα εἶνε, ὅτι τὸ ὕψος καὶ τὸ κάλλος τῆς ἐνώσεως ταύτης δύναται πολὺ συχνότερα νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἤθελον νὰ λάβωσι τὸν γάμον ὑπὸ ὀρθὴν ἔννοιαν. Δὲν πρέπει νὰ περιμένωσιν ὅτι θὰ εὐρωσι τὴν εὐτυχίαν πρόχειρον καὶ ἐτοίμην· ἡ κατασκευὴ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτοὺς κατὰ μέγα μέρος. Οἱ ἄνθρωποι εἶνε φοβερὰ ἀνυπόμονοι. Βεβαίως, ὑπάρχουσι συχνὰ σφάλματα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη· ἀλλὰ τὸ χεῖριστον εἶνε ἡ τάσις πρὸς ἀνυποταξίαν ἀντὶ ἡρωϊκῆς ἀνοχῆς καὶ ὑπομονῆς, καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀρίστης χρήσεως καὶ τηρήσεως τοῦ γάμου ὡς λίαν ἱεροῦ δεσμοῦ, ὁποῖος εἶνε.

ΕΝΟΣ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥ ΛΙΡΩΝ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΥΠΟ ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ

Ὅταν ἤμην ἡλικίας εἰκοσὲπτὰ ἐτῶν, ἤμην ὑπάλληλος μεσίτου ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ, καὶ εἶχα πείραν εἰς ὅλας τὰς χρηματιστικὰς ἐργασίας. Ἦμην μόνος εἰς τὸν κόσμον, καὶ δὲν εἶχα ἄλλον πόρον παρὰ τὴν ἐξυπνάδα μου καὶ τὴν ὑπόληψίν μου· ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα ἤρκουν διὰ νὰ κάμω τύχην, καὶ ἤμην εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου.

Ὁ καιρὸς μου ἦτο διαθέσιμος κάθε Σάββατον, μετὰ τὴν ἀπογευματινὴν πληρωμὴν, καὶ εἶχα συνήθειαν νὰ τὸν ἐξοδεύω εἰς μικρὰν θαλασσίαν ἐκδρομὴν, ἐπὶ ἰστιοφόρου πλοιαρίου, ἐντὸς τοῦ λιμένος. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν, ἐπῆγα μακρύτερα τοῦ συνήθους, ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ὁ ἄνεμος καὶ τὰ ρεύματα μὲ παρέσυραν. Ὅταν ἤρχισε νὰ νυκτώνη, καὶ εἶχα χάσει πᾶσαν ἐλπίδα, μὲ ἀνέλαθε μικρὸν βρίκιον, ναυλωμένον διὰ Λονδίνον. Μακρὸν καὶ τρικυμιῶδες ὑπῆρξε τὸ ταξείδιον, καὶ μ' ἐπέρασαν ὡς ναύτην, ὑπόχρεων νὰ ἐργάζωμαι εἰς τὰ ἄρμενα, χωρὶς νὰ πληρώσω ναῦλον. Ὅταν ἐξεμβαρκάρισα εἰς τὸ Λονδίνον, τὰ φορέματά μου ἦσαν λερωμένα ράκη, καὶ ἡ τσέπη μου ἐβαστοῦσεν ἀρκετὰ ὥστε νὰ περικλείη

ἐν τάλληρον. Τὸ ἀργύριον τοῦτο ἤρκεσε διὰ τροφήν καὶ στεγασμόν μου ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας. Τὰς ἄλλας εἰκοσιτέσσαρας ἔμεινα χωρὶς τροφὴν καὶ στέγην.

Τὴν ἐπιούσαν πρῶτῶν, κρυωμένος καὶ πεινασμένος, ἐγύριζα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Πορτλάνδης, ὅταν παιδίον τι τὸ ὁποῖον ἐπερνοῦσε, κρατούμενον διὰ τῆς χειρὸς ἀπὸ τὴν τροφὴν του, ἔρριψε μέγα ἀπίδιον εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ βορβόρου. Ἐστάθην καὶ προσήλωσα ὄμμα ἐπιθυμίας ἐπὶ τοῦ βορβοροκυλισμένου ἐκείνου θησαυροῦ. Τὸ στόμα μου τὸ ἐδιψοῦσε ὁ στόμαχός μου τὸ ἐλαχτάριζε, ὅλη ἡ ὑπαρξίς μου τὸ ἐδιακόνευε. Ἀλλὰ κάθε φορὰν ὅπου ἔκαμνα κίνησιν διὰ νὰ τὸ ἀρπάσω, τὸ βλέμμα κανονὸς διαβάτου ἀνεκάλυπτε τὸν σκοπὸν μου, καὶ τότε ἀνωρθούμην πάλιν καὶ ἔκαμνα πῶς ἔβλεπα ἀδιαφόρως ἄλλου, καὶ ἐκαμωνόμην πῶς δὲν μ' ἔμελε τάχα διὰ τὸ ἀπίδιον. Τὸ ἴδιον πρᾶγμα διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, καὶ δὲν εἰμποροῦσα νὰ δράξω τὸ ἀπίδιον. Εἶχα καταστήσει νὰ ἀπελπισθῶ τόσο, ὥστε ν' ἀψηφίσω κάθε ἐντροπήν, καὶ νὰ τὸ ἀρπάσω, ὅταν ἐν παράθυρον ἦνοιξεν ὀπισθέν μου, καὶ ἓνας κύριος ὠμίλησεν ἀπ' αὐτὸ καὶ εἶπε :

— Κοπιάστ' ἐδῶ, ἂν ἀγαπάτε.

Λαμπρὸς ὑπηρέτης μὲ στολὴν μ' ἐδέχθη, καὶ μὲ ἔμβασεν εἰς πολυτελεῖ θάλαμον, ὅπου ἐκάθηντο δύο τινὲς γεροντικοὶ κύριοι. Ἀπέπεμψαν τὸν ὑπηρέτην καὶ μ' ἔβαλαν νὰ καθίσω. Εἶχαν τελειώσει ἀρτίως τὸ πρόγευμά των, καὶ ἡ θεὰ τῶν λειψάνων του σχεδὸν μὲ παρέσυρε. Δύσκολα εἰμποροῦσα νὰ κρατήσω τὴν ὄρεξίν μου ἐνώπιον τῶν φαγητῶν τούτων, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν παρεκλήθην νὰ τὰ δοκιμάσω, ἠναγκάσθην νὰ κρατῶ τὴν πείνάν μου, ὅσον εἰμποροῦσα.

Σημειώσατε, ὅτι καὶ εἶχε συμβῆ ἐκεῖ ὀλίγω πρὶν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔμαθα εἰμὴ μετὰ πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ θὰ σὰς τὸ εἶπω ἀπὸ τώρα. Οἱ δύο οὗτοι γέροντες ἀδελφοὶ εἶχαν φιλονικήσει σφοδρῶς πρὸ δύο ἡμερῶν, καὶ ἐτελείωσαν συμφωνήσαντες νὰ βάλωσι στοίχημα, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ ἀγγλικὸς τρόπος τοῦ λύειν πᾶσαν διαφορὰν.

Θὰ ἐνθυμείσθε ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας ἐξέδωκε ποτε δύο γραμματῖα ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν στερλινῶν τὸ καθὲρ, ὅπως χρησιμεύσωσι διὰ τινὰ ἰδιαιτέρον σκοπὸν σχέσιν ἔχοντα μὲ συναλλαγὴν τινὰ πρὸς ξένην χώραν. Ἀλλὰ τὸ ἐν τῶν γραμματῖων τούτων εἶχε χρησιμοποιοῦσθαι, τὸ δὲ ἄλλο εὕρισκετο ἀκόμη εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Τραπεζῆς. Λοιπὸν, οἱ δύο περιέργοι ἀδελφοί, ἐνῶ συνδιελέγοντο, ἔτυχεν νὰ θαυμάζωσι τί θὰ

ἐγίνετο ἓνας ξένος νοήμων καὶ τίμιος, ὅστις θὰ ἐγύριζεν εἰς τοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου χωρὶς φίλον, καὶ χωρὶς χρήματα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τραπεζογραμματίον τοῦτο τῶν ἑκατὸν μυριάδων λιρῶν στερλινῶν, καὶ χωρὶς τρόπον νὰ πιστοποιήσῃ τὴν νόμιμον κατοχὴν τοῦ τραπεζογραμματίου τούτου. Ὁ ἀδελφὸς Α. ἔλεγεν ὅτι θ' ἀπέθνησκε τῆς πείνης· ὁ ἀδελφὸς Β. ἔλεγεν ὅχι. Ὁ ἀδελφὸς Α. ἔλεγεν ὅτι ὁ ξένος δὲν θ' ἠδύνατο νὰ τὸ παρουσιάσῃ εἰς τράπεζαν ἢ ἄλλου, διότι ἤθελε συλληφθῆ ἀμέσως. Οὕτως ἐξηκολούθουν νὰ φιλονεικῶσιν, ἐωσότου ὁ ἀδελφὸς Β. εἶπεν ὅτι θὰ στοιχηματίσῃ εἰκοσι χιλιάδας λίρας ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔζη τριάντα ἡμέρας, μὲ κάθε τρόπον, ἀπὸ τὸ ἑκατομμύριον τοῦτο, καὶ θὰ ἔμεινεν ἐλεύθερος φυλακῆς. Ὁ ἀδελφὸς Α. τὸν ἐπέισμωνεν ἰσχυριζόμενος τὸ ἐναντίον. Ὁ ἀδελφὸς Β. μετέβη εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἠγόρασε τὸ γραμματίον ἐκεῖνο. Εἶτα ὑπηγόρευσε ἐπιστολὴν, τὴν ὁποῖαν εἰς τῶν γραμματῶν του ἔγραψε μὲ ὠραῖον στρογγυλὸν χαρακτῆρα, καὶ ἀκολούθως οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐκάθισαν εἰς τὸ παράθυρον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας παραμονεύοντες νὰ εὕρωσι τὸν κατάλληλον ἄνθρωπον.

Εἶδον πολλὰς ἐντίμους φυσιογνωμίας, ἀλλ' αἰτινες δὲν ἦσαν ἀρκετὰ νοήμονες· πολλὰς νοήμονας, ἀλλ' αἰτινες δὲν ἦσαν ἀρετὰ ἐντίμοι· πολλὰς αἰτινες ἦσαν καὶ τὰ δύο, ἀλλ' οἱ κατέχοντες ταύτας δὲν ἦσαν ἀρκετὰ πτωχοὶ, καὶ δὲν ἦσαν ξένοι. Ὑπῆρχε πάντοτε μία ἔλλειψις, ἐωσότου ἤλθα ἐγὼ· τότε ἔμειναν σύμφωνοι ὅτι ἐπλήρουν ὅλους τοὺς ὄρους· μὲ ἐξέλεξαν λοιπὸν ὁμοθυμῶς, καὶ τώρα ἤμην ἐκεῖ περιμένων νὰ μάθω διατὶ μὲ εἶχαν καλέσει.

Κατ' ἀρχὰς μοὶ ἀπέτειναν ἐρωτήσεις περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου, καὶ τάχιστα ἔμαθον τὴν ἱστορίαν μου. Τέλος μοῦ εἶπαν ἂν θέλω ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὸν σκοπὸν των. Ἀπήντησα ὅτι χαίρω εὐλικρινῶς νὰ τοὺς ὑπηρετήσω, καὶ ἠρώτησα τί ἐξήτουν παρ' ἐμοῦ. Τότε ὁ εἰς τούτων μοὶ ἐνεχείρισεν φάκελλον, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ εὕρω ἐντὸς τὴν ἐξήγησιν. Ἡτοιμαζόμεν νὰ τὸν ἀνοίξω, ἀλλὰ μοῦ εἶπεν ὅχι· νὰ τὸν λάβω εἰς τὴν κατοικίαν μου, καὶ νὰ τὸν ἀνοίξω μὲ προσοχὴν καὶ νὰ μὴ εἶμαι βιαστικὸς καὶ ἀπερίσκεπτος. Ἐκεντήθη ἡ περιέργειά μου, καὶ ἐπεθύμουν νὰ συζητήσω τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν μοῦ ἔδωκαν καιρόν· τότε ἀπῆλθον αἰσθανόμενος πείσμα διότι ἐχρησίμευα κάπως ὡς παίγνιον αὐτῶν τῶν δύο ἀλλοκότων γερόντων, καὶ ὅμως κατέπινον τὴν ἐντροπήν μου, διότι δὲν ἤμην εἰς θέσιν νὰ τὰ βάλω μὲ πλουσίους καὶ ἰσχυροὺς ἀνθρώπους.

Θὰ ἤρπαξα τώρα τὸ ἀπίδιον καὶ θὰ τὸ ἔτρωγα ἐνώπιον ὅλου τοῦ

κόσμου, ἀλλὰ δὲν ἐφαίνετο πλέον ἐκεῖ· τὸ εἶχα χάσει ἐξ αἰτίας τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης ὑποθέσεως, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη ἔτι μάλλον ηὔξανε τὴν ὀργὴν μου κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Καθὼς ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἤνοιξα τὸν φάκελλόν μου καὶ εἶδα ὅτι περιεῖχε χρήματα! Ἀμέσως ἡ γνώμη μου περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἤλλαξε, σὰς βεβαιῶ! Δὲν ἔχασα στιγμὴν, ἀλλ' ἔβαλα τὸν φάκελλον εἰς τὴν τσέπην μου, καὶ ἔτρεξα εἰς τὸ πλησιέστερον εὐθηνὸν πανδοχεῖον.

Ὡς πόσον νὰ ἔφαγα; Ὅταν τέλος δὲν ἤμποροῦσα νὰ βαστάσω ἄλλο, ἔβγαλα ἀπὸ τὴν τσέπην τὸ γραμματίον μου καὶ τὸ ἐξεδίπλωσα, ἔρριψα βλέμμα καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσω. Πέντε ἑκατομμύρια ταλλήρων! Πῶς δὲν ἔχασα τὰ μυαλά μου!

Πρέπει νὰ ἔμεινα ἐκεῖ ἔκθαμβος καὶ ἀκίνητος, κυττάζων τὸ γραμματίον, ἕως ἐν λεπτόν τῆς ὥρας, πρὶν ἔλθω εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρατήρησα τότε ἦτο ὁ ξενοδόχος. Τὸ ὄμμα του ἦτο καρφωμένον ἐπάνω εἰς τὸ χαρτονόμισμα, καὶ ἦτο ἀπολιθωμένος. Ἦτο ἐν ἐκστάσει λατρείας, ψυχῇ καὶ σώματι, ἐφαίνετο δὲ ὅτι δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ κινήσῃ χεῖρα καὶ πόδα. Ἐπῆρα τὴν ἀπόφασίν μου εἰς μίαν στιγμὴν, καὶ ἔκαμα τὸ μόνον λογικὸν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο δυνατόν νὰ κάμω. Ἐτεῖνα πρὸς αὐτὸν τὸ χαρτονόμισμα, καὶ εἶπα νωχελῶς:

— Δῶστέ μου τὰ ρέστα, παρακαλῶ.

Τότε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασίν του, καὶ ἔκαμε χιλίας δικαιολογίας διότι δὲν ἤμπο οὔσε νὰ ἀλλάξῃ τὸ χαρτονόμισμα, καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν πείσω νὰ τὸ ἐγγίσῃ. Ἐπεθύμει νὰ τὸ κυττάξῃ, καὶ δὲν ἐχόρταινε νὰ τὸ κυττάξῃ, ἀλλ' ἀπείχε νὰ τὸ ἐγγίσῃ, ὡς κάτι τι πολὺ ἱερόν. Ἐγὼ εἶπα:

— Λυποῦμαι διότι σὰς γίνομαι ὀχληρὸς, ἀλλ' ὀφείλω νὰ ἐπιμένω. Κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ τὸ ἀλλάξῃτε. Δὲν ἔχω ἄλλα χρήματα ἀπ' αὐτό.

Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι δὲν πειράζει· ἄς μείνῃ τὸ μικρὸν χρέος δι' ἄλλοτε. Εἶπα ὅτι δὲν θὰ περάσω ἀπὸ τὴν γειτονιά του διὰ πολὺν καιρόν· ἀλλ' ἐκείνος εἶπεν ὅτι δὲν σημαίνει τίποτε, ἤμπορεῖ νὰ περιμένῃ, καὶ περιπλέον ὅτι ἤμποροῦσα νὰ εὐρίσκω ἐκεῖ ὅ,τι ἐχρειαζόμην, τὴν κάθε φοράν, καὶ ν' ἀφήσω τὸν λογαριασμόν νὰ τρέχῃ ἐφ' ὅσον ἐπεθύμουν. Δὲν τρομάζει, εἶπε, νὰ ἐμπιστευθῇ ἄνθρωπον τόσο πλούσιον ὅσον ἐγώ, ἀπλῶς διότι ἤμην ιδιότροπος καὶ ἐφόρουν ράκη, ἐπειδὴ τοιαύτη ἦτο ἡ διάθεσίς μου. Ἐν τῷ μεταξύ εἰσῆλθεν ἄλλος πελάτης, καὶ ὁ πανδοχεὺς μοὶ ἔνευσε νὰ κρῦψω τὸ ἑκατομμυριόλιρον τέρας μὴ τὸ ἴδῃ ὁ ξένος· εἶτα μὲ

προέπεμψε μὲ πολλὰς ὑποκλίσεις μέχρι τῆς θύρας, καὶ ἀνεχώρησα.

Ἀπῆλθον κατ' εὐθείαν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἐκείνους, ὅπως διορθώσω τὸ λάθος τὸ γενόμενον, πρὶν λάβῃ εἰδήσιν ἡ ἀστυνομία καὶ ἀρχίσῃ νὰ μὲ κυνηγῇ. Ἦμην πολὺ ἀνυπόμονος καὶ ἔντρομος μάλιστα, ἂν καὶ δὲν ἔπταια τίποτε. Ὑπέθετα ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐπεθύμουν νὰ μοῦ δώσωσι μικρὰν συνδρομὴν, καὶ μοῦ ἔδωκαν τὸ γραμματίον ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν ἀντὶ γραμματίου μιᾶς λίρας. Ἡ οἰκία ἐφαίνετο ἡσυχος καθ' ὅλα. Ἐσήμανα. Ὁ αὐτὸς ὑπηρετὴς ἐνεφανίσθη. Τὸν ἠρώτησα διὰ τοὺς κυρίους ἐκείνους.

— Ἀνεχώρησαν; μοῦ εἶπε μὲ τὸν ὑψηλόφρονα καὶ ψυχρὸν τρόπον τῆς συντεχνίας εἰς ἣν ἀνήκε.

— Ἀνεχώρησαν! Διὰ ποῦ;

— Εἰς ταξίδι.

— Ἀλλὰ πρὸς ποῖον μέρος;

— Εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἠπειρον, μοῦ φαίνεται.

— Εἰς τὴν ἠπειρον;

— Μάλιστα, κύριε.

— Μὲ ποῖον μέσον . . . ἀπὸ ποῖον δρόμον;

— Δὲν εἰμπορῶ νὰ εἶπω, κύριε.

— Πότε θὰ γυρίσουν;

— Εἰς ἓνα μῆνα, εἶπεν.

— Ἐνα μῆνα! ὦ! αὐτὸ εἶνε φοβερόν. Δότε μοι ἰδέαν πῶς νὰ τοὺς γράψω. Εἶνε ὑψίστης σπουδαιότητος.

— Δὲν εἰμπορῶ. Δὲν ἔχω ἰδέαν ποῦ ἐπῆγαν, κύριε.

— Τότε πρέπει νὰ ἴδω κανένα ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν των.

— Ἡ οἰκογένεια εἶνε ἔξω· ταξιδεύει μῆνας τώρα· εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς Ἰνδίας, θαρρῶ.

— Ἄνθρωπε, ἔγινε μέγα λάθος. Θὰ ἔλθουν ὀπίσω πρὶν νυκτώσῃ. Ἐχετε τὴν καλωσύνην νὰ τοὺς εἰπῆτε ὅτι ἦλθα ἐδῶ, καὶ ὅτι θὰ ἐξακολουθήσω νὰ ἔρχωμαι ἐωσότου διορθωθῇ ἡ ὑπόθεσις, καὶ δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται.

— Θὰ τοὺς εἶπω ἐὰν ἔλθουν ὀπίσω, ἀλλὰ δὲν τοὺς περιμένω. Εἶπαν ὅτι θὰ ἔλθετε ἐδῶ εἰς μίαν ὥραν διὰ νὰ ἐξετάσῃτε, ἀλλὰ μοῦ παρήγγειλαν νὰ σὰς εἶπω ὅτι ὅλα ἔχουσι καλῶς, θὰ ἔλθουν ἐδῶ ἐν καιρῷ καὶ θὰ σὰς περιμένουν.

Οὕτω πῶς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσω καὶ ἀπέλθω. Τί αἰνίγμα ἦτον

αυτό! Ἐκινδύνεσα νὰ χάσω τὰ μυαλά μου. Θὰ ἤρχοντο ἐδῶ ἐν καιρῷ! Τί ἄρα ἐσήμαινε τοῦτο; ὦ! ἡ ἐπιστολή θὰ τὸ ἐξήγει ὅπως καὶ ἂν εἶχεν. Εἶχα λησμονήσει τὴν ἐπιστολήν. Τὴν ἔβγαλα ἀπὸ τὴν τσέπην μου καὶ ἀνέγνωσα. Ἴδου τί ἔλεγεν:

« Εἰσθε νοήμων καὶ τίμιος ἄνθρωπος, καθὼς φαίνεσθε ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σας. Σᾶς ἐννοοῦμεν ὅτι εἰσθε πτωχὸς καὶ ξένος. Ἐσωκλείστως εὐρίσκετε ποσὸν τι χρημάτων. Σᾶς τὰ δανείζομεν διὰ τριάκοντα ἡμέρας χωρὶς τόκον. Ἀναφέρατε εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην εὐθὺς ὡς λήξη ὁ χρόνος οὗτος. Ἐχω στοίχημα διὰ σᾶς. Ἐὰν δὲ κερδίσω, θὰ λάβετε πᾶσαν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐξαρθᾶται ἀπὸ ἐμέ νὰ σᾶς δώσω, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀποδειχθῆτε κατάλληλος καὶ ἄξιος νὰ τὴν καθέξητε».

Οὔτε ὑπογραφή, οὔτε διεύθυνσις, οὔτε χρονολογία.

Ἴδου νέος κόμβος εἰς τὸ σχοινίον! Σεῖς οἱ ἀναγνώσται ἐμβήκατε εἰς τὸ νόημα ἐξ ἀρχῆς, ἐγὼ ὅμως πολὺ ἀπείχα τοῦ νὰ ἐννοήσω. Ἦτο σκοτεινὸν καὶ ἄλυτον αἰνίγμα δι' ἐμέ. Εἰσῆλθον εἰς δημόσιον κῆπον καὶ ἐκάθισα προσπαθῶν νὰ ἐννοήσω, καὶ νὰ σκεφθῶ τί ἐμελλον νὰ πράξω.

Μετὰ μίαν ὥραν, οἱ συλλογισμοί μου εἶχον ἀπολήξει εἰς τὴν ἐξῆς ἐτυμολογίαν. Δυνατὸν οἱ ἄνθρωποι οὔτοι νὰ μοῦ θέλουν καλόν, δυνατὸν νὰ μοῦ θέλουν κακόν· δὲν εἶνε τρόπος νὰ κρίνω τοῦτο, ἄς κουρευέται. Ἐσχεδιάσαν ἐν παιγνίδιον, ἢ σχέδιον ἢ πείραμα κἀποιας λογῆς, δὲν εἶνε τρόπος νὰ τὸ καταλάβω, ἄς κουρευέται. Ὑπάρχει ἐν στοίχημα ἐπάνω εἰς ἐμέ· δὲν εἶνε τρόπος νὰ εὐρω τί πράγμα εἶνε, ἄς κουρευέται. Ἔως ἐδῶ τὰ πράγματα εἶνε ἀκατάληπτα· τὰ ἐπιλοιπα ἀνήκουσιν εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ καταληπτοῦ, καὶ δύναται νὰ ἐρευνηθῶσι καὶ ἀποφασισθῶσι μετὰ βεβαιότητος. Ἐὰν παρακαλέσω τὴν Ἀγγλικὴν Τράπεζαν νὰ θέσῃ τὸ γραμματίον τοῦτο εἰς πίστωσιν τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὃν ἀνήκει, οἱ ἄνθρωποι τῆς Τραπεζῆς θὰ τὸ κάμουν, διότι τὸν γνωρίζουν, ἐνῶ ἐγὼ τὸν ἀγνοῶ· ἀλλὰ θὰ μ' ἐρωτήσουν πῶς περιῆλθε τοῦτο εἰς τὴν καὶ οχὴν μου, καὶ ἐὰν εἶπω τὴν ἀλήθειαν, θὰ μὲ κλείσωσιν εἰς τὸ φρενοκομεῖον, φυσικῶ τῷ λόγῳ, καὶ ἐὰν εἶπω ψεῦδος, θὰ μὲ ρίψωσιν εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἐπέλθῃ καὶ ἂν δοκιμάσω νὰ ἐξαργυρώσω πουθενὰ τὸ γραμματίον ἢ νὰ δαεῖσθῶ χρήματα ἐπ' αὐτοῦ. Εἶμαι καταδικασμένος νὰ φέρω τὸ ἄμετρον τοῦτο φορτίον ἐωσότου ἐπανέλθουν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, εἴτε τὸ ἐπιθυμῶ εἴτε ὄχι. Εἶνε ἄχρηστον εἰς ἐμέ, ἄχρηστον ὅσον καὶ μία φουχτα στάκτης, καὶ ὅμως ὀφείλω νὰ τὸ φυλάξω καὶ νὰ ἐπαγρυπνήσω ἐπ' αὐ-

τοῦ, ἐνῶ ἐγὼ θὰ ἐπαίτῳ διὰ νὰ ζήσω. Δὲν θὰ εἰμποροῦσα νὰ τὸ δώσω πο θεῶν, ἐὰν ἐδοκιμάζω, διότι οὔτε τίμιος πολίτης οὔτε ληστής τοῦ μεγάλου δρόμου θὰ τὸ ἐδέχετο ἢ θ' ἀνεμιγνύετο δι' ὅλον τὸν κόσμον εἰς τὰ κατ' αὐτό. Οἱ ἀδελφοί ἐκεῖνοι εἶνε σίγουροι, διότι εἰμποροῦν νὰ σταματήσουν τὰς πληρωμὰς, καὶ ἡ Τράπεζα θὰ τοὺς δικαιοῦσῃ. Ἐγὼ ἐν τῷ μεταξῷ ἐσιγουράρισα ἐνὸς μηνὸς παθήματα χωρὶς μισθὸν ἢ ὄφελος, ἐκτὸς ἂν φανῶ ἱκανὸς νὰ κερδήσω ἐκεῖνο τὸ στοίχημα, ὅποιον καὶ ἂν εἶνε, καὶ ἀποκτήσω τὴν θέσιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μοῦ ὑπόσχονται. Καὶ πρέπει νὰ ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ἀποκτήσω· τέτοιας λογῆς ἄνθρωποι ἔχουν θέσεις εἰς τὴν διάθεσιν των, ποῦ ἀξίζουσι νὰ τὰς ἀποκτήσῃ κανεὶς.

Ἄφου ἐσκέφθην ἐπὶ μακρὸν, αἱ ἐλπίδες μου ἤρχισαν νὰ ἐγείρωνται ὑψηλά. Χωρὶς ἄλλο, ὁ μισθὸς θὰ ἦτο μέγας· θὰ ἤρχιζεν εἰς ἓνα μῆνα· μετὰ τοῦτο θὰ ἤμην πλέον ὅπως ἔπρεπε. Ἀπὸ τῶρα ἤρχιζα νὰ αἰσθάνωμαι τὸν ἑαυτόν μου καλὰ. Ἐν τῷ μεταξῷ, ἐγύριζα εἰς τοὺς δρόμους. Ἡ θεὰ ἐνὸς ἐμποροπραπτικοῦ μαγαζείου μοὶ ἐνέπνευσεν ἀκράτητον ἐπιθυμίαν ν' ἀλλάξω τὰ ράκη μου, καὶ νὰ ἐνδυθῶ καὶ πάλιν ἀνθρωπινά. Ἦμποροῦσα τάχα νὰ τὸ κατορθώσω; Ὅχι· δὲν εἶχα τίποτε εἰς τὸν κόσμον εἰμὴ ἐν ἑκατομμύριον λιρῶν. Οὔτω ἐβίαζα τὸν ἑαυτόν μου νὰ εἰσέλθω· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγύριζα ὀπίσω. Ὁ πειρασμὸς μὲ κατεδίωκε σκληρῶς. Πρέπει νὰ ἐπέρασα ἀπ' ἐξω ἀπὸ τὸ μαγαζὶ αὐτὸ ἐπάνω καὶ κάτω ὡς ἐξ ἑσθῆς, μὲ αὐτὸν τὸν ἀνιαρὸν ἀγῶνα. Τέλος ἀπεφάσισα καὶ εἰσῆλθα. Ἠρώτησα ἐὰν εἶχαν καμμίαν φορεσίαν ἢ ὁποία νὰ μὴν ἐταίριασεν εἰς τὸν πελάτην, καὶ νὰ ἐμείνῃ διαθέσιμος παρ' αὐτοῖς. Ὁ φίλος εἰς τὸν ὁποῖον ὠμίλησα ἔνευσε μὲ τὴν κεφαλὴν του εἰς ἓνα ἄλλον σύντροφον, καὶ δὲν μοῦ ἔδωκεν ἀπάντησιν. Ἐπῆγα πρὸς τὸν ὑποδειχθέν αὐτὸς, χωρὶς νὰ ὀμιλήσῃ. Ἐπῆγα πρὸς αὐτόν, καὶ μοῦ εἶπε:

— Περιμένετε, τῶρα.

Ἐπερίμενα ἐωσότου τελειώσῃ ὁ,τι ἔκαμνε, εἶτα μὲ ὠδήγησεν εἰς ἐσωτερικὸν δωμάτιον, καὶ ἀνεκίνησε σωρὸν ἀπὸ ἀταίριαστα φορεσιαῖς καὶ ἐδιάλεξε τὴν προστυχοτέραν δι' ἐμέ. Τὴν ἐφόρεσα. Δὲν μοῦ ἤρχετο καλῶ, καὶ δὲν ἦτο ποσῶς ἐλκυστικὴ, ἀλλ' ἦτο καινουργῆς, καὶ ἐπεθύμουν μεγάλως νὰ τὴν ἀποκτήσω. Δὲν τῆς ἤνυρα λοιπὸν κανὲν ψεγάδιο, ἀλλ' εἶπα μὲ κἀποῖαν δυσπιστίαν.

— Θὰ μοῦ ἐκάμνετε εὐκολίαν ἂν εἰμποροῦσατε νὰ περιμένετε ὀλίγας ἡμέρας διὰ τὰ χρήματα. Δὲν ἔχω ψιλὰ ἐπάνω μου.

Ὁ φίλος ἔδειξε μεγάλην σαρκαστικὴν διάθεσιν καὶ εἶπε :

— "ὦ ! δὲν ἔχετε ; Ἀλήθεια, δὲν τὸ ἐπερίμενα. Ἦλπιζα ὅτι κύριοι σὰν ἐσὺς θὰ ἔχουν ἐπάνω τους κάμποσα φιλά.

— Προσεβλήθη ἡ φιλοτιμία μου, καὶ εἶπα :

— Φίλε μου, δὲν πρέπει νὰ κρίνετε ἕνα ξένον πάντοτε ἀπὸ τὰ ρούχα ποῦ φορεῖ. Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ πληρώσω γι' αὐτὴ τὴ φορεσιά. Μόνον δὲν ἤθελα νὰ σὺς δώσω τὴν ἐνόχλησιν ν' ἀλλάξῃτε ἕνα μεγάλο χαρτονόμισμα.

Μετέβαλεν ὀλίγον τὸν τρόπον του, καὶ εἶπεν, ἂν καὶ ἀκόμη μὲ κάποιον τόνον :

— Δὲν ὑπώπτευσα καμμιά ζημίαν ἐκ μέρους σας, ἀλλὰ μὲ ὅλα τὰ σημερινὰ κεσάτια, εἰμπορῶ νὰ σὺς εἰπῶ, δὲν ἦτον δικαίωμά σας νὰ ὑποθέσητε ὅτι δὲν εἰμποροῦμεν ν' ἀλλάξωμεν κάθε χαρτονόμισμα, τὸ ὅποιον θὰ ἔτυχε νὰ ἔχετε ἐπάνω σας. Ἐξ ἐναντίας εἰμποροῦμεν.

Ἐνεχείρισα τὸ χαρτονόμισμα εἰς αὐτὸν καὶ εἶπα :

— Πολὺ καλὰ· νὰ μὲ συγχωρήτε.

Τὸ ἔλαβε μὲ χαμόγελον, ἔν ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα χαμόγελα τὰ ὁποῖα ἀκτινοβολοῦν ὀλόγυρα, καὶ ἔχουν δίπλας μέσα των, καὶ ζαρωματικαῖς καὶ γύρους, καὶ φαίνονται ὡς τὸ μέρος ὅπου ἔρριψες ἕνα λίθον μέσα εἰς λάκκον γεμάτον πράσινον νερόν· καὶ εἶτα, καθὼς ἔρριψε βλέμμα εἰς τὸ γραμματίον, τὸ χαμόγελον ἐκεῖνο ἀπεκρυσταλλώθη καὶ ἔγεινε στερεόν, κ' ἐκιτρίνισε, κ' ἐφαίνετο ὡς τὰ κυματοειδῆ ἐκεῖνα καὶ σκωληκοειδῆ τεμάχια τῆς λάβας, τὰ ὁποῖα εὐρίσκεις ἀπεσκληρυμμένα εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βεζουβίου. Ποτὲ πρότερον δὲν εἶχα ἰδεῖ χαμόγελον διαρκῆς ὡς αὐτὸ καὶ διαιωνιζόμενον. Ὁ ἄνθρωπος ἵστατο ἐκεῖ κρατῶν τὸ γραμματίον, καὶ ἔχων τοιαύτην ὄψιν, καὶ ὁ διευθυντὴς ἐστράφη νὰ ἰδῇ τὴ συνέβαινε, καὶ εἶπεν ἀποτόμως :

— "Ἐ ! τί τρέχει ; τί μπερδεψιά εἶνε ; τί χρειάζεταιαι ;

Ἐγὼ εἶπα :

— Δὲν εἶνε καμμιά μπερδεψιά. Περιμένω τὰ ρέστα μου.

— "Ἐλα, ἔλα· δός του τὰ ρέστα του, Τόδης· δός του τὰ ρέστα του.

Ὁ Τόδης ἀπήντησε :

— Δός του τὰ ρέστα του ! Εὐκόλον νὰ τὸ λέγετε, κύριε· ἀλλὰ κυττάξετε μόνος σας τὸ χαρτονόμισμα.

Ὁ διευθυντὴς ἔρριψε βλέμμα, ἀφῆκε χαμηλόν, εὐγλωττον συριγγόν, εἶτα ἔδωκε βουτιάν εἰς τὸν σωρὸν τῶν ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων, καὶ ἤρχισε

ν' ἀνακινή ταῦτα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὀμιλῶν διαρκῶς ἐν ἐξάψει, καὶ ὡς νὰ ὠμίλει πρὸς ἑαυτὸν :

— Νὰ πωλήσω εἰς ἕνα ἐκκεντρικὸν ἑκατομμυριοῦχον τέτοια ἀνήκουστη φορεσιά ! Ὁ Τόδης εἶνε τρελλός, τρελλός γεννημένος. Ὅλο τέτοιαις δουλειαῖς μοῦ σκαρώνει. Διώχνει κάθε μουστερὴν ἑκατομμυριοῦχον ἀπὸ τὸ μαγαζί, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ ἕνα ἑκατομμυριοῦχον ἀπὸ ἕναν παληάνθρωπον, οὔτε θὰ μπορέσῃ ποτέ ! Κ' ἐγὼ κυττάζω πῶς — καὶ — πῶς νὰ πιάσω μουστερηδες ! Πετάξατε αὐτὰ τὰ παληόρρουχα, κύριε, νὰ τὰ ρίξουμε στὴ φωτιά. Κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ δοκιμάσητε αὐτὸ τὸ κοστὸν κ' αὐτὸ τὸ παρδεσσού· εἶνε ἀκριβῶς ὅπως σὺς χρειάζονται· ἀπλᾶ, εὐγενῆ, καὶ ὅπως ἀρμόζουν εἰς ἕνα δοῦκα. Τὰ ἐρράψωμεν κατὰ παραγγελίαν δι' ἕνα ξένον πρίγκηπα· πρέπει νὰ τὸν γνωρίζετε, κύριε, εἶνε ἡ γαληνὴ ὑψηλότης του, ὁ Γοσποδάρος τοῦ Ἀλιφαξ· ἠναγκάσθη νὰ μᾶς τὰ ἀφήσῃ καὶ πάρη πένθιμον φορεσιά, γιατί ἡ μητέρα του ἦτον ἔτοιμη ν' ἀποθάνῃ — μὰ δὲν ἀπέθανε. Ἦτον ἡ τύχη σας, κύριε, νὰ τὰ φορέσητε· καὶ ἄμποτε νὰ μᾶς ἤρχοντο τὰ πράγματα πάντοτε ἔτσι, δεξιά. Τὸ πανταλόνι σὺς πάει πολὺ καλὰ, κύριε· τώρα τὸ γελέκο· ἂ χά ! ὦ λ λ ρ ἂ ἰ τ· τώρα τὸ σουρτοῦκο· ψυχὴ μου ! κυττάξατε στὸν καθρέφτη ! Ὅλα εἰς τὴν ἐντέλεια, κύριε ! Δὲν εἶδα ποτὲ τέτοιον θρίαμβον, τριάντα χρόνια ποῦ ἔχω στὴν τέχνη !

Ἐξέφρασα τὴν εὐαρέσκειάν μου.

— Πολὺ καλὰ, κύριε, πολὺ καλὰ· εἶνε σὰν νὰ ἦτον παραγγελιά γιὰ τὸ κορμί σας, εἶμαι ὑπόχρεως νὰ σὺς πῶ. Ἀλλὰ περιμένετε νὰ ἰδῆτε τί μποροῦμεν νὰ σὺς κάμωμεν ἀπάνω εἰς τὰ ἴδια μέτρα σας. Ἐλα, Τόδης, τὸ βιβλίον καὶ τὴν πέννα· σημείωνε καλὰ. Μῆκος τοῦ σκέλους 32... καὶ τὰ λοιπά.

Πρὶν δυνηθῶ νὰ εἰπῶ λέξιν, μὲ εἶχε μετρήσει, καὶ ἔδιδε διαταγὰς δι' ἐπισήμους στολάς, διὰ πρωϊνάς στολάς καὶ διὰ παντοίας ἐνδυμασίας. Ὅταν ἤυρα κατάλληλον στιγμήν, εἶπα :

— Ἀλλὰ ἀγαπητέ μοι κύριε, δὲν εἰμπορῶ νὰ δώσω τὰς παραγγελίας ταύτας, ἐκτὸς ἂν εἰμπορῆτε νὰ περιμένετε ἀορίστως, ἢ μοῦ ἀλλάξῃτε τὸ χαρτί.

— Ἀορίστως ! εἶνε ἀνεπαρκὴς λέξις, κύριε. Αἰωνίως—αὐτὴ εἶνε ἡ λέξις, κύριε. Τόδης, βάλε μπροστὰ αὐτὰ τὰ κοστὸν, καὶ στείλέ τα εἰς τὴν ἀδρῆσσα τοῦ κυρίου, χωρὶς νὰ χάσῃς καιρόν. Οἱ μικρότεροι μου· στερῆδες ἄς περιμένουν. Πάρε τὴν ἀδρῆσσα τοῦ κυρίου, καί...

— Ἀλλάζω συχνὰ κατοικίαν. Θὰ ἔλθω καὶ θὰ σᾶς ἀφήσω τὴν νέαν ἀνδρέσσα.

— Πολὺ καλὰ, κύριε, πολὺ καλὰ. Μίαν στιγμὴν... ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς προπέμψω, κύριε. Λοιπὸν, χαίρετε, κύριε, σᾶς προσκυνῶ.

Ἐν συντόμῳ, δὲν μαντεύετε ὅ,τι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ συμβῇ; Ἐπήγαινα φυσικῶ τῷ λόγῳ ν' ἀγοράσω ὅ,τι ἐχρειαζόμην, κ' ἐζητοῦσα τὰ ρέστα. Ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἐτράφην καὶ ἐφωδιάσθη πολυτελῶς μὲ ὅλας τὰς ἀναγκαῖας ἀναπαύσεις καὶ ἀνέσεις, καὶ κατόκησα εἰς πολυτελέστατον ξενοδοχεῖον εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Ἀνοθερίου. Ἐλάμβανα ἐκεῖ τὰ δειπνά μου, ἀλλὰ διὰ τὸ πρόγευμα κατέβαινα εἰς τὸ ταπεινὸν πανδοχεῖον τοῦ Χάρρις, ὅπου εἶχα φάγει τὸ πρῶτον γεῦμά μου διὰ τοῦ γραμματίου τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν. Ἦμην ὁ προστάτης τοῦ Χάρρις. Ἡ φήμη εἶχε διαδοθῆ εἰς ὅλην τὴν συνοικίαν καὶ πέραν αὐτῆς, ὅτι ὁ ἀλλόκοτος ξένος, ὅστις ἔφερε γραμμᾶτια ἑκατομμυρίου λιρῶν εἰς τὴν τσέπην, ἦτο ὁ πολιοῦχος ἅγιος τοῦ μέρους. Τοῦτο ἤρκει. Ἀπὸ πενιχρὸν καὶ ἡμερόβιον πανδοχεῖον ὅπου ἦτο, κατέστη περίφημον, κ' ἐγέμισε πελάτας. Ὁ Χάρρις ἦτο τόσον εὐγνώμων, ὥστε μ' ἐβίαζε νὰ δεχθῶ δάνεια, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τοῦ ἀρνηθῶ καὶ οὕτω πάμπτωχος ὅπως ἦμην, εἶχα χρήματα νὰ ἐξοδεύσω, καὶ ἔζων ὅπως οἱ πλούσιοι καὶ οἱ μεγάλοι. Ἐκρινά ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ ὅσον οὐπὼ ἢ καταστροφή, ἀλλ' εἶχα πελαγῶσει πλέον, καὶ ἔπρεπε νὰ κολυμβήσω ἕως πέρα ἢ νὰ πνιγῶ. Βλέπετε, ἴσα—ἴσα αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τῆς ἐπικραταμένης συμφορᾶς ἦτο τὸ ὅποιον ἔδιδε σοβαρὰν ὄψιν, νηφάλιον ὄψιν, τραγικὴν μάλιστα ὄψιν, εἰς κατάστασιν πραγμάτων ἣτις ἄλλως θὰ ἦτο καθαρῶς γελοία. Τὴν νύκτα εἰς τὸ σκότος, ἡ τραγικὴ ὄψις ἦτο ἡ ἐπικρατεστέρα, ὅλη νουθεσία καὶ ἀπειλή, καὶ μ' ἔκαμνε νὰ γογγύζω καὶ νὰ στρεφογυρίζω ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ὁ ὕπνος εὐκόλως δὲν ἤρχετο. Ἀλλ' εἰς τὸ φαιδρὸν φῶς τῆς ἡμέρας, τὸ τραγικὸν στοιχεῖον ἔφθινε καὶ ἐξέπιπτε, καὶ ἐβάδιζα εἰς τὸ ὑπαιθρον, καὶ ἦμην εὐτυχὴς εἰς τὴν πλάνην μου, εἰς τὴν μέθην μου, δύνασθε νὰ εἴπητε.

Καὶ ἦτο φυσικόν· διότι εἶχα γείνη μία τῶν προσωπικοτήτων τῆς μητροπόλεως τοῦ κόσμου, καὶ τοῦτο μοῦ ἐγύρισε τὰ μυαλὰ, ὅχι ὀλίγον, ἀλλὰ πολὺ. Δὲν ἠδύνασο νὰ λάβῃς ἀνὰ χεῖρας ἐφημερίδα, ἀγγλικὴν, σκωτικὴν ἢ ἱρλανδικὴν, χωρὶς νὰ εὔρης ἐν αὐτῇ μίαν ἢ περισσοτέρας μνείας τοῦ «ἑκατομμυριολιρούχου τῆς τσέπης» καὶ τῶν τελευταίων του πράξεων καὶ λόγων. Κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς μνείας ταύτας, ἦμην εἰς τὸν

πάτον τῆς στήλης τῶν κοινωνικῶν διαφορῶν· ἀκολούθως ἐτάχθην παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἰππότας, κατόπιν παραπάνω ἀπὸ τοὺς βαρωνέττους, ὕστερον παραπάνω ἀπὸ τοὺς βαρώνους, καὶ καθεξῆς, ἀναρριχώμενος συνεχῶς καθόσον ἠΰξανεν ἡ δημοτικότης μου, ἕωσοῦ ἔφθασα εἰς τὸ ἀνώτερον ἐρικτὸν ὕψος κ' ἐκεῖ ἔμεινα, προηγούμενος ὄλων τῶν δουκῶν τῶν μὴ βασιλοπαίδων, καὶ ὄλων τῶν ἐπισκόπων, ἐξαιρουμένου τοῦ πρωθιεράρχου πάσης Ἀγγλίας. Ἀλλὰ σημειώσατε, τοῦτο δὲν ἦτο φήμη· ἕως τώρα εἶχον ἀποκτήσει μόνον δημοτικότητα. Ἀκολούθως ἔφθασα εἰς τὸ κεφαλόσκαλον, οὕτως εἶπεῖν, καὶ ἔλαβα τὴν ἐπισφράγισιν, ἣτις μετέβαλε τὸ βερνίκωμα τῆς δημοτικότητος εἰς τὸν χρυσὸν τῆς φήμης. Τὸ «Ποῦντς» μ' ἐγελοιογράφησε! Ναί, ἦμην τέλειος ἄνθρωπος τώρα· ἡ θέσις μου εἶχεν ἐξασφαλισθῆ. Εἰμποροῦσαν νὰ μὲ ἀστείεύονται τώρα, ἀλλ' εὐλαβῶς καὶ ὄχι ἀποτόμως· εἰμποροῦσαν νὰ μοὶ προσμειδῶσιν, ὄχι νὰ μὲ περιγελοῦσιν. Ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἐπέρασε πλέον. Τὸ «Ποῦντς» μ' ἐζωγράφησεν ὅλον ρακέन्दυτον, κρύπτοντα εἰς τὴν ἀπὸ μέσα τσέπην τοῦ γιλέκου τὸ γραμμᾶτιον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε εἰς ποίαν θέσιν εὐρέθη νέος ὅστις δὲν εἶχε κινήσει ποτὲ πρότερον τὴν προσοχὴν καὶ τώρα διὰ μιᾶς ἔξαρτα δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ μίαν λέξιν χωρὶς αὐτὴ νὰ σχολιασθῆ καὶ ἐπαναληφθῆ παντοῦ, οὔτε ἠδύνατο νὰ φανῆ πούθεν ἄ χωρὶς ν' ἀκούσῃ ἀπὸ στόμα εἰς στόμα τὸν ψιθυρισμόν: «Ἐδῶ εἶνε· νὰ τος!» οὔτε ἠδύνατο νὰ καθίσῃ εἰς τράπεζαν νὰ φάγῃ, χωρὶς νὰ μαζευθῆ πλῆθος νὰ τὸν κυττάζῃ· οὔτε ἠδύνατο νὰ φανῆ εἰς τὸ θεωρεῖον τῆς ὄπερας, χωρὶς νὰ συγκεντρωθῆ ἐκεῖ τὸ πῦρ χιλίων διοπτρῶν. Ἀληθινὰ, ἐκολυμβοῦσα εἰς τὴν δόξαν ὀλημερῆς· αὐτὸ εἶνε τὸ σωστόν.

Εἰξεύρετε, ἐρύλαξα καὶ τὰ παλαιὰ ρακῶδη φορέματά μου, καὶ πότε πότε τὰ ἐφοροῦσα καὶ ἐξηρχόμην εἰς τὸν δρόμον, διὰ ν' ἀπολαύω τὴν ἡδονὴν ν' ἀγοράζω κάτι τι, καὶ νὰ ὑβρίζωμαι, καὶ εἶτα εὐθύς νὰ κεραινοβολῶ τὸν αὐθάδη μὲ τὸ γραμμᾶτιον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸ κατορθώσω. Αἱ εἰκονογραφημέναι ἐφημερίδες ἔκαμαν τόσον γνωστὸν τὸν τύπον μου, ὥστε ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινα εὐθύς ἀνεγνωρίζομην καὶ μὲ ἠκολούθει τὸ πλῆθος, καὶ ἂν ἐδοκίμαζα ν' ἀγοράσω, ὁ ἄνθρωπος ἦτο πρόθυμος νὰ μοῦ προσφέρει ὅλον τὸ μαγαζὶ του ἐπὶ πιστώσει, πρὶν προλάβω νὰ ἐπιδείξω τὸ χαρτονόμισμά μου.

Περὶ τὴν δεκάτην ἡμέραν τῆς φήμης μου, ἐπῆγα νὰ πληρώσω τὸ χρέος μου πρὸς τὴν ἐθνικὴν μου σημαίαν, προσφέρων τὰ σεβάσματα

μου εἰς τὸν Ἀμερικανὸν πρέσβυν. Μ' ἐδέχθη μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὴν θέσιν μου, μ' ἐπέπληξε διότι τόσον ἐβράδυνα νὰ ἐκτελέσω τὸ καθήκόν μου, καὶ εἶπεν ὅτι εἰς μόνον ὑπῆρχε τρόπος νὰ τύχω συγγνώμης, καὶ οὗτος ἦτο νὰ παρακαθίσω εἰς τὸ δεῖπνόν του τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Ἐδέχθη καὶ ἐξηκολουθήσαμεν συνομιλοῦντες. Ἀπεδείχθη ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ πατήρ μου ὑπῆρξαν συμμαθηταὶ εἰς τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικιᾶν, καὶ ἔνθερμοι φίλοι ἀκολούθως μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς μου. Μὲ παρεκάλεσε νὰ διέρχωμαι ὅσον καιρὸν εἶχα διαθέσιμον πλῆσιόν του, ἐὰν ἤθελα.

Ἦθελα, καὶ πολὺ, μάλιστα. Ὅταν θὰ ἐπῆρχετο ἡ τρομερὰ ἐξέγερσις μετὰ τὸ ὄνειρον, ἴσως αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ μὲ σώσῃ, μὴ καταστραφῶ ὀλοτελῶς. Διότι δὲν ἐτόλμων τῶρ, ὅτε εἶχον κατέλθῃ τόσον βαθεῖα, εἰς τὴν βουτιᾶν τὴν ὁποίαν ἔδωσα μέσα εἰς τὸ πέλαγος τοῦ μεγάλου κόσμου, δὲν ἐτόλμων νὰ ἀποκαλύψω τί συνέβαιναν εἰς ἓνα φίλον τῆς σήμερον. Μὲ ὅλα τὰ δάνειά μου, ἔμενα αὐστηρῶς ἐντὸς τῶν μέσων μου, δηλαδὴ ἐντὸς τοῦ μισθοῦ μου. Βεβαίως δὲν ἤμποροῦσα νὰ εἰξεύρω ὡς πόσος θὰ ἦτο ὁ μισθός μου, ἀλλ' εἶχα καλὴν βᾶσιν ὑπολογισμοῦ εἰς τὸ γεγονός ὅτι, ἐὰν ἐκέρδιζα τὸ στοίχημα, ἔμελλα νὰ ἔχω ἐκλογὴν ὡς πρὸς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ μοὶ δώσῃ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ἤρκει νὰ ἤμουν κατάλληλος δι' αὐτήν. Πρὸς τὸ παρὸν, μόλις ἐχρεωσοῦσα ἐνὸς ἔτους μισθοῦς, κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου. Ὁ καθεὶς ἐφιλοτιμεῖτο νὰ μὲ δανείσῃ χρήματα, ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιούμην τὰς προσφορὰς, ἐπινοῶν εὐλόγους προφύσεις, ὥστε ὅλον τὸ χρέος μου ἀνῆρχετο εἰς λίρας στερλίνας 300 μετρητὰ, καὶ εἰς ἄλλων 300 λιρῶν πιστώσεις καὶ ὀφώνια.

Τὸ δεῖπνον ἐν τῇ ἀμερικανικῇ πρεσβείᾳ ἦτο ἐράσιμον, ἐκ 14 συνδαιτυμόνων. Ἦσαν ὁ δούξ καὶ ἡ δούκισσα τοῦ Σῶρδιτς καὶ ἡ θυγάτηρ τῶν, ἡ λαίδη Ἄννα Χάρις Ἐλεωνόρα Οὐρανία κτλ. κτλ. ὁ κόμης καὶ ἡ κόμισσα τῆς Νιουγαίτης, ὁ ὑποκόμης Τσῆψαϊδ, ὁ λόρδος καὶ ἡ λαίδη Βλαδερουάιτ, κύριοί τινες καὶ κυραὶ χωρὶς τίτλους, ὁ πρέσβυς, ἡ σύζυγός του καὶ ἡ θυγάτηρ του, καὶ ἡ φίλη τῆς κόρης του, Ἀγγλὶς κόρη εἰκοσιδύο χρόνων, καλουμένη Πορτία Λάγγαμ, τὴν ὁποίαν ἠρωτεύθη εἰς δύο λεπτὰ, ὡς καὶ αὐτὴ ἠρωτεύθη ἐμὲ, ἠμποροῦσα νὰ τὸ βλέπω χωρὶς γυαλιὰ. Ὑπῆρχεν ἀκόμη καὶ ἄλλος συνδαιτυμὸν, εἰς Ἀμερικανὸς, ἀλλὰ κἄπως τρέγω πολὺ εἰς τὴν διήγησίν μου. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν, πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὴν τραπεζαρίαν, ὁ ὑπκρέτης ἀνήγγειλεν:

— Ὁ κ. Λούδ Ἄστιγξ.

Ἐνῶ αἱ συνήθεις φιλοφρονήσεις ἐλάμβανον τέλος, ὁ Ἄστιγξ μὲ παρετήρησε καὶ ἦλθε κατ' εὐθείαν τείνων ἐγκαρδίως τὴν χεῖρα· ἀλλ' αἴφνης ἐσταμάτησε καὶ εἶπεν ἐν ἀμηχανίᾳ:

— Σὰς ζητῶ συγγνώμην, κύριε, ἐνόμισα ὅτι σὰς ἐγνώριζα. A

— Πῶς, δὲν μὲ γνωρίζετε, παλαιὲ φίλε.

— Ὅχι! εἶσθε σεῖς ὁ... ὁ...;

— Ὁ ἐκατομμυριοῦχος τῆς τσέπης; Ἐγὼ εἶμαι. Μὴ φοβεῖσθε νὰ μὲ ὀνομάσητε μὲ τὸ παρατσούκλι μου· ἐσυνείθισα.

— Καλὰ, κκλὰ, τοῦτο μὲ ἐξαφνίζει. Μίαν ἢ δύο φορές εἶδα τὸ ἴδιον ὄνομά σας, ἠνωμένον μὲ τὸ παρατσούκλι, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπίστευα νὰ εἴσθε ὁ Ἐνρυ Ἀδαμς ἐκεῖνος. Δὲν εἶνε ἐξ ἡμῶν ἀφότου ἦσθε ὑπάλληλος μισθωτὸς τοῦ Βλέικ Ὀπεκινς, καὶ ἐκάθησθε τὴν νύκτα μὲ ἐπιμίθιον βοηθῶν με νὰ τακτοποιήσω καὶ ἐξελέγξω τὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Γούλδ καὶ τοῦ Κόρρυ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἦσθε εἰς Λονδίνον, καὶ μέγας ἐκατομμυριοῦχος, καὶ περιώνυμος κολοσσός! εἶνε σωστὴ χαλιμά. Ἄνθρωπε, δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ πιστεύσω· δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ ἐννοήσω· δός μοι καιρὸν νὰ τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς μου.

— Τὸ σωστὸν εἶνε, Λούδ, ὅτι δὲν εἶσαι εἰς χειροτέραν θέσιν ἀπὸ ἐμέ. Δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ κκατάλάβω ὁ ἴδιος.

— Ἄλλ' εἶνε ἀπίστευτον, σοὶ λέγω. Εἶνε ἀκριβῶς τρεῖς μῆνες τῶρα ὅπου ἐπήγαμεν εἰς τὸ πανδοχεῖον τοῦ Μάινερς...

— Ὅχι· τοῦ Χουῶτ Τσῆρ.

— Ἄς εἶνε· τοῦ Χουῶτ Τσῆρ· ἐπήγαμεν ἐκεῖ εἰς τὰς δύο ἀπὸ τὰ μεσάνυκτα, κ' ἐπήραμεν σοῦπαν καὶ καρὲ, μετὰ ἐξάωρον σκουτούραν ἐπάνω εἰς τοὺς ἐμπερδεμμένους ἐκεῖνους λογαριασμοὺς τοῦ Γούλδ, κ' ἐπροσπάρωμεν νὰ σὲ πείσω νὰ ἔλθῃς εἰς Λονδίνον μαζί μου, κ' ἐπροσφέρωμεν νὰ λάβω ἀδειαν ἀπουσίας διὰ σέ, καὶ νὰ πληρώσω ὅλα τὰ ἐξοδά σου, καὶ νὰ σοῦ δώσω κἄτι τι παραπάνω ἐὰν ἐπετύγχανα νὰ κάμω τὴν πώλησιν· καὶ σὺ δὲν ἤθελες νὰ μὲ ἀκούσῃς, ἔλεγες ὅτι δὲν θὰ ἐπετύγχανα, καὶ δὲν θὰ συγκατένευες ποτὲ νὰ χάσῃς τὰ σίγουρα, διὰ νὰ κυνηγήσῃς τὰ ἀβέβαια καὶ ἐπισηφαλῆ. Καὶ ὅμως εἶσαι ἐδῶ. Πόσον παράξενά εἶνε ὅλα αὐτὰ! Πῶς ἐτύχε νὰ ἔλθῃς, καὶ τί σοῦ ἔδωκεν αὐτὴ τὴν ἀπίστευτη φῶρα;

— Ὡ! ἐν τυχαίον γεγονός. Εἶνε μικρὰ ἱστορία, μυθιστόρημα, παραμῦθι. Θὰ σὰς εἰπῶ ὅλα αὐτὰ, ἀλλ' ὄχι τῶρα.

— Πότε;

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνός.

— Εἶνε ἀκόμα παραπάν' ἀπὸ δυὸ ἐβδομάδες. Παραπολὺ διὰ νὰ τεντώσῃ κανεὶς τὴν περιέργειαν ἑνός. Εἶπε εἰς μίαν ἐβδομάδα.

— Δὲν εἰμπορῶ. Θὰ μάθῃς διατί, ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἀλλὰ πῶς πηγαίνει τὸ ἐμπόριον;

Ἡ φαιδρότης του ἐξηφανίσθη ἐν ριπῇ, καὶ εἶπε μετὰ στεναγμοῦ:

— Ἦσουν ἀληθινὸς προφήτης, Ἐνρυ, ἀληθινὸς προφήτης. Ἦθελα νὰ μὴ εἶχα ἔλθῃ. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλῶ δι' αὐτό.

— Ἀλλὰ πρέπει. Πρέπει νὰ ἔλθῃς καὶ μείνῃς μαζὺ μου ἀπόψε, ὅταν φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ, καὶ νὰ μοῦ εἴπῃς ὅλα τὰ τρέχοντα.

— ὦ! εἰμπορῶ; Εὐκαιρεῖς νὰ μὲ ἀκούσῃς;

— Μάλιστα. Ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω ὅλην τὴν ἱστορίαν.

— Εὐγνωμονῶ! Ἄς εὕρω ἓνα ἄνθρωπον νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ πάλιν εἰς ἐμέ καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις μου, μὲ τὸ βλέμμα καὶ μὲ τὴν φωνήν! Θὰ ἐγρονάτιζα νὰ παρακαλέσω δι' αὐτό,

Μοῦ ἔσφιγξε δυνατὰ τὴν χεῖρα, καὶ ἐστάθημεν περιμένοντες τὸ δεῖπνον — τὸ ὅποιον ὁμως δὲν ἔγεινεν. Ὅχι! τὸ συνηθισμένον πρᾶγμα συνέβη, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον συμβαίνει πάντοτε κατὰ τὸ πλημμυλὲς καὶ φορτικὸν ἀγγλικὸν σύστημα· τὸ ζήτημα τῆς πρωτοκλισίας δὲν ἠδυνήθη νὰ λυθῇ, καὶ οὕτω δὲν ἔγεινε δεῖπνον. Οἱ Ἀγγλοὶ δειπνοῦσι πάντοτε οἴκοι, πρὶν ἀπέλθωσιν εἰς δεῖπνον ὅπου εἶνε καλεσμένοι, διότι εἰξεύρουν τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους τρέχουν· ἀλλὰ κανεὶς ποτὲ δὲν δίδει εἰδήσιν εἰς τὸν ξένον, καὶ οὕτω αὐτὸς πίπτει μαλακὰ εἰς τὴν παγίδα. Ναι μὲν κανεὶς δὲν ἐζημιώθη τὴν φορὰν ταύτην, διότι ὅλοι εἶχαμεν δειπνήσῃ, ἐπειδὴ κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἦτο ἀρχάριος ἐξαιρουμένου τοῦ Ἀστιγξ, ὅστις καὶ αὐτὸς εἰδοποιήθη ἐν καιρῷ ἀπὸ τὸν πρέσβυν ὅτι, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ἀγγλικὸν ἔθιμον, δὲν ἔμελλε νὰ παραθέσῃ δεῖπνον. Ὁ καθεὶς ἔλαβε μίαν κურίαν καὶ κατέβη εἰς τὴν τράπεζαν, διότι ἦτο συνήθεια νὰ περνοῦν ἀπ' ἐκεῖ· ἀλλ' ἐκεῖ ἤρχισεν ἡ ἔρις. Ὁ δούξ τοῦ Σῶρδιτς ἠξίου νὰ λάβῃ τὰ πρωτεῖα καὶ νὰ καθίσῃ ἐπὶ κορυφῆς τῆς τραπέζης, ἰσχυριζόμενος ὅτι εἶνε ἀνώτερος ἑνός πρέσβεως ὅστις ἀντιπροσωπεύει ἔθνος καὶ ὄχι μονάρχην· ἀλλ' ἐγὼ ὑπεστήριξα τὰ δικαιώματά μου καὶ ἠρνήθην νὰ ὑποχωρήσω. Εἰς τὴν στήλην τῶν κοινωνικῶν διαζόρων προηγούμενη ὄλων τῶν μὴ ἐκ βασιλικοῦ αἵματος δουκῶν, καὶ ἔλεγον τοῦτο, καὶ ἠξίουσαν νὰ προκλήσω τοῦ δουκός. Ἐκεῖνος ἦτο προσφάτου νορμανδικῆς καταγωγῆς,

καὶ ἐγὼ κατηγόουν κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν Ἀδάμ, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ὄνομά μου. Ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συμφωνήσωμεν, ἐπεστρέψαμεν ὀπίσω εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς, ὅπου ἐράγομεν κἀθετον πρόγευμα, συνιστάμενον ἀπὸ φράουλες καὶ πιάτο μὲ σαρδέλλαις, ὅπου ἴστασαι ὀρθὸς ὅπου εὐρεθῆς καὶ τρώγεις. Ἐδῶ ἡ θρησκεία τῆς πρωτοκαθεδρίας δὲν εἶνε τόσον αὐστηρά· οἱ δύο ἄνδρες τῆς ἀνωτέρας περιωπῆς ρίπτουν ἐπάνω σελλίνιον, κορώννα ἢ γράμματα, καὶ ὅστις κερδίσῃ, ἔχει νὰ γευθῇ πρῶτος τὴν φράουλα, καὶ ὅστις χάσῃ, κερδίζει τὸ σελλίνιον. Οἱ δύο κατόπιν ἐρχόμενοι ρίπτουσι πάλιν ἐν σελλίνιον, καὶ ὕστερον οἱ μετ' αὐτούς, καὶ οὕτω καθεξῆς. Μετὰ τὰ ἀναψυκτικὰ, ἐφέρθησαν τράπεζαι καὶ ἐπαίξαμεν ὅλοι χαρτιά, πρὸς ἕξ πέννας τὴν παρτίδα. Ὅι Ἀγγλοὶ ποτὲ δὲν παίζουσι κανὲν παιγνίδιον πρὸς τέρψιν. Ἐὰν δὲν εἰμποροῦν νὰ κερδίσουν τίποτε ἢ νὰ χάσουν τίποτε, ἀδιάφορον πόσα, δὲν συναινοῦν νὰ παίξωσι.

Ἡ ἐσπέρα μας ὑπῆρξε τερπνοτάτη, τοῦλάχιστον διὰ δύο ἐξ ἡμῶν, τὴν Μίς Λάγγαμ καὶ ἐμέ. Ἦμην τόσον μαγευμένος μαζὺ τῆς, ὥστε δὲν ἐκαταλάμβανα τί ἔπαιζα, καὶ ἤμην ἔτοιμος νὰ χάσω τὸ παιγνίδιον κάθε φορὰν· μόνον ἡ κόρη ἔπραττε τὸ αὐτό, εὐρισκομένη ἀκριβῶς εἰς τὴν ἰδικήν μου κατάστασιν, βλέπετε. Καὶ ἐπομένως τὸ παιγνίδιον δὲν εἶχε τελειωμὸν, διότι κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς δύο δὲν ἀπεφάσιζε νὰ κερδίσῃ, καὶ τὸ παιγνίδιον παρετείνετο ἐπ' ἄπειρον, ὁμοίως καὶ ἡ εὐτυχία μας. Καὶ τῆς εἶπα—τῆς τὸ εἶπα, πρᾶγματι—τῆς εἶπα ὅτι τὴν ἀγάπῳ καὶ αὐτὴ ἐκοκκίνισε τόσον, ὥστε ἔγειναν ἐρυθρὰ τὰ μαλλιά τῆς, ἀλλὰ τῆς ἤρесе καὶ τὸ εἶπε. ὦ! δὲν ξαναέγεινε ποτὲ τέτοια βραδεία. Κάθε φορὰν ὅπου ἔπαιζα χαρτί, ἐπρόσθετα καὶ ἓνα ὑστερόγραφον κάθε φορὰν ὅπου ἔπαιζεν αὐτὴ, ἀνήγγελλε τὴν παραλαβὴν, ἐνῶ ἐμέτρα τοὺς πόντους. Δὲν εἰμποροῦσα νὰ εἶπω «τρίτη τῆς δάμας» χωρὶς νὰ προσθέσω «Καλὴ μου, πόσον ὠραία εἶσαι!» Καὶ ἐκεῖνη ἔλεγε «Πέντε, καὶ δεκαπέντε, εἴκοσι» προσθέτουσα «Σὰς φαίνεται ἔτσι;» μειδιῶσα θελκτικῶς ὑπὸ τὸ πτίλον τῶν παρειῶν τῆς, εἰξεύρετε, τὸ τόσον ἐπέραστον καὶ γλυκὺ. ὦ! ἦτο σωστὴ μαγεία!

Οὐχ ἦττον ἤμην πολὺ τίμιος καὶ εὐκρινῆς πρὸς αὐτήν. Τῆς εἶπα ὅτι δὲν εἶχα οὔτε μίαν πένναν εἰς τὸν κόσμον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γραμματίον τοῦ ἑνός ἐκατομμυρίου λιρῶν, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀκούσει νὰ γίνεταί τὸσος λόγος, καὶ τὸ ὅποιον δὲν ἀνῆκεν εἰς ἐμέ· καὶ τοῦτο ἐξήγειρε τὴν περιέργειάν τῆς, καὶ τότε τῆς ὠμίλησα σιγὰ, καὶ τῆς εἶπα ὅλην τὴν

ιστορίαν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τότε ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὰ γέλοια. Τί τὸ ἀστείον εὑρίσκειν εἰς τὴν ὑπόθεσιν κ' ἐγελοῦσε τόσον, δὲν ἤμποροῦσα νὰ καταλάβω, καὶ τοῦτο μ' ἔκαμε νὰ τὴν ἀγαπήσω περισσότερον, διότι ἀκριβῶς τοιαύτην σύζυγον ἐρειαζόμην, ἣτις νὰ ἀνακαλύπτῃ τὴν εὐθυμίαν κ' ἐκεῖ ὅπου αὕτη δὲν εὑρίσκεται, εἰς τὰ παθήματα καὶ τὰς θλίψεις ἑνὸς ἀνθρώπου. Τῆς εἶπα ὅτι θὰ εἶχομεν νὰ περιμένωμεν δύο ἔτη, ἕως οὗ δυνηθῶ νὰ λάβω τοὺς μισθοὺς μου· ἀλλ' αὐτὴν δὲν τὴν ἔμελε διὰ τοῦτο, μόνον ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἤμουν ὅσον τὸ δυνατὸν προσεκτικὸς εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἐξόδων, καὶ δὲν θὰ τὰ ἄφηνα νὰ περικόψωσι καὶ τοῦ τρίτου ἔτους μας τὸν μισθόν. Τότε ἤρχισε νὰ γίνεταί κάπως ἔμφροντις, καὶ ἐξέφρασε τὸν φόβον μήπως ἐπλανώμεθα καὶ ἀνεπιβάζομεν τὸν μισθόν εἰς ἀνώτερον ἀριθμὸν διὰ τὸ πρῶτον ἔτος, παρ' ὅσον θὰ ἠδυνάμην πράγματι νὰ λάβω. Αὐτὸ ἦτο φρονιμάδα, καὶ μ' ἔκαμε νὰ αἰσθανθῶ ὀλιγωτέραν ἐμπιστοσύνην παρ' ὅσην ἠσθανόμην πρὶν· ἀλλὰ μοι ἐνέπνευσε καλὴν πρακτικὴν ἰδέαν, καὶ τὴν ἐξεστόμισα παρρησίᾳ :

— Πόρτια, φιλότατη, θὰ διστάσης νὰ ἔλθῃς μαζὺ μου ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅταν θ' ἀντιμετωπίσω ἐκείνους τοὺς γηραιούς κυρίους;

Ἐσκέφθη ὀλίγον καὶ εἶπεν:

— "Ὅχι· ἐὰν ἡ παρουσία μου θὰ σ' ἐγκαρδιώσῃ. Ἀλλὰ θὰ ἤρμοζε τάχα, τὸ ἐσκέφθῃς καλῶς;

— "Ὅχι, δὲν πιστεύω νὰ ἀρμόζῃ πολὺ φοβοῦμαι τὸν ἀντίον· ἀλλὰ βλέπεις, ἐξαρτᾶται τόσον πολὺ ἀπ' αὐτὸ, ὥστε . . .

— Τότε θὰ ἔλθω μαζὺ, εἴτε ἀρμόζῃ εἴτε ὄχι, εἶπε μετὰ καλοῦ καὶ γενναίου ἐνθουσιασμοῦ. "ὦ! θὰ εἶμαι τόσον εὐτυχὴς νὰ φανῶ χρήσιμος.

— Χρήσιμος, φιλότατη; Εἴμπορεῖς νὰ κατορθώσῃς τὸ πᾶν. Εἶσαι τόσον ὠραία, καὶ τόσον ἀξιεράστος, καὶ τόσον κατακτητικὴ, ὥστε μὲ σὲ μαζὺ ἐκεῖ εἴμπορῶ ν' ἀναιθάσω τὸν μισθόν μας ὑψηλὰ ἕως νὰ φθάσω τοὺς καλοὺς ἐκείνους γέροντας, καὶ δὲν θὰ ἔχουν ποτὲ τὸ θάρρος ν' ἀρνηθοῦν.

Ψυχὴ μου! ἐδῶ θὰ ἐβλέπετε ἄφρονον τὸ αἶμα ν' ἀναβαίνει, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ λάμπουν εὐτυχεῖς.

— "Α! τί πλάνος κόλαξ ποῦ εἶσαι! Δὲν ὑπάρχει οὔτε μία λέξις ἀληθῆς εἰς ὅ,τι λέγεις, ἀλλ' οὐχ ἦττον θὰ ἔλθω μαζὺ σου. Ἀμποτε νὰ σὲ διδάξῃ τοῦτο νὰ μὴ περιμένῃς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ βλέπουν μὲ τὰ ὄμματά σου.

Διεσκεδάσθησαν τάχα αἱ ἀμφιβολίαι μου; Ἡ ἐμπιστοσύνη μου ἐπανῆλθε; Δύνασθε ἐκ τούτου νὰ κρίνετε: κατ' ἰδίαν ὕψωσα τὸν μισθόν μου, ἐπιτοπίως, εἰς χιλίας διακοσίας λίρας διὰ τὸ πρῶτον ἔτος. Ἀλλὰ δὲν τῆς τὸ εἶπα· τὸ ἐπεφύλαξα διὰ νὰ τὴν ἐκπλήξω ἀργότερα.

Εἰς ὅλον τὸν δρόμον ἕως τὴν οἰκίαν ἐπετοῦσα εἰς τὰ σύννεφα, καὶ ὁ μὲν Ἀστιγξ ὠμίλει, ἐγὼ δὲ δὲν ἤκουα λέξιν. Ὅταν ἐγὼ κ' ἐκεῖνος ἐσῆλθομεν εἰς τὰ δώματά μου, μὲ ἔφερον εἰς τὸν ἑαυτὸν μου μὲ τὰς ἐγκαρδίους ἐπιφωνήσεις του περὶ τῶν πολλῶν μου ἀνέσεων καὶ ἀπολαύσεων.

— Ἀφῆσέ με νὰ σταθῶ ἐδῶ ὀλίγον, νὰ γεμίσῃ τὸ μάτι μου! Ἀγαπητέ μου, εἶνε παλάτι· σωστὸ παλάτι! Ἐδῶ εἴμπορεῖ ὁ καθεὶς ν' ἀπολαύσῃ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ὡς κ' ἓνα μαγγάλι ἀπὸ κάρβουνα ἀναμμένα, καὶ ἡ σοῦπα ἔτοιμη εἰς τὴν στιγμήν. Ἐγὼ, δὲν μὲ κάμνει ἀπλῶς νὰ καταλάβω πόσον πλούσιος εἶσαι· μὲ κάμνει νὰ καταλάβω ὡς τὸ κόκκαλο, ὡς τὸ μεδοῦλι, πόσον εἶμαι πτωχός, καὶ πόσον ἄθλιος, πόσον ἡττημένος, ἀφανισμένος, μηδενισμένος!

Ἡ πανοῦκλα νὰ τὸν κόψῃ! Αὐτὴ ἡ γλῶσσα μου ἐπροξένησε ψυχὸν ῥίγος. Μ' ἔκαμε νὰ καταλάβω ὅτι ἰστάμην ἐπάνω εἰς ἓνα κρημνόν, μ' ἓνα κρατῆρα ὑποκάτω. Βουτηγμένος εἰς τὰ χρέη ὡς τὸν λαίμῶν, χωρὶς λεπτὸν εἰς τὸν κόσμον, μὲ τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν ἀπελπισίαν μιᾶς ἐρατεινῆς κόρης εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ μὲ καμμίαν ἐλπίδα εἰμὶ ἓνα μισθόν, ὅστις εἴμποροῦσε καὶ ποτὲ, ὦ! ποτὲ, νὰ μὴν ἐπαληθεύσῃ. "ὦ! ὦ! ὦ! εἶμαι κατεστραμμένος χωρὶς ἐλπίδα· τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ σώσῃ!

— Τώρα, Λούδ, εἶπα διὰ νὰ ξεχάσω τὴν λύπην μου, διηγήσου μου τὴν ἱστορίαν σου, εἶνε καιρός.

— Νὰ σοῦ τὴν διηγηθῶ; Τί, πάλιν;

— Πάλιν; Τί ἐννοεῖς μὲ τοῦτο;

— Δηλαδή, ἐννοῶ ἐπιθυμεῖς καὶ πάλιν νὰ τὴν ἀκούσῃς;

— Ἄν ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ἀκούσω καὶ πάλιν; Αὐτὸ εἶνε αἰνίγμα.

— Κύτταξέ με, Ἐγὼ, μὲ τρομάζεις. Δὲν σοῦ διηγήθῃς ὅλην τὴν ἱστορίαν εἰς τὸν δρόμον, ὅταν ἤρχόμεθα ἐδῶ;

— Σὺ;

— Ναί, ἐγώ.

— Νὰ κρεμασθῶ, ἂν ἤκουσα λέξιν.

— Ἐνρυ, αὐτὰ εἶνε σοβαρὰ πράγματα. Μὲ ταράττουν. Τί παραπάνω ἐπῆρες εἰς τοῦ πρέσβειος;

Τότε ἐνόησα τὰ πάντα, καὶ τὸ ὠμολόγησα, ὡς ἀνὴρ.

— Ἐπῆρα τὴν προσφιλεστέραν κόρην εἰς τὸν κόσμον—σκλάβθα!

Τότε δὲν μὲ ἐμέμφθη διότι δὲν εἶχα ἀκούσει λέξιν ἀπὸ μίαν ἱστορίαν ἣτις εἶχε διαρκέσει ἐνῶ ἐβαδίζομεν εἰς τριῶν μιλίων δρόμον. Ἐκάθισε κάτω τότε, ὡς ὑπομονητικὸς φίλος ὅπου ἦτο, καὶ τὴν διηγήθη ὅλην ἐξ ἀρχῆς. Ἐν συνόψει συνίσταται εἰς τοῦτο: Ἐἶχεν ἔλθῃ εἰς Ἀγγλίαν μὲ ὅ,τι ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο μεγάλη τύχη. Εἶχεν ἀναλάβῃ τὴν ἐπιχείρησιν νὰ πωλήσῃ τὴν ἐπέκτασιν τῶν σιδηροδρόμων Γούλδ καὶ Κόρρυ διὰ τοὺς κατόχους ταύτης, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον ταλλήρων. Εἶχε καταβάλλῃ ἀπιστεύτους κόπους, εἶχε θίξει πᾶσαν γνωστήν χορδὴν, δὲν εἶχεν ἀφῆσει ἐντιμον μέσον ἀδοκίμαστον, εἶχεν ἐξοδεύσει σχεδὸν ὅλα τὰ χρήματα ὅσα εἶχεν εἰς τὸν κόσμον, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ εὕρῃ οὐδὲ ἓνα μεμονωμένον κεφαλαιούχον νὰ δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τοὺς λόγους του, καὶ ἡ διορία ἔληγεν εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνός. Ἐνὶ λόγῳ, ἦτο κατεστραμμένος.

Ἀϊφνης ἀνεπήδησε καὶ ἐφώναζεν.

— Ἐνρυ, εἰμπορεῖς νὰ μὲ σώσης. Εἰμπορεῖς νὰ μὲ σώσης, καὶ εἶσαι ὁ μόνος εἰς τὸν κόσμον ποῦ εἰμπορεῖς. Δὲν θὰ θελήσῃς;

— Εἰπέ μοι τὸν τρόπον. Ὁμίλησε ξάστερα, παιδί μου.

— Δός μοι ἓν ἑκατομμύριον διὰ νὰ μεταφέρω τὴν ἐπιχείρησίν μου εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Μὴ ἀρνῆσαι.

Ἦμην ἐν ἀγωνίᾳ. Εὐρισκόμεν εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ τοῦ εἶπω: «Λόυδ, εἶμαι πάμπνωχος, ἀπολύτως χωρὶς λεπτὸν, καὶ χρεωμένος.» Ἀλλὰ φαεινὴ πυρίνη ιδέα ἦλθεν εἰς τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ἐβάσταξα τὸν ἐαυτόν μου ἐωσότου ἔγεινα ψυχρὸς ὡς κεφαλαιούχος. Τότε εἶπα μὲ ἐμπορικὸν καὶ ἐγκρατῆ τρόπον:

— Θὰ σὲ σώσω, Λόυδ.

— Τότε εἶμαι ἤδη σωσμένος: Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ εἶνε ἴλεως εἰς τὴν αἰωνιότητα! Ἐάν ποτε . . .

— Ἀφῆσέ με νὰ τελειώσω, Λόυδ. Θὰ σὲ σώσω, ἀλλ' ὄχι κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον· διότι αὐτὸ δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν διὰ σέ, μετὰ τοὺς τόσους κόπους σου καὶ κινδύνους τοὺς ὁποίους ἔτρεξες. Δὲν ἔχω ἀνάγκην ν' ἀγοράσω μεταλλεῖα· εἰμπορῶ νὰ φυλάξω τὸ κεφάλαιόν μου εἰς κίνησιν εἰς ἐμπορικὸν κέντρον οἷον τὸ Λονδίνον, χωρὶς αὐτό· εἰς τοῦτο κατα-

γίνομαι διαρκῶς· ἀλλ' ἰδοὺ τί θὰ κάμω. Γνωρίζω ὅλα ὡς πρὸς τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, βεβαίως· γνωρίζω τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν του, καὶ εἰμπορῶ νὰ ὀρκισθῶ περὶ τούτου, ἐάν τις τὸ ἀπαιτῇ. Θὰ τὸ πωλήσῃς ἐντὸς τοῦ δεκαπενθημέμου διὰ τρία ἑκατομμύρια μετρητὰ, κάμων ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ ὀνόματός μου, καὶ θὰ μοιράσωμεν, μετοχὴν καὶ μετοχὴν ὁμοῦ.

Εἰξεύρετε, θὰ ἐσήκωνεν ἐπάνω καὶ θὰ ἐχόρευεν εἰς τὰς χεῖρας του τὴν βαρεῖαν σκευοθήκην, καὶ θὰ ἔσπαζεν ὅλα τὰ πολυτίμητα φαρφουριά, ὅσα εὐρίσκοντο ἐπ' αὐτῆς, ἐάν δὲν ἔδραττα τὴν χεῖρα του καὶ δὲν τοῦ ἐπέβαλα φιλικὰ δεσμὰ!

Ἄφρου κατεπραύνη ὀλίγον, ἐν χαρᾷ ἐπανέλαβε.

— Νὰ μεταχειρισθῶ τὸ ὄνομά σου! Τὸ ὄνομά σου... συλλογίσουτο! φίλε μου, θὰ πέσουν κοπάδι, αὐτοὶ οἱ πλοῦσιοι Λονδιναῖοι, θὰ σκοτωθῶν δι' αὐτὰς τὰς μετοχάς. Ἐκαμα τὴν τύχην μου, ἔκαμα τὴν τύχην μου διὰ πάντοτε, καὶ δὲν θὰ σὲ ξεχάσω ποτὲ ἐνόσω ζῶ.

Εἰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ὅλον τὸ Λονδίνον ἦτο ἐν συγκινήσει. Δὲν εἶχα τίποτε νὰ κάμω, ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν, εἰμὴ νὰ κάθημαι οἶκί καὶ νὰ λέγω εἰς ὅλους τοὺς ἐρχομένους.

— Μάλιστα, τοῦ εἶπα νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά μου. Γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον, γνωρίζω καὶ τὸ μεταλλεῖον. Ὁ χαρακτήρ του εἶνε ἀνεπίληπτος, καὶ τὸ μεταλλεῖον ἀξίζει πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητεῖ.

Ἐντῷ μεταξύ, ἐπεροῦσα ὄλαις ταῖς βραδείαις μου εἰς τοῦ πρέσβειος ὁμοῦ μὲ τὴν Πόρτιαν. Δὲν εἶπα εἰς αὐτὴν λέξιν περὶ τοῦ μεταλλεῖου· τὸ ἐφύλαξα δι' ἐκπληξίν. Ὁμιλοῦσαμεν διὰ τὸν μισθόν, τίποτε ἄλλο παρὰ μισθὸν καὶ ἔρωτα· πότε ἔρωτα, πότε μισθόν, πότε ἔρωτα καὶ μισθὸν ὁμοῦ. Καὶ, ψυχὴ μου! τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἐλάμβανον ἡ γυνὴ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ πρέσβειος εἰς τὴν μικρὰν μας πλεκτάνην, καὶ αἱ ἀτελειῶτοι ἀφέλειαι τὰς ὁποίας ἐπενοοῦσαν διὰ νὰ μὴ διακοπῇ τὸ ὄνειρόν μας, καὶ διὰ νὰ μὲνῃ ὁ Ἀμερικανὸς διπλωμάτης εἰς τὸ σκότος τῆς ἀνυποψίας, πράγματι ἦσαν χαριέστατα ἐκ μέρους των.

Ὅταν ἔληξεν ὁ μὴν, τέλος, εἶχα ἓν ἑκατομμύριον ταλλήρων εἰς πίστωσίν μου εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Κομητείας, καὶ ὁ Ἀστιγξὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸ αὐτὸ ποσόν. Ἐφόρεσα τὰ καλλίτερα ροῦχά μου, καὶ ἐξεκίνησα ἐφ' ἀμάξης διὰ τὴν πλατεῖαν Πορτλάνδης, ὅπου ἔκρινα ἐκ τῆς ὄψεως τῆς οἰκίας ὅτι τὰ γεροντικά μου πτηνὰ εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὴν φωλεάν των. Τότε μετέβην εἰς τοῦ πρέσβειος, καὶ ἔλαβα τὴν ἐκ-

λεκτήν μου, κ' ἐξεκινήσαμεν ἐκ νέου, ὁμιλοῦντες περὶ μισθοῦ μὲ ὄλας τὰς δυνάμεις μας. Ἐκείνη ἦτο τόσον ἐξημεμένη καὶ ἀνυπόμονος, ὥστε κατὴντα ἀφορῆτως ὠραία. Τῆς εἶπα :

— Φιλτάτη, κατὰ τὸ βλέμμα ποῦ ἔχεις, εἶνε ἔγκλημα νὰ κατεβῆ ὁ μισθός μας μίαν πένναν παρακάτω ἀπὸ τὰς τρεῖς χιλιάδας λίρας τὸ ἔτος.

— Ἐνρυ, Ἐνρυ, θὰ μᾶς καταστρέψης.

— Μὴ φοβῆσαι. Ἐχε αὐταῖς ταῖς ματιαῖς κ' ἐμπιστεύσου εἰς ἐμέ. Θὰ ἔλθουν ὄλα κατ' εὐχὴν.

Συνέβη οὕτω νὰ εὐρεθῶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τῆς ἐμπνεύσω θάρρος καθ' ὅλον τὸν δρόμον. Ἐκείνη ἀντέτεινε πρὸς ἐμέ καὶ ἔλεγεν :

— Ὡ ! ἐνθυμήσου ὅτι ἐὰν ζητήσωμεν παραπολλὰ, δὲν θὰ λάβωμεν μισθὸν καθόλου· καὶ τότε τί θ' ἀπογείνωμεν, χωρὶς πόρον ζωῆς εἰς τὸν κόσμον ;

Εἰσῆχθημεν ἀπὸ τὸν αὐτὸν ὑπηρέτην, καὶ οἱ δύο γηραιοὶ κύριοι ἦσαν ἐκεῖ. Ἐννοεῖται, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες μετ' ἐμοῦ τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο πλάσμα, ἀλλ' ἐγὼ ἔσπευσα νὰ εἶπω :

— Εἶνε ὄλα ἐν τάξει, κύριοι· εἶνε ἡ μέλλουσα σύντροφος καὶ βοηθός μου.

Καὶ τοὺς ἐπαρουσίασα πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς ἐκάλεσα ὀνομασί· τοῦτο δὲν τοὺς ἐξέπληξεν· ἤξευραν ὅτι θὰ ἤμην ἱκανός νὰ συμβουλευθῶ τὸν κατάλογον τῶν οἰκιῶν τῆς συνοικίας. Μᾶς ἔβαλαν νὰ καθίσωμεν, καὶ ἦσαν λίαν φιλόφρονες πρὸς με, καὶ λίαν ἀβρόφρονες καὶ περιποιητικοὶ πρὸς ἐκείνην· τότε εἶπα :

— Κύριοι, εἶμαι ἕτοιμος ν' ἀναφέρω.

— Μετὰ χαρᾶς θ' ἀκούσωμεν, εἶπεν ὁ εἰς τῶν ἀνδρῶν, διότι τῶρα εἴμποροῦμεν νὰ λύσωμεν τὸ στοίχημα τὸ ὅποῖον ἐβάλαμεν ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου Ἄβελ. Ἐὰν ἐκερδίσατε δι' ἐμέ, θὰ λάβητε πᾶσαν θέσιν ποῦ θὰ ἐξαρτᾶται ἀπ' ἐμέ νὰ σᾶς δώσω. ἔχετε τὸ γραμματίον τοῦ ἐνός ἑκατομμυρίου λιρῶν ;

— Ἴδου αὐτὸ, κύριε· καὶ τοῦ τὸ ἐνεχείρισα.

— Ἐκερδίσα ! ἀνέκραξε, καὶ ἐπληξε τὸν Ἄβελ εἰς τὰ νῶτα. Τώρα, τί λέγεις, ἀδελφέ ;

— Λέγω ὅτι ἐνίκησες καὶ ἔχασα εἴκοσι χιλιάδες λίραις. Ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἐπίστευα.

— Ἐχω καὶ ἄλλην ἐκθεσιν νὰ κάμω, καὶ μακρὰν μάλιστα. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ ἔλθω ἐκ νέου καὶ νὰ διηγηθῶ τὰ καθ'

ἑκαστα ὅλης τῆς ἱστορίας μου· τοῦ μηνός· καὶ σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι εἶνε ἀξία νὰ τὴν ἀκούσητε. Ἐν τῷ μεταξύ, ρίψατε βλέμμα εἰς τοῦτο.

— Τί εἶνε ; Ἀπόδειξις καταθέσεως διακοσίων χιλιάδων λιρῶν ; Εἶνε ἰδικά σας ;

— Ἰδικά μου. Τὰ ἐκερδίσα διὰ τριακονθημέρου φρονίμου χρήσεως τοῦ μικροῦ δανείου τὸ ὅποῖον μοῦ ἐκάμετε. Καὶ ἡ μόνη χρῆσις ἦν ἕκαμα τούτου, ἦτο ν' ἀγοράσω μικρὰ πράγματα, καὶ νὰ παρουσιάσω τὸ χαρτονόμισμα διὰ νὰ μοῦ τὸ ἀλλάξουν.

— Μπᾶ ! αὐτὸ εἶνε ἐκπληκτικόν. Εἶνε ἀπίστευτον.

— Μὴ σᾶς μέλη, θὰ τὸ ἀποδείξω· μὴ πιστεύετε τὸν λόγον μου ἀστήρικτον.

Ἄλλὰ τῶρα ἦτο τῆς Πορτίας ἡ σειρὰ νὰ ἐκπλαγῆ. Ἦνοιξε μεγάλους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπε :

— Ἐνρυ, εἶνε πράγματι αὐτὰ χρήματα ἰδικά σου ; Μ' ἐγέλασες ;

— Τὸ ἕκαμα, φιλτάτη. Ἄλλὰ θὰ με συγχωρήσης, τὸ ἤξεύρω.

Ἐμόρφασε καὶ εἶπε :

— Μὴν εἶσαι τόσον βέβαιος. Εἶσαι κακὸς νὰ με γελάσης οὕτω.

— Ὡ ! θὰ τὸ ξεχάσης· ἦτο μόνον ἀστεῖσμός. Ἐλα, ἄς πηγαίνωμεν.

— Ἄλλὰ περιμεῖνατε, περιμεῖνατε ! Τὴν θέσιν, ξεύρετε. Ὁφείλω νὰ σᾶς δώσω τὴν θέσιν, εἶπεν ὁ ἄνθρωπός μου.

— Ναί, εἶπα, εἶμαι τόσον εὐγνώμων ὅσον δύναμαι νὰ εἶμαι, ἀλλὰ δὲν μοῦ χρειάζεται θέσις.

— Ἄλλὰ δύνασθε νὰ λάβητε τὴν ἐκλεκτοτέραν, ἥτις ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ.

— Εὐχαριστῶ καὶ πάλιν, ἐξ ὅλης καρδίας· ἀλλὰ δὲν μοῦ χρειάζεται οὔτε αὐτή.

— Ἐνρυ, ἐντρέπομαι διὰ σέ. Δὲν εὐχαριστεῖς ὅσον πρέπει τὸν καλὸν κύριον. Νὰ τὸ κάμω ἐγὼ διὰ σέ ;

— Μάλιστα, φιλτάτη, δοκίμασε ἂν θέλης.

Ἐτρεξε πρὸς τὸν ἄνθρωπὸν μου, ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του, τὸν περιεπτύχθη καὶ τὸν ἐφίλησεν εἰς τὸ στόμα. Τότε οἱ δύο γηραιοὶ κύριοι ἐκάγχασαν θορυβωδῶς, ἐγὼ δὲ ἔμεινα ἐμβρόντητος, ἀπολιθωμένος. Ἡ Πόρτια εἶπε :

— Πατέρα, εἶπεν ὅτι δὲν ἔχετε θέσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν σας τὴν ὀποῖαν νὰ δεχθῆ· καὶ μοῦ φαίνεται...

— Φιλτάτη μου ! εἶνε ὁ πατήρ σου ;

— Μάλιστα, εἶνε ὁ πατήρ μου, καὶ ὁ φίλτατος ὅστις ὑπῆρξε ποτέ. Τώρα ἐννοεῖς, ἢ ὄχι, διατί ἐγέλασα, ὅταν μοῦ εἶπες εἰς τοῦ πρέσβεως, χωρὶς νὰ γνωρίζῃς τὴν συγγένειάν μου, πόσῃ ἐνόχλησιν καὶ ταραχῇ σου ἔδιδε τὸ στοίχημα τοῦ πατέρα καὶ τοῦ θείου Ἄβελ.

Τώρα ὠμίλησα καθαρά, καὶ ἔβαλα κατ' εὐθείαν εἰς τὸν σκοπόν.

— ὦ! ἀκριβέ μου ἀκριβέ κύριε, θέλω νὰ πάρω τὸν λόγον μου πίσω. Ἔχετε μίαν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ.

— Τίς αὕτη;

— Ἡ τοῦ γαμβροῦ σας.

— Καλὰ, καλὰ, καλὰ. Ἀλλὰ γνωρίζετε, ἐὰν δὲν ἔχετε ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν θέσιν ἄλλοτε, δὲν δύνασθε νὰ παρουσιάσῃτε ἀποδείξεις ἂν ἔχετε συστάσεις ἰκανὰς νὰ πληρώσωσι τοὺς ὄρους τοῦ συμβολαίου, καὶ...

— Δοκιμάσατέ με... ὦ! κάμετέ το, σὰς ἰκετεύω! Δοκιμάσατέ με τριάντα ἢ σαράντα χρόνους, καὶ ἂν...

— ὦ! καλὰ, ὦ λ λ ρ ἄ ῖ τ. Μόνον διὰ τὸν τύπον σὰς ἠρώτησα. Πάρετέ τὴν.

Εὐτυχεῖς, καὶ ἡμεῖς; Δὲν ὑπάρχουν λέξεις εἰς τὸ μέγα λεξικὸν τοῦ Οὐέπτερ διὰ νὰ περιγράψω τοῦτο. Καὶ ὅταν τὸ Λονδίνον ἔμαθε τὴν ὅλην ἱστορίαν, μίαν ἢ δύο ἡμέρας ὑστερον, περὶ τῶν συμβάντων μου τοῦ μηνὸς μετὰ τὸ χαρτονόμισμα ἐκεῖνο, καὶ πῶς ταῦτα ἐτελείωτῃ, νὰ ὠμίλησε τάχα τὸ Λονδίνον καὶ ἐπὶ μακρόν; Ναί.

Ὁ πατήρ τῆς Πορτίας μου ἔφερε τὸ καλὸν ἐκεῖνο καὶ φιλόξενον χαρτονόμισμα ὀπίσω εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸ ἐξηργύρωσε· τότε ἡ Τράπεζα τὸ ἠκύρωσε καὶ τοῦ τὸ ἔδωκε χάρισμα, κ' ἐκεῖνος μᾶς τὸ ἐπρόσφερεν ὡς γαμήλιον δῶρον, καὶ ἔκτοτε κρέμαται εἰς τὸ ἱερώτερον μέρος τῆς οἰκίας μας δι' ἐνθύμησιν. Διότι αὐτὸ μοῦ ἔδωκε τὴν Πόρτιάν μου. Χωρὶς αὐτὸ δὲν θὰ ἔμενα εἰς τὸ Λονδίνον, δὲν θὰ μετέβαινα εἰς τοῦ πρέσβεως, ποτὲ δὲν θὰ τὴν συνήντων. Καὶ δι' αὐτὸ πάντοτε λέγω: «Ναί, εἶνε γραμματίον ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν, ὡς βλέπετε· ἀλλὰ δὲν ἐχρησίμεισε ποτὲ εἰμὴ διὰ μίαν ἀγοράν εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ ἔκτοτε ἔχασε πᾶσαν χρηματικὴν ἀξίαν, διότι δὲν ἔσχε ν' ἀγοράσῃ τίποτε πολυτιμότερον».

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΙΑΤΡΟΙ ΕΝ ΣΚΩΤΙΑ,

Ὅλοι ὅσοι παρηκολούθησαν τὴν συνεχῆ καὶ τοι βραδείαν πρόοδον τοῦ κινήματος ὑπὲρ τῆς καλλιεργείας τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης παρὰ τῷ γυναικείῳ φύλῳ, εὐχαρίστως καὶ μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος θὰ μάθωσιν ὅτι οἱ διευθύνται τοῦ Βασιλικῆ Νοσοκομείου τῆς πόλεως τοῦ Ἐδιμβούργου ἐν Σκωτίᾳ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκρίνωσι τὴν προμήθειαν ἰκανοῦ ἀριθμοῦ κλινῶν πρὸς διδασκαλίαν τῆς κλινικῆς εἰς τὰς γυναῖκας, ὅσαι σπουδάζουσι μετὰ ζήλου τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν πεπολιτισμένην ἐκείνην χώραν τοῦ Βορρᾶ, τὴν μητέρα τῶν μυθικῶν ἵπποτων καὶ τροφῶν τῶν βάρδων. Αἱ γυναῖκες φοιτήτριαι δὲν ἔπαυσαν νὰ σπουδάζωσιν ἐπιμελέστατα, ἀσκούμεναι ἐν τῷ Βασιλικῷ Νοσοκομείῳ ἐπὶ ἐννέα μῆνας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν τριῶν μεγάλων κλάδων τῆς ἰατρικῆς ἀπεφάνθη ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κλινῶν, τῶν τεθειμένων κατὰ μέρος διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ πρακτικὴν ἄσκησιν τῶν γυναικῶν ἦτο ἀνεπαρκῆς, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Νοσοκομείου ἀπεφάσισε νὰ παύσῃ ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου ἡ διδασκαλία τῶν γυναικῶν. Ἀλλ' ὁ Σκωτικὸς Σύνδεσμος τῆς ἰατρικῆς ἐκπαίδευσέως τῶν γυναικῶν ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς διευθύνοντας τὰ τοῦ νοσοκομείου παρακαλῶν αὐτοὺς ν' ἀναθεωρήσωσι τὴν ἀπόφασίν των, καὶ ὑποσχόμενος συνάμα νὰ συνεισφέρῃ τὸ ἀπαιτούμενον χρηματικὸν ποσὸν πρὸς ἀπαρτισμὸν τῶν νέων κλινῶν, καὶ πρὸς παρασκευὴν ὄλων τῶν μέσων, δι' ὧν θὰ ἠσκούντο καλλίτερον αἱ γυναῖκες, αἱ διάδοχοι τῶν μαγισσῶν τοῦ Μεσαιῶνος, αἱ γνῶστριαί καὶ θεματοφύλακες τῶν λαϊκῶν φαρμάκων καὶ βοτάνων, αἱ ἐκφωνήτριαί

τῶν θαυμασίων ἐπιφωδῶν, καὶ καθ' ὅλα φύσει πλασμένοι διὰ τὴν ἱεράν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπιστήμην.

Ἡ ἐκκλησις καὶ ἡ προσφορὰ αὕτη ἔγεινε τῶρα δεκτὴ, καὶ οἱ διευθύνονται τοῦ νοσοκομείου τοῦ Ἐδιμβούργου ἠξιώθησαν πολλῶν ἐπαίνων καὶ εὐλογιῶν ἐκ μέρους τοῦ γυναικείου φύλου, ὡς καὶ ἐκ μέρους τῶν φιλοπροόδων ἀνδρῶν, διότι προσῆλθον ὑποστηρικταὶ καὶ βοηθοὶ τοῦ νῦν ραγδαίως προχωροῦντος κινήματος. Ὁ Σκωτικὸς Σύνδεσμος τῆς ἰατρικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν προεκήρυξεν ὅτι δὲν διενήργησε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μόνον διὰ τὰς Σκωτίδας σπουδαστρίδας τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ δι' ὅλας τὰς γυναῖκας τοῦ κόσμου τὰς παρασκευαζομένας διὰ τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Ὑπάρχουσι δὲ ἤδη πολλαὶ τοιαῦται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, καὶ πάμπολλαι ἐν Ἀμερικῇ.

Ο ΕΞΟΣΤΡΑΚΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΦΥΛΟΥ

Ἐν τινι περιοδικῷ τοῦ Καναδᾶ ὁ κ. I. Χέυν δημοσιεύει ἀξιοσημείωτον ἄρθρον ἐπιγραφόμενον, « Ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν νέων. » Ἡ κεντρικὴ ἰδέα του εἶνε ὅτι αἱ νεάνιδες εἶνε τόσον ἐπιτηδειότεραι ἀπὸ τοὺς ἀνδρας ὡς γραμματεῖς, γραφεῖς καὶ ὑπάλληλοι γραφείων, καὶ καταστημάτων, ὥστε ὁ ἄρρην ὑπάλληλος εἶνε καταδικασμένος νὰ ἐξαφανισθῇ ὡς ὁ οὐραγγοτάγος, καὶ νομίζει ὅτι τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶνε ὀλέθρια εἰς τε τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἀνδρας. Δὲν θὰ μείνη πλέον ἄλλο τι διὰ τὸ ἰσχυρότερον φύλον εἰμὴ τὰ βαναυσότερα ἐπαγγέλματα καὶ αἱ βαρύτεραι ἐργασίαι. Ἐκ τοῦ ἄρθρου τούτου ἀποσπῶμεν τὰς ἐπομένας ἀξίας ἀναγνώσεως παραγράφους:

Σχεδὸν ὅλαι αἱ τάξεις τῶν ὑπαλλήλων καὶ γραφικῶν ἐργασιῶν μεταβαίνουνσι ταχέως εἰς τὰς χεῖρας τῶν νεαρῶν γυναικῶν. Αἱ νεαραὶ αὗται γυναῖκες εἰσέρχονται εἰς τὰ γραφεῖα μὲ λεπτοὺς καὶ εὐκινήτους δακτύλους, μὲ φιλέργους διαθέσεις καὶ μὲ γενικὴν ἐπιτηδειότητα ὅπως γράψωσιν ἐπιστολάς, διατηρῶσι βιβλία, μετρῶσι χρήματα, καὶ ἐκτελῶσι τὰ πολυπληθῆ χρέη τὰ ἰδιάζοντα εἰς τὸ ἐμπορικὸν καὶ χρηματικὸν ἐπάγγελμα. Ἐξασκοῦσι τὴν ἐργασίαν των καλῶς καὶ τελεσφόρως. Συλλήβδην θεωρούμεναι, εἶνε καθαριώτεραι, εὐαγωγότεραι καὶ ταχύτεραι ἀπὸ

τούς νέους. Οὐδὲ δύναται πλέον νὰ λεχθῆ ὅτι σωματικὴ ἀδυναμία καθίστα αὐτὰς ὑποδεστέρας τῶν νέων εἰς τὰς γραφικὰς καὶ ὑπαλληλικὰς θέσεις, ὅπου ἡ ἀντοχὴ ἀποβαίνει ἐνίοτε σπουδαῖον προσόν. Ἡ πείρα σαφῶς ὑπέδειξεν ὅτι αἱ νέαι αὐταὶ γυναῖκες δύνανται νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν ἐργασίαν ἀπαιτουμένην παρ' αὐτῶν, καὶ ἐκτελοῦσι ταύτην πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἐργοδοτῶν καὶ προϊσταμένων. Ἐξ ἀκριβῶν παρατηρήσεων, δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ὀττάβας καὶ τῆς Οὐασιγκτῶνος εἰσέρχονται νέαι γυναῖκες ἀπέναντι τῶν ἀνδρῶν, ὡς δύο πρὸς ἓν. Ὅτι ἀληθὲς, περὶ τῆς πολιτικῆς ὑπαλληλίας, ἀληθεύει ἀναντιρρήτως περὶ ὅλων τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κλάδων, ὅπου ὑπηρετοῦσι γραφεῖς καὶ ὑπάλληλοι. Ἐργαστήρια καὶ γραφεῖα κινδυνεύουσι νὰ κλεισθῶσι διὰ τοὺς νέους, καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὸ πρᾶγμα ἀποβαίνει ἐπαισητότερον. Εἰς ὅλους τοὺς ἐλαφροτέρους κλάδους τῆς ἐργασίας αἱ γυναῖκες εἰσέρχονται πολυαριθμότεραι ὡς ἡμέραι, ἀποκλειομένων τῶν ἀνδρῶν. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου εἶνε ὅτι αἱ λαμπραὶ αὐταὶ νεάνιδες ὅσαι εἶνε ἱκαναὶ νὰ ἐργάζονται καλῶς καὶ ἐξαιρέτως, βιάζονται νὰ μοχθῶσιν ἐπὶ μακρὰς ὥρας, ἐνίοτε καὶ νὰ νυκτερεύωσιν, ἀντὶ μισθοῦ 15 ἀμερικανικῶν ταλλήρων κατὰ μῆνα. Μετὰ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν κοπιώδη καὶ πιστὴν ὑπηρεσίαν, δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰ 25 τάλληρα κατὰ μῆνα· ὁ μέγιστος δὲ μισθὸς τὸν ὅποιον δύναται νὰ φιλοδοξῆ ἢ ἐκτελοῦσα ἔργα ὑπαλλήλου καὶ γραφέως εἶνε 35—50 τάλληρα, ἐὰν διαπρέπη ἐπὶ ἱκανότητι καὶ ἐπιδείξει ἰδιόζουσαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον. Ἐὰν ἡ προσεχῆς εἰκοσαετία ἐπιδείξει τὴν αὐτὴν σχετικὴν αὐξήσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργαζομένων νεανίδων, οἷα ἐπῆλθεν ἀπὸ τοῦ 1870 ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις, μέλλομεν νὰ ἴδωμεν τοὺς νέους ἐκτελοῦντας οἰκιακὰ ἔργα, καὶ τὰς ἀδελφὰς καὶ μητέρας των διεξαγούσας κατὰ τὰ τρία τέταρτα τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ τόπου. Ὡς παράδειγμα περὶ τοῦ πῶς ἡ δυσαναλογία ἤρχισεν ἤδη νὰ γίνεται ἐπαισητὴ, δύναμαι νὰ μνημονεύσω τὴν περίπτωσιν μιᾶς οἰκογενείας, συνισταμένης ἐκ δύο θυγατέρων καὶ υἱοῦ, ὅλων ἐν ἡλικίᾳ διὰ νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ νέος εἶνε ἔξυπνος, φιλόπνοος καὶ ἐπιτήδειος· ἀλλ' ἐνῶ αἱ ἀδελφαὶ του εἶνε εἰς καλὰς θέσεις, αὐτὸς εὐρίσκει ἀδύνατον νὰ εὔρη πόρον ζωῆς, ἔστω καὶ τὸν μετριώτερον. Ἡ περίπτωσις αὕτη οὐδόλως εἶνε ἐξαιρετικὴ οὔτε μοναδικὴ ὅλως.

Οἱ γάμοι ἐλαττοῦνται ἀναλόγως πρὸς τὸν πληθυσμὸν· πρὸ τινων μνηνῶν, γράφων ἐν ἀμερικανικῷ περιοδικῷ, ἔλαβον ἀφορμὴν ν' ἀποδείξω

δι' ἀριθμῶν δύο πράγματι σοβαρὰ γεγονότα. Πρῶτον, ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν γάμων ἐκ μέρους τῶν νέων μεταξὺ τῆς ἡλικίας τῶν εἰκοσιτριῶν καὶ τῶν τριάκοντα ἐτῶν εἶχεν ἐκπέσει ὑλικῶς κατὰ τὴν παρελθοῦσαν εἰκοσαετίαν· καὶ δεύτερον, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγάμων προσώπων, ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμὸν, εἶχε λίαν ὑλικῶς αὐξήσει. Ἀφοῦ δὲ ἐσκέφθην ὠρίμως περὶ τοῦ πράγματος, νομίζω ὅτι ὁ αὐξων ἀριθμὸς τῶν ἐργαζομένων νεανίδων, καὶ ἡ ἔκπτωσις τοῦ σχετικοῦ ἀριθμοῦ τῶν γάμων, συνέχονται πρὸς ἄλληλα ὡς αἷτιον καὶ ἀποτέλεσμα.

Οὔτε οἱ νέοι οὔτε αἱ νέαι εἶνε εὐχαριστημένοι νὰ ζῶσιν ὡς ἔζων νέοι καὶ νέαι πρὸ μιᾶς γενεᾶς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶνε φυσικὸν καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀξιοσύστατον, ἀλλὰ κατορθοῦται μόνον διὰ τῆς πληρωμῆς μεγάλου τιμήματος. Ἐν μέρος τοῦ τιμήματος τούτου εἶνε ὅτι αἱ κόραι θὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὡς καὶ οἱ υἱοὶ θὰ ἔχωσι τὴν προθυμίαν ν' ἀρχίσωσι τὴν ζωὴν διὰ ταπεινοῦ γάμου. Εἰλικρινῶς ἀμφιβάλω ἂν δύναται ἡ ὄχι ἐπιτυχῶς νὰ ἐφαρμοσθῆ φάρμακον διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ἢ εἰς τὸ μετ' ὀλίγον μέλλον. Πᾶν ὅλως πρακτικὸν μέσον ἀνάγκη νὰ εἶνε παιδαγωγικοῦ χαρακτῆρος, καὶ ὀφείλει νὰ τείνη πρὸς ἀπλοποίησιν τῶν γενικῶν ὄρων τοῦ βίου. Πολεμήσατε τὴν τεχνητὴν ταύτην βᾶσιν τοῦ κοινωνικοῦ καὶ οἰκιακοῦ βίου, τὸν ἀπερίσκεπτον καὶ σπάταλον τρόπον ἐκ μέρους τοῦ κοινου λαοῦ, τοῦ νὰ ζῶσιν ὡς ἐὰν ἦσαν εὐποροὶ, καὶ διὰ τῆς πράξεως ταύτης καὶ μόνης θὰ μεταστρέψητε κατὰ τὸ ἥμισυ τὰς νεάνιδας ὅσαι νῦν ἐργάζονται εἰς τὰς οἰκίας των.

Λέγω τοῦτο διότι πιστεύω ὅτι πλέον ἢ πενήκοντα τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῶν νεανίδων ὅσαι τώρα ἐργάζονται εἰς ὑπηρεσίας δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ ποιῶσι τοῦτο. Πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν μόνον μία κόρη ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπέναντι δέκα αἷτινες ποιοῦσι τοῦτο σήμερον. Θὰ εἶπη τις ὅτι ἡ ἀνάγκη ἐπροξένησε τὴν μεγάλην ταύτην μεταβολήν; Νομίζω ὄχι. Μεγάλῃ ἀναλογίᾳ ἐκ τῶν προσθέτων ἐννενητὰ τοῖς ἑκατὸν ἀπεδύθη εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐργασίας μὲ σκοπὸν ὅπως οἱ γονεῖς των φυλάττωσι τὰ προσχήματα τῆς εὐπορίας, καὶ αὐταὶ αἱ ἴδιαι ἀπολαύωσι κάποιαν πολυτέλειαν.

Οὐδεμία κόρη ὀφείλει νὰ ἐργάζεται, χωρὶς νὰ ἔχη ἀπόλυτον ἀνάγκην. Ἐὰν ἐτηρεῖτο ὁ κανὼν οὗτος, θὰ ἔπλαττε πόρον διὰ διακοσίους τοῦλάχιστον νέους ἐν τῇ πόλει τῆς Οὐττάβας μόνον· διότι ὑπάρχουσι τοῦλάχιστον τσαῦται ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ, αἷτινες δὲν ἔχουσιν ἄλλην

δικαιολογίαν διὰ τὰ ἐργάζονται ἢ μόνον ὀρμὰς ἀπληστίας, ἰδιοτελείας ὑπερηφανείας. Γνωρίζω καὶ πῶς τὰς βιωτικὰς περιστάσεις πενήκοντα τοῦλάχιστον νεανίδων τῆς πόλεως ταύτης αἵτινες πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐργαζόμενοι, καὶ εἶνε ἡ ἀπλή ἀλήθεια νὰ εἶπω ὅτι τριάκοντα ἐξ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ μένωσιν οἴκοι.

Αἱ νεαραὶ γυναῖκες ὀφείλουσιν νὰ κατανοήσωσιν ἐν κεφαλαίῳ τὰ δύο ταῦτα πράγματα: Πρῶτον, ὅτι ἐργαζόμενοι, ἐὰν δὲν ἔχωσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην τούτου, λαμβάνουσι τὰς θέσεις τὰς ἀνηκούσας ἰδίως εἰς τοὺς ἄνδρας· καὶ δεύτερον, ὅτι αἱ νεώτεροι ἰδέαι περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν γυναικῶν, συνδυαζόμεναι μὲ σπατάλους καὶ ἀσυλλογίστους διαθέσεις, εἶνε κατὰ μέγα μέρος παραίτιοι τῶν ὄρων οἵτινες φέρουσι σταθερὰν ἔκπτωσιν τοῦ ἀρθμοῦ τῶν γάμων ἐκ μέρους τῶν νέων. Μὲ ἄλλας λέξεις, ὅταν αἱ κόραι ἐργάζωνται εἰς τὰς διὰ τοὺς ἄνδρας οἰκείας θέσεις, ἐπιτείνουσι τοὺς ὄρους ἐκείνους, οἵτινες γεμίζουσι τὴν Ἀμερικὴν καὶ μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης ἀπὸ γεροντοπαλλήκαρα καὶ γεροντοκόριτσα.

ΠΟΙΑ Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΤΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

ΑΙ ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὁ Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς Σίβλεϋ, ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Πολιτικῶν,» ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐν ὑστέροις χρόνοις ἀνάπτυξις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας θὰ εἶνε ὁ σχηματισμὸς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τοῦ Κόσμου ὑπὸ μεγάλην κυβέρνησιν, καὶ πῶς παραπλησίαν τὸν χαρακτῆρα μὲ τὴν ὑπάρχουσαν τανῦν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἴδου δὲ καὶ ἡ πιστὴ εἰκὼν τῶν συμβησομένων, ὁπόταν λάβῃ ἀρχὴν τοιαύτη παγκόσμιος ὁμοσπονδία.

ὑπὸ μέγα Σύνταγμα, ἄνδρες οἱοὶ ὁ Γρόβερ Κληβλανδ, ὁ Γλάδστων ὁ Βίσμαρκ καὶ ὁ Καστελὰρ θὰ ἐκλέγωνται εἰς τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα τοῦ Προέδρου, ἐνῶ οἱ σημερινοὶ πρόεδροι τῶν Δημοκρατιῶν, οἱ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες θὰ ἐκλέγωνται γερουσιασταί. Πρεσβευταὶ καὶ ἀπεσταλμένοι δὲν θὰ χρειάζωνται πλέον, καὶ οἱ ἱκανοὶ ἄνδρες, ὅσοι ἀντιπροσωπεύουσι νῦν τὰς πατρίδας των εἰς τοιαύτας θέσεις, ὡς καὶ οἱ πρίγκιπες καὶ οἱ κυβερνήται τῶν πολιτειῶν, θὰ εἶνε ἀντιπρόσωποι εἰς τὰ μεγάλα Κοινοβούλια. Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον θὰ εἶνε τὸ ὑπέρτατον συμβούλιον τῆς διαιτησίας ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ θὰ λύῃ τοιαῦτα ζητήματα, οἷα τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ τὸ ζήτημα τοῦ Βεργιγγίου πορθμοῦ.

Ἄφοῦ ὀργανισθῆ εἰς τὸ πλήρες ἢ ὑπερτάτη κυβέρνησις καὶ τεθῆ ἐν ἐνεργείᾳ, τότε θ' ἀρχίσῃ ἡ κωδικοποίησις τῶν ἀγράφων νόμων τῶν ἐθνῶν. Θὰ παγιωθῶσι, θὰ συστηματοποιηθῶσι πρὸς τὴν μεγάλην κυβέρνησιν τὰ λαμπρὰ ἔργα τοῦ Γροτίου, τοῦ Πούφφενδορφ, τοῦ Βάττελ, τοῦ Οὐήτων, τοῦ Κέντ καὶ τοῦ Στόρυ, καὶ ἐν συνοπτικῇ καὶ εὐλήπτῃ μορφῇ θὰ ἔχωμεν κώδικα νόμων, οἵτινες θὰ ἰσχύωσιν ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα, ψηφισθέντες, ὑπὸ τοῦ μεγάλου τῶν ἐθνῶν Συνεδρίου. Ἐν νομισματικόν σύστημα θὰ εἶνε κοινόν εἰς πάσας τὰς χώρας, καὶ τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ θὰ εἶνε ὁμοίομορφα. Σύμφωνα μὲ τὰς διατάξεις τοῦ μεγάλου συντάγματος, θ' ἀνοιχθῆ ἡ διώρυξ τοῦ Νικαραγούα καὶ θὰ ζευχθῆ διὰ γεφύρας ὁ μέγας Βερίγγειος δι' ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὧν τὸ κέντρον θὰ εἶνε ἐν τῇ κυβερνήσει, καὶ μεταξὺ τῶν μετόχων θὰ ὑπάρχωσι κεφαλαιοῦχοι ἀπὸ τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου Χόρν ἢ Κερατίου μέχρι Ἰσλανδίας, ἀπὸ Νέας Ὑόρκης καὶ Λινδίνου μέχρι Πεκίνου, Καλκούτας καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Θὰ καταρτισθῶσι σχέδια πρὸς κατασκευὴν σιδηροδρόμων ἀπὸ τῆς νοτιωτάτης Ἀμερικῆς εἰς Παρισίους, δι' Ἀλάσκας καὶ Σιβηρίας, καὶ διὰ τοῦ ἐξευγμένου Βερίγγειου πορθμοῦ.

ΠΩΣ ΧΑΛΙΝΑΓΩΓΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΘΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΤΟΥ ΡΟΥΣΚΙΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

Ἐν τῶν ἀγγλικῶν περιοδικῶν δημοσιεύει ἐπιστολάς τινας, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ περιώνυμος κριτικὸς καὶ αἰσθητικὸς Ρούσκιν πρὸς τινὰ τῶν ἀκροατῶν του ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, πλήρεις εὐμενῶν αἰσθημάτων, ὑγιοῦς ὀρθοφροσύνης, καὶ, ὅπερ ἀναγκαιότερον ἐν γένει, πλήρεις χριστιανικῶν συμβουλῶν.

Τὰς ἐπομένους περικοπὰς, περὶ τοῦ πῶς ν' ἀνθίσταται ὁ ἄνθρωπος εἰς τοὺς πειρασμοὺς, δύναται πᾶς τις ἐπωφελῶς ν' ἀναγνώσῃ. Τὸ πρῶτον τοῦτο ἀπόσπασμα χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1854:

« Λέγεις ὅτι ὀφείλεις νὰ ἐργάζεσαι ἐπιπόνως ὅπως φυλαχθῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Ὁ Θεὸς, νομίζω, δὲν παρεχώρησε νὰ ὑπείσθῃσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν πάθη, τὰ ὁποῖα, νὰ μὴ δύνανται νὰ ὑποδουλωθῶσιν ὑγίει τῷ τρόπῳ, ἐνὸςθι εἶνε ἀναγκαῖον νὰ τὰ ὑποδουλώσῃ τις. Περὶ τούτου δύνασαι νὰ ἐρωτήσῃς ἕνα εὐπαίδευτον κληρικόν.

« Θὰ ἐδεχόμην τὴν ὑποσχασίν σου μετ' εὐγνωμοσύνης, ἐὰν ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἦτο ἀσφαλὲς διὰ σὲ νὰ τὴν δώσῃς. Ἀλλὰ πιστεύω ὅτι δὲν ὑπάρχει μέσον διὰ νὰ τηρήσῃ τις ὀρθότητα διαγωγῆς καὶ εὐγένειαν τάσεων εἰμὴ ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπιτυγχανομένη καθημερινῶς, σχεδὸν κατὰ

πᾶσαν ὥραν, «ἀπὸ φυλακῆς πρωίας μέχρι νυκτός,» καὶ ἡ διαρκὴς πί-
στις εἰς τὴν ἄμεσον παρουσίαν του. Ἐξοικειώθητι μὲ τὴν ἔξιν τοῦ φρο-
νεῖν οὕτω, καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ δώσης ὑπόσχσεις. Παρέκκλινον
βραχὺ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης, καὶ θὰ ἀθετήσης τὰ ὑποσχημένα, καὶ θὰ
ἀθυμήσης περισσότερο παρὰ ἐὰν δὲν ἔδιδες καμμίαν ὑπόσχεσιν. Τὸ μέ-
γα μάθημα τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ διδαχθῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶνε
τὸ ν' ἀναθέσωμεν ὅλας τὰς ἐλπίδας μας εἰς τὸν Θεόν. Δὲν χρειαζόμεθα
τόσον ἀποφασιστικότητα ὅσον αὐτοθυσίαν, οὐδὲ τόσον γενναϊότητα ὅσον
ἐγκαρτέρησιν. Ἐκεῖνος ὅστις ἀπαξ ὑπέειξεν ὀλοσχερῶς εἰς τὸν Θεόν, εἰς
οὐδένα ἄλλον θὰ ὑπέεικῃ εἰμὴ εἰς τὸν Θεόν».

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ Ρουσκιν ἔγραφε πρὸς τὸν αὐτὸν
ὀμιλητὴν περὶ τῆς φυγῆς τοῦ πειρασμοῦ, ὡς ἐξῆς:

«Μετὰ κοπιωδεστάτην ἡμέραν, δύναμαι μόνον τώρα, ὅτε πλησιάζει
μεσονύκτιον, νὰ γράψω πρὸς σὲ τὰς γραμμὰς ταύτης, ὅπως εἶπω ὅτι
δέχομαι τὴν ὑπόσχεσίν σου, καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ δεηθῶ ὑπὲρ σοῦ
ὅπως καταστῆς ἄξιος νὰ τὴν φυλάξης. Μόνον ἐνθυμοῦ ὅτι οὐδεμία ἀν-
θρωπίνη δύναμις δύναται νὰ τηρήσῃ αὐτὴν εἰμὴ δι' ἀκαριαίας φυγῆς
παντός πειρασμοῦ, ἐκ ἀκαρεῖ τρεπομένων τῶν λογισμῶν πρὸς ἄλλο ὑπο-
κείμενον. Οὐδεὶς συλλογισμὸς οὔτε ἀπόφασις δύναται ν' ἀντιστῆ. Τὸ ν'
ἀποστρέφῃ τις ὄμματα καὶ στοχασμοὺς εἶνε ὁ μόνος τρόπος.

«Ἐὰν δὲν κατέστης μέχρι τοῦδε ἰκχνὸς νὰ πράττης τοῦτο, θὰ εὖ-
ρης ὅτι ἐν τῇ τελείᾳ ἀγνότητι τῆς διανοίας καὶ τοῦ σώματος ὑπάρχει
τῷ ὄντι παράδοξος δύναμις, καθιστῶσα πᾶσαν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς
ὑγιεστέραν καὶ πνευματικωτέραν, καὶ παρέχουσα δύναμιν, ἥτις ἄλλως
εἶνε ἀνέφικτος. Ὅταν λέγω οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις δύναται νὰ τὴν
τηρήσῃ, εἰμὴ,» κτλ. ἐννοῶ ὅτι οὔτε διὰ τῆς φυγῆς ἢ ἀνθρωπίνη δύνα-
μις δύναται νὰ κατακτήσῃ ἄνευ διηνεκοῦς ἀγωγῆς. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ὥρι-
σεν ὅτι ἡ ἀρωγὴ του θὰ δίδεται μόνον εἰς ἐκείνους οἵτινες «ἀποστρέ-
φουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα,» καὶ μάλιστα διὰ τῆς
ἀρωγῆς ταύτης ἀποστρέφονται καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τῆς θεᾶς ἐκείνης.
«Ἐν καὶ μόνον εὖρον βιβλίον εἰς τὴν ζωὴν μου τὸ ὁποῖον ν' ἀποφαί-
νεται σαφῶς ἐπὶ τοῦ υποκειμένου τῶν ἔργων καὶ τῆς πίστεως, καὶ τὸ
βιβλίον τοῦτο εἶνε ἡ Ἱερὰ Γραφή. Ἀνάγνωσέ το μόνον ἐπὶ τοῦ υπο-
κειμένου τούτου. Καὶ νομίζω ὅτι θὰ φθάσης εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι,
καίτοι τὰ ἔργα δὲν εἶνε τὸ τίμημα τῆς σωτηρίας, εἶνε βεβαίως ἡ ὁδὸς ἢ
φέρουσα εἰς ταύτην, καὶ ἡ μόνη ὁδός. Δὲν ἐννοῶ ἡ ὁδός, καθ' ἣν ἐν-

νοίαν ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ὁδός, ἀλλ' ἡ ὁδός ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς στενῆς πύ-
λης. Διότι ὁ Χριστὸς ἡ θύρα δὲν εἶνε στενὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἡ ὁδός δὲν
εἶνε τεθλιμμένη. Ἄλλ' ἡ σύνοψις τούτου εἶνε, λέγει ὁ Χριστὸς «ὅταν
ποιήσητε πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, τότε εἴπατε ἄχρηστοί ἐσμεν οἰ-
κέται.» Δὲν λέγει: Μὴ ποιεῖτε ὃ ἂν προσταχθῆ ὑμῖν, καὶ ἀρκεῖ, ἂν
εἴπητε ὅτι ἐστὲ ἀχρηστοί οἰκέται.

«Ἀνάγνωθι τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίαν. Εἶνε ἔργα, ἔργα, ἔργα, ἀπ'
ἀρχῆς μέχρι τέλους. Καὶ πιστεύω ὅτι ὅλαι αἱ διαιρέσεις τῶν Χριστια-
νῶν αἰτίαν ἔχουσι τὴν ἀπέχθειάν των πρὸς τὸ ἀπλοῦν λόγιον: «Ὁ ἀ-
κούων τοὺς λόγους μου καὶ ποιῶν αὐτούς.» Οἱ ρωμανοκαθολικοὶ θέ-
τουσι τὴν πληρωμὴν καὶ τὴν προσευχὴν ἀντὶ τῶν ἔργων, οἱ Σκῶτοι τὴν
πίστιν ἀντὶ τῶν ἔργων, οἱ Ἄγγλοι τὴν εὐλάβειαν ἀντὶ τῶν ἔργων, καὶ
οὕτω καθεξῆς. Τὸ νὰ ἄρῳσιν ἀπλῶς, ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν σκληρὸν καὶ
βαρὺν σταυρὸν εἶνε τὸ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον θὰ σκεφθῶσιν ὅλοι αὐτοί.
Προσπάθει πάντοτε νὰ ποιῆς ἔργα, καὶ ἀναγνώριζε πάντοτε ὅτι ὁ Χρι-
στὸς εἶνε ὁ ἐργαζόμενος ἐν σοί, κατὰ τε βούλησιν καὶ ἐνέργειαν. Καὶ
ταχέως θὰ καταμάθῃς τὴν διδασκαλίαν, ἂν εἶνε ἀπὸ Θεοῦ».

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΚΙΝΕΖΩΝ

ΟΠΤΑΣΙΑ ΤΟΥ 1899

Ἐν ἄρθρῳ, ἐπιγραφομένῳ «Τὸ ἔτος 1899», Ἀμερικανός τις ἔν τινι περιοδικῷ περιγράφει πρὸς παρηγορίαν τῶν Καυκασίων τὴν ἐπιστρατείαν, τὴν ὁποίαν οἱ Κινέζοι καὶ ἡ Ἀσία ἐν γένει ἐπεχείρησαν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀμερικὴν, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνωμεν περισσότερον, εἰμὴ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ Κινέζοι παρεσκευάσθησαν διὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν ἀδελφωθέντες μετὰ τῶν Μαύρων. Μὲ ὅλον τοῦτο, καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀποβίβασιν στίφους ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου Ἀσιανῶν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Εἰρηνικοῦ, οἱ Κινέζοι δὲν ἔκαμαν μεγάλην πρόοδον εἰς τὴν Δυτικὴν Ἡπειρον. Ἄλλως ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα θὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην ἰδέαν περὶ τῆς ζωηρᾶς φαντασίας τοῦ Ἀμερικανοῦ συγγραφέως :

Δύο ἀπειράριθμοι στρατοὶ εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Εὐρώπης· ὁ εἰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ὁ ἕτερος παρὰ τὴν βόρειον ὄχθην τῆς Κασπίας θαλάσσης. Ὁ πρῶτος, ἀποτελούμενος ἀπὸ Ἰνδοκινέζους, Ἰν-

δούς, Ἀφγανούς, Βελούγους, Πέρσας, Τούρκους, Ἀραβας καὶ Τουρκομάνους, ὠδηγεῖτο ἀπὸ ἑνα Ἰνδὸν πρίγκηπα καὶ ἀπὸ ἑνα Δερβίσην ἐκ Βουχάρας, ὅστις ἤξιον ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὸν Ταμερλάνον. Ὁ δευτερός στρατὸς ἦτο ὅλος κινεζικὸς, καὶ ὠδηγεῖτο ἀπὸ ἑνα Κινέζον στρατηγὸν καὶ ἀπὸ τὸν πρίγκηπα Χουλακού. Ἡ κατάκτησις τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τῶν Κινέζων. Χιλιάδες μαύρων σημαίων ἐκυμάτιζον ἐπὶ τῶν δύο στρατοπέδων, καὶ ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν ἀμφοτέρων τῶν στρατιωτῶν ἔφερε στολὴν τοῦ αὐτοῦ δυσσιώνου χρώματος. Πρὸ τοῦ τέλους Ἀπριλίου, ἀμφοτέροι οἱ στρατοὶ προέβησαν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.

Ἐσπευσμένως συλλεχθεῖσα καὶ κακῶς ὠργανισμένη δύναμις ῥώσων, ἀποπειραθεῖσα νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸ πρῶτον κύμα τοῦ κινεζικοῦ κατακλυσμοῦ, ἐγγὺς τοῦ Σαράτωφ, σχεδὸν ἐμηδενίσθη, καὶ οἱ διασκορπισθέντες φυγάδες, ὅσοι ἐσώθησαν, διέσπειραν τὸν τρόμον πανταχόσε εἰς τὴν φυγὴν τῶν. Ὁ πανικὸς ὠμοίαζε μ' ἐκεῖνον ὃν προξενεῖ σεισμὸς ἢ αἰφνιδία πλημμύρα. Οὐδεμία οὐδαμοῦ πλέον ὠργανισμένη ἀντίστασις ἀντετάχθη. Αἱ δύο μεγάλαι ἀνθρώπιναι πλημμύραι ἐξωγκοῦντο ἀχαλίνωτοι, τρεφόμεναι ἀπὸ τὰ λάφουρα, σφάζουσαι ὅλους ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκφύγωσι, καὶ ἀφήνουσαι τὴν ἐρήμωσιν ὀπισθὲν τῶν. «Οἱ μαῦροι ἔρχονται!» ἦτο ἡ ἔντρομος κραυγὴ ἢ ἀκουομένη πανταχόθεν, καὶ εἰς τὴν ἀγρίαν τῶν ὀρμῆν πρὸς δυσμὰς, ἢ πείνα, ἢ ἐξάντλησις καὶ ὁ φόβος ἔφερον τὸν θάνατον εἰς πολλοὺς ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔφευγον διὰ νὰ σωθῶσιν. Οἱ ἐπιδρομεῖς κατέστρεψαν πᾶν ἔγχος χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ὅπου καὶ ἂν ἦλθον, καὶ ὅλα τὰ διάφορα εἶδη τῶν φανατικῶν ἠνοῦντο εἰς κοινὸν λυσῶδες μῖσος κατὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ.

Τὰ ἐπιμελητήρια ὅλου τοῦ στίφους τῶν ἐπιδρομῶν διηυθύνοντο ἀπὸ Κινέζους ἀξιωματικούς καὶ Ἰνδοὺς, οἵτινες εἶχον ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν. Τὰ λάφουρα διετηροῦντο εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ διενέμοντο ἐπιμελῶς. Συνειθισμένοι νὰ ζῶσιν ὀλιγαρκῶς, οἱ Ἀσιανοὶ θὰ ἦσαν εὐχαριστημένοι μὲ ὀλιγώτερα ἀπὸ ὅσα ἐλάμβανον. Αἱ φονικαὶ ἐξεις τῶν, ἢ εὐτελῆς ἐκτίμησις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, καὶ ὁ ἄγριος θρησκευτικὸς φανατισμὸς τῶν τοῦς καθίστων ἀπαραμίλλους στρατιώτας.

Οἱ δύο στρατοὶ συνητηθήσαν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐξεχύθησαν ὁμοῦ ἀνὰ τὴν Γαλλίαν, κατὰ τῆς ὁποίας οἱ Κινέζοι ἔτρεφον ἀπὸ πολλοῦ ἄσπονδον μῖσος. Εἰς πᾶσαν γαλλικὴν πόλιν, κώμην καὶ χωρίον δὲν ἔμεινε λίθος ἐπὶ λίθου. Μέγα νέφος καπνοῦ ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς χώρας, πέραν

τοῦ ὁποίου αἱ μόναι ὄραται κατοικίαι ἦσαν αἱ μαῦραι σκηναὶ τοῦ στί-
φους τῶν βαρβάρων. Ὁ λαὸς εἶχε φύγει εἰς Ἀγγλίαν, καὶ τὰ βορειο-
δυτικὰ καὶ τὰ μεσημβρινὰ, καὶ ἀπεσπασμένα πλήθη, ἀριθμούμενα εἰς
πεντακοσίας χιλιάδας τὸ καθὲν, ἐστάλησαν νὰ καταδιώξωσι τοὺς φυγά-
δας εἰς τὴν δευτέραν καὶ τρίτην διεύθυνσιν.

Ἡ Βόρειος Ἀφρική εἶχε προστεθῆ εἰς τὸν βάρβαρον συνασπισμὸν, εὐ-
θὺς ὡς οὗτος ἀπέδειξε τὴν ἰσχύν του, καὶ στρατὸς ἀπὸ τὰ κράτη τῆς
Βαρβαρίας διέβη τὸ στενὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἐνῶ οἱ ἐπιδρομεῖς βορειόθεν
εἶχον ἐνσκήψει ὡς ἀκρις ἐπὶ τὰ Πυρηναιᾶ. Τινὲς τῶν Ἰσπανῶν καὶ Πορ-
τογάλλων ἔφυγον εἰς τὰς γείτονας νήσους, ἢ ἐκρύβησαν εἰς τὰ ὄρη, ἀλλ'
οἱ σωθέντες οὕτω ἦσαν ὀλιγάριθμοι. Τῆδε κάκεισε ἀθροίσματα ἀνδρῶν
καὶ γυναικῶν, ὀχυρωθέντα εἰς δύσβατα μέρη καὶ εἰς σπήλαια, ἀπώλεσαν
ἀκριβῶς τὴν ζωὴν των· ἀλλὰ πολλαχοῦ τὰ γενόμενα ὑπῆρξαν ἀπλῆ σφα-
γῇ, καὶ εἰς τοῦτο ποτὲ δὲν ἀπέκαμναν τὰ στίφη τῶν βαρβάρων. Ἐ-
φαινότο ἀπόφασιν ἔχοντες νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὴν φυλὴν τῶν λευκῶν ἀπὸ
προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου δὲν εἶχον ἀφήσει ὄρα-
τὸν ἔχνος αὐτῆς μεταξὺ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἀφή-
σαντες τοὺς Ἀφρικανούς νὰ ἰδρύσωσι Νέαν Γρενάδαν, οἱ Ἀσιαταὶ ἐπέ-
στρεψαν εἰς Γαλλίαν, ὅπως ἐτοιμασθῶσι διὰ τὴν κτὰ τῶν Βρετανικῶν
νήσων ἐπίθεσιν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχαν γείνει εὐρύταται παρασκευαὶ πρὸς ἄμυναν. Εἰρήνη
εἶχεν ἐπέλθει πρὸς τὴν Ἰρλανδίαν, καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ εἰς μέγα πλῆθος ἔ-
λαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ ἐτοιμασίας. Ἀνα-
ρίθμητον πλῆθος προσφύγων ἀπὸ τὰς ἐρημωθείσας εὐρωπαϊκὰς χώρας,
σωθέντες εἰς Ἀγγλίαν, ἦσαν πρόθυμοι ἐπίκουροι ἐναντίον τῶν βαρβά-
ρων. Ἀπὸ τῶν φρουρίων, τῶν ὀχυρωμάτων καὶ τῶν περιεχεαρακωμένων
στρατοπέδων, μακρὰ γραμμὴ κανονίων κατήρχετο μέχρι τῆς θαλάσσης,
καὶ πᾶν πολεμικὸν πλοῖον ἐν ἀτμῷ ἐκάπνιζεν ἀπὸ τῆς ἄκρας βορειανα-
τολικῆς παραλίας μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταμέσεως, τηρουμένης αὐ-
στηρᾶς ἐπαγρυπνήσεως ἐπὶ τῶν βορειοδυτικῶν λιμένων τῆς Γαλλίας. Οἱ
βάρβαροι ἠτοίμαζον στόλον ἀπὸ μακρὰ καὶ πλατέα πλοῖα. ἐλπίζοντες
νὰ διαπλεύσωσι τῇ βοήθειᾳ τῶν κωπῶν τὸ τρικυμιῶδες στενὸν τῆς Μάγ-
χης. Εἰργάζοντο μὲ τὴν ἀκάματον σταθερότητα τῶν μυρμηκῶν καὶ τῶν
μελισσῶν, καίτοι δὲ μεγάλαι μπαταρίαι ἀπὸ τὰ ἀγγλικά πλοῖα κατέ-
στρεφον τὰ ἡμιναυπηγώμενα σκάφη των καὶ ἔπλαττον χάσματα εἰς τὰς
μυρμηκικὰς τῶν ἐργατῶν, ἐξηκολούθουν ἀνευδότης ὡς νὰ μὴν ἦτο τί-

ποτε περισσότερον παρὰ κανονικαὶς εἰς τὸν βρόντον χωρὶς βόμβας καὶ
σφαίρας. Οὕτω εἶχον τὰ πράγματα ἐν Εὐρώπῃ λήγοντος τοῦ Σεπτεμ-
βρίου κατὰ τὸ ἀξιομνημόνευτον ἐκεῖνο ἔτος 1899.

Εὐτυχῶς οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Μουσουλμάνοι ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρ-
χίσαντες νὰ ἀλληλοσφάζονται λυσσῶδως, καὶ οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς Εὐ-
ρώπης ἐσώθη. Τὸ φανταστικὸν μυθιστόρημα εἶνε πρωτίστως ἐνδιαφέρον,
διότι καταδεικνύει ἐνεργῶς τὸ ἀδύνατον τοῦ κινδύνου ὃν περιγράφει.

μαλ-
λον:
ἐπι-
λη-
σαν

ΑΙ ΑΓΡΙΑΙ ΦΥΛΛΑΙ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ

Ὁ κ. Ρ. Φρέιζερ, μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀσιατικῆς ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου, ἔκαμε διάλεξιν περὶ τῶν ἀγρίων φυλῶν τῆς Ἰνδίας, τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων αὐτοχθόνων, οἵτινες διετήρησαν τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας, τοὺς τρόπους καὶ τὰς δοξασίας, τὰ ὅποια ἴσχυον παρ' αὐτοῖς ὅταν εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν ἡ Ἀρία φυλὴ, πρὸ πέντε χιλιάδων ἐτῶν, οἵτινες διαφέρουσι τόσον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ἰνδίας πρὸς οὓς οἱ Ἄγγλοι ἔρχονται σήμερον εἰς ἐπαφὴν, καὶ τοὺς ὁποίους ὁ Φρέιζερ εὐτυχῶς χαρακτηρίζει «ὡς ζῶντα προκατακλισμαῖα λείψανα παναρχαίας ἐποχῆς.» Οἱ ἐπιτόλαιοι παρατηρηταὶ εὐκόλως παραβλέπουσι τοὺς ἀρχηγόνους τούτους ἀνθρώπους, τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ὄρη-ραγγὰς καὶ τὰ δάση τῶν Ἰνδιῶν. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ ὅποῖον ἐμπνέουσιν, αἱ φυλαὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ μὴ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἰνδίας, ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῆς ὁποίας οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξεν ἢ κρᾶμα μεταξὺ τῆς διανοίας τῶν προηγμένων φυλῶν καὶ τῶν ιδεῶν τῶν στασίμων λαῶν. Παρ' αὐτῶν ἡ ἰνδικὴ θρησκεία ἔλαβε τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν θεῶν τῆς. Μία τῶν μικροτέρων ἐκ τῶν φυλῶν τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν μᾶλλον περισπουδάστων, εἶνε οἱ Τοδαῖοι, πρὸς μεσημβρίαν τῆς χερσονήσου, μεταξὺ τῶν Νεϊλγερρεῖων ὄρεων. Οὗτοι δὲν πίνουσι ποτε οἶνον καὶ σίκερα· ἡ τροφή των εἶνε γάλα, καρποὶ καὶ λάχανα. Ἐχουσι θεσμόν τὴν πολυανδρίαν, καὶ αἱ γυναῖκες πολλάκις νυμφεύονται ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς μιᾶς

οικογενείας. Ἡ θρησκεία των εἶνε εἶδος ψυχισμοῦ, καθόσον ἀποδίδουσι πνεῦμα εἰς ὅλα τὰ ὑλικά πράγματα καὶ τὰ προσωποποιοῦσι. Ὁ Τοδαῖος δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι προσεύχεται. Τὸ μόνον παραπλήσιον μὲ προσευχὴν, τὸ ὅποῖον ἀσκεῖ, εἶνε ὅταν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου φέρει τὰς χεῖρας εἰς τὸ μέτωπον καὶ νεύει εἰς τὰ ἐμπρός. Καὶ ὁμοῦ θαυμάζονται ὑπὸ πάντων ὅσοι τοὺς γνωρίζουσι. Παρ' αὐτοῖς ἡ ἀλήθεια εἶνε ἡ μεγίστη ἀρετὴ καὶ τὸ ψεῦδος ἡ μεγίστη κακία.

Ὁ κ. Φρέιζερ περιέγραψε καὶ ἐπέδειξε φωτογραφίας ἄλλων φυλῶν, τινῶν λίαν ἀθλίων, αἵτινες κατοικοῦσιν εἰς χαράδρας καὶ εἰς τρώγλας καὶ τρώγουσι φύλλα ἰνδοκαλάμου καὶ ποντικούς, ἀλλὰ τῶν ὁποίων τὸν λόγον δύναται νὰ πιστεύσῃ τις ἀσφαλέστερον παρὰ τὸν τοῦ μᾶλλον φημιζομένου ἐπὶ ἀγιότητι βραχμᾶνος εἰς τὰς πεδιάδας. Τὴν φυλὴν τῶν Χόνδων ὁ σοφὸς Ἄγγλος ἐγνώρισε καὶ ἐμελέτησε κατὰ βάθος, ζήσας ἐπὶ χρόνον παρ' αὐτοῖς. Εἶνε ἄγριοι, φιλαλήθεις, ἀπλοῖ, καὶ ἀφοβοί, φιλοπόται ἄλλ' εἰλικρινεῖς καὶ τίμιοι, ἐλάχιστα ἀγαπῶντες τὰς διατυπώσεις. Ὅταν νέος Χόνδος συναντᾷ γηραιὸν Χόνδον, πιάνει τὴν χεῖρά του λέγων: «Τραβῶ τὸν δρόμον μου.» Ὁ γηραιὸς Χόνδος ἀπαντᾷ «Τράβα.» Αὐτὸς εἶνε ὁ χαιρετισμὸς των. Ἐχουσι πολλοὺς θεοὺς, ἀλλ' οὔτε ναοὺς οὔτε εἰδῶλα. Αἱ ἀνθρωποθυσίαι ἀπηγορεύθησαν, ἀλλὰ, λέγει ὁ Φρέιζερ, «ὅταν ἤμην εἰς τὴν ὄρη ἐκεῖνα, ἀνεκάλυφα ἔχνη τινὰ ἀκόμη.» Αἱ κοιλάδες εἶνε νοσηραὶ καὶ θανάσιμοι, καὶ ἡ χώρα δυσκυβέρνητος.

Οἱ Ζουάγγοι, ἀριθμούμενοι μόλις εἰς μυρίους, εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὴν λιθίνην γενεάν. Οὔτε ὀνομασίαν ἔχουσι διὰ τὰ μέταλλα, καὶ οὐδὲ εἶχον ἰδεῖ μέταλλον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη. Θεὸν δὲν λατρεύουσιν, οὐδ' ὑπάρχει παρ' αὐτοῖς ἔχνος δοξασίας περὶ μελλούσης ζωῆς.

Οἱ Γόνδοι τῆς κεντρῆς Ἰνδίας εἶνε περὶ τὸ ἑκατομμύριον καὶ ἡμισυ τὸ πλῆθος. Αἱ παραδόσεις των ἀναφέρονται εἰς τὸν βορρᾶν, καὶ θάπτουσι τοὺς νεκροὺς των μὲ τοὺς πόδας πρὸς βορρᾶν. Ὁ Γόνδος ἔχει πολλὰς ἀρετὰς καὶ πολλὰς κακίας. Δύναται νὰ φονεύσῃ, ἀλλὰ δὲν ψεύδεται. Εἶνε ρυπαρὸς καὶ ἀμελής, ἀλλ' εὐθυμὸς. Μεθύει ὅταν δύναται, ἀλλ' εἶνε πιστὸς· εἶνε ἀνδρείος, ἀλλὰ δὲν ἀνέχεται τὴν πειθαρχίαν. Φαντάζεται ὅτι περικυκλοῦται πανταχοῦ ἀπὸ πνεύματα τῶν δένδρων, τῶν νεκρῶν, τῶν νόσων· καὶ τόσον δειλὸς εἶνε εἰς τινα χωρία, ὥστε ὁ εἰσπράκτωρ τῶν φόρων ἀναγγέλλει τὴν παρουσίαν του διὰ τυμπανοκρουσίας καὶ ἀποσύρεται, ἀφίνων τὸ τύμπανον ἐπὶ τοὺς ἐδάφους. Οἱ Γόν-

δοι ἔρχονται, ἀποθέτουσι τοὺς φόρους των εἰς καρπούς, καὶ ἀπέρχονται εἰς τὰς φωλεάς των.

Δὲν ἔχομεν χώρον διὰ ν' ἀκολουθήσωμεν τὸν Ἄγγλον ἑρευνητὴν εἰς τὰς μάλιστα περισπουδάστους περιγραφάς του περὶ τῶν Βήλων, τῶν Λεπτσαίων, τῶν Σανθάλων καὶ ἄλλων φυλῶν. «Χρέος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως εἶνε (συμπεραίνει) νὰ προφυλάξῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ ἀρπακτικότητος τῶν ἐπιχωρίων ἐμπόρων καὶ δανειστῶν, καὶ εἶνε εὐχάριστον νὰ σκέπτηται τις ὅτι «τὰ προκατακλυσμαῖα ταῦτα λείψανα» ἠϋξήσαν μᾶλλον ἢ ὠλιγόστευσαν ἐπὶ τῆς βρεττανικῆς διοικήσεως, τὸ ὅποῖον δὲν συνέβη, πιστεύομεν, ὡς πρὸς ἄλλας ἀγρίας φυλάς.» Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ Ἄγγλου περιηγητοῦ ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἀκροατὰς βαθείας σκέψεις περὶ τῶν στασίμων τούτων φυλῶν, αἵτινες εἶνε ἴσως ὅ,τι ἡμεῖς ποτε ἤμεθα.

ΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

(ΕΚ ΤΩΝ «ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΝΕΩΝ» ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ)

Ἐν τῶν ἐκπληκτικωτέρων χαρακτηριστικῶν τοῦ παρόντος χρόνου εἶνε τὸ πολλαπλοῦν τῶν καταβαλλομένων προσπαθειῶν πρὸς εὐρεσιν ἐπικερδοῦς ἐνασχολήσεως διὰ τὰς εὐπαιδευτούς γυναῖκας. Δὲν παύει ν' αὐξάνῃ τὸ πλῆθος τῶν κυριῶν αἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἐργασίας, καὶ ἐλέγχεται πανταχόθεν διάθεσις ὅπως ἀνοιχθῶσιν αὐταῖς διάφορα εἶδη ἐργασίας καὶ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Τὸ πολυποίκιλον τῶν ἐμμίσθων θέσεων διὰ τὰς κυρίας ἐμφαίνεται εἰς εἶδος τι ἐγκυκλοπαιδείας τοιούτων πληροφοριῶν, ἧτις ἐξεδόθη ἀρτίως. Ἐπιστημονικαὶ σχολαί, δημοσιγραφία, μουσικὴ, τέχνη, ἰατρικὴ, συγγραφικὴ, ὡς καὶ ἡ ἐν σχολείοις διδασκαλία καὶ ἡ σκηνή, ἡ ἐπιμέλεια τῶν φρενοβλαβῶν καὶ τὸ ἔργον τῆς νοσοκόμου, ὅλα περιγράφονται ὄχι μόνον ὡς ἀνοικτὰ εἰς τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ὡς ἐπιτυχῶς παρ' αὐτῶν ἐξασκούμενα. Ἐὰν αὐτὸ καὶ μόνον τὸ βιβλίον ὑπῆρχε, δὲν θὰ ἦτο πολὺ ἀξιοσημείωτον, ἀλλ' ὡς σημεῖον τοῦ νέου σταδίου τοῦ διανοιγομένου ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνι ἐκ μέρους τοῦ συμπαθεστέρου ἡμίσεως τῆς ἀνθρωπότητος, εἶνε ἄξιον πλέον ἢ ἀπλῆς μνείας. Ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ἀνεκαλύφθησαν ἐν προγενεστέραις γενεαῖς· ἡ γυνὴ ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ καθ' ἡμέρας γενεᾷ. Ἐὰν ὁ φόρος τῆς ὑπολήψεως πρέπει νὰ ἐκτιμᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς προσοχῆς, τὸν ὅποιον ἐμπερικλείει, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐποχὴ τόσοσ ἱπποτικῶς εὐλαθῆς πρὸς τὰς γυναῖκας ὅσον αὐτὴ ἐν ἡ ζῶμεν. Ὁ κοινωνικὸς μεταρρυθμιστὴς

καὶ ὁ φυσιολόγος εἶνε ἐξ ἴσου διατεθειμένοι νὰ λάβωσιν αὐτὰς ὑπὸ τὸσον σπουδαίαν ἔποψιν, ὅσον αὐταὶ ἑαυτάς. Ὁ δεῦτερος ἀνατέμνει αὐτὰς μετὰ τῆς μεγίστης ἀβρότητος ὅπως ἐξακριβώσῃ τὸ εἰδικὸν βᾶρος τοῦ ἐγκεφάλου των, ἢ ἐφαρμόζει τὸ αἰσθησιόμετρον τοῦ Οὐέβερ εἰς τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων των ὅπως προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὸν βαθμὸν τῆς ἐνεργητικότητος ἐν τῇ αἰσθήσει τῆς ἀφῆς. Τὸ δικαίωμα των τοῦ νὰ παρατηρῶσι περὶ μέσας νύκτας τὸ στερέωμα δι' ἄλλους σκοποὺς ἢ διὰ νὰ ἐκχύσωσι ποίησιν πρὸς αὐτὸ, εὐμενῶς ἐπίσης ἀνεγνωρίσθη. Ἡ Καρολίνα Ἐρσελλ ἐκρυολόγησεν ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ὑποθέσει πρὸ πολλῶν ἐτῶν, καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ Μις Κλάρκ ἐν Ἰρλανδίᾳ, καὶ ἡ κυρία Φλημιγγ καὶ ἡ Μις Μῶρυ ἐν Ἀμερικῇ μεγάλα κατώρθωσαν περὶ τὴν ἀστρονομικὴν ἔκθεσιν καὶ ἔρευναν. Ἀμερικανίδες τινὲς κόραι διαπρέπουσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν ἵπποδρομιῶν καὶ λεμβοδρομιῶν. Ἐχουσιν ἓνα ἢ δύο ἄνδρας ἐπὶ τοῦ πλοίου διὰ τὰ βαναυσότερα ἔργα, καὶ αὐταὶ μελετῶσι τὴν πυξίδα καὶ ἰθύνουσι τὸ πηδάλιον, καὶ ἀνοίγουσι καὶ συστέλλουσι τὰ ἱστία.

Ὅθεν τὸ μικρὸν βιβλίον τὸ ἐπιγραφόμενον «Κυριαὶ εἰς ἔργον» ἔρχεται εἰς δημοσίευσιν ἐπικαίρως, μετ' εἰσαγωγῆς ὑπὸ τῆς Λαίδης Ζιούν, καὶ μετὰ πρακτικῶν διατριβῶν περὶ ἐμμίσθων θέσεων διὰ τὰς γυναῖκας «ὑπὸ πεπειραμένων ἐν ἐκάστῳ κλάδῳ».

Ὁ σκοπὸς τῶν διατριβῶν τούτων, ἀνατυπουμένων ἐκ μηνιαίου περιοδικοῦ, εἶνε ν' ἀποδειχθῇ ὅτι αἱ κυριαὶ δύνανται νὰ κατορθώσωσι πολλά, ἂν θέλωσιν, ἢ τοῦλάχιστον, ὅτι καὶ δι' αὐτὰς τώρα, καθὼς διὰ τοὺς ἄνδρας ἀνέκαθεν, τὸ στάδιον εἶνε ἀνοικτὸν εἰς τὰ διάφορα χαρίσματα. Ἄλλως εἶχεν ἀρχομένης τῆς ἑκατονταετηρίδος, ἄλλως ἔχει ἀκόμη ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἐνιαχοῦ. Ἀκούομεν εἰς τὸν ἴδιον τόπον μας περὶ σκοτίων ἀναχωρητηρίων ὅπου μωραὶ γυναῖκες παρακαταθέτουσι τὴν χρεεύουσαν στοργὴν των εἰς μέλος τι τοῦ καθεδρικοῦ ἢ ἐνοριακοῦ προσωπικοῦ, «καταδιώκουσαι αὐτὸν μὲ προκατάληψιν, ἥτις, ἂν περιεγράφετο ἐν μυθιστορίᾳ, δὲν θὰ ἦτο πιστευτὴ!» Οὗτος εἶνε ὁ κράτιστος λόγος ὃν ἠκούσαμεν τέως κατὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκοπῶν. Αἱ ἐπιστημονικαὶ σχολαὶ εἰς τὰς γυναῖκας μεταβάλλουσι ὅλα ταῦτα, καὶ πᾶσα ἀντίρρησης πίπτει ἀφ' ἑαυτῆς. Ἡ δημοσιογραφία καὶ ἡ λογογραφία συνιστῶνται τώρα εἰς τὴν προσοχὴν τῶν κυριῶν ὡς ἐπικερδῆ ἐπαγγέλματα. Διατί ὄχι; Ἡ Μις Γρήν, ἥτις γράφει περὶ ἐν τῶν ὑποκειμένων τούτων, ἀναφέρει τὰ χίλια ἐξακόσια κύρια ἄρθρα, τὰ ὅποια

ἡ Μις Μαρτινὸ εἰσέφερεν εἰς τὰς στήλας τῶν «Ἡμερησίων Νέων», ὡς μνημεῖον ἐπιτυχοῦς ἐργασίας. Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐπέδειξαν πλήρη γνώσιν τῆς ἱστορίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πολιτικῆς, μετὰ κρίσεως ὠρίμου, καὶ μὲ δύναμιν σαφοῦς, συντόνου καὶ ἰσχυρᾶς ἐκφράσεως. Τοῦτο λέγεται ὀρθῶς καὶ ἀληθῶς ἐκ μέρους τῆς Μις Γρήν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν λογογραφίαν, ἡ Μις Καρλόττα Γιόγγ δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ὠφέλιμος εἰς τὰς ἀρχαίους διὰ τῶν ἐπιφυλάξεων ἢ διὰ τῶν παρορμησέων της. Παραίνει αὐτὰς ἐναντίον τοῦ στερεοτύπου τῆς φράσεως καὶ θὰ ἐπεθύμει ν' ἀπέφευγον αὐταὶ τὸ φοβερὸν καὶ τὸ θαυμάσιον τοῦ λόγου καὶ τὸ «κοιμᾶσθαι τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου», ὡς ὄφεις καὶ παγίδας τοῦ ἐχθροῦ πάσης καλῆς λογογραφίας. Τὸ νὰ γράφῃ τις περὶ παντὸς πράγματος εἶνε τέχνη ὅσον καὶ εὐχέρεια, καὶ ἀμφοτέραι αἱ ἀρθρογράφοι δεικνύουσι πῶς δύναται νὰ γείνη καὶ βιομηχανία. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς δύναται νὰ ρηθῇ καὶ περὶ ζωγραφικῆς. Τὸ κεφάλαιον πάσης πρακτικῆς συμβουλῆς ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων τούτων εἶνε ὅτι ὁ αὐτοδιδάκτος ἄνθρωπος ἔχει κακὸν διδάσκαλον. Ἡ σκηνή, ἂν κρίνωμεν ἐξ ὅσων ἔχει νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῆς ἡ Μις Χάρις Λάτχαμ, πρέπει νὰ εἶνε κατὰστασις ἀτελευτήτου ἀναπτύξεως. Καλλιέργησον τὸ πνεῦμα, ὑπόταξον τὸ σῶμα, ὡς καὶ πάντα ἀπειθῇ μῦν, καὶ πᾶν ὑποτρέμον νεῦρον· μάθε νὰ περιπατῆς, νὰ ἴστασαι, νὰ κάθῃσαι, νὰ κρατῆς ἑαυτῆς· ἔσο εὐλύγιστος, δραστηρία, χαρίεσσα, πρὸς τε τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Τότε ἄρχισε, μόνον διὰ νὰ εὕρῃς ὅτι ὅλοι οἱ μικροὶ τρόποι, ὅσοι ἐθελγον τοὺς φίλους σου, θὰ φανῶσιν ἀηδεῖς. Σκληρὰ δοκιμασία εἶνε τὸ ἔσσημα διὰ τὴν πλέον οὐρανοκατέβατην κόρην. Τὸ ἔργον τῆς νοσοκόμου, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν λεγομένων ἐν τῷ βιβλίῳ, θὰ εἶνε ἠράκλειος ἄθλος, ὅστις ποτὲ δὲν τελειώνει καὶ πάντοτε ἀρχίζει, ἂν ἐγκρίνη τὴν φράσιν ἢ κυρία Γιόγγ. Ἡ μουσικὴ καὶ τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα, ἀμφοτέρω ἀρχίζουσι λατινιστὶ ἀπὸ Μ, καὶ προσέτι ἔχουσι τοῦτο κοινόν, ὅτι αἱ γυναῖκες δύνανται τώρα νὰ κερδίζωσι τὸν ἄρτον των δι' αὐτῶν. Ἀκολουθῶς ἔχομεν τὴν ἐν σχολείῳ διδασκαλίαν, τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πτωχοκομείων καὶ εὐεργετικῶν ἰδρυμάτων, καὶ πᾶσαν ἐργασίαν οἷαν δύνανται αἱ γυναῖκες νὰ ἐκτελέσωσι.

Δὲν εἶνε πλέον δυνατόν νὰ εἴπωμεν, εἰς ἀπάντησιν ὅλων τούτων, ὅτι ἡ ἀληθὴς σφαῖρα τῶν γυναικῶν εἶνε ὁ οἶκος. Τοιοῦτον λόγιον, εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς συζητήσεως, ὑπόκειται εἰς τὰς αὐτὰς ἀντιρρήσεις, εἰς ἃς καὶ «τὸ κοιμᾶσθαι τὸν ὕπνον τῶν δικαίων.» Τί θὰ ἐγένετο μὲ τὰς

γυναίκας ὅσαι δὲν ἔχουσι τοιαύτην σφαῖραν, οὐδ' ἔχουσι πιθανότητα νὰ τὴν ἀποκτήσωσι; Τί θὰ ἐγένετο μὲ ἄλλας, αἰτινες, ἔχουσι τὴν πιθανότητα, δυνατὸν νὰ μὴ ἔχωσι τὴν κλίσιν; Ἡ κοινοτέρα γυνὴ θὰ ἠδύνατο ἀκόμη νὰ προτιμᾷ τὸν γάμον ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα τῆς διδασκαλίσσης, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν πλέον παχύμισθον ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ἥτις καθίστα ἱκανὴν μίαν ἀνωτέραν διδασκάλισσαν τοῦ Σχολικοῦ Συνδέσμου τοῦ Λονδίνου νὰ κερδίξῃ 230 λίρας κατ' ἔτος. Ἄλλ' ὁ Σύνδεσμος δύο μόνον τοιαύτας λαμβάνει κατ' ἔτος, καὶ οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς ἴστανται διστάζοντες παρὰ τὸν οὐδὸν τοῦ γάμου, καὶ δὲν ἀπορασιζοῦσιν εὐκόλως νὰ εἰσέλθωσι. Ἄντι ὀλίγων γυναιῶν κατ' ἔτος δύνασαι τώρα νὰ ὑπηρετῆσαι εἰς τὸ γεῦμα ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ μεταξωτὰς περικημηίδας, καὶ δύνασαι νὰ καπνίζῃς τὴν πίπαν σου εἰς μαρμαρίνας αἰθούσας. Ὁ θεσμὸς τοῦ εἴκου δὲν δύναται νὰ προσφέρῃ τοιαύτας πολυτελείας εἰς τὸ ἄνθος τῆς νεολαίας. Καλότυχος ἡ Κίνα, ὅπου, κατὰ τινα νεώτερον περιγηγητὴν, ὑποχρεοῦνται νὰ νυμφεύωνται νέοι, ἀλλ' ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ θεωρῶσι τὸν γάμον συχνὰ ὡς ζήτημα καθαρᾶς ὀρέξεως. Καλότυχον τὸ Ἰσλάμ, ὅπου, ἐν πιστεύσωμεν ἐκείνον τὸν διαθασμένον Μουλβῆ Ραφῆ Οὐδὲν Ἀχμάδ, αἱ γυναῖκες δύναται νὰ διέρχονται τὰς ὥρας τῆς σχολῆς τῶν οἰκτείρουσαι τὰς ἀλλοθρήσκους ὁμοφύλους των. Ἄναριθμητοὶ μικραὶ ἐπιρροαὶ εἰργάσθησαν μεταξύ μας· καὶ αἱ γυναῖκες τῆς σήμερον δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξαναγκάζωνται οὔτε νὰ ζῶσι διὰ νὰ νυμφεύωνται οὔτε νὰ νυμφεύωνται διὰ νὰ ζῶσι. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε λυσιτελέστερον εἰμὴ νὰ δοθῇ αὐτῇ ἡ τύχη τῆς ἐν τῷ κόσμῳ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ θεωρῆται μετὰ βοηθητικῆς συμπαθείας ἐνῶ λαμβάνει αὐτὴν μόνη τῆς. Τὸ νὰ εἶνε πᾶσα θέσις εὐπρόσιτος αὐτῇ ἴσως δὲν εἶνε λύσις, ἀλλὰ τότε τί εἶνε; Τὸ φύλον, ὅπως τὸ ἄτομον, δύναται μόνον νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ κατορθώσῃ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον κεῖται ἐγγὺς εἰς αὐτό· καὶ ἡ εὐρυτέρα πρόνοια περὶ ἐμμίσθων ἐργασιῶν διὰ τὰς γυναῖκας δυνατὸν μόνον νὰ εἶνε ἄλλο παράδειγμα τῆς περὶ τὰ μικρὰ πράγματα φρονήσεως. Δυνατὸν νὰ ἔλθῃ τι ἀκόμη καλλίτερον δι' αὐτὰς καὶ δι' ὅλους ἡμᾶς. Πρὸς τὸ παρὸν, τοῦτο φαίνεται τὸ ἄριστον ἐξ ὧν προβλέπομεν.

Ἡ ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Ποία θὰ εἶνε ἡ ἀτμάμαξα τοῦ μέλλοντος; Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπαντᾷ σεβάσμιός τις ἱεροκῆρυξ Διαμαρτυρούμενος, ἀσχολούμενος τόσον περὶ τὴν μηχανικὴν ὅσον καὶ περὶ τὰς Ἱερὰς Γραφάς, εἰς ἓν τῶν τελευταίων φύλλων τῆς «Ἀμερικανικῆς Ἐφημερίδος τῶν Πολιτικῶν». Ἡ μηχανὴ αὕτη θὰ εἶνε ἡ μηχανὴ βαρύτητος Ράουβ, ἥτις ὑπεβλήθη εἰς πολλὰς καὶ ἀκριβεῖς δοκιμασίας, ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ Ἐρι τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ εἰρημένος ἱεροκῆρυξ, κ. Κόμπερτ, λέγει: Ἡ κυρία ἀρχή, ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζεται ἡ κατασκευὴ ταύτης, δύναται νὰ περιγραφῆ οὕτω: Εἶνε μηχανὴ κυλίνδρων 16 δακτύλων τὸ πλάτος καὶ 24 δακτύλων τὸ μῆκος, 62 δακτύλων ἐλατηρίων, 62 τόνων βάρους, 2,4 ποδῶν λεβήτων μὲ μόνον 900 τετραγωνικῶν ποδῶν θερμαντικὴν ἐπιφάνειαν, ἥτις ὄχι μόνον συνηγωνίσθη μὲ μέσον οἰκονομικὸν κέρδος 50 τοῖς ἑκατὸν εἰς ἐλκτικὴν δύναμιν ἐναντίον μηχανῆς τῆς ὑπηρεσίας Ἐρι 20 καὶ 25 ποδῶν κυλίνδρου, 5 ποδῶν λέβητος καὶ δισχιλίων τετραγωνικῶν ποδῶν θερμαντικῆς ἐπιφάνειας, ἀλλὰ τὸ σύστημά τῆς κατέδειξε καὶ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα μέσα πρὸς κατασκευὴν καὶ λειτουργίαν τύπου κεντρικῆς δυνάμεως μηχανῶν μὲ δύναμιν νὰ σύρῃ καὶ 10 ἀμάξας Πούλλμαν μὲ μέσση ταχύτητα 75 μιλίων κατ' ὥραν εἰς ὕψος 50 μιλίων καὶ μὲ μεσολαβοῦντας βαθμοὺς 100 ποδῶν κατὰ μίλιον, χωρὶς ν' αὐξήνῃ ἡ κανονικὴ ταχύτης τῶν ἐμβόλων, οὔτε ἡ ἐφαρμόσιμος διάμετρος τῶν ἐλατηρίων τῆς τῶν 6 ποδῶν. Ἡ σπουδαία αὕτη μηχανὴ θὰ γνωσθῇ ἀπὸ τοῦδε ὡς ἡ μηχανὴ βαρύτητος Ράουβ, ἥτις πλὴν ἄλλων οὐσιωδῶν γνωρισμάτων, διαφέρει κυρίως τῆς ἀρχετύπου κεντρικῆς δυνάμεως μηχανῆς διὰ τῆς εἰ-

σαγωγῆς τριῶν ἀντὶ δύο κυλίνδρων καὶ συμπυκνωτικοῦ σωλῆνος λέβητος 200 λιτρῶν ἀτμοῦ.

Οἱ μηχανικοὶ, οἱ ὅποιοι φυσικὰ δυσπιστοῦσιν εἰς τοὺς ἐφημερίους, ὅταν οὗτοι ἀναλαμβάνωσι νὰ περιγράψωσιν ἀτμομηχανάς, θ' ἀποδώσωσι πολὺ μεγαλειτέραν σπουδαιότητα εἰς τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ μηχανικοῦ τοῦ κεντρικοῦ σιδηροδρόμου τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅστις, ἀφοῦ ἐξήγησε τί κατορθώνει ἡ μηχανὴ Ράουβ, καὶ πῶς νικᾷ τὰς ἰσχυροτάτας μηχανάς τὰς ὁποίας ἀντέταξαν κατ' αὐτῆς, συγκεφαλαιοῖ ὡς ἑξῆς :

Τὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα συνάγονται ἐκ τῶν δοκιμῶν τούτων καὶ παρατηρήσεων δεικνύουσι σαφῶς κέρδος εἰς τὴν ἐλκτικὴν δυνάμιν ὑπὲρ τῆς μηχανῆς Ράουβ, ἀπὸ 12,6 μέχρι 100 τοῖς ἑκατὸν ἐν συγκρίσει πρὸς πᾶσαν συνήθη μηχανὴν τῶν διαστάσεων τῆς, φειδῶ καυσίμου ὕλης κατὰ μέσον ὄρον 50 τοῖς ἑκατὸν, καὶ κέρδος φορτίου 40 τοῖς ἑκατὸν, ἐνῶ ἡ ταχύτης τῆς ἀνέρχεται εἰς ἐξήκοντα μίλια τὴν ὥραν μὲ συρμὸν 12,000—107, ἴσον μὲ 100 τόννους, ἴσον μὲ τέσσαρας ὑπερτέρους βαθμοὺς Πούλλμαν 50 ποδῶν κατὰ μίλιον, καὶ ἡ βελτίωσις τῆς τῶν τριῶν κυλίνδρων ἐξάγει ὀλοσχερῆ ταχύτητα ἑκατὸν μιλίων καθ' ὥραν, μὲ συρμὸν ἑπτὰ Πούλλμαν, ὡς πόρισμα τῆς διπλασιασμένης ἐλκτικῆς δυνάμεως τῆς καὶ τῆς σπουδαίας κεντρόφυγος δυνάμεως.

ΠΩΣ ΔΑΜΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΘΗΡΙΑ

Ὁ Ἀμερικανὸς Ρεϋμόνδος Βλάχουετ ἐκθέτει τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἰδίας πείρας του, ὡς πρὸς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν θηρίων, ὡς καὶ τὰς συνεντεύξεις του μετὰ τοῦ Ἀγεμπεκ, τοῦ περιφημοτάτου τῶν θηριοδαμαστών. Τὸ ἄρθρον εἶνε πλήρες ἀξιοπεριέργων γεγονότων, καὶ τελευτᾷ μὲ ζωηρὰν περιγραφὴν τῆς μεταχειρίσεως καὶ ἀσκήσεως τῶν ζώων διὰ τὴν ἐν Σικάγῳ Παγκόσμιον Ἐκθεσιν. Ἡ διήγησις τοῦ Βλάχουετ περὶ τοῦ κράτους τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ὁ Ἀγεμπεκ ἐπὶ τῶν λεόντων, τῶν τίγρεων, καὶ τῶν παντοίων σαρκοφάγων διὰ τῆς θωπείας καὶ τῆς στοργῆς εἶνε λίαν ἐκπληκτικὴ, καὶ θὰ εὐχαριστήσῃ τὰ μέγιστα τοὺς συνηγόρους τῆς ἠθικῆς πειθοῦς, ὧν τὰς θεωρίας τόσον ἀνηλεῶς καταγελᾷ ὁ Ἀρτέμιος Οὐάρδ. Ὁ Βλάχουετ διηγεῖται ὅτι, τῷ 1870, ἐν καραβάνιον, τὸ ὁποῖον ἐχρειάσθη 36 ἡμέρας ὅπως ὁδοιπορήσῃ ἀπὸ Κασσάλας εἰς Σουακίμ, περιέκλειε δεκατέσσαρας καμηλοπαρδάλεις, πέντε ἐλέφαντας, ἕνα ρινόκερων, τέσσαρας βουβάλους, ἕξ λέοντας, πέντε λεοπαρδάλεις, τριάκοντα αἰνίαις, δεκαεὶ ἀντιλόπας, εἰκοσιεὶ στρουθοκαμήλους καὶ τεσσαράκοντα πέντε πιθήκους, ἐκτὸς ἄλλων ζώων. Ἐχρειάσθησαν ἑκατὸν εἰκοσι κάμηλοι πρὸς μεταφορὰν τροφῆς καὶ ὕδατος, καὶ ἑκατὸν τράγοι καὶ αἶγες πρὸς προμήθειαν γάλακτος καὶ κρέατος. Οἱ νέοι ἐλέφαντες ἐτρέφοντο πρωτίστως μὲ εἶδος τι ἀγριοκεράτων, καὶ οἱ μεγαλιτέροι τοῦ γένους διετηροῦντο διὰ μεγάλης ποσότητος διπυρίτου. Ἀφοῦ ἐπιβιβάσθησαν εἰς πλοῖον, πολλοὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οἱ ἐλέφαντες ὑποφέρουσι φοβερὰ ἀπὸ ναυτίας, καὶ δὲν δύνανται νὰ φάγωσιν. Ἐκ τεσσαράκοντα ἐπιβιβάσθέντων ποτὲ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, μόνον δώδεκα ἐφθασαν ζῶντες εἰς Ἀμ-

βουργον. Οί στρουθοκάμηλοι ἐπὶ πλοίου χάνουσι τόσον εὐκόλως τὴν ἰσορροπίαν ἐν πάσῃ τρικυμίᾳ, ὥστε πίπτοντες θραύουσι τὰ σκέλη. Εἰς ἔν ταξιδίδιον, οἱ 32 ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 42 ἀπέθανον.

Πολλάκις ὁ θηριοδαμαστής Ἀγεμπεκ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταδιώξῃ ἐκφυγόντα θηρία ἀνὰ τὰς ὁδοὺς πολυανθρώπων πόλεων, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε φαίνεται ὅτι διέφυγε πάντα σοβαρὸν κίνδυνον. Εἰς τὸν τιθασσευμὸν τῶν θηρίων, μέγα βοήθημα εὐρίσκεται ἡ μουσική. Τίγρεις ἐδιδάχθησαν νὰ ἐπιβαίνωσι τρικύκλων, λέοντες νὰ σύρωσιν ἀμάξας καὶ νὰ ἰππεύωσιν. Ἄλλ' ὁ μέγας θρίαμβος τοῦ Ἀγεμπεκ ἦτο ὅταν κατώρθωσε νὰ ζεύξῃ εἰς ρωμαϊκὸν ἄρμα ζεύγος τίγρεων, ἐνῶ λέων τις μεστέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ με βασιλικὴν πορφυρίδα ἐπέβαινε τοῦ ἄρματος· τὰ ἡνία ἦσαν περὶ τοὺς ὤμους του, καὶ δύο πελώριοι μολοσσοὶ εἰς τὰ ὀπισθεν τοῦ ἄρματος, ὡς θεράποντες, ἴσταντο ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν.

Ἡ ΚΥΡΙΑΚΗ ΔΙΑ ΤΑΣ ΥΠΗΡΕΤΡΙΑΣ

Ἡ κυρία Ρουθ Λάμ, μία τῶν εὐσυνειδήτων χριστιανῶν παιδαγωγῶν τοῦ φύλου της, γράφει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς ὅπως διαδοθῇ εἰς ὅλας τὰς τάξεις ἡ σχολὴ τῆς Κυριακῆς. Ἐχει δὲ κάπως δίκαιον νὰ ὑπενθυμίζῃ ὅτι ἡ ἀργία τῆς Κυριακῆς δυνατὸν νὰ ἔχῃ καλῶς διὰ τοὺς ἐορτάζοντας, ἀλλὰ βαρύνει ἐπαχθῶς ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν ὑπηρετῶν.

Ἡ τάσις τῆς σήμερον, καὶ μάλιστα παρὰ τῆ εὐπόρῳ τάξει, εἶνε νὰ καταστήσωσι τὴν Κυριακὴν κυρίαν ἡμέραν τῶν ἐπισκέψεων τῆς ἐβδομάδος. Ἐκδρομαὶ καὶ διασκεδάσεις παντὸς εἶδους διοργανίζονται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, διότι ἡ παρουσία καὶ σύμπραξις μουσικῶν, αὐλητῶν καὶ κιθαρωδῶν, καὶ ὅλων ὅσοι ἔχουσιν ἔργον τὸ νὰ τέρπωσι τοὺς ἄλλους ἐξασκοῦντες τὴν τέχνην των, δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εὐκολώτερον κατὰ Κυριακὴν παρὰ κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος.

Ὅ,τι ἡ ἀνωτέρα τάξις εἰς μεγάλην ἔκτασιν συνειθίζει νὰ πράττῃ, θὰ τὸ μιμηθῶσι βεβαίως οἱ ἄμεσοι αὐτῆς γείτονες ἐν τῇ κοινωνικῇ κλίμακῃ. Ἡ ἔξις τοῦ ὀλιγωρεῖν τῆς Κυριακῆς ὡς θρησκευτικοῦ θεσμοῦ καὶ ἀφισροῦν τὰς ὥρας εἰς ἐπισκέψεις καὶ εἰς ψυχαγωγίαν μόνον, τάχιστα ἐξαπλοῦται.

Τὸ κακὸν εἶνε ὅτι, ὅπως διασκεδάσωσι καὶ ἐκτελέσωσιν ἐθιμοταξίας οἱ ὀλίγοι, ὀφείλουσι νὰ εἶνε ἐπὶ ποδῶν οἱ πολλοὶ, ὑπηρετοῦντες τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰς ἐθιμοταξίας ταύτας. Ἡ Κυριακὴ χάνει οὕτω τὸν ἱερὸν χαρακτῆρά της, δι' οὐδετέρους οὕσα ἡμέρα ἀργίας ἐν Κυρίῳ, ἡμέρα εὐχαριστίας καὶ δεήσεως καὶ διδασχῆς, ἀλλὰ διὰ τοὺς μὲν ἀποβαίνουσα ἡμέρα ἐλαφροῦς διασκεδάσεως, διὰ τοὺς δὲ ἡμέρα ἐπιπόνου ὑπηρεσίας.

Διὰ τὰς κόρας ὅσαι ἀνετρέφθησαν εἰς φιλησύχους ἀγροτικούς οἴκους ἀπὸ θεοφοβουμένους γονεῖς, ἡ μεταβολὴ πρέπει νὰ εἶνε μεγάλη δοκιμασία. Ἄλλ' ὑπάρχει μέγα πλῆθος ἐξ αὐτῶν, αἵτινες θεωροῦσιν ἄλλως τὸ προνόμιον τῆς Κυριακῆς. Κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν αὕτη εἶνε ἡ βραχεῖα ὥρα τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας δι' αὐτάς.

Χριστιαναὶ καὶ μὴ χριστιαναὶ κόραι αἰσθάνονται τὸ βᾶρος τῆς προσθέτου ἐργασίας διὰ τὴν Κυριακὴν, καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς Κυριακῆς των δὲν ἀντισταθμίζεται νῦν δι' ἑορτῆς κατ' ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἐντεῦθεν δὲν εἶνε ἄπορον ὅτι ἡ κυρία Λάμ. ἐπανερχεται εἰς τὴν πρότασιν ὅτι αἱ ἀμφίπολοί μας καλῶς θὰ πράξωσι νὰ σχηματίσωσιν ἐκ συμφώνου ἀδιάρρηκτον σύνδεσμον ὑπὲρ τῆς ἀργίας τῆς Κυριακῆς.

Πολὺς λόγος γίνεται (γράφει) περὶ συνδυασμοῦ τῶν ἐργατικῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν ἰδίων των συμφερόντων, καὶ ἐνίοτε ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως μισθῶν καὶ προνομίων, τὰ ὅποια θὰ ἦτο καταστροφικὸν διὰ τοὺς ἐργοδότας νὰ παραχωρήσωσιν. Ἄλλὰ νομίζω ὅτι, ἐὰν ἡμῖν ὑπηρέτρια, μετὰ χαρᾶς θὰ ἐγινόμενη μέλος συνδέσμου ὑπηρετριῶν, ἀντικείμενον ἔχοντος τὴν διατήρησιν τοῦ θεοσδότου καὶ ἀνεκτιμήτου ἀγαθοῦ τῆς Κυριακῆς, ἀπὸ τῶν ὑπερβασίων ἐκείνων οἵτινες ἰδιοτελῶς σπαταλῶσι τὰς ὥρας τῆς εἰς τὰς καλουμένας διασκεδάσεις, δαπάνη ἐπταήμερου ἐργασίας καθ' ἐβδομάδα δι' ὅλους ὅσοι ὑπηρετοῦσιν αὐτούς.

ΟΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἐκκλησιαστικὸν τι περιοδικὸν τῆς Ἀγγλίας δημοσιεύει τὴν στατιστικὴν τῶν ἱεραποστόλων τοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν συνέταξεν ὁ Δανὸς ἱεραπόστολος Βάλ. Ἐξω τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν, 230 χιλιάδας λιρῶν στερλινῶν ἐτησίως συνεισφέρονται διὰ τὰς προτεσταντικὰς ἱεραποστολάς παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς. Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου διατηροῦνται ἱεραπόστολοι ὑπὲρ τοὺς ἑπτακοσίους. Ὁ Βάλ δεικνύει ὅτι τῷ 1891 δύο ἑκατομμύρια καὶ 750 χιλιάδες λιρῶν εἰσπραχθήσαν διὰ προτεσταντικὰς ἱεραποστολάς ἀπὸ ἑταιρίας καὶ πρακτορεῖα, τὰ ὅποια ἔχουσι τώρα πέντε χιλιάδας ἱεραποστόλους ἐν ἐκστρατείᾳ, καὶ γυναῖκας ἱεραποστόλους 2,445. Οἱ ἰθαγενεῖς τῶν διαφόρων βαρβάρων χωρῶν ὅσοι ἐπροσηλυτίστησαν εἰς τὸν χριστιανισμόν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνέρχονται εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ ἑκατὸν ἐξηντακοτῶ χιλιάδας, Ἐκ τοῦ εἰρημένου χρηματικοῦ ποσοῦ, ἡ Μεγάλη Βρετανία εἰσφέρει 1,400,000 λίρας στερλίνας, αἱ Ἠνωμ. Πολιτεῖαι 787 χιλ. Τὸ μεγαλειότερον ποσὸν τὸ ὅποσον εἰσέφερον ἄλλη χώρα ἔρχεται ἐκ Γερμανίας, ἀνερχόμενον εἰς 129 χιλ.

Αἱ στατιστικαὶ αὗται ἀφορῶσι μόνον τὰς προτεσταντικὰς ἀποστολάς, καὶ δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτάς καὶ αἱ τῶν καθολικῶν.

ΤΟ ΠΟΛΛΑΠΛΟΥΝ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ

ΕΝ ΒΕΛΓΙΩ

Ἀξιολογώτατη εἶνε ἡ συνταγματικὴ μεταρρύθμισις ἡ ψηφισθεῖσα ἐσχάτως ἐν Βελγίῳ, τῇ κοιτίδι τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν διὰ τὴν Ἑπειρωτικὴν Εὐρώπην. Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου θὰ βασίζεται ἐπὶ τεσσάρων προσόντων: τῆς νοημοσύνης, τῆς ἡλικίας, τοῦ γάμου καὶ τῆς ἰδιοκτησίας. Οἱ διδάκτορες καὶ τελειόφοιτοι τῶν κολλεγίων καὶ πανεπιστημίων θὰ δύνανται νὰ ψηφοφορῶσι δις ἐν πάσῃ ἐκλογῇ. Ἐγγαμος ἀνὴρ φθάσας τὸ τριακοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του θὰ ἔχη ἐπίσης δύο ψήφους. Ἐγγαμος ἀνὴρ ἔχων ὠρισμένον ποσὸν ἰδιοκτησίας θὰ ψηφοφορῇ τρίς. Μέχρι τοῦδε ὑπῆρχον μόνον 120 χιλ. νόμιμοι ψηφοφόροι ἐν Βελγίῳ. Δυνάμει τοῦ νέου νόμου ὁ ἀριθμὸς οὗτος δεκαπλασιάζεται, ἀνερχόμενος εἰς 1,200,000 ἐκλογέων, διὰ τοῦ δικαιώματος δὲ τῆς διπλῆς καὶ τριπλῆς ψήφου ὅπερ ἔχουσι πολλοί, ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων ἀνέρχεται εἰς 1,800,000.

ΤΑ ΕΙΣ "ΛΟΓΙΑ,, ΛΗΓΟΝΤΑ

Ἐξαιρουμένων ὀλίγων λέξεων ληγουσῶν εἰς γ ρ α φ ί α, καὶ τινῶν ἄλλων ἀμφιβόλου ἐλληνικῆς παραγωγῆς, ὡς ἡ χημεία (ἢ χυμεία), ὅλαι αἱ ἄλλαι ὀνομασίαι τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν, γνησίως ἐλληνικαὶ ἢ ἐξ ἀναλογίας πλαττόμεναι ἀπὸ ἐλληνικᾶς ρίζας, λήγουσιν εἰς λ ο γ ί α. Ὅλαι δὲ αἱ ἐπιστήμαι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὑπάγονται εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν, ἥτις εἶνε ἡ καθόλου ἐπιστήμη. Οὕτω ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν γένει καλεῖται ἀ ν θ ρ ω π ο λ ο γ ί α· ἡ περὶ τὸ ἔμβρυον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου ἀσχολουμένη καλεῖται ὀ ν τ ο γ ο ν ί α καὶ ὀ ν τ ο λ ο γ ί α· ἡ διερευνῶσα τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, καλεῖται ἀ ν α τ ο μ ί α· ἡ ἐξετάζουσα τὰς λειτουργίας τοῦ σώματος, φ υ σ ι ο λ ο γ ί α· ἡ περὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα, τὸ βᾶρος καὶ τὸν ἀριθμὸν, ἀ ν θ ρ ω π ο μ ε τ ρ ί α· ἡ ἐξετάζουσα τὸ νευρικὸν σύστημα ἐν σχέσει πρὸς τὴν διάνοιαν, ὠνομάσθη ψ υ χ ο φ υ σ ι κ ή· ἡ ἐξετάζουσα τὰς φυσικὰς διαιρέσεις τῆς ἀνθρωπότητος καλεῖται ἐ θ ν ο λ ο γ ί α. Ὅλαι αἱ ἐπιστήμαι αὗται ὑπάγονται εἰς τὴν φυσικὴν ἀνθρωπολογίαν, ἢ τὸ τί εἶνε ὁ ἄνθρωπος.

Ἀκολούθως ἔρχονται αἱ ἐπιστήμαι αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀνθρωπολογίαν, δηλαδὴ τὸ τί πράττει ὁ ἄνθρωπος. Τοιαῦται εἶνε ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν σκέψεών του, ἥτις καλεῖται γ λ ω σ σ ο λ ο γ ί α· ἡ ἀσχολουμένη εἰς τὴν ἐπάρκειαν τῶν ἀναγκῶν του, ἥτις καλεῖται τ ε χ ν ο λ ο γ ί α· ἡ πρὸς τέρψιν τῶν αἰσθήσεών του, καλεῖται α ἰ σ θ η τ ι κ ή. Ἡ ἐξηγοῦσα τὰ φαινόμενα, καλεῖται γ ν ῶ σ ι ς καὶ φ ι λ α σ ο φ ί α· ἡ περὶ τὴν σύμπραξιν τῶν ἐνεργειῶν καὶ σκοπῶν τοῦ βίου,

κοινωνιολογία· ἡ περὶ τὸν πνευματικὸν κόσμον σπουδάζουσα καλεῖται θεολογία.

Τρίτη τάξις ἐπιστημῶν εἶνε ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὴν ἐξέτασιν τοῦ παρελθόντος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τῶν πράξεων. Τοιαῦται ἐπιστῆμαι εἶνε ἡ ἀρχαιολογία, ἥτις ἐξετάζει τὰ ἐφθαρμένα λείψανα καὶ ἐκχώματα τῆς γῆς, ἡ παλαιολογία, ἥτις ἀναγινώσκει τὰς ἐπιγραφὰς, ἡ λαογραφία, ἥτις ἐξετάζει τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀμαθῶν, καὶ ἡ ἱστορία, ἥτις ἀπομνημονεύει τὰς μεγάλας πράξεις.

Τέλος, ἐπιστῆμαι βοηθητικαὶ τῆς ἀνθρωπολογίας εἶνε ἡ ὀρυκτολογία, ἐξετάζουσα τὰ ὀρυκτὰ τῆς γῆς, ἡ γεωλογία, ἀναζητοῦσα τὴν ἡλικίαν τῶν διαφόρων λειψάνων, ἡ γεωγραφία, μελετῶσα τὰς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γῆς, καὶ ἡ βιοτακτική καὶ ζωολογία, αἵτινες ὀρίζουσι τὴν θέσιν καὶ τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὰ ἄλλα κτίσματα.
